

ศึกษาชีวประวัติและผลงานของภานุ พิทักษ์เผ่า
A Study of Biographies and Works of Phanu Phithakphao

วิยะดา ตั้งเที่ยงธรรม
Wiyada Tangtiangtam

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Arts in Human and Social Development
Prince of Songkla University

2559

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ศึกษาชีวประวัติและผลงานของภานุ พิทักษ์เผ่า
A Study of Biographies and Works of Phanu Phithakphao

วิยะดา ตั้งเที่ยงธรรม
Wiyada Tangtiangtam

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Arts in Human and Social Development
Prince of Songkla University

2559

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์ ศึกษาชีวประวัติและผลงานของ ภาณุ พิทักษ์เผ่า
 ผู้เขียน นางสาววิยะดา ตั้งเที่ยงธรรม
 สาขาวิชา พัฒนามนุษย์และสังคม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

คณะกรรมการสอบ

.....
 (รองศาสตราจารย์ ดร.วันชัย ธรรมสัจการ)

.....ประธานกรรมการ
 (รองศาสตราจารย์ ดร.รพีพรรณ สุวรรณณัฐโชติ)

.....กรรมการ
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสุพร ปิยรัตน์วงศ์)

.....กรรมการ
 (รองศาสตราจารย์ ดร.วันชัย ธรรมสัจการ)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็น
 ส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และ
 สังคม

.....
 (รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพล ศรีชนะ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และขอแสดงความขอบคุณบุคคล
ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ลงชื่อ.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.วันชัย ธรรมสังการ)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ.....

(นางสาววิยะดา ตั้งเที่ยงธรรม)

นักศึกษา

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน
และไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(นางสาววิยะดา ตั้งเที่ยงธรรม)

นักศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์	ศึกษาชีวประวัติและผลงานของภานุ พิทักษ์เผ่า
ผู้เขียน	นางสาววิยะดา ตั้งเที่ยงธรรม
สาขาวิชา	พัฒนามนุษย์และสังคม
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

การศึกษา ชีวประวัติและผลงานของภานุ พิทักษ์เผ่า เพื่อเผยให้เห็นถึงเรื่องราว เหตุการณ์สำคัญซึ่งสะท้อนแง่มุมต่าง ๆ ในสังคม สามารถนำมาสร้างเป็นกระบวนการพัฒนาทักษะชีวิตให้กับเกษตรกรและประชาชนที่สนใจ อีกทั้งผลงานในแง่ของการพัฒนาคนและสังคม อันมีประโยชน์ต่อภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อนำไปปรับใช้ในการบริหารสังคม องค์กร และชุมชน โดยใช้วิธีการศึกษาแบบอัตชีวประวัติ (autobiography) เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จากภานุ พิทักษ์เผ่า และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวนทั้งสิ้น 12 คน ประกอบกับการสังเกต และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า ชีวประวัติของภานุ พิทักษ์เผ่า มีจุดเปลี่ยนในชีวิต 4 ช่วงด้วยกัน คือ วัยเด็กที่เกิดมรสุมชีวิตครอบครัวล้มละลาย ช่วงวัยทำงานรับราชการครูที่ต้องช่วยแก้ปัญหาชีวิตของนักเรียน นักศึกษา และชาวบ้านที่เผชิญกับปัญหาความยากจน และเป็นหนี้สิน ช่วงวัยทำงานทางการเมือง ได้มีโอกาสทำงานเป็นผู้ช่วยเลขานุการ พลตรีจำลอง ศรีเมือง และช่วงบั้นปลายชีวิตได้หันมาทำอาชีพเกษตรกร และได้สร้างศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงและร้านครัวเพื่อสุขภาพ นอกจากนี้ยังมีผลงานด้านอื่น ๆ ที่ช่วยเหลือสังคมเช่น การเป็นนายกสมาคมเกษตรกรอินทรีย์วิถีไท การเป็นประธานคณะกรรมการสมัชชาคุณธรรม จังหวัดสงขลา และการเป็นกรรมการของตลาดนัดเกษตรกร เป็นต้น ภานุ พิทักษ์เผ่า ได้พัฒนาพลิกฟื้นด้านเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนจนความเป็นอยู่ของชุมชน โดยมีวิสัยทัศน์ที่ก้าวไกล นำความรู้ที่ได้ศึกษาและประสบการณ์ที่ผ่านมา ทุ่มเททุกสิ่งทุกอย่างเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน จนกลายเป็นปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่สังคม อีกทั้ง ได้สร้างเครือข่ายเพื่อส่งเสริมและการร่วมมือกันขับเคลื่อนสังคม โดยการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

Title	A study of biographies and works of Phanu Phithakphao
Author	Miss Wiyada Tangtiangtam
Major Program	Human and Social Development
Academic Year	2015

ABSTRACT

The study on the biographies and works of Phanu Phithakphao reveals important stories and events that reflect various aspects of society which can be built into the process of developing skills for farmers and people who are interested. In addition, his contributions in terms of human and social development that are beneficial to both public and private sectors were examined to be applied in the management of society, organizations and communities. This study examined his autobiography and used an in-depth interview with him and other stakeholders with a total of 12 people as well as an observation and collection of data from relevant documents. Data obtained were analyzed with a descriptive analysis technique.

The study found that his biography had four turning points. Firstly, his family experienced a bankruptcy when he was a child. Secondly, during working as a teacher, he must help solve the problems of his students and local people who faced poverty and liability. Thirdly, during his political career, has served as the assistant secretary for Major General Chamlong Srimuang. Finally, during his late life, he turned to agriculture and established a center of moral learning for sufficient economy and Krua Purn Sukkapab Restaurant. In addition, he had other areas of social assistance, such as serving as the present of the Kasetthaiway Association, the chairman of the Moral Assembly Committee in Songkhla, and a committeeman of the Farmer Market. He revived the economy, society and well-being of the community. He had a forwarding vision and brought his knowledge, past experience and everything dedicated to social and community development until becoming a local scholar who is a good model for the society. Moreover, he created a network of encouragement and collaboration to drive the society by applying the sufficient economy principle in everyday life.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาจากผู้มีพระคุณหลายฝ่าย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.วันชัย ธรรมสังการ อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ที่ได้กรุณาถ่ายทอดความรู้ แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัย ตลอดจนคำแนะนำ แก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.รพีพรรณ สุวรรณณัฐโชติ ประธาน กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสุพร ปิยรัตน์วงศ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.วันชัย ธรรมสังการ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษา ชี้แนะ และสละเวลาตรวจสอบ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ คุณภานุ พิทักษ์เผ่า ที่ได้กรุณาให้ข้อมูลอันมีค่าแก่ผู้วิจัยด้วยความเต็มใจตลอดมา จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับคุณภานุ พิทักษ์เผ่า ที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์และเอื้อเฟื้อเอกสารต่าง ๆ เป็นอย่างดี ในการเก็บข้อมูลภาคสนามจนสามารถ นำมาเขียนวิทยานิพนธ์ได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตรฯ ทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือ ให้งานวิจัยนี้สำเร็จลงด้วยดี

คุณค่าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูกตเวทีตาแต่ บิดา มารดา ของผู้วิจัย ตลอดจนครูบาอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกคน

วิยะดา ตั้งเที่ยงธรรม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(5)
ABSTRACT	(6)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(12)
สารบัญภาพประกอบ	(13)
รายงานผลงานที่ตีพิมพ์	(15)
สำเนาต้นฉบับที่ได้รับการยอมรับให้ตีพิมพ์จากผู้พิมพ์ผลงาน	(16)
บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
คำถามในการศึกษา	5
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
ประโยชน์ของการศึกษา	5
กรอบแนวคิดในการศึกษา	5
วิธีการดำเนินการศึกษา	8
ขอบเขตของการศึกษา	11
นิยามศัพท์เฉพาะ	12

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร	13
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท	15
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	18
แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม	22
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการศึกษาชีวประวัติ	24
ชีวประวัติของภานุ พิทักษ์เผ่า	27
เส้นทางชีวิตวัยเด็ก	27
มรสุมชีวิต	28
เด็กจบใหม่วัยทำงาน	31
ตะกอนจากอาชีพครู	32
การเปลี่ยนแปลงที่ท้าทาย	35
คุณค่าจากการทำงานทำให้ได้เรียนรู้และเติบโต	40
ความรักคือการให้	47
เกียรติคุณและรางวัลที่ได้รับ	49
ภาวะผู้นำกับการทำงาน	51
ผลงานของภานุ พิทักษ์เผ่า	55
บทบาทในการพัฒนาคนและสังคม	55
นายกสมาคมเกษตรอินทรีย์วิถีไท	56

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ผู้ประสานงานสภาความร่วมมืออาหารปลอดภัย จังหวัดสงขลา	57
ผู้ทรงคุณวุฒิเครือข่ายสร้างเสริมสุขภาพ จังหวัดสงขลา	58
ประธานคณะกรรมการสมัชชาคุณธรรม จังหวัดสงขลา	58
กรรมการของตลาดนัดเกษตรกร	59
ริเริ่มยุทธศาสตร์สงขลาพอเพียง	62
บทบาทในการบริหารงานของศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง	62
การสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาคนและสังคม	69
เครือข่ายผู้นำชุมชน	69
เครือข่ายภาครัฐ	73
เครือข่ายเกษตรกร	74
กิจกรรมและขั้นตอนการฝึกอบรมของศูนย์ฯ	80
กิจกรรมด้านการเกษตร	80
กิจกรรมการดีที่ทอกสารพิษ	94
จิตสาธารณะ	96
เป้าหมายในอนาคต	100
บทสรุป อภิปรายผล ของประสบการณ์ชีวิตภาณุ พิทักษ์เผ่า และข้อเสนอแนะ	107
สรุป	108
อภิปรายผล	116
ข้อเสนอแนะ	119

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	121
บุคลากร	126
ภาคผนวก	127
ภาคผนวก ก ตารางกิจกรรมและขั้นตอนการฝึกอบรม	128
ภาคผนวก ข สำเนาต้นฉบับบทความตีพิมพ์	162
ประวัติผู้เขียน	173

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 กิจกรรมในวันที่ 17 พฤศจิกายน 2557 จากหน่วยงานราชการของแก้วกัลยาสิขาลัย	129
2 กิจกรรมในวันที่ 18 พฤศจิกายน 2557 จากหน่วยงานราชการของแก้วกัลยาสิขาลัย	135
3 ปริมาณแคลเซียมในอาหาร	140
4 กิจกรรมในวันที่ 19 พฤศจิกายน 2557 จากหน่วยงานราชการของแก้วกัลยาสิขาลัย	147
5 กิจกรรมในวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2558 สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดสงขลา	150
6 กิจกรรมในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2558 สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดสงขลา	152
7 กิจกรรมในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2558 สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดสงขลา	156

สารบัญภาพประกอบ

ภาพที่	หน้า
1 ภาณุ พิทักษ์เผ่า เป็นผู้ช่วยเลขานุการ พลตรีจำลอง ศรีเมือง ในปี พ.ศ.2530	35
2 ภาณุ พิทักษ์เผ่า เป็นประธานสหกรณ์กสิกรรมไร้สารพิษ จำกัด ในปี พ.ศ.2536	38
3 ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่เลขที่ 77 หมู่ 1 ตำบลบ้านหาร อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา	40
4 ร้านครัวเพื่อนสุขภาพ” ตั้งอยู่เลขที่ 217/12 ตรงข้ามโรงแรมธนภัทร ถนนศุภสารรังสรรค์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา	42
5 ภาณุ พิทักษ์เผ่า ไปร่วมงานเทศกาล SLOW food ประเทศอิตาลี ในปี พ.ศ.2550	43
6 ภาณุ พิทักษ์เผ่า ประธานคณะกรรมการสมัชชาคุณธรรม ในปี พ.ศ.2550	45
7 ภาณุ พิทักษ์เผ่า เป็นอาจารย์พิเศษของมหาวิทยาลัยลักษณะ	45
8 ภาณุ พิทักษ์เผ่า และภรรยา ที่อำเภอรัตภูมิ	47
9 ภาณุ พิทักษ์เผ่า รับโล่ชูเกียรติเป็นเกษตรกรตัวอย่าง ในปี พ.ศ.2542	49
10 ภาณุ พิทักษ์เผ่า รับโล่ชูเกียรติเป็น “คนดีศรีสงขลา” ในปี พ.ศ.2551	49
11 เกษตรกรกับโรงพยาบาล	57
12 ตลาดนัดเกษตรกร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	59

สารบัญภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
13 บุรุษของศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง	61
14 เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสงขลา	61
15 การวางร่องเท้าอย่างเป็นระเบียบ	67
16 สุนิ บุญประการ	71
17 ภาณุ พิทักษ์เผ่าอบรมหน่วยงานราชการของแก้วกัลยาสิกขาลัย	80
18 ผู้เข้าอบรมชาวเกษตรกร	87
19 ผู้เข้าอบรมนำภาชนะไปล้าง	88
20 สุวินัย หนูยัง	90
21 แต่งโมของโต๊ะอิหม่ามรอฮีม	92
22 คะนิง ฤทธิรัตน์	95
23 พล.ต.ต.อัมพร ภัยดี และเครือข่ายชมรมคนรักสุขภาพ	104
24 สบู่สมุนไพร	132
25 น้ำหมักเศษอาหาร น้ำหมักปลา น้ำหมักผลไม้	132
26 เต้าผลิต	137
27 น้ำธัญพืช	139
28 อาหารกลางวัน	143
29 ถั่วเหลืองทำน้ำเต้าหู้	145
30 อุจจาระเด็กที่ชอบกินไก่ KFC	158
31 ก้อนเซลล์มะเร็งสีดำในอุจจาระ	158

รายงานผลงานที่ตีพิมพ์

วิยะดา ตั้งเที่ยงธรรม และวันชัย ธรรมสักการ. (2558). บทบาทการดำเนินชีวิตเพื่อการพัฒนาคนและสังคมของภานู พัทธ์กะเฒ่า. *วารสารการพัฒนารวมชนและคุณภาพชีวิต* ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2558 หน้า 369-375.

สำเนาต้นฉบับที่ได้รับการยอมรับให้ตีพิมพ์จากผู้พิมพ์ผลงาน

 เครือข่ายบริหารการวิจัยภาคเหนือตอนบน
ห้อง ๐๔/๓๕ ชั้น ๔ อาคารเฉลิมพระเกียรติ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๕๐๒๐๐
โทรศัพท์ ๐๕๓-๕๔๕๐๙๗ ต่อ ๑๑๒ โทรสาร ๐๕๓-๕๔๕๐๙๗ ต่อ ๑๐๓ e-mail: uppernorth.unrn@gmail.com

ที่ ศธ ๖๓๙๓(๒)๑.๕.๒/ ๕๔๘๘

๒๕ กันยายน ๒๕๕๘

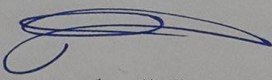
เรื่อง แจ้งการตีพิมพ์บทความวิชาการในวารสารการพัฒนารวมชนและคุณภาพชีวิต
เรียน คุณวิยะดา ตั้งเที่ยงธรรม และ คุณวันชัย ธรรมสังการ

ตามที่ท่านได้ส่งบทความวิชาการ เรื่อง **บทบาทการดำเนินชีวิตเพื่อการพัฒนาคนและสังคมของภาณุ พิทักษ์เผ่า** เพื่อตีพิมพ์ในวารสารการพัฒนารวมชนและคุณภาพชีวิต (Journal of Community Development and Life Quality) ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) โดยมีศาสตราจารย์ ดร. ลัญชัย จตุรสิทธา ประธานคณะทำงานเครือข่ายบริหารการวิจัยภาคเหนือตอนบน เป็นบรรณาธิการ นั้น

ในการนี้ กองบรรณาธิการวารสารการพัฒนารวมชนและคุณภาพชีวิต มีความยินดีแจ้งให้ท่านทราบว่า บทความวิชาการของท่านได้รับการยอมรับให้ตีพิมพ์ในวารสารฯ ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๘ โดยกองบรรณาธิการจะจัดส่งวารสารฉบับสมบูรณ์ให้ท่านต่อไปเมื่อวารสารได้รับการจัดพิมพ์แล้วเสร็จ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร.ลัญชัย จตุรสิทธา)
บรรณาธิการวารสารการพัฒนารวมชน และคุณภาพชีวิต

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาชีวประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญของไทยในระยะแรก ๆ นั้นส่วนใหญ่่มักจะศึกษาเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ เชื้อพระวงศ์ ขุนนางหรือชนชั้นสูง หรือผู้ที่สร้างผลงานมีประโยชน์ระดับประเทศ บุคคลที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นยังไม่ได้รับการสนใจเท่าที่ควร ดังที่ พรศักดิ์ พรหมแก้ว (2534) ได้กล่าวไว้ว่า

“...ในระยะแรก ๆ มักเน้นไปที่ศูนย์กลางอำนาจของสังคมคือ มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจ การสร้างบ้านแปงเมือง การศึกษาสงคราม แห่งราชอาณาจักร การเมือง และการปกครองของรัฐ วัฒนธรรมนครหลวง เป็นต้น เรื่องเกี่ยวกับความคิด ความเชื่อ และวิถีชีวิตของประชาชน ซึ่งเป็นชนส่วนใหญ่ของรัฐประเทศยังไม่ค่อยได้รับความสนใจเท่าที่ควร หากจะมีการกล่าวถึงบ้างมักเป็นเพียงข้อสังเกตพื้นผิวที่นำเข้ามา เพื่อเสริมภาพบางด้านของศูนย์กลางแห่งอำนาจเท่านั้น...”

นอกจากนั้น สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ (2534) ได้กล่าวถึงการศึกษชีวประวัติและผลงานของบุคคลไว้สรุปได้ว่า การเขียนชีวประวัติและผลงานบุคคลสำคัญจะครอบคลุมถึงพระมหากษัตริย์ พระสงฆ์ ข้าราชการ และคนธรรมดาสามัญ ทั้งที่เป็นนักรบ วีรสตรี ราชทูต นักการเกษตร นักกฎหมาย นักพัฒนาบ้านเมือง นักปราชญ์ ศิลปินและกวี การศึกษาส่วนใหญ่จะเน้นผลงานดีเด่นหรือคุณงามความดีบางประการของเจ้าของประวัติ อันเป็นที่ชื่นชมยกย่องนับถือมาจนถึงปัจจุบัน เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตแก่ผู้สนใจเรื่องราวของชีวิตที่มีคุณค่าในอดีต และเป็นแนวทางให้เกิดกำลังใจ สร้างสรรค์ผลงานของตนเองให้ดีเด่นยิ่งขึ้น

การศึกษาชีวประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญในอดีตล้วนแล้วแต่สร้างคุณงามความดีไว้มากมายให้เป็นมรดกตกทอดแก่นุชนรุ่นหลังได้รับรู้และนำไปประพฤติปฏิบัติให้เกิดการสอดคล้องกับสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบันได้อย่างรู้เท่าทัน สอดคล้องกับที่ ปัทม กอตระกุลสิน (2550) ได้กล่าวไว้ว่า ชีวิตของคนคนหนึ่งเปรียบเสมือนห้องสมุดชีวิตขนาดใหญ่ที่เก็บเรื่องราวต่าง ๆ ไว้มากมาย แต่ละคนได้พบพานสิ่งที่แตกต่างกัน บุคคลที่อยู่ต่างยุคต่างสมัยก็มีเรื่องราวในวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน บางคนต้องดิ้นรนต่อสู้กับอุปสรรคขวากหนามนานัปการ บางคราวประสบความสำเร็จมีความเจริญก้าวหน้าทั้งในหน้าที่การงานและชีวิตส่วนตัว บางคราวก็ล้มเหลว ชีวิตต้องพบกับความยากลำบาก บางคนอาจมีชีวิตราบเรียบ แต่มิใช่ไร้ค่าไร้ความหมาย อย่างไรก็ตามประสบการณ์ชีวิตของคนหนึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อชีวิตของบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี การ “อ่านชีวิต” ของผู้อื่นจากสารคดีอัตชีวประวัติจึงมีคุณค่าเพราะ จะได้รับทั้งความรู้ แรงบันดาลใจ และแนวคิดใหม่ ๆ ที่อาจนำมาใช้กับการดำเนินชีวิตของตนเอง โดยผ่านทางความคิด ความเห็น ประสบการณ์ของผู้เขียนโดยตรง นอกจากนี้งานเขียนแนวอัตชีวประวัติของคนไทยยังเป็นงานบันทึกชีวิตที่สะท้อนสภาพสังคม วัฒนธรรม ประเพณีไทย ในยุคสมัยนั้น ๆ ไว้ด้วย

อย่างไรก็ตามปัจจุบันนี้เรื่องชีวประวัติและผลงานของบุคคลในท้องถิ่นได้รับความสนใจมากขึ้น เนื่องจากเหตุผลหลายประการ เหตุผลที่สำคัญประการหนึ่งคือ การที่นักวิชาการสนใจศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านกันมากขึ้น โดยมีการศึกษากันมากในหลายแห่งหลายมุมทั้งที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ ตลอดจนการศึกษาเกี่ยวกับชีวประวัติของบุคคลในท้องถิ่น ซึ่งมีหน่วยงานของรัฐและเอกชนให้การส่งเสริม เช่น สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มูลนิธิต่าง ๆ เป็นต้น ดังที่เรื่อง เจริญชัย (2529) อดีตเลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้กล่าวไว้สรุปว่า เมื่อปี พ.ศ.2523 สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ มีเจตนารมณ์ที่จะส่งเสริมให้ผู้ที่ประกอบคุณงามความดีและอุทิศตน เพื่ออนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมแห่งชาติ จึงดำเนินการกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อสรรหาและคัดเลือกเฉพาะบุคคลที่มีความดีเลิศก่อน โดยการคัดเลือกบุคคลดีเด่นภาคละ 1 คน และกรมส่งเสริมการเกษตร (2543) ได้กล่าวถึงการคัดเลือกเกษตรกรดีเด่นไว้โดยสรุปดังนี้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ร่วมกับกรมต่าง ๆ ในสังกัดจัดให้มีการคัดเลือกเกษตรกรที่มีผลงานดีเด่น เพื่อประกาศเกียรติคุณและเผยแพร่ผลงานให้ปรากฏแก่สาธารณชนและเป็นแบบอย่างในแนวทางการปฏิบัติงานของบุคคลอื่น ๆ ต่อไป

นอกจากนี้ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ (2533) กล่าวไว้ว่า ความเจริญรุ่งเรืองของประเทศนั้น ขึ้นอยู่กับคุณภาพของคนในชาติเป็นสำคัญ ในปัจจุบันได้มีบุคคลและหน่วยงานที่ได้ประกอบคุณงามความดีและผลงานอันเป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติเป็นจำนวนมาก ถึงแม้ว่าจะมีหน่วยงาน มูลนิธิ สมาคม หรือองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้ประกาศเกียรติคุณ มอบรางวัล และสดุดีผลงานของบุคคลหรือหน่วยงานที่มีผลงานดีเด่นสาขาต่าง ๆ แต่ละสาขาอยู่เป็นประจำ แต่การประกาศเกียรติคุณดังกล่าวยังอยู่ในวงจำกัดเฉพาะสาขาใดสาขาหนึ่งเท่านั้นไม่ถึงกับเป็นการเผยแพร่ผลงานดีเด่นในระดับชาติ ทั้ง ๆ ที่บุคคลและหน่วยงานที่มีผลงานดีเด่นเหล่านั้นได้อุทิศตัวเพื่องาน ทำงานด้วยอุดมการณ์โดยไม่หวังบำเหน็จรางวัลหรือสิ่งตอบแทนใด ๆ

การทำงานโดยไม่หวังผลตอบแทน ดังสำนวนไทย “ปิดทองหลังพระ” หมายถึงประกอบคุณงามความดี โดยไม่ได้มุ่งหวังจะให้ใครรู้หรือไม่ได้ป่าวประกาศให้ผู้อื่นรับรู้หรือต้องการชื่อเสียงและคำสรรเสริญจากผู้อื่น โดยสอดคล้องกับคำกล่าวของ เอกวิทย์ ญ กลาง (2523) ปัจจุบันนี้ประเทศไทยบ้านเมืองของเรายังมีบุคคลที่ประกอบคุณงามความดีด้วยความเสียสละ ห่มเทก่าลังกาย กำลังใจ กำลังความคิด และทรัพย์เงินทองเพื่อจรรโลงสังคมส่วนรวมให้อยู่เย็นเป็นสุข พัฒนาชาติบ้านเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้า อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติ และท้องถิ่นไว้เป็นมรดกแก่ลูกหลาน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องยกย่องสรรเสริญ ให้เกียรติให้กำลังใจ และสนับสนุนเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ประวัติชีวิต ผลงาน และคุณงามความดีของท่านเหล่านี้ให้แพร่หลายเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคมสืบไป

ภาคใต้เป็นภูมิภาคหนึ่งที่มีบุคคลสำคัญในท้องถิ่นได้สร้างผลงานเป็นที่ยอมรับของสังคมในหลายสาขา เช่น ศิลปินพื้นบ้าน ช่างพื้นเมือง นักพัฒนาชุมชน เกษตรกร นักธุรกิจ นักปกครอง พระสงฆ์ เป็นต้น บุคคลเหล่านี้ได้สร้างคุณประโยชน์ไว้ให้แก่ท้องถิ่นและประเทศชาติจำนวนมาก ในบรรดาบุคคลสำคัญของท้องถิ่นดังกล่าว มีภานุ พิทักษ์เผ่า เป็นบุคคลสำคัญใน

จังหวัดสงขลา มีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบหลายอย่าง กล่าวคือ เป็นเจ้าของร้านครัวเพื่อสุขภาพ อำเภอหาดใหญ่ ดำรงตำแหน่งนายกสมาคมเกษตรอินทรีย์วิถีไท ผู้อำนวยการศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบ้านหาร อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ผู้ประสานงานสภาความร่วมมืออาหารปลอดภัย จังหวัดสงขลา และเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเครือข่ายสร้างเสริมสุขภาพ จังหวัดสงขลา เป็นต้น ทำให้เห็นถึงความมานะ อุทิศสภาวะ ในการพัฒนาประชาชนและสังคมอย่างมาก

ภานุ พิทักษ์เผ่า เดิมเคยรับราชการครู ต่อมาได้ถูกทาบทามให้มาเป็น ผู้ช่วยเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ท้ายที่สุดแล้วได้ผันชีวิตมาเป็นเกษตรกร เนื่องจากเห็นถึงปัญหาสังคมต่าง ๆ มากมาย และทนรับไม่ได้กับปัญหาที่ถูกปล่อยทิ้งโดยไม่ได้รับการช่วยเหลือและแก้ไขจากองค์กรใด จึงได้ลาออกจากราชการ เพื่อพิสูจน์ตัวเองให้แก่เกษตรกรคนอื่น ๆ ได้เห็นว่าจากคนที่ไม่ได้มีฐานะร่ำรวยมาก่อน และไม่มีความรู้ทางด้านการทำอาชีพเกษตรกรรม แต่มีความมุ่งมั่นมานะ บากบั่นไม่ย่อท้อต่อปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ก็สามารถประสบความสำเร็จได้ ทำให้คนอื่น ๆ ได้ดูเป็นแบบอย่างว่าเราทำได้ คุณก็ต้องทำได้ เริ่มตั้งแต่ไปขอที่ดินอำเภอรัตนภูมิจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก. 4-01) ซึ่งเป็นที่ดินที่ให้สิทธิแก่เกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองหรือเกษตรกรที่มีที่ดินเล็กน้อยไม่เพียงพอแก่การครองชีพได้นำไปใช้ทำประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรม เท่านั้น ภานุ พิทักษ์เผ่า ได้ใช้หลักการทำเกษตรแบบเกษตรอินทรีย์ บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง รู้จักพึ่งพาตนเอง ปลูกผักสวนครัวลดรายจ่ายด้านอาหารในครอบครัว ส่งเสริมประสบการณ์จนตกผลึกก็นำความรู้ไปเผยแพร่โดยการไปสร้างศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่เลขที่ 77 หมู่ 1 ตำบลบ้านหาร อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา เพื่อให้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมในการเรียนรู้ตามหลักสูตรของทางศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมแบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการทำเกษตรอินทรีย์
2. ด้านสุขภาพ การรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ การดื่มน้ำสมุนไพร การดีท็อกลำไส้และผิวหน้า การออกกำลังกาย และนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพ เป็นต้น
3. ด้านคุณธรรม การเรียนรู้ศาสนา การทำจิตใจให้ตั้งงาม การใช้ชีวิตบนพื้นฐานของคุณธรรม ความดี และทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม

การทำเกษตรอินทรีย์ตั้งอยู่บนกระบวนการแห่งการเรียนรู้และภูมิปัญญา เพราะเกษตรกรจะต้องรู้จักสังเกต ศึกษา วิเคราะห์-สังเคราะห์ และสรุปบทเรียนเกี่ยวกับการทำเกษตรของสวนตนเอง ซึ่งจะมีเงื่อนไขทั้งทางกายภาพ (เช่น ลักษณะของดิน ภูมิอากาศ และภูมินิเวศ) รวมถึงเศรษฐกิจ-สังคมที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น เพื่อคัดสรรและพัฒนาแนวทางเกษตรอินทรีย์ที่เฉพาะและเหมาะสมกับสวนของตัวเองอย่างแท้จริง หากเกษตรกรสามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ได้นั้นก็จะเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน การรักษาแหล่งน้ำให้สะอาด และการฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ เมื่อธรรมชาติเกื้อกูลกันเองได้แล้วนั้น เกษตรกรไทยก็สามารถพึ่งพาตนเองได้ไม่มีหนี้สิน ไร้ความทุกข์

นอกจากนี้ การทำเกษตรอินทรีย์ได้ปฏิเสธการใช้สารเคมีทางการเกษตร เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช สารเร่งการเจริญเติบโต หรือแม้แต่สารกันบูด และสารแต่งสี รส กลิ่น ที่ตกค้าง

ปนเปื้อนในผลผลิตอาหารที่ผลิตจากเกษตรกรทั่วไป มีมากกว่า 1000 ชนิด นอกจากสารเคมีทางการเกษตรเหล่านี้มีผลกระทบต่อกลไกและกระบวนการของระบบนิเวศแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพอีกด้วย เวลาที่เกษตรกรฉีดพ่นสารเคมีเหล่านี้ทุกวัน สารเคมีก็จะไปตกค้างในตัวเกษตรกรเอง และตกค้างอยู่ในพืชผักที่เกษตรกรฉีดพ่นอีกด้วย เมื่อนำไปวางจำหน่ายสารพิษเหล่านั้นก็จะไปตกค้างอยู่ในร่างกายของผู้บริโภคอีกทอดหนึ่ง เกษตรกรคือครัวของชาติ เป็นผู้ผลิตวัตถุดิบพืช ผัก ผลไม้ ให้แก่ผู้บริโภคทั่วประเทศ ทั่วโลกได้นำไปรับประทาน ดังนั้นเกษตรกรเองจะต้องคำนึงถึงคุณภาพของสินค้าให้มากกว่าคำนึงถึงปริมาณในการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด ต้องสร้างผลผลิตที่ดี มีคุณภาพ และลดการใช้สารเคมีที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อตัวเกษตรกรเอง ต่อผู้บริโภค และท้ายที่สุดยังส่งผลกระทบต่อกลไกในกระบวนการของระบบนิเวศด้วย

กิจกรรมทั้ง 3 ด้านที่ภานุ พัทธ์กะเฒ่า ได้คิดขึ้นอย่างเป็นองค์รวม เป็นแนวความคิดที่เน้นการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง โดยการหลอมรวมหรือบูรณาการความรู้ที่เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เชื่อมโยงและการสอดประสานกันในทุก ๆ ส่วนขององค์ประกอบนั้น กิจกรรมเหล่านี้มีความแตกต่างในการทำหน้าที่ยังมีระเบียบ โดยส่วนประกอบหรือปัจจัยต่าง ๆ ของระบบที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ภานุ พัทธ์กะเฒ่า จึงมีการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุก ๆ ด้านอย่างสมดุลบนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรม ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่มด้วยความเอื้ออาทรเคารพซึ่งกันและกัน เพื่อความสามารถในการพึ่งตนเอง และคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียม กิจกรรมจึงสร้างขึ้นเพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้มีโอกาสเข้ามาศึกษา และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ อย่างสมดุล โดยมีการฝึกฝนปฏิบัติกันอย่างเป็นระบบ และมีแบบแผนด้วยศาสตร์ เป็นการขยายศักยภาพของการเรียนรู้ การฝึกทักษะ การปฏิสัมพันธ์แห่งการเรียนรู้จากผู้อื่น และสรรพสิ่งอย่างเป็นกัลยาณมิตร และการเข้าถึงคุณค่าของสาระต่าง ๆ ด้วยปัญญา ในที่สุดจึงสามารถจัดการความรู้ (knowledge management) ให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตอย่างมีความสุข และพอเพียง หลักสูตรมีความครอบคลุมตั้งแต่การเรียนรู้จักตนเองอย่างลึกซึ้ง ผสมผสานเชื่อมโยงกับความรู้เฉพาะทางของแต่ละคนที่แตกต่างกันหลากหลาย พร้อมทั้งได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้เข้าอบรม และเป็นประโยชน์ในการสร้างเครือข่ายที่มีความรู้สามารถแผ่ขยายกว้างขวางขึ้นอีกทางหนึ่ง

ภานุ พัทธ์กะเฒ่า ยังได้สร้างร้านครัวเพื่อนสุขภาพตั้งอยู่เลขที่ 217/12 ตรงข้ามโรงแรมธนภัทร ถนนสุขสารรังสรรค์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เพื่อรองรับผลผลิตจากเครือข่ายหลายอำเภอ หลายจังหวัดที่มาอบรม เป็นเหมือนตลาดที่สร้างอาชีพและรายได้แก่เครือข่าย ซึ่งเครือข่ายก็มีทั้งเกษตรกรและประชาชนทั่วไปที่สนใจมาเข้าร่วมอบรมและนำความรู้เหล่านั้นไปปฏิบัติจริง จากคำกล่าวของภานุ พัทธ์กะเฒ่า “...เกษตรกรต้องเริ่มจากกินทุกอย่างที่ปลูก และปลูกทุกอย่างที่กิน ที่เหลือค่อยขาย จะเริ่มจากตัวเองก่อน เริ่มจากครอบครัว ทำแล้วครอบครัวตัวเองจะต้องมีความสุข มีอาหารที่ดี ปลอดภัย ที่เหลือก็ค่อยนำไปขาย...” แต่เกษตรกรต้องพึ่งพาตนเองให้ได้ก่อน แล้วจึงค่อยเป็นที่พึ่งให้แก่คนอื่น ๆ ร้านครัวเพื่อนสุขภาพแห่งนี้มีสินค้าจากเกษตรกรมากมาย ทั้งผักปลีกและค้าส่ง ราคาที่ตั้งขายจะไม่เอาเปรียบผู้บริโภค แต่เป็นราคาที่เกษตรกรสามารถอยู่ได้ พึ่งพาอาศัยกันระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค จึงกลายเป็นการตลาดที่เป็นธรรมและยั่งยืน

การทำเกษตรของภานู พัทธ์เกล้า จึงกลายเป็นกระแสการทำเกษตรอินทรีย์แบบพอเพียงที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการ พนักงานของรัฐ พนักงานบริษัทเอกชน รวมทั้งเกษตรกร ทุกคนต่างน้อมนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาปฏิบัติจนประสบความสำเร็จ และเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง

คำถามในการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นคำถามที่สำคัญไว้ว่า ภานู พัทธ์เกล้า มีประวัติความเป็นมาอย่างไร สามารถสะท้อนแง่มุมต่าง ๆ ในสังคมได้อย่างไร และผลงานของภานู พัทธ์เกล้า สามารถนำไปพัฒนาคนและสังคมได้อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาชีวประวัติของภานู พัทธ์เกล้า ที่สามารถสะท้อนแง่มุมต่าง ๆ ในสังคม
2. เพื่อศึกษาผลงานของภานู พัทธ์เกล้า ในแง่ของการพัฒนาคนและสังคม

ประโยชน์ของการศึกษา

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชีวประวัติและผลงานด้านการเกษตรของภานู พัทธ์เกล้า ที่สะท้อนแง่มุมต่าง ๆ ในสังคมซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่สามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนาชุมชนต่อไป
2. เป็นการช่วยเผยแพร่เกียรติประวัติของภานู พัทธ์เกล้า ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น ในฐานะที่เป็นผู้มีความรู้ด้านการเกษตรในท้องถิ่นภาคใต้ ตลอดจนในฐานะเป็นผู้สร้างผลงานด้านเกษตร และเป็นแนวปฏิบัติแก่คนรุ่นหลังต่อไป
3. เป็นแบบอย่างให้แก่เกษตรกรและประชาชนทั่วไปสามารถนำไปปฏิบัติตามและเป็นแรงบันดาลใจในการต่อสู้ แก้ไขปัญหา อุปสรรคในชีวิตได้

กรอบแนวคิดในการศึกษา

การจะก้าวไปสู่การตอบคำถามเกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตและการสร้างผลงานของภานู พัทธ์เกล้าได้นั้น อย่างไรก็ตามในการศึกษาถึงประเด็นปัญหาต่าง ๆ ก่อนที่จะศึกษาถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด และทฤษฎี โดยการแยกเป็นประเด็นการศึกษาวิเคราะห์ที่ครอบคลุมปรากฏการณ์ที่สนใจจะศึกษา ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

การศึกษาถึงกระบวนการบริหาร (administration) เป็นศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น กำหนดโดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบและใช้ทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุกด้าน ตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม คุณธรรม เพื่อพัฒนาบุคคลให้ตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตน

ดำเนินชีวิต (ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, 2542) ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบที่จะทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การบริหารจึงเป็นสิ่งที่นำมาศึกษาเล่าเรียนกันได้โดยนำไปประยุกต์ใช้สู่การปฏิบัติให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถ ประสบการณ์และบุคลิกภาพส่วนตัวของผู้บริหารแต่ละคน (จักรกริช หมอประกอบ, 2547) ดังนั้น ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแสดงบทบาท ทักษะ และการกระทำหน้าที่การบริหารได้เป็นอย่างดี เพื่อจะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการทำงานตามสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

การบริหาร เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เป็นศาสตร์ (science) เพราะเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการสืบค้น หาความรู้ใหม่ ๆ ด้วยวิธีการเชิงวิทยาศาสตร์ มีการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล มีการตั้งสมมุติฐานและทดสอบสมมุติฐาน เป็นศิลป์ (art) เพราะบุคคลต้องใช้ทักษะและความรู้ทางการบริหารที่ได้รับการพัฒนามาเป็นอย่างดี จากการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นเพื่อให้บรรลุจุดหมายที่ตั้งไว้ (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2545) เป็นการผสมผสานคนและงานให้เข้ากันได้ดีภายใต้สถานการณ์ที่เป็นอยู่ ดังนั้นผู้บริหารทั้งหลายจำเป็นต้องประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะของตนเพื่อก่อให้เกิดพลังทางความคิดเห็นอกกลุ่มบุคคล ให้มุ่งมั่นสู่เป้าหมายเดียวกัน

การบริหารงานร้านครัวเพื่อนสุขภาพ และศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงของภาณุ พิทักษ์เผ่า ให้มีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยกลยุทธ์และยุทธศาสตร์หลาย ๆ อย่างเพื่อแก้ไขและพัฒนาให้เกิดความสำเร็จ ซึ่งได้อาศัยความรู้ ความสามารถที่มีอยู่ในการสร้างสมาชิก เพราะการบริหารเป็นศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น จึงต้องสร้างฐานการตลาดที่มั่นคง และกว้างขวาง โดยการสร้างความร่วมมือกับชาวเกษตรกรและประชาชนในเครือข่ายเพื่อร่วมกันสร้างตลาดและผลักดันให้เกิดความเจริญก้าวหน้า และประสบความสำเร็จ จนสามารถสร้างชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย

2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

เมื่อกล่าวถึงบทบาทต้องคำนึงถึงหน้าที่ เพราะว่าหน้าที่และบทบาทจะมาด้วยกันเสมอ แต่แล้วในสภาพความเป็นจริงไม่ได้มาด้วยกันเสมอไป เพราะสาเหตุการขัดแย้งกันระหว่างบทบาทกับหน้าที่ อันเนื่องมาจากเจตคติที่ต่างกัน ค่านิยม หรือพื้นฐานทางสังคมที่ต่างกัน บางครั้งในคนเดียวก็มีทั้งบทบาทและหน้าที่ในขณะเดียวกัน หรืออาจมีหลายบทบาทและหน้าที่ในขณะเดียวกันก็ได้ ตัวเชื่อมมนุษย์กับสังคมคือ บทบาทสังคม มนุษย์คือ โรงละคร มนุษย์แต่ละคนคือ ตัวแสดงที่มีบทบาทชัดเจนสำหรับการแสดง มีตำแหน่งต่าง ๆ ชัดเจนที่ต้องดำรง ผู้เริ่มแสดงเป็นการสร้างและกำหนดการมีส่วนร่วมในกระบวนการที่มีการกระทำร่วมกัน เป็นคุณลักษณะของผู้แสดงในสังคมนั้น ๆ ตามปกติเมื่อบุคคลมีสถานภาพโดยอ้อมแสดงบทบาทให้สอดคล้องกับที่สังคมคาดหวัง บทบาทจึงเป็นการกระทำหรือพฤติกรรมตามตำแหน่งหรือสถานภาพซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของสังคมหรือตามลักษณะของการรับรู้ ต้องอาศัยความรู้ความชำนาญช่วยในการแสดง อาศัยศักยภาพของตนและทักษะในการแสดงบทบาทเข้าช่วย ซึ่งเป็นที่ต้องใช้ในการติดต่อสื่อสารสัมพันธ์กับผู้อื่น (พระครูสิงห์แก้ว วชิรธมโม, 2554)

ภานุ พิทักษ์เผ่า เป็นผู้มีความสามารถในการทำงานได้หลายบทบาท หน้าที่ทั้งการเป็นครู เป็นผู้ช่วยเลขธิการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นเกษตรกร และอื่นๆอีกมากมาย จะเห็นได้ว่ามีหลากหลายบทบาท หน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ แต่ไม่ว่าภานุ พิทักษ์เผ่า จะอยู่ในบทบาทประเภทไหนก็ตามจะมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่นั่น ๆ และทุ่มเทเต็มความสามารถที่มีเพื่อให้งานนั้นออกมาดีที่สุดตามความคาดหวังของสังคม จนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลอื่น ๆ ได้

3. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงาน โดยพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้นกว่าความคาดหวังของผู้ร่วมงาน ไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและมีศักยภาพมากขึ้น ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในการกิจ และวิสัยทัศน์ขององค์กร โดยผู้นำต้องจูงใจให้ผู้ร่วมงานมองให้ไกลเกินกว่าความสามารถของพวกเขาเพื่อไปสู่ประโยชน์ของกลุ่ม องค์กร และสังคม สิ่งที่สำคัญที่สุดของการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงคือ การถ่ายทอดวิสัยทัศน์ การสร้างวัฒนธรรมการทำงานใหม่ ๆ และแนวทางใหม่ ๆ โดยผู้นำจะเป็นผู้ตัดสินใจเลือกทำในสิ่งที่ควรทำ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและจุดประกายสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ตามเกิดการเริ่มต้น และยืนหยัด มุ่งมั่น ทุ่มเทความพยายามปฏิบัติงานอย่างเหนือชั้น

ผู้นำจึงถือเป็นหนึ่งในกุญแจสำคัญที่จะทำให้องค์กรดำเนินการอย่างมีจริยธรรม หรือไม่มีจริยธรรม เนื่องจากผู้นำมีหน้าที่ในการตัดสินใจเป็นส่วนใหญ่ เพราะฉะนั้นผู้นำจึงมีโอกาสมากกว่าคนอื่นในการที่จะก่อให้เกิดแนวคิดทางด้านจริยธรรมขึ้นในองค์กร คุณค่าและเหตุผลทางด้านจริยธรรมของผู้นำ จะเป็นแบบอย่างให้แก่บุคคลอื่น ๆ ในองค์กรยึดถือปฏิบัติตาม (อภิรัฐ ตั้งกระจ่าง, 2546) ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ของสังคมไทยที่พึงประสงค์ในอนาคต โดยมุ่งพัฒนาสังคมไทยสู่สังคมที่เข้มแข็ง และมีคุณภาพ 3 ด้าน คือ “สังคมคุณภาพ” ที่ยึดหลักความสมดุล ความพอดี และพึ่งตนเองได้ ด้วยการสร้างคนทุกคนให้เป็นคนดี คนเก่ง มีวินัย เคารพกฎหมายและมีความรับผิดชอบ ถึงพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม “สังคมแห่งปัญญาและการเรียนรู้” โดยพัฒนาคนให้คิดเป็น ทำเป็น เรียนรู้ตลอดชีวิต มีเหตุผล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และ “สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทร” ที่มีการดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและคุณค่าของสังคมไทยที่พึงพาเกื้อกูลกัน รู้รักสามัคคี มีจารีตประเพณีดีงาม มีความเอื้ออาทร รักภูมิใจในชาติและท้องถิ่น มีสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็ง

ภานุ พิทักษ์เผ่า ได้พัฒนาตนเองเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับบุคคลอื่น ๆ ได้เห็นและปฏิบัติตาม และได้ถ่ายทอดความรู้เพื่อพัฒนาคนและสังคม โดยการสร้างศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้านการเกษตร การพัฒนาตนเอง การพัฒนาจิตสำนึก เพื่อเป็นทรัพยากรที่จะเป็นพลังในการสร้างสรรค์สังคมต่อไป แต่การจะให้บรรลุผลในการพัฒนาคนเพื่อให้มีภาวะผู้นำที่สมบูรณ์ได้นั้น ต้องอาศัยการฝึกฝนตนเอง และกระบวนการของสถาบันทางสังคมในการฝึกฝนขัดเกลาด้วย เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา และสถาบันการเมืองการปกครอง เพื่อยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นพร้อมที่จะทำหน้าที่ปฏิบัติงานหรือบริหารงาน และอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยระบบคุณธรรม สร้างความเจริญรุ่งเรือง ก้าวหน้า มั่นคงให้กับองค์กรและสังคมอย่างแท้จริง

4. แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม

เครือข่ายทางสังคม (social network) หมายถึง รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของปัจเจกบุคคล กลุ่ม และองค์กร ผ่านรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ในรูปแบบต่างๆ เช่น กิจกรรม การสื่อสาร ความร่วมมือ การพึ่งพาอาศัย การแลกเปลี่ยน การเรียนรู้ ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีโครงสร้างและรูปแบบที่หลากหลาย ตลอดจนมีเป้าหมายร่วมกัน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในเครือข่ายทางสังคม บางครั้งอาจเป็นไปตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (exchange theory) เนื่องจากบุคคลไม่เพียงแต่ทำตามบทบาทหน้าที่ที่คาดหวังในสังคม หรือตามปทัสสถาน ที่ได้รับการถ่ายทอดมาเท่านั้น แต่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลยังขึ้นอยู่กับพื้นฐานของการรับรู้และการตัดสินใจในการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ระหว่างคู่ความสัมพันธ์ ทั้งในด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ สามารถก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในลักษณะร่วมมือกัน ซึ่งอาจก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนที่สมดุล การได้รับผลประโยชน์จากกันและกัน (พระมหาสุทิตย์ อากาศโร, 2547)

ในเครือข่ายสังคม จะประกอบไปด้วยบุคคลหรือตัวแสดง ที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนมีอยู่ ความสัมพันธ์อันหลากหลาย ด้วยบทบาทที่มีในสังคม สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีบทบาท (role theory) เนื่องจากในเครือข่ายทางสังคมนั้น จะประกอบไปด้วยบุคคลที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตามบทบาทหรือหน้าที่ ที่แต่ละคนหรือคู่ความสัมพันธ์มีอยู่ การเชื่อมโยงระหว่างบุคคล กลุ่ม และองค์กร เป็นการกระทำให้ลักษณะของความสัมพันธระดับบุคคลขึ้นไป บทบาทในการเชื่อมโยงโครงสร้างทางสังคมอยู่ภายใต้ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคน ขึ้นอยู่กับความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรที่มีคุณค่า ทั้งทรัพย์สิน อำนวย และข้อมูลที่แตกต่างกัน ดังนั้นการแลกเปลี่ยน แบ่งปันในเครือข่ายจึงเกิดขึ้น โดยใช้ความรู้ แนวคิดของเครือข่ายมาสร้างตัวตนของเครือข่ายร่วมกัน (ภัทรภร พลพนาธรรม, 2553)

ภานุ พิทักษ์เผ่า ได้รวมกลุ่มเครือข่ายขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือสังคม พัฒนาชุมชน และสร้างคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้น ภายในเครือข่ายจะมีการช่วยเหลือกันตามบทบาทหน้าที่ที่ตนเองได้รับ โดยเริ่มจากปรากฏการณ์จริงในพื้นที่ของชุมชน นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อให้เห็นแบบแผน และกระบวนการทำงาน เห็นผลกระทบ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ เพื่อหาแนวทางแก้ไขร่วมกันในรูปแบบของเครือข่าย

วิธีการดำเนินการศึกษา

การดำเนินการศึกษานี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative approach) โดยศึกษาในรูปแบบอัตชีวประวัติ ให้ความสำคัญกับข้อมูลในภาคสนามโดยมีเทคนิควิธีเพื่อการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. รูปแบบการศึกษา

การศึกษาชีวประวัติและผลงานของภานุ พิทักษ์เผ่า ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาอัตชีวประวัติ ที่ผู้วิจัยเลือกการศึกษานี้ ไม่ใช้การศึกษาอัตชีวประวัติในรูปแบบเดิมแต่เป็นวิธีการศึกษาอัตชีวประวัติผ่านเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิต (life history) ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยแบบหลังสมัยใหม่ เพราะการศึกษาชีวประวัติ (biography) ในรูปแบบเดิม มักมุ่งเน้น

การนำเสนอเรื่องราวชีวิตมนุษย์ตามแบบอย่างที่ควรจะเป็น (exemplar) ชีวิตประวัติแบบนี้จึงเป็นชีวิตประวัติที่กำหนดให้มนุษย์ต้องมีตัวตน (self identities) ไปตามการก่อรูปของสังคม เพราะแม้ว่าผู้เล่าเรื่อง (story teller) จะเป็นเจ้าของเรื่องราวประสบการณ์ชีวิตตนเอง แต่ก็เป็นผู้ที่ถูกกำหนดให้เล่าเรื่องเกี่ยวกับตัวตนของตนเอง ไปตามขอบเขตที่ผู้วิจัยหรือผู้เขียนประวัติ (writer) ต้องการให้เป็นไปเท่านั้น (Yow, 1994: 169) แต่การศึกษาอัตชีวประวัติแบบหลังสมัยใหม่ (autobiography) จึงไม่ได้มุ่งเน้นที่จะนำเสนอสิ่งที่ปรากฏอยู่ในเรื่องเล่ากระแสหลัก (grand narrative) แต่หัวใจสำคัญของการศึกษาอัตชีวประวัติอยู่ที่การพยายามเข้าไปศึกษาเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิต โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะดึงความทรงจำทางประสบการณ์โดยผ่านเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตออกมารวบรวมไว้ วิธีการดังกล่าวจึงให้ความสำคัญกับความหมายและประสบการณ์ของมนุษย์ โดยมองความจริงที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของมนุษย์เกิดจากการตีความและการให้ความหมายที่เชื่อมโยงกับบริบทของบุคคลนั้น ๆ ความคิดหรือการตระหนักรู้โดยการคาดการณ์ของมนุษย์ จึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการสร้างความจริงทางสังคมของบุคคลนั้น ๆ ร่วมกับคนอื่น ๆ (intersubjective world) (Gergen, 1985 อ้างถึงใน นภภรณ์ หะวานนท์, 2550: 3) จึงเป็นการตีความประสบการณ์ชีวิตผ่านภาพสะท้อนของกระบวนการสนทนาพูดคุย (reflexive communication process) ระหว่างผู้วิจัยกับผู้เป็นเจ้าของประสบการณ์ ความหมาย (meaning) จึงถูกสร้างขึ้นจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทั้งทางส่วนตัวและทางสังคมระหว่างผู้วิจัยกับผู้เป็นเจ้าของประสบการณ์ ภายใต้บริบทที่บุคคลทั้งสองฝ่ายต่างพัฒนาความสัมพันธ์ของตนเองขึ้นมาในสนามวิจัย เรื่องเล่า (narrative) ที่เกิดขึ้นจากการใช้เวลาร่วมกันในการสนทนาพูดคุยระหว่างผู้วิจัยกับผู้เป็นเจ้าของประสบการณ์ จึงเกิดขึ้นในฐานะที่เป็นผลผลิตจากการแลกเปลี่ยนความเข้าใจร่วมกันของบุคคลทั้งสองฝ่าย (Ellis, Kiesinger & Tillmann – Healy, 1997; citing Dan Mahoney, 2007: 581) ดังนั้น เรื่องเล่าจากประสบการณ์ชีวิต เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยกับผู้เป็นเจ้าของประสบการณ์สามารถแลกเปลี่ยนอารมณ์ ความรู้สึก และประสบการณ์ต่าง ๆ ร่วมกันได้ ทำให้เรื่องเล่าที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นเพียงการบรรยายเรื่องราวเกี่ยวกับตัวเอง แต่เป็นปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้เป็นเจ้าของประสบการณ์ จนทำให้ความหมายของเรื่องเล่าที่เกิดขึ้นไม่เป็นไปตามเรื่องเล่ากระแสหลัก (grand narrative) แต่เป็นความหมายใหม่ที่มีพลัง (powerful) ตามวิถีทางที่ทั้งสองฝ่ายร่วมกันสร้างขึ้น (Josselson, 1995; citing Dan Mahoney, 2007: 581)

ผู้วิจัยอยู่ในฐานะของบุคคลที่เข้าไปร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการเขียนหรือเล่าประวัติชีวิต (life history) ของผู้ที่เป็นเจ้าของประสบการณ์ และอยู่ในฐานะของบุคคลที่ต้องเขียนและตีความประวัติชีวิตของเขาออกมา ตัวตนจึงเป็นสิ่งที่ก่อรูปขึ้นจากร่องเล่าผ่านการมองเข้าไปในประสบการณ์ชีวิตของเขาที่ผู้วิจัยจะต้องตีความออกมาให้ได้ (Stanley and Morgan, 1993; citing Roberts, 2002: 85-86) เนื่องจากเรื่องเล่าแต่ละเรื่องมีความเชื่อมโยงกับบริบททางสังคม การให้ความหมายกับการกระทำ ความรู้สึก และทัศนคติต่าง ๆ ที่ประกอบกันเป็นเรื่องเล่าสะท้อนเสียงของผู้เล่าและวัฒนธรรมที่ผู้เล่าอาศัยอยู่ เรื่องเล่าจึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าบุคคลมองตนเองในวัฒนธรรมนั้น ๆ อย่างไร ต่าง ๆ จะได้รับการทบทวนและนำมาเล่าใหม่อีกครั้ง บุคคลจึงถูกหล่อหลอมโดยเรื่องเล่าที่เกิดขึ้นในชีวิตของแต่ละบุคคลหรือสังคมนั้น ๆ วิธีการศึกษาเรื่องเล่าจึงช่วยให้ผู้วิจัยเข้าถึงความ

ซับซ้อนของการให้ความหมายกับสิ่งต่าง ๆ ของผู้เล่า การศึกษาเรื่องเล่าจึงเป็นความพยายามเข้าถึงความทรงจำที่เป็นการผสมผสานระหว่างสิ่งที่ผู้เล่าเชื่อว่าเกิดขึ้น (fact) และผู้เล่ามองว่าสิ่งนั้นมีความหมายอย่างไรกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง (facilities) และตัวเรื่องซึ่งเป็นความจริงสำหรับผู้เล่า (narrative truth) เรื่องเล่าจึงสามารถสะท้อนทั้งข้อเท็จจริง และความหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น (นภภรณ์ หะวานนท์, 2552) ดังนั้นการเข้าไปสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้ที่เป็นเจ้าของประสบการณ์ แนวคำถามที่สร้างขึ้นต้องมีลักษณะไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นคำถามแบบโครงสร้างที่เป็นปลายเปิดซึ่งมีความยืดหยุ่น เพื่อให้ได้เรื่องราวที่มีรายละเอียดครอบคลุมปรากฏการณ์ที่ศึกษา จึงไม่จำเป็นต้องใช้แนวคำถาม (guideline) เพื่อเข้ามาเป็นตัวควบคุมการเล่าเรื่อง เพราะมันจะทำให้ผู้เล่าเรื่องไม่สามารถแสดงรายละเอียดของเรื่องเล่าได้อย่างอิสระตามความต้องการของเขา แต่ผู้วิจัยควรเข้าไปสนทนาพูดคุยกับเจ้าของประสบการณ์ ในฐานะของเพื่อนที่พร้อมจะร่วมแบ่งปันอารมณ์และความรู้สึกของพวกเขา เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถที่จะมองและเข้าถึงประสบการณ์ชีวิตของพวกเขาได้อย่างชัดเจน ในแง่นี้การสนทนาพูดคุยจึงควรเป็นไปอย่างอิสระ ยืดหยุ่น และเป็นไปในสองทิศทาง กล่าวคือ นอกจากผู้วิจัยจะเป็นผู้รับฟังเรื่องเล่าที่เกิดขึ้นจากความปรารถนาของผู้เล่า เพื่อตีความและหาความหมายของเรื่องเล่าในขณะที่รับฟังแล้ว ในบางช่วงเวลาผู้วิจัยสามารถเป็นผู้เล่าเรื่องได้ด้วย หากผู้เล่าต้องการซักถามผู้วิจัยในบางเรื่องเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทั้งนี้ เพื่อให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัย (researcher) กับผู้เล่า (narrator) ดำเนินไปในลักษณะของการสนทนาพูดคุยระหว่างเพื่อน (friendship) ที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์ชีวิตซึ่งกันและกันนั่นเอง

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการดำเนินการวิจัยในรูปแบบอัตชีวประวัติและใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากการศึกษา 4 วิธีการหลัก ดังต่อไปนี้

2.1 การสัมภาษณ์ระดับลึก (in-depth interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับคำถามและลำดับขั้นตอนของการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า เป็นการพูดคุยสนทนาตามธรรมชาติ และการกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักนอกจากภานู พัทธ์ชัยเผ่า ผู้วิจัยได้ใช้การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักบุคคลอื่น ๆ มี 2 วิธี ดังต่อไปนี้

วิธีแรกคือ วิธีการคัดเลือกแบบมีจุดประสงค์/เฉพาะเจาะจง (purposive selection) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจากการตัดสินใจของผู้วิจัยเอง โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ให้มีความสอดคล้องกับปัญหาการวิจัย/จุดประสงค์นั้น ๆ

วิธีที่สองคือ วิธีการคัดเลือกแบบลูกโซ่ (snowball selection) เป็นการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีคุณสมบัติที่ต้องการแล้ว โดยใช้การแนะนำของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ระบุกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีลักษณะที่ใกล้เคียงกับตนเองสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างครบถ้วน และเพียงพอจึงจะยุติการเก็บรวบรวมข้อมูล

นอกจากผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ภานู พัทธ์ชัยเผ่า โดยตรงแล้ว ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภานู พัทธ์ชัยเผ่า โดยกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มบุคคลไว้อย่างกว้าง ๆ

2 กลุ่มคือ กลุ่มแรกเป็นเครือข่ายเกษตรกรที่เป็นสมาชิก ผู้เข้าอบรม รวมทั้งสิ้น 4 คน กลุ่มที่สองคือ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับภานู พัทธ์แผ้ว สามารถแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม ซึ่งได้แก่ กลุ่มที่หนึ่งคือ กลุ่มทางชุมชนได้แก่ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน คนในชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งสิ้น 5 คน กลุ่มที่สองคือ กลุ่มทางสังคมได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งสิ้น 2 คน

2.2 การสังเกต (observation) ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาข้อมูลด้วยการสังเกต โดยเลือกใช้วิธีการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วม และแบบไม่มีส่วนร่วม ตามสภาพของปรากฏการณ์ที่เลือกศึกษา

2.3 การเก็บรวบรวมเอกสารและการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชีวประวัติและผลงานของ ภานู พัทธ์แผ้ว ได้แก่ ภาพถ่าย เอกสารที่เขียนและตีพิมพ์เผยแพร่โดยหน่วยงานสาธารณะ ทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นต้น

ขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น เพื่อที่ผู้วิจัยจะสามารถนำเอาข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ในการสร้างเกณฑ์หรือวางระบบที่จะใช้ในการวิเคราะห์ได้ ผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้วิธีการตีความ และให้ความหมายกับข้อมูล ประกอบไปด้วยการวิเคราะห์ตัวบทจากข้อมูลเชิงเอกสาร และวิเคราะห์ตัวบทจากการสนทนาเล่าเรื่อง ควบคู่ไปกับการสร้างความเข้าใจร่วมกับภานู พัทธ์แผ้ว และบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยนำมาเชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎีที่กำหนดไว้ตามกรอบความคิดในการวิจัย ผู้วิจัยยังได้ขออนุญาตผู้เล่าเรื่องทั้งภานู พัทธ์แผ้ว และบุคคลที่เกี่ยวข้องทำการบันทึกเสียง การสนทนาไว้ จากนั้นจึงนำมาถอดความแบบคำต่อคำ และนำมาใช้เป็นตัวบทในการตีความเพื่อให้สามารถสะท้อนภาพในแง่ของการพัฒนาคนและสังคม

3. วิธีการนำเสนอผลการศึกษา

ผู้วิจัยเสนอผลการศึกษาด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์และภาพประกอบบางตอน

ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาชีวประวัติและผลงานของภานู พัทธ์แผ้ว ในด้านประสบการณ์ชีวิตความเป็นมาโดยเริ่มจากการเล่าเรื่องย้อนอดีตกลับไปยังประสบการณ์ชีวิตที่ได้ผ่านเรื่องราวมากมายจนสามารถผันตัวเองจากหลากหลายอาชีพมาสู่การเป็นเกษตรกร ได้นำความรู้มาเผยแพร่สู่สังคม กลายเป็นคนที่มีบทบาทผู้นำในการช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนเกิดการตื่นตัวเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และกระทำตนเป็นแบบอย่างแก่เกษตรกรและประชาชนทั่วไปในทางที่ถูกต้อง สามารถสร้างกลุ่มเครือข่ายแบบพึ่งพิง ในการเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชน และสังคมต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพผล

นิยามศัพท์เฉพาะ

ชีวประวัติ หมายถึง ประวัติชีวิตของภานู พัทธ์เศวต ซึ่งได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและการสัมภาษณ์ ซึ่งจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นมาตั้งแต่ชีวิตวัยเด็ก ชีวิตวัยทำงานช่วงการเป็นครู รัฐบาลราชการทางการเมือง และการเป็นเกษตรกร ด้านความรัก เกียรติคุณและรางวัลที่ได้รับ ภาวะผู้นำกับการทำงาน

ผลงาน หมายถึง ผลการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของภานู พัทธ์เศวต ที่ก่อให้เกิดคุณประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม ในด้านการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกออกเป็นด้านต่าง ๆ ได้แก่ การบริหารงานของศูนย์ฯ กิจกรรม และขั้นตอนการฝึกอบรมของศูนย์ฯ ผลจากการดำเนินงานของศูนย์ฯ การอุทิศตนเพื่อสังคม การสร้างเครือข่าย เป้าหมายในอนาคตของการทำงาน การทำเกษตรที่สร้างคุณค่าแก่เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

เครือข่าย หมายถึง การมารวมตัวกันประสานเชื่อมโยง สร้างสรรค์กิจกรรมบนพื้นฐานของความเอื้ออาทร เกิดพลังในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร และให้ชุมชนเข้มแข็ง และยังสามารถเกิดการขยายเครือข่ายออกไปสู่ หลายอำเภอ หลายจังหวัด เพื่อขยายวัตถุประสงค์ของเครือข่ายออกไปให้กว้างมากขึ้น

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “ชีวประวัติและผลงานของภานุ พิทักษ์เผ่า” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร
2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
3. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง
4. แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการศึกษาชีวประวัติ

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

การบริหารเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง เพราะว่าการดำเนินงานใด ๆ ก็ตามหากไม่มีการบริหาร โอกาสที่จะประสบผลสำเร็จมีน้อยมาก หรือหากว่าสามารถดำเนินงานจนประสบผลสำเร็จแต่จะพบว่าการทำงานนั้นไม่มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ มีการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ มากมาย อาทิ คน วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณและเงินลงทุน และเทคนิควิธีการเป็นจำนวนมากและอาจใช้เวลายาวนาน การบริหารสามารถช่วยขจัดปัญหาเหล่านี้ได้ เพราะการบริหารจะมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบว่าจะทำอะไร (กำหนดวัตถุประสงค์) อย่างไร (ระบุกิจกรรมและกำหนดทรัพยากรที่ใช้) ที่ไหน (ระบุสถานที่) เมื่อใด (กำหนดวันเวลา) และโดยใคร (ระบุบุคคลที่รับผิดชอบ) ในขั้นตอนการดำเนินงานตามแผนจะมีการประสานความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้อง การติดตามและกำกับเพื่อดูความก้าวหน้าของงาน คุณภาพของงาน ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน และหาแนวทางแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ยังมีการประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ (ประภาพรรณ รักเลี้ยง, 2556)

1.1 ที่มาของคำว่าบริหาร

สุรชาติ ฒ นองคาย (2552) กล่าวว่า บริหารเป็นคำผสมของคำว่า "บริ" อันหมายถึง โดยรอบหรือทั่วถึง กับคำว่า "หาร" อันหมายถึง จัดสรร แบ่งปันเมื่อรวมความแล้วจึงหมายถึงพฤติกรรม ที่สำคัญคือ การจัดสรรทรัพยากรอย่างทั่วถึงซึ่งสอดคล้องกับที่มาของคำว่า administration ในภาษาอังกฤษ ซึ่งสามารถแยกการสร้างคำหลายแบบโดยหนึ่งแบบในการสร้างคำดังกล่าวมาจากการนำคำต่อไปนี้มารวมกัน โดยขออธิบายเป็นสองแบบคือ

แบบที่ 1 ad+mini+strata = administration หรืออีกนัยหนึ่งคือ

แบบที่ 2 ad+minister

ad หมายถึง toward หรือการมุ่งสู่

mini หมายถึง เล็ก ๆ ในกรณีนี้หมายถึง คนที่ไม่มีอำนาจหรือผู้ที่อยู่ใต้ปกครองของผู้มีอำนาจ

strata หมายถึง class หรือชนชั้น

minister หมายถึง ผู้รับใช้ (หัวหน้าผู้รับใช้ประชาชนคือ prime minister)

นำที่มาของคำทั้งสองแบบมาประมวลแล้วจึงหมายถึงการกระทำเพื่อมุ่งรับใช้หรือก่อให้เกิดผลแก่ชนชั้นผู้ถูกปกครอง โดยอาจใช้ได้ทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชน การกระทำที่ผู้บริหารกระทำต่อประชาชน หรือผู้ใต้บังคับบัญชา หรือผู้ปฏิบัติงานในองค์กรคือ การจัดสรรทรัพยากร (resource allocation) ให้อย่างทั่วถึงเสมอภาพและเป็นธรรม (equality and equity)

1.2 ความหมายของการบริหาร

นักการบริหารและนักการศึกษาหลายคนได้ให้ความหมายของการบริหารไว้หลากหลาย สรุปได้ดังนี้

เกษม จันทรแก้ว (2540) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารหมายถึง ศิลปะการดำเนินการนำวัตถุประสงค์สู่ระบบด้วยระบบกระบวนการผลิตจนได้ผลผลิตตามที่กำหนดไว้ การบริหารจึงเป็นการดำเนินการให้ทุกโครงการทำหน้าที่สัมพันธ์กัน เป็นเรื่องยากที่จะทำให้เกิดการผสมผสานกัน ถ้าไม่วางแผนการดำเนินการที่ดี ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่วางแผนบริหารอย่างไร อย่างไรก็ตามก็ดีผู้บริหารมีหน้าที่อำนวยการ (directing) ตามอำนาจหน้าที่จากหน่วยงาน (organizing) ที่เป็นผู้รับผิดชอบควบคุม (controlling) ในการนำแผนงาน (planning) ที่ได้กำหนดไว้แล้วไปดำเนินการร่วมกันทรัพยากร (assembling resource) ทำให้การผลิตหรือการใช้ปัจจัยการบริหาร (ได้แก่ คน งบประมาณ เครื่องมือ อุปกรณ์ สวัสดิการ ฯลฯ) ก่อให้เกิดผลผลิตขั้นสุดท้าย

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545) ได้รวบรวมความหมายของคำว่า “การบริหารจัดการ” ไว้ดังนี้การบริหาร (administration) จะใช้ในการบริหารระดับสูงโดยเน้นที่การกำหนดนโยบายที่สำคัญและการกำหนดแผนของผู้บริหารระดับสูงเป็นคำที่นิยมใช้ในการบริหารรัฐกิจ (public administration) หรือใช้ในหน่วยงานราชการและคำว่า “ผู้บริหาร” (administrator) หมายถึง ผู้บริหารที่ทำงานอยู่ในองค์กรของรัฐหรือองค์กรที่ไม่มุ่งหวังกำไร (schermerhorn, 1999) การบริหารคือ กลุ่มของกิจกรรม ประกอบด้วย การวางแผน (planning) การจัดองค์กร (organizing) การสั่งการ (leading/directing) หรืออำนวยการ และการควบคุม (controlling) ซึ่งจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับทรัพยากรขององค์กร (6M's) เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์และด้วยจุดมุ่งหมายสำคัญในการบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลครบถ้วน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า การบริหารเป็นกลุ่มของกิจกรรม ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการหรืออำนวยการและการควบคุม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับทรัพยากรองค์กร (6 M's) เป็นการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มบุคคลที่มีจุดมุ่งหมายร่วมกันเพื่อให้บรรลุสิ่งที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีผู้บริหารเป็นผู้ประสานความร่วมมือเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ เป็นไปตามกระบวนการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ไปสู่เป้าหมายขององค์กร

1.3 ขั้นตอนของกระบวนการบริหาร

Fayol (1961 อ้างถึงใน ธงชัย สันติวงษ์, 2540) ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหาร ประกอบด้วยหน้าที่ทางการจัดการ 5 ประการคือ

1. การวางแผน (planning) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำการคาดการณ์ล่วงหน้าหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อการทำงาน และกำหนดขึ้นเป็นแผนการปฏิบัติงานหรือวิธีทางที่จะปฏิบัติเอาไว้ เพื่อสำหรับเป็นแนวทางของการทำงานในอนาคต
2. การจัดองค์การ (organizing) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่ผู้บริหารจะต้องจัดให้มีโครงสร้างของงานต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ทั้งนี้เพื่อให้เครื่องจักร สิ่งของและตัวคนอยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมในอันที่จะช่วยให้งานขององค์การบรรลุผลสำเร็จได้
3. การบังคับบัญชาสั่งการ (commanding) หมายถึง หน้าที่ในการสั่งงานต่าง ๆ ของผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งกระทำให้งานสำเร็จผลด้วยดี โดยที่ผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีจะต้องเข้าใจผู้ใต้บังคับบัญชา
4. การประสานงาน (coordinating) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่จะต้องเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้และกำกับให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน
5. การควบคุม (controlling) หมายถึง ภาระหน้าที่ในการที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่ได้วางไว้แล้ว

สรุปว่า กระบวนการบริหาร เป็นการช่วยให้บรรลุจุดหมายขององค์การ โดยอาศัยหน้าที่หลักทางการบริหารดังนี้ การวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบที่จะให้มีการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่มีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ตามสภาพแวดล้อมขององค์การ ดังนั้น ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่มีความพร้อมอยู่เสมอ เพื่อที่จะทำให้การบริหารงานขององค์การเป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมายขององค์การ

การบริหารงานภายในศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง โดยภานุ พิทักษ์เผ่า ได้ใช้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของการบริหารมาสร้างระบบการบริหารที่ผ่านการวางแผน การวิเคราะห์อย่างเป็นขั้นตอนตั้งแต่เตรียมงาน ลงมือปฏิบัติ และมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอยู่เสมอ โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่ทำงานภายในศูนย์ฯ ซึ่งมีการแบ่งงานกันอย่างเป็นระบบ ทุกคนในศูนย์ฯ จะมีหน้าที่ของตนเองที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน อีกทั้งภานุ พิทักษ์เผ่า ได้มีการบริหารทรัพยากรต่าง ๆ ในองค์การอย่างรู้คุณค่า อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง แต่สิ่งสำคัญที่สุดในการบริหารองค์การให้ประสบความสำเร็จได้นั้นคือ ลักษณะภาวะความเป็นผู้นำของภานุ พิทักษ์เผ่า ที่พร้อมดำเนินกิจกรรม และพร้อมพัฒนาองค์การให้เจริญก้าวหน้า โดยนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการทำงานตามสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม ที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและตลอดเวลา จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนตามสภาพแวดล้อมที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น การแข่งขัน การเมือง สภาพเศรษฐกิจ สังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ล้วนส่งผลต่อการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับภาวะดังกล่าว ดังนั้นการบริหารเป็นตัวช่วยให้องค์การรู้จักการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด

2.แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

เมื่อกกล่าวถึงบทบาทต้องคำนึงถึงหน้าที่ เพราะว่าหน้าที่กับบทบาทจะมาด้วยกันเสมอแต่แล้วในสภาพความเป็นจริงไม่ได้มาด้วยกันเสมอไป เพราะสาเหตุการขัดแย้งกันระหว่าง

บทบาทกับหน้าที่อันเนื่องมาจากเจตคติที่ต่างกัน ค่านิยม หรือพื้นฐานทางสังคมที่ต่างกัน บางครั้งในคนเดียวกันมีทั้งบทบาทและหน้าที่ในขณะเดียวกัน หรืออาจมีหลายบทบาทและหน้าที่ในขณะเดียวกันก็ได้ ทฤษฎีที่มีทั้งบทบาทมองบุคคลในฐานะเป็นสมาชิกของสังคมที่อาศัยบทบาทเป็นตัวเชื่อมในการมีปฏิสัมพันธ์กับ บุคคลอื่น ๆ ความเข้าใจบทบาทและความสามารถในการแสดงบทบาทจะเป็นอุทาหรณ์กรณีชี้วัดความสำเร็จหรือล้มเหลวของบุคคลของผู้ดำรงสถานภาพต่าง ๆ ในสังคมได้

ทฤษฎีบทบาทเป็นทฤษฎีย่อยในทฤษฎีการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ (symbolic interaction theory) โดยกล่าวถึงลักษณะของสังคมมนุษย์และลักษณะของปัจเจกบุคคลแล้วชี้ให้เห็นว่าตัวเชื่อมระหว่างมนุษย์กับสังคมนั้นก็คือ บทบาทสังคมนมนุษย์คือ โรงละคร มนุษย์แต่ละคนคือ ตัวแสดงที่มีบทบาทชัดเจนสำหรับแสดง มีบทละครเป็นตัวกำกับมนุษย์แต่ละคนมีตำแหน่งต่าง ๆ ชัดเจนที่จะต้องดำรง มีบรรทัดฐานสังคมควบคุมพฤติกรรมตัวละครต้องเชื่อฟังผู้กำกับ มนุษย์ทุกคนต้องปรับตัวเข้ากับผู้ชม ต้องสวมบทบาทผู้ชมประเภทต่าง ๆ (generalized others) และประการสุดท้ายต้องอาศัยความรู้ความชำนาญตนช่วยในการแสดงอาศัยศักยภาพของตนและทักษะในการแสดงบทบาทเข้าช่วย ซึ่งเป็นที่ที่จะต้องใช้ในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น

2.1 ความหมายของบทบาท

ยังและแมค (อ้างถึงในชูชีพ พงษ์ไชย, 2541) บทบาท หมายถึง หน้าที่ ฐานะ และตำแหน่ง ซึ่งบุคคลนั้น จะต้องมีการปะทะสังสรรค์ (interactive) กับบุคคลที่ดำรงตำแหน่งอื่น ๆ ทั้งที่สูงกว่าและต่ำกว่าภายในกลุ่ม สิ่งก็ตามมากับตำแหน่งอันเป็นเครื่องกำหนดการดำรงตำแหน่งนั้น ๆ เรียกว่า บทบาท

Linton (1936 อ้างถึงใน รุ่งทิวา แสงหิรัญ, 2541) ได้ให้แนวคิดในเรื่องสถานภาพ (status) และบทบาท (role) เขาเห็นว่าสถานภาพเป็นนามธรรม หมายถึง ฐานะหรือตำแหน่งจะเป็นเครื่องกำหนดบทบาทของตำแหน่งนั้น ๆ ว่าตำแหน่งนั้นจะมีการกิจอย่างไรบ้าง ดังนั้นเมื่อมีตำแหน่งขึ้นสิ่งที่ควบคู่ด้วยก็คือบทบาท ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ จนกล่าวได้ว่า ไม่อาจมีตำแหน่งได้โดยปราศจากบทบาท

Parson & Shils (1951 อ้างถึงใน รุ่งทิวา แสงหิรัญ, 2541) กล่าวว่าสถานภาพและบทบาทเป็นหน่วยของระบบสังคม โดยยอมรับว่าสถานภาพและบทบาทเป็นคุณลักษณะของผู้แสดงในสังคมนั้น ๆ บทบาทคือ การจัดระเบียบของผู้เริ่มแสดง เป็นการสร้างและกำหนดการมีส่วนร่วมของเขาในกระบวนการที่มีการกระทำร่วม ซึ่งเป็นการร่วมความคาดหวังที่เกี่ยวกับตนเองและบุคคลอื่นที่เขามีความสัมพันธ์ด้วย ส่วนสถานภาพคือ ตำแหน่งของผู้แสดงภายในสถาบันเป็นตำแหน่งของผู้แสดงภายในระบบสังคม ซึ่งอาศัยกลไกของสังคมเป็นตัวกำหนด

Krech, et al (1962 อ้างถึงใน รุ่งทิวา แสงหิรัญ, 2541) บทบาท เป็นแบบแผนความต้องการ เป้าประสงค์ ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม และการกระทำของสมาชิกที่ชุมชนคาดหวังว่า จะต้องเป็นไปตามลักษณะของตำแหน่งนั้น ๆ หรืออาจกล่าวสั้น ๆ ว่าบทบาทคือ สิทธิหน้าที่ในการกระทำของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลอื่นในสังคมตามสถานภาพของตนเอง

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทสามารถสรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง แบบแผนของพฤติกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับอำนาจหน้าที่ ฐานะตำแหน่ง

หรือสถานภาพของแต่ละบุคคล โดยที่สังคมจะกำหนดหรือคาดหวังบทบาทของแต่ละบุคคลในแต่ละฐานะตำแหน่งหรือสถานภาพ ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดให้บุคคลนั้น ๆ ยึดเป็นแนวทางปฏิบัติ หรืออาจจะกล่าวได้ว่าบทบาทคือ การกระทำจริงของบุคคลในแต่ละฐานะ ตำแหน่ง หรือสถานภาพ ในสถานการณ์ ภายใต้วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมนั้น

2.2 ประเภทของบทบาท

ในการศึกษาประเภทของบทบาท ได้มีผู้จำแนกประเภทของบทบาทไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

Broom and Selznick (1973 อ้างถึงใน จารุพร เพ็งสกุล, 2545) ได้จำแนกบทบาทออกเป็น

1. บทบาทตามอุดมคติ (ideal role) เป็นบทบาทในอุดมคติที่มีการกำหนดสิทธิหน้าที่ระบุเป็นลายลักษณ์อักษรหรือมีตัวบทกฎหมาย ระเบียบ กำหนดให้กระทำกิจกรรมในตำแหน่งหน้าที่นั้น ๆ
2. บทบาทที่เป็นจริง (performed role) เป็นบทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงซึ่งจะขึ้นกับการสังเคราะห์จากความเชื่อความหวังการรับรู้และประสบการณ์ของผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่ง ทั้งยังต้องพิจารณาถึงความกดดัน ขีดจำกัดและโอกาสในแต่ละสังคม ในระยะเวลานั้น ๆ ด้วย
3. บทบาทที่ควรปฏิบัติ (perceived role) เป็นบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่ง เชื่อหรือหวังว่าควรกระทำตามตำแหน่งที่ได้รับ แต่ยังไม่ได้กระทำ ซึ่งอาจจะไม่เหมือนกับบทบาทในอุดมคติ (ไม่มีอยู่ในระเบียบ, กฎหมาย) และบทบาทที่กระทำจริง นอกจากนี้บทบาทที่ควรกระทำยังขึ้นอยู่กับความแตกต่างขององค์การความคิดนึก ประสบการณ์และการรับรู้ของผู้ดำรงตำแหน่งแต่ละคนด้วย

2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

ทฤษฎีบทบาทเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับปัจเจกบุคคล เป็นเครือข่ายของสถานภาพและความคาดหวัง ส่วนปัจเจกบุคคลผู้ครองสถานภาพและแสดงบทบาทตามสถานภาพที่ครอบครอง จะมีลักษณะที่สำคัญ 2 อย่าง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2542) คือ

1. ลักษณะเกี่ยวกับตน (self - related characteristics) ได้แก่ลักษณะต่าง ๆ ของบุคคลตามที่เขาคิดว่าเป็น หรือมีลักษณะเช่นนั้น (self - conception) ลักษณะจะมีผลต่อการประพฤติตามสถานภาพที่เขาดำรง และจะเป็นฐานในการเลือกความคาดหวังประเภทต่าง ๆ มาเป็นแนวในการประพฤติตามสถานภาพ

2. ความสามารถและทักษะในการแสดงบทบาท (role playing skills and capacities) ความสามารถเป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิดของแต่ละบุคคล ส่วนทักษะเป็นสิ่งที่เรียนรู้ภายหลัง แต่ทั้งสองสิ่งมีความสัมพันธ์กัน หากไม่มีความสามารถเป็นทุน ทักษะก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ ดังนั้นทักษะและความสามารถในการแสดงเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลแสดงบทบาทได้แตกต่างกัน

ระเบียบ คำเขียน (2546) ได้ให้แนวคิดทฤษฎีของบทบาทไว้ว่า บทบาทตามตำแหน่งหนึ่งนั้นได้ถูกคาดหวังจากสังคมรอบด้าน เช่น จากผู้ที่อยู่ในตำแหน่งอื่น ๆ รอบตัวเรา รวมทั้งตัวของเราเองด้วย ถ้าความคาดหวังของทุกฝ่ายไม่ตรงกัน ผู้ดำรงบทบาทไม่สามารถปรับให้มีความพอดีจะเกิดปัญหาความขัดแย้งในบทบาทหรือความล้มเหลวในงานและการแสดงบทบาทของบุคคลใน

ตำแหน่งที่ตนต้องแสดงหรือต้องปฏิบัติ ประสบการณ์ของผู้ที่จะต้องแสดงบทบาทและบุคลิกภาพของ ผู้ที่จะต้องแสดงบทบาทด้วย

จากแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท จึงสรุปได้ว่าบทบาทเป็นพฤติกรรม หรือการกระทำของบุคคล ซึ่งอยู่ในฐานะหรือตำแหน่งหรือมีสถานภาพอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งสังคมได้ กำหนดให้มีหน้าที่ต้องปฏิบัติ บทบาท และสถานภาพเป็นสิ่งที่ควบคู่กันนั้นคือสถานภาพจะกำหนดว่า บุคคลนั้น ๆ มีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร ส่วนบทบาทเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่สังคมได้กำหนด ไว้ในแต่ละสถานภาพ การแสดงบทบาทจะสอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคม ในสถานภาพหนึ่ง ๆ บุคคลอาจจะต้องแสดงบทบาทมากมาย

บทบาทของภานู พัทธ์กะเผ่า มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการบริหารชุมชน เนื่องจากบทบาทความเป็นผู้นำของภานู พัทธ์กะเผ่า นั้นมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลในชุมชนทั้งใน ด้านการสร้างพฤติกรรม การควบคุมพฤติกรรม เพื่อให้มีลักษณะที่สามารถอยู่ร่วมกับสังคม ไม่ก่อให้เกิดการขัดแย้งขึ้นได้ กล่าวตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้อง เมื่อบุคคลต้องอยู่ในสังคมที่กว้างขึ้นอาจทำ ให้เกิดการขัดแย้งเนื่องจากมีพื้นฐานความต้องการ ความเชื่อ ค่านิยม ข้อมูล เป้าหมายวิถีชีวิต วัฒนธรรม ศาสนาที่แตกต่างกัน ทำให้ภานู พัทธ์กะเผ่า ต้องคำนึงถึงโครงสร้างความสัมพันธ์และ กระบวนการจัดการความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การปรับใช้เป็นแนวทางในการสร้างความ สมานฉันท์ในชุมชน ดังนั้นบทบาทความเป็นผู้นำชุมชนของภานู พัทธ์กะเผ่า จึงเป็นผู้รักษาหรือ ประสานให้สมาชิกของชุมชนอยู่ร่วมกัน และสามารถปฏิบัติภารกิจให้บรรลุวัตถุประสงค์ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน

3. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (transformation leadership theory) เป็นแนวคิดของการศึกษาภาวะผู้นำแนวใหม่หรือกระบวนการทัศน์ใหม่ที่มุ่งยกระดับความต้องการ ความเชื่อ ทัศนคติ คุณธรรมของผู้ตามให้สูงขึ้น เพื่อให้มีผลต่อการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงกลุ่ม องค์กรให้มีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้นำคือผู้ที่ทำให้เกิดการสร้างนวัตกรรมโดยการตัดสินใจเลือกสิ่ง ที่ควรทำ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและจุดประกายสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ตามให้เกิดการเริ่มต้น และยืนหยัดมุ่งมั่นทุ่มเทความพยายามปฏิบัติงาน โดยมีนักวิชาการได้กล่าวถึงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ไว้ดังต่อไปนี้

กนกวรรณ วิเชียรเขต (2551) ได้สรุปและให้ความหมายของภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงไว้ว่า หมายถึง ระดับพฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงให้เห็นในการจัดการหรือ การทำงานที่เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงาน ให้สูงขึ้นกว่าความพยายาม ที่คาดหวัง เป็นผลให้การปฏิบัติงานเกิดความคาดหวัง พัฒนาศักยภาพและศักยภาพไปสู่ระดับ ที่สูงขึ้น โดยผู้บริหารแสดงบทบาททำให้ผู้ร่วมงานรู้สึกไว้วางใจ ตระหนักรู้ภารกิจ และวิสัยทัศน์ ความจงรักภักดี และจงใจให้ผู้ร่วมงานมองไกลกว่าความสนใจของตนเอง ซึ่งนำไปสู่การบรรลุ ประสิทธิภาพขององค์กร

วลิรัตน์ ตัณฑุลเศรษฐ์ (2552) ได้ให้ความหมาย ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงว่า หมายถึง ผู้นำที่ใช้การปฏิสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานในการสร้างความร่วมมือ สร้างแรงจูงใจให้สูงขึ้น จนส่งผลให้ผู้ร่วมงานอยากเปลี่ยนแปลงและยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เป็นรูปแบบพฤติกรรมที่มีความสามารถใช้คุณลักษณะของตนในการบริหารงาน ได้แก่ การสร้างบารมี การสร้างบันดาลใจ การกระตุ้นเซาร์ปัญญาหรือการใช้ปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างผู้ร่วมงานหรือผู้ตาม ให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางที่ผู้นำหรือผู้บริหารต้องการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย

สุพานี สฤกษ์วานิช (2552) ได้ให้ความหมายผู้นำการเปลี่ยนแปลงไว้ว่า หมายถึง ผู้นำที่ใช้บารมีเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงยิ่งใหญ่แก่องค์กร สามารถพลิกฟื้นองค์กรที่มีปัญหานั้น ให้ประสบความสำเร็จ

สรุปความหมายของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความเกี่ยวข้องกับองค์กรในปัจจุบันเป็นอย่างมาก ซึ่งคุณลักษณะของผู้นำต้องมีความยืดหยุ่น และรู้จักนำนวัตกรรมโดยการตัดสินใจเลือกในสิ่งที่ควรทำ และให้ความสำคัญที่มุ่งเน้นในเรื่องงาน และเรื่องความสัมพันธ์เป็นหลัก ผู้นำสามารถเปลี่ยนแปลงองค์กรให้ดีขึ้นกว่าเดิมประกอบด้วย การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นด้วยปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

3.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

รัตติกรณ์ จงวิศาล (2545) ได้กล่าวว่าทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (transformation leadership theory) เป็นแนวคิดของการศึกษาภาวะผู้นำแนวใหม่หรือกระบวนทัศน์ใหม่ (new paradigm) ของภาวะผู้นำโดยมี เบอร์น และบาส เป็นสองท่านแรกที่ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยแสดงให้เห็นเป็นทฤษฎีของการศึกษาภาวะผู้นำแนวใหม่เนื่องจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ ไปสู่ความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ (visionary) และมีการกระจายอำนาจ หรือเสริมสร้างพลังจูงใจ (empowering) และเป็นผู้มีคุณธรรม (moral agents) และกระตุ้นผู้ตามให้มีความเป็นผู้นำ ก่อนจะมาเป็นแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เริ่มต้นมาก่อนคือ ทฤษฎีผู้นำแบบบารมี (charismatic leadership) โดยมีแมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) ในทศวรรษที่ 1920 ได้เสนอภาวะผู้นำแบบมีบารมี เมื่อผลงานของเขาได้แปลเป็นภาษาอังกฤษในปี ค.ศ.1947 ได้กระตุ้นความสนใจของนักสังคมวิทยา และนักรัฐศาสตร์ที่ศึกษาด้านภาวะผู้นำ พฤติกรรมของผู้นำแบบบารมีจะประกอบด้วย 1. การสร้างภาพประทับใจให้ผู้ตามมีความมั่นใจในตัวผู้นำ 2. ประกาศอย่างชัดเจนถึงเป้าหมายทางอุดมการณ์ 3. สื่อสารให้ผู้ตามทราบถึงความคาดหวังอย่างสูงที่ผู้นำมีต่อผู้ตาม 4. แสดงความมั่นใจแก่ผู้ตาม

เบอร์น (Burns, 1978 อ้างถึงใน สุทิตา ศรีตังนันท, 2547) เป็นผู้เสนอแนวคิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในหนังสือ "ภาวะผู้นำ" (leadership) เขามีความเห็นว่าการศึกษาภาวะผู้นำจะต้องนำความคิดเกี่ยวกับผู้นำและผู้ตามกลายเป็นมโนทัศน์รวมคือ เป็นปฏิสัมพันธ์ร่วมกันของผู้นำกับผู้ตาม และให้ความหมายของผู้นำว่า การให้ผู้ตามปฏิบัติเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่แสดงออกถึง

ค่านิยม แรงจูงใจ ความต้องการ ความจำเป็น ความคาดหวังของทั้งผู้นำและผู้ตาม และมีความเห็นว่าภาวะผู้นำเป็นปฏิสัมพันธ์ของบุคคลที่มีความแตกต่างกันด้านอำนาจ ระดับแรงจูงใจ และทักษะ เพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายร่วมกัน ซึ่งเกิดขึ้นได้ 3 ลักษณะ คือ

1. ภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน (transactional leadership) เป็นปฏิสัมพันธ์ที่ผู้นำริเริ่มติดต่อกับผู้ตาม เพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน โดยใช้กระบวนการต่อรอง โดยผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะใช้รางวัลสนองความต้องการของผู้ตาม เพื่อแลกเปลี่ยนกับการทุ่มเทความพยายามเพื่อทำงานได้ประสบความสำเร็จ ซึ่งถือว่าทั้งผู้นำและผู้ตามมีความต้องการอยู่ในระดับแรก ของระดับความต้องการของมาสโลว์

2. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้นำการเปลี่ยนแปลง ตระหนักถึงความต้องการของผู้ตาม ค้นหาแรงจูงใจของผู้ตามผลของผู้นำการเปลี่ยนแปลงคือ ผู้นำและผู้ตามมีความสัมพันธ์กัน ในการยกระดับความต้องการซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งสองฝ่ายคือ เปลี่ยนผู้ตามไปเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และเปลี่ยนผู้นำการเปลี่ยนแปลง ไปเป็นผู้นำจริยธรรม ผู้นำการเปลี่ยนแปลงตระหนักถึงความต้องการของผู้ตามโดยการกระตุ้นให้ผู้ตามเกิดสำนึก (conscious) ของความต้องการ ยกระดับความต้องการของผู้ตามให้สูงขึ้นตามความต้องการของมาสโลว์ และทำให้ผู้ตามเกิดจิตสำนึกของอุดมการณ์อันสูงส่ง และยึดถือค่านิยมเชิงจริยธรรม เป็นค่านิยมจุดมุ่งหมาย (end values) ความยุติธรรม ความเสมอภาค สันติภาพและสิทธิมนุษยชน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ผู้ตามถูกรวบงำด้วยอำนาจฝ่ายต่ำ เช่น ความกลัว ความโลภ ความอิจฉาริษยา เป็นต้น

3. ภาวะผู้นำจริยธรรม (moral leadership) ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะกลายเป็นผู้นำจริยธรรมอย่างแท้จริง ต่อเมื่อเขาได้ยกระดับความประพฤติของมนุษย์ และความปรารถนาเชิงจริยธรรมของทั้ง 2 ฝ่าย ให้สูงขึ้น และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งสองฝ่าย สารสำคัญของผู้นำจะเกิดขึ้นเมื่อผู้นำทำให้ผู้ตามเกิดความไม่พอใจต่อสภาพเกิด นำให้ผู้ตามเกิดความขัดแย้งระหว่างค่านิยมกับวิถีปฏิบัติ สร้างจิตสำนึกให้ผู้ตามรู้สึกเกิดความต้องการอย่างแรงกล้า และเป็นความต้องการที่สูงกว่าเดิม ตามระดับความต้องการของมาสโลว์ หรือระดับการพัฒนาจริยธรรมของ Kohlberg แล้วจึงดำเนินการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะทำให้ผู้ตามร่วมกันเคลื่อนไหวไปสู่จุดที่สูงส่งที่จะยังประโยชน์แก่ผู้นำและผู้ตาม ภาวะผู้นำดังกล่าวมีลักษณะเป็นเกมต่อเนื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่ปลายสุดของแกนตรงกันข้ามกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมุ่งเปลี่ยนแปลงไปสู่ภาวะผู้นำจริยธรรม

Bass (1985 อ้างถึงใน ธวัชชัย หอมยามเย็น, 2548) ได้เสนอทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ขยายแนวคิดของ Burn (1978) โดยใช้ทฤษฎีแรงจูงใจมาอธิบาย มโนทัศน์ของผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้ชัดเจน และอธิบายไว้ว่าผู้ตามของผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะชื่นชมไว้วางใจจงรักภักดีต่อผู้นำ และผู้นำจะกระตุ้นให้ผู้ตามทำได้มากกว่าที่คิดไว้ตั้งแต่ต้น เมื่อกระทำการเปลี่ยนแปลง ผู้นำจะจูงใจผู้ตามโดย

1. ทำให้ผู้ตามตระหนักถึงความต้องการให้สำนึกถึงความสำคัญ และคุณค่าของจุดมุ่งหมาย วิธีการบรรลุจุดมุ่งหมาย

2. ทำให้ผู้ตามไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตน แต่อุทิศตนเพื่อทีมงานและองค์กร
 3. ยกระดับความต้องการของผู้ตามให้สูงขึ้น ตามทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของ Maslow ซึ่งแรกเริ่มเสนอทฤษฎีใหม่ Bass ได้ระบอบุคประกอบของผู้นำการเปลี่ยนแปลงไว้ 3 ประการ คือ

3.1 ความเส่นหา หรือเรียกอีกอย่างว่า อิทธิพลเชิงอุดมการณ์ (idealized influence: II) คือพฤติกรรมที่สามารถกระตุ้นความรู้สึกด้านอารมณ์ของผู้ตามให้สูงขึ้น ก่อให้เกิดการเลียนแบบและผูกพันต่อตัวผู้นำ

3.2 การกระตุ้นทางปัญญา (intellectual stimulation: IS) คือพฤติกรรมของผู้นำในการทำความเข้าใจกับปัญหาได้ดี จนสามารถทำให้ผู้ตามมองเห็นปัญหาดังกล่าวจากมุมมองใหม่ของตนเองได้เอง

3.3 การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (individualized consideration: IC) คือพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงให้เห็นในการจัดการหรือการทำงานโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลมีการเอาใจใส่เรา มีการติดต่อสื่อสารแบบสองทาง และเป็นรายบุคคล สนใจและเอาใจใส่ผู้ร่วมงานหรือผู้ตามเป็นรายบุคคล มีการวิเคราะห์ความต้องการและความสามารถของแต่ละบุคคล เป็นที่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำ และส่งเสริมพัฒนาผู้ร่วมงานให้พัฒนาตนเอง ต่อมาทฤษฎีของ Bass ได้ปรับปรุงใหม่ (Bass & Avolio, 1990) จึงเพิ่มพฤติกรรมผู้นำการเปลี่ยนแปลงอีก 1 องค์ประกอบ คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation: IM) ซึ่งเป็นพฤติกรรมของผู้นำที่เกี่ยวกับการสื่อสาร เพื่อดึงดูดใจสู่วิสัยทัศน์ โดยการใช้สัญลักษณ์เพื่อให้เกิดการใช้ความพยายามของผู้ตามให้สูงขึ้น และการที่ผู้นำแสดงแบบอย่างของพฤติกรรมแก่ผู้ตาม เป็นต้น

จากแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงหมายถึง ระดับพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงให้เห็นในการจัดการหรือการทำงานเป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงาน โดยการเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง พัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและมีศักยภาพมากขึ้น ซึ่งกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานจะกระทำผ่านองค์ประกอบพฤติกรรม 4 ประการ คือ การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ การกระตุ้นทางปัญญา การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และการสร้างแรงบันดาลใจ

การที่ภาณุ พิทักษ์เผ่า จะกลายเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงได้นั้น เริ่มต้นจากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองก่อน เพื่อหาวิธีที่ดีที่สุดในการนำไปเผยแพร่แก่บุคคลอื่น จนเกิดแนวทางที่ถูกต้องกลายเป็นองค์ความรู้ที่มีศักยภาพ สามารถจัดการฝึกอบรมให้กลายเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนขึ้นแก่ผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้และปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเกิดการเปลี่ยนแปลงแก่ตนเองและชุมชนได้ ซึ่งภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้วางแผนและเตรียมการ ออกแบบการอบรมโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ฝึกให้รู้จักบริหารชีวิตตนเอง ฝึกให้เรียนรู้การทำงานในชุมชน และฝึกให้เรียนรู้ธรรมชาติของชุมชนว่าเป็นอย่างไร โดยต้องเริ่มจากการสังเกต จดบันทึก และนำปัญหามาวิเคราะห์เพื่อหา

ทางแก้ไข ทำให้ภาณุ พิทักษ์เฝ้า เป็นเสมือนผู้จุดประกาย สร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ตามเกิดการเปลี่ยนแปลงและเริ่มต้นมุ่งมั่นทุ่มเทความพยายามปฏิบัติงานอย่างเหนือชั้น

4. แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม

แนวคิดเครือข่ายทางสังคม (social network concept) มีพัฒนาการมาจากพื้นฐานของทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (exchange theory) โดยมีนักคิดคนสำคัญ คือ Richard Emerson ซึ่งต่อยอดความคิดมาจาก George C. Homans โดยมีฐานคติ (assumption) คือ ในเครือข่ายสังคม จะประกอบไปด้วยบุคคลหรือตัวแสดง (actor) ที่มีความสัมพันธ์ (relation) ซึ่งกันและกันตามบทบาทหรือหน้าที่ของแต่ละคนหรือคู่ความสัมพันธ์มีอยู่ ซึ่งแต่ละคนนั้นมีได้มีเพียงบทบาทเดียว หากแต่มีหลายบทบาทที่ต้องสวมในชีวิตประจำวัน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในเครือข่ายสังคม บางครั้งอาจเป็นไปตามทฤษฎีของการแลกเปลี่ยน เพราะบุคคลไม่เพียงแต่ทำตามบทบาทหน้าที่ที่คาดหวังในสังคม หรือตามบรรทัดฐานที่ได้รับการถ่ายทอดมาเท่านั้น แต่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลยังขึ้นอยู่กับพื้นฐานของการรับรู้และการตัดสินใจในการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันระหว่างคู่ความสัมพันธ์ ทั้งในด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ (ธนพฤษก์ ชามะรัตน์, ดุษฎี อายุวัฒน์, และอรนัทยา ชินศรี, 2556) อันเป็นพื้นฐานในการก่อกำเนิดโครงสร้างที่เกี่ยวข้องกับการผสมผสานการรวมหมู่ผู้คน หรือการจำแนกแยกแยะผู้คนเป็นกลุ่มหรือประเภท ในขณะที่เดียวกันจะช่วยบ่มเพาะให้สมาชิกของกลุ่มมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ดังกล่าวให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น

4.1 ความหมายของเครือข่ายทางสังคม

มีผู้ให้นิยามของคำว่า เครือข่ายทางสังคม ไว้หลายความหมาย โดยผู้วิจัยขอนำเสนอโดยสังเขป ดังต่อไปนี้

พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (2547) ให้นิยามของเครือข่ายทางสังคม ว่าหมายถึง ความสัมพันธ์ในสังคมมนุษย์ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ปัจเจกบุคคลกับกลุ่ม กลุ่มกับกลุ่ม และกลุ่มกับเครือข่าย โดยเป็นการอธิบายถึงพฤติกรรมและความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ เช่น กิจกรรม การสื่อสาร ความร่วมมือ การพึ่งพาอาศัย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่มีโครงสร้างและรูปแบบที่หลากหลาย

ปาน กิมปี (อ้างถึงใน รุ่งโรจน์ เพชรบุรณิน, 2546) ได้ให้ความหมายของเครือข่าย คือ เป็นความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคล จนเกิดการปฏิสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนสิ่งของหรือข้อมูลข่าวสารขึ้น ซึ่งจะมีวงกว้างมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับการปฏิสัมพันธ์และการเชื่อมโยงของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล

สรุป เครือข่ายหมายถึงกลุ่มของคนหรือกลุ่ม หรือองค์กรที่มีความสมัครใจในการเรียนรู้แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ประสบการณ์ระหว่างกัน หรือลงมือทำกิจกรรมร่วมกัน มีความสัมพันธ์ระหว่างกันในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและอื่น ๆ โดยมีการจัดรูปแบบการจัดการให้เป็นกลไกขับเคลื่อนเชื่อมโยงกิจกรรมร่วมกัน กิจกรรมเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมกัน และมีความเห็นตรงกันร่วมกันในเป้าหมายและแผนงานที่จะทำ

4.2 องค์ประกอบของเครือข่าย

รุ่งโรจน์ เพชรบุรณิน (2546) องค์ประกอบของเครือข่ายมีดังต่อไปนี้

1. สมาชิก เครือข่ายจะต้องเริ่มต้นจากสมาชิก ซึ่งหากเครือข่ายมีสมาชิกมากต้องมีการจัดแบ่งหน้าที่เป็นคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่ในการจัดการ การประสานงาน
2. กรรมการ ผู้ประสานงาน เพื่อให้เกิดการนำเครือข่ายจำเป็นต้องมีผู้ประสานงาน เพื่อให้เกิดการจัดการที่ดีต่อกระบวนการ ที่ทำให้สมาชิกสามารถนำพาเครือข่ายขับเคลื่อนไปด้วยพลังร่วม
3. เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ ต้องมีความชัดเจนของเป้าหมายเพราะมีความสำคัญต่อการเข้าร่วมและคงอยู่ของสมาชิก ตลอดจนสามารถสนองตอบความต้องการหรือภารกิจของตนเองหรือองค์กร
4. กิจกรรมเครือข่ายต้องมีกิจกรรมต่อเนื่องและเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิก

4.3 รูปแบบและประเภทเครือข่ายทางสังคม

ประพจน์ ช่วงภูศรี (อ้างในรุ่งโรจน์ เพชรบุรณิน, 2546) รูปแบบของเครือข่ายที่พิจารณาจากลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกและแกนกลางประสานเครือข่ายมี 3 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบรวมศูนย์ จะเป็นเครือข่ายที่องค์การหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นสมาชิก มีความร่วมมือประสานงานและมีความสัมพันธ์กับกลุ่มแกนกลางสูง ความเป็นเครือข่ายกันระหว่างสมาชิก มีน้อยมากหรือไม่มีเลย
2. รูปแบบกระจาย เป็นเครือข่ายองค์กรแกนหรือกลุ่มแกนกลางประสาน ตลอดจนสมาชิกมีการติดต่อสื่อสาร ประสานงานร่วมมือซึ่งกันและกัน กระจายการประสานงานเชื่อมประสานสัมพันธ์กันในระหว่างสมาชิกด้วยกันและกับกลุ่มแกน ซึ่งกลุ่มแกนจะคอยทำหน้าที่เอื้ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่สมาชิก
3. รูปแบบกระจายเชิงซ้อน เป็นเครือข่ายกระจายที่สมาชิกเครือข่าย สามารถติดต่อประสานงานความร่วมมือซึ่งกันและกัน และขยายการติดต่อไปยังกลุ่มหรือองค์กรอื่น ๆ ซึ่งกลุ่มหรือองค์กรต่าง ๆ เหล่านั้นเป็นเครือข่ายซึ่งกันและกันมีลักษณะเป็นเครือข่ายเชิงซ้อน โดยกลุ่มแกนหรือองค์กรแกนจะมีผู้ประสานงานหรือเลขานุการเครือข่ายหลายคน

การสร้างเครือข่ายตามแบบงาน พัททักษณ์เป่า นั้นเป็นกลยุทธ์สำคัญที่นำไปสู่การสร้างพลังในการบริหาร อันเกิดขึ้นบนพื้นฐานทางการเรียนรู้ร่วมกันของเครือข่าย ที่เป็นรูปแบบของความร่วมมือ ช่วยเหลือ และหนุนเสริมกันในการขับเคลื่อนงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยการใช้ประเด็นกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปัจจัยหลักในการสร้างเครือข่าย โดยภาณุ พัททักษณ์เป่า ได้มุ่งเน้นการจัดการในประเด็นกิจกรรมเช่น เรื่องสุขภาพ เรื่องการทำเกษตร และเรื่องคุณภาพชีวิต เป็นต้น เพื่อพัฒนาให้เกิดความร่วมมือกับเครือข่าย สามารถแบ่งลักษณะและโครงสร้างของเครือข่ายได้อย่างมากมาย ตามประเด็นกิจกรรมและความสนใจที่เกิดขึ้นของแต่ละฝ่าย ซึ่งส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากประเด็นปัญหา และความสนใจที่ทำงานในกิจกรรมนั้น ๆ แล้วหาแนวร่วมกัน และพัฒนาเครือข่ายขึ้นมา ดังนั้นกิจกรรมความสัมพันธ์ของเครือข่ายที่ภาณุ พัททักษณ์เป่า ได้สร้างขึ้นมานั้นจึงเกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของหลาย ๆ ฝ่ายที่ต้องการจะแก้ไขประเด็นปัญหาเหล่านั้นและใช้

ความเป็นเครือข่ายนั้นเป็นเครื่องมือในการพัฒนากิจกรรม โดยใช้วิธีที่หลากหลายในการสร้างโอกาส และการแก้ไขปัญหา เป็นการสร้างเครือข่ายที่ทำให้บุคคลเกิดความสัมพันธ์กันในเรื่องเกี่ยวกับชุมชน เพื่อการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนและได้ประสบการณ์เพื่อไปพัฒนาในพื้นที่ตัวเองให้เกิดประโยชน์ และเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละพื้นที่

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการศึกษาชีวประวัติ

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เป็นผลการศึกษาประวัติชีวิตของบุคคลอีกส่วนหนึ่ง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งพอจะประมวลได้ดังต่อไปนี้

คณิชา เขียรสาธิต (2544) ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาชีวประวัติและผลงานของ สมพร แซ่ไคว้” ในส่วนของการศึกษาชีวประวัติได้กำหนดประเด็นการศึกษาไว้สรุปได้ดังนี้ ชาติภูมิ ปฐมวัย การศึกษา ครอบครัว อุปนิสัยและบุคลิกภาพ และผลงานในด้านการเปิดวิทยาลัยฝึกหัดเพื่อการเกษตร

สรุปได้ว่า สมพร แซ่ไคว้ เป็นคนจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีอาชีพหลักทำสวนมะพร้าว ซึ่งอดีตเคยใช้คนในการเก็บมะพร้าว ทำให้เกิดปัญหาคนตกต้นไม้ และเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก จึงเปลี่ยนจากคนเก็บมะพร้าว เป็นลิงเก็บมะพร้าวแทน และชาวสวนในอดีตส่วนใหญ่จะใช้วิธีเขี่ยดิน ลิง สมพร แซ่ไคว้ เห็นพฤติกรรมเช่นนี้ตั้งแต่เด็ก ๆ จึงทำให้เกิดแรงบันดาลใจ โดยการฝึกหัดด้วยหลัก เมตตา ใช้ความรักในการฝึกหัด ความเข้าใจต่อสัตว์ โดยใช้แนวคิดที่ไม่จำเป็นต้องใช้ลิงในการฝึกฝนลิง ให้ทำงาน เหตุนี้จึงทำให้สมพร แซ่ไคว้ ประสบความสำเร็จในการฝึกหัด จนได้เปิดสอนวิทยาลัยฝึกหัดเพื่อการเกษตร และเป็นที่ยอมรับของชาวไทยและชาวต่างประเทศ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงได้ จัดให้วิทยาลัยฝึกหัดเพื่อการเกษตรเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

จามจุรี โอภาสภานุเมศ (2546) ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาประวัติชีวิตและผลงาน ด้านการแพทย์แผนไทยของประกอบ อุบลขาว” ในส่วนของการศึกษาชีวประวัติได้กำหนดประเด็น การศึกษาไว้สรุปได้ดังนี้ ชาติภูมิ ปฐมวัยและการศึกษา อุปนิสัยและบุคลิกภาพ ชีวิตครอบครัว เกียรติคุณที่ได้รับ และผลงานด้านการแพทย์แผนไทย

สรุปได้ว่า ผลงานด้านการแพทย์แผนไทยของประกอบ อุบลขาว ได้ศึกษา 2 ด้านคือ

1.ด้านประกอบยาสมุนไพรและการบำบัดรักษาโรคโดยใช้ยาสมุนไพร โดยเป็นผู้ประกอบยาสมุนไพรเพื่อใช้ในการบำบัดรักษาผู้ป่วยด้วยตนเอง เพราะจะต้องตรวจรักษาอย่างละเอียด โดยสัมผัสกับผู้ป่วยโดยตรงและรักษาอย่างต่อเนื่องจนอาการค่อย ๆ ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง และหายจากอาการป่วยในที่สุด

2.การอนุรักษ์สมุนไพรและการเผยแพร่การแพทย์แผนไทย ทำการอนุรักษ์โดยการปลูกพืชสมุนไพร ส่งเสริมให้มีการปลูกเพื่อจำหน่ายพันธุ์พืชสมุนไพร ส่งเสริมให้มีการใช้สมุนไพร รักษาโรค และเผยแพร่โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตรด้านการแพทย์ให้กับ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นอาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ วิทยาลัยสมเด็จพระบรมราชชนนีจังหวัดสงขลา และโรงเรียนเวชศาสตร์ จังหวัดสงขลา

ประกอบ อุบลขาวจึงเป็นที่ยอมรับด้านการแพทย์อย่างกว้างขวาง เป็นที่พึงหวังของ สาธารณะชนในด้านการแพทย์และแพทย์ทางเลือก ซึ่งเป็นการสืบสานภูมิปัญญาตามแนวทางของ บรรพชน อันจะก่อประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติได้อย่างยั่งยืน

ชมพูนท ชูอุบล (2546) ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาชีวประวัติและผลงานของ เคล้า แก้วเพชร” ในส่วนของการศึกษาชีวประวัติได้กำหนดประเด็นการศึกษาไว้สรุปได้ดังนี้ ชาติภูมิ ปฐมวัย การศึกษา ชีวิตครอบครัว แนวคิดในการทำงาน อุปนิสัยและบุคลิกภาพผู้นำ และเกียรติคุณ ที่ได้รับ ผลงานด้านการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนและด้านอื่น ๆ

สรุปได้ว่า ผลงานของเคล้า แก้วเพชร จำแนกได้ 2 ด้านคือ ด้านการบริหารจัดการ กองทุนสวัสดิการชุมชนและด้านอื่น ๆ ด้านการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนได้ก่อตั้งกลุ่ม ออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้า เมื่อปี พ.ศ.2522 และบริหารงานให้กลุ่มก้าวหน้าตามลำดับจน ปัจจุบันมีสมาชิก 1,780 ราย มีเงินทุนหมุนเวียน 34,172,883 บาท เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งกองทุนสวัสดิการ ชุมชน ตามหลักเกิด แก่ เจ็บ ตาย จำแนกได้ 8 กลุ่ม จำนวน 83 กองทุน ส่วนผลงานด้านอื่น ๆ นั้นได้ ริเริ่มจัดตั้งธุรกิจชุมชน มีจำนวน 6 ธุรกิจ ได้ริเริ่มก่อตั้งสภาชุมชนซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการ 7 ชุดขึ้น เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนจนประสบความสำเร็จ ให้การศึกษาด้านการพัฒนาชุมชนทั้ง คนภายในชุมชนและนอกชุมชน จนประสบความสำเร็จเป็นที่ทราบกันโดยทั่ว

นริสา แซ่ไคว่ (2544) ได้ศึกษาเรื่อง “ประวัติและผลงานของเคร่ง สุวรรณวงศ์” ได้ศึกษาเรื่อง "ประวัติชีวิตและผลงานของ เคร่ง สุวรรณวงศ์" ในส่วนของการศึกษาชีวประวัติได้ กำหนดประเด็นการศึกษาไว้สรุปได้ดังนี้ ชาติภูมิ ปฐมวัย การศึกษา ครอบครัว อาชีพและการงาน นิสัยและบุคลิกภาพ เกียรติคุณที่ได้รับ และผลงานด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านสังคมและวัฒนธรรม

สรุปได้ว่า เคร่ง สุวรรณวงศ์ เป็นชาวหาดใหญ่โดยกำเนิด ต่อมาในปี พ.ศ.2500 ได้รับการทาบทามให้ลงเล่นการเมืองท้องถิ่นในนามทีมเก่า และประสบความสำเร็จได้รับเลือกให้เป็น สมาชิกสภาเทศบาลและได้รับแต่งตั้งให้เป็นเทศมนตรี ต่อมาปี พ.ศ.2516 ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรง ตำแหน่งนายกเทศมนตรี ตลอดระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรี เคร่ง สุวรรณวงศ์ ได้สร้าง ผลงานต่าง ๆ มากมาย โดยการศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการของประชาชนนำมาดำเนินการ บริหารจัดการโครงการต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการของประชาชน ผลงานที่เคร่ง สุวรรณวงศ์ ได้ดำเนินจนประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ประกอบด้วยผลงานด้านเศรษฐกิจ ผลงานด้านการเมืองการปกครอง และผลงานด้านสังคม และวัฒนธรรม

นฤมล สุขเนารัตน์ (2543) ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาชีวประวัติและผลงานด้านเกษตร ของน้อม พุกษากร” ในส่วนของการศึกษาชีวประวัติได้กำหนดประเด็นการศึกษาไว้สรุปได้ดังนี้ ชาติกำเนิด การศึกษา ชีวิตครอบครัว อาชีพและผลงานด้านการเกษตร เกียรติคุณที่ได้รับ

สรุปได้ว่า น้อม พุกษากร เป็นเกษตรกรดีเด่นของภาคใต้ ได้เริ่มประกอบอาชีพ เกษตรแบบไร่นาสวนผสมเมื่อปี พ.ศ.2529 จนได้รับเกียรติคุณจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ปี พ.ศ.2539 ได้รับโล่ผู้นำผู้นำอาชีพก้าวหน้าระดับภาค จากกระทรวงมหาดไทย ได้รับโล่แปลงจัดไร่นาตามทฤษฎี

ใหม่เกี่ยวกับน้ำเพื่อการเกษตรตามแนวพระราชดำริจากสมเด็จพระรัตนราชสุตาสยามบรมราชกุมารี และได้รับโล่แปลงไร่นาสวนผสมดีเด่นระดับภาคของภาคใต้ จากกรมส่งเสริมการเกษตร ปี พ.ศ.2540 ได้รับโล่เกษตรกรดีเด่น สาขาอาชีพไร่นาสวนผสม จากกรมส่งเสริมการเกษตร เป็นต้น นอกจากนี้ น้อม พงษ์พานิช ยังได้อุทิศเวลาเพื่อส่วนรวมอีกมากมาย เช่น เป็นวิทยากรบรรยายให้แก่เกษตรกรผู้มาดูงานอย่างเป็นประจำ และได้รับเชิญเป็นวิทยากรบรรยายตามสถานที่ศึกษาต่าง ๆ เป็นผู้ริเริ่มจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์ประจำหมู่บ้าน เป็นต้น ตลอดระยะเวลาที่ประกอบอาชีพด้านการเกษตรแบบไร่นาสวนผสม น้อม พงษ์พานิช ได้สร้างผลงานไว้มากมาย จำแนกได้เป็น 3 ประเภทคือ ปลูกพืชผล ปลูกพืชผัก และการเลี้ยงปลา

สมพร ปานดำ (2544) ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาชีวประวัติและผลงานของปลื้ม ชูคง” ในส่วนของการศึกษาชีวประวัติได้กำหนดประเด็นการศึกษาไว้สรุปได้ดังนี้ ชาตภูมิ การศึกษาชีวิตครอบครัว อาชีพและผลงานบุคลิกภาพและการเป็นผู้นำในท้องถิ่น เกียรติคุณและรางวัลที่ได้รับ ผลงานด้านหัตถกรรมและผลงานด้านอุทิศตนเพื่อสังคม

สรุปได้ว่า ปลื้ม ชูคง เป็นผู้ได้รับรางวัลคนดีศรีสังคม ประจำปี พ.ศ.2543 ประกอบอาชีพทำนาควบคู่กับการทำหัตถกรรม จนปี พ.ศ.2535 ได้ตั้งกลุ่มหัตถกรรมกะลามะพร้าวขึ้นจนประสบความสำเร็จเป็นอย่างสูง ได้รับรางวัลจากหน่วยงานต่าง ๆ มากมาย เช่น ได้รับพระราชทานรางวัลที่ 1 ประเภทผลิตภัณฑ์เส้นใยพืช จากมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษ ศูนย์ศิลปาชีพพิเศษ บางไทร ได้รับรางวัลที่ 1 ในการประกวดผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ประเภทผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของใช้ของที่ระลึก ที่ทำจากกะลามะพร้าว เป็นต้น นอกจากนี้ ปลื้ม ชูคง มีผลงานด้านการอุทิศตนเพื่อสังคม ได้แก่ การริเริ่มตั้งกลุ่มหัตถกรรมกะลามะพร้าว การเป็นวิทยากรคอยให้คำแนะนำการช่วยเหลือแก่สมาชิก และการบริการสังคมด้วยการทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ทั้งระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด จนเป็นที่ยอมรับของบรรดาสมาชิกและบุคคลอื่น ๆ ในสังคมอย่างกว้างขวาง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติชีวิตของบุคคลต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น จะพบว่า มีแนวทางที่แตกต่างกัน แต่ในความต่างก็มีลักษณะร่วมกันอยู่ เช่น ชาตภูมิ ปฐมวัย และการศึกษา อุปนิสัยและบุคลิกภาพ ชีวิตครอบครัว เกียรติคุณที่ได้รับ สำหรับผลงานได้เลือกเอาผลงานที่เด่น ๆ ของแต่ละท่านเหล่านี้มาศึกษา

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สนใจศึกษาเกี่ยวกับชีวประวัติและผลงานของ ภาณุ พิทักษ์เผ่า เนื่องจากผู้วิจัยได้พบว่า ภาณุ พิทักษ์เผ่า เป็นผู้ที่มีความอดทนคือ ความเข้มแข็ง และหนักแน่นทางจิตใจ ความขยันหมั่นเพียรคือ ความพยายามในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ ความสุขุมรอบคอบคือ ความประณีตในการทำงาน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่คือ มีจิตใจที่ดีงามทั้งภายในและภายนอก มีความอ่อนโยนโอบอ้อมอารีย์ต่อผู้อื่น ความเมตตากรุณาคือ อยากให้ผู้อื่นมีความสุข โดยไม่หวังผลตอบแทน ทำให้เป็นที่รักและเป็นที่น่าเชื่อถือแก่คนรอบข้าง อีกทั้งได้สร้างผลงานที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาคนและสังคมไว้อย่างมากมาย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาและเผยแพร่เกียรติประวัติของภาณุ พิทักษ์เผ่า เพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้สนใจ เกษตร และอนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาและปฏิบัติต่อไปได้

ชีวประวัติของภานุ พิทักษ์เผ่า

ชีวประวัติที่ผู้วิจัยศึกษาเป็นการเข้าไปทำความเข้าใจเรื่องราว ความคิด และความรู้สึกของชีวิตภานุ พิทักษ์เผ่า ที่มีเส้นทางชีวิตไปสู่จุดเปลี่ยน (turning point) สำคัญ จนนำไปสู่ช่วงของการเปลี่ยนผ่านชีวิต (life transition) เพื่อสร้างชีวิตใหม่นั้น เป็นเรื่องราวที่มีรายละเอียดมากมายและมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละเรื่องราว โดยมาจากเรื่องเล่า ประสบการณ์ของชีวิตในช่วงต่าง ๆ ทั้งที่เป็นอดีต ปัจจุบัน และในอนาคตข้างหน้า ซึ่งแต่ละเรื่องมีความเชื่อมโยงกับบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม การให้ความหมายกับการกระทำ ความรู้สึก และทัศนคติต่าง ๆ ที่ประกอบกันเป็นเรื่องเล่าสะท้อนเสียงของผู้เล่าและวัฒนธรรมที่ผู้เล่าอาศัยอยู่ บอกถึงความซับซ้อนของการกระทำของบุคคลที่เกิดขึ้นในลักษณะของเหตุการณ์ที่ถูกนำมา เชื่อมโยงกันของลำดับเหตุการณ์ โอกาสที่จะเกิดขึ้น และเปลี่ยนแปลงของปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กับบริบทของสิ่งแวดล้อม มีจุดเปลี่ยนผ่านที่สำคัญของชีวิตที่นำภานุ พิทักษ์เผ่า ไปสู่เส้นทางชีวิตใหม่นั้นอยู่ที่ใด มีสิ่งใดที่เกิดขึ้นหรือนำไปสู่ความต้องการหรือความคิดของการเปลี่ยนแปลงชีวิต และภานุ พิทักษ์เผ่า ใช้อะไรบ้างเป็นสิ่งขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนผ่านชีวิตไปสู่การสร้างชีวิตใหม่

เส้นทางชีวิตวัยเด็ก

ภานุ พิทักษ์เผ่าถือกำเนิดเมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ.2500 ซึ่งตรงกับปีระกา ปัจจุบัน (ปี พ.ศ.2559) อายุ 59 ปี เป็นคนตำบลมะกอกเหนือ อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง บิดาคือ นายเรวัต พิทักษ์เผ่า และมารดา คือ นางอารีย์ พิทักษ์เผ่า ภานุ พิทักษ์เผ่า มีพี่น้อง 3 คน ตนเองเป็นบุตรคนที่ 3 ของครอบครัว พี่ชายคนโต ชื่อ นายเชลง พิทักษ์เผ่า คนที่ 2 ชื่อ นายสมชาย พิทักษ์เผ่า และน้องสาวคนสุดท้อง ชื่อ นางสาวอารยา พิทักษ์เผ่า ทางบ้านประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว มีหลากหลายธุรกิจไม่ว่าจะเป็นธุรกิจรับซื้อข้าวสารจากเกษตรกร ธุรกิจโรงสีข้าว ธุรกิจปั้มน้ำมัน ธุรกิจรถโดยสารที่วิ่งระหว่างอำเภอกับจังหวัด ธุรกิจซ่อมรถ ทางครอบครัวจึงมีฐานะร่ำรวย

สมัยเด็กภานุ พิทักษ์เผ่า มักจะอยู่แต่ที่บ้านจึงไม่ได้มีเพื่อนมากมาย เวลาที่พ่อแม่ไปทำงานที่โรงสีข้าว ตนก็มักจะตามไปด้วยเสมอเพื่อจะได้ไปเจอเพื่อน ซึ่งเป็นลูก ๆ ของลูกค้าที่เอาข้าวมาขาย ซึ่งโรงสีข้าวตั้งอยู่ใกล้ ทำน้ำ การขนส่งสินค้าเกษตรจำพวกข้าวสารจากชาวบ้านในละแวกส่วนใหญ่มักจะมาทางเรือ ในหลาย ๆ โอกาสที่ชาวบ้านพายเรือเอาข้าวสารมาส่งที่โรงสี ภานุ พิทักษ์เผ่า ก็มักจะขอติดเรือไปด้วยเพื่อไปเที่ยวไร่นาสวน ไปเล่นกับลูกของชาวบ้าน ทำให้เห็นวิถีชีวิตของคนที่มีฐานะยากจนว่าเป็นอย่างไร เพราะมีเพื่อนที่เป็นลูกเกษตรกรที่มาส่งข้าวให้ที่โรงสี มีที่อยู่อาศัยที่ภานุ พิทักษ์เผ่า เองยังคิดไม่ถึงว่านี่เรียกว่าที่อยู่อาศัยได้อย่างไร เพราะคำว่าบ้านในความคิดต้องเป็นสิ่งปลูกสร้างที่สร้างด้วยปูนหรือไม้ที่แข็งแรงคงทน ทนแดด ทนฝน ทนลมได้ ตกแต่งภายในด้วยเฟอร์นิเจอร์ แต่จากสภาพที่เห็นคือ เป็นกระท่อมไม้เรือนเล็ก ๆ ที่ดูไม่ค่อยมั่นคงพร้อมจะถูกโค่นล้มด้วยสภาพอากาศรุนแรงได้เสมอ หลังคามุงจาก ยกสูง ชั้นเดียว ซึ่งเหมาะกับการเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจมากกว่าเป็นที่อยู่อาศัยถาวร แต่ด้วยความเป็นเด็กจึงไม่ได้คิดเรื่องของฐานะมาเป็นที่ตั้งในการคบ

เพื่อน ก็เล่นกันไปตามประสาเด็ก ๆ เขาเล่นอะไรก็เล่นตามกัน ทำให้ได้เรียนรู้ชีวิตของเกษตรกรในช่วงนั้น

ธุรกิจทางครอบครัวมีหลายธุรกิจและเจริญรุ่งเรืองขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ระบบการเงินในครอบครัวก็สะพัดตาม ซึ่งบุคคลภายนอกอาจจะคิดว่า คนรวยมีเงินแล้วมีความสุข เพราะเงินสามารถซื้อได้ทุกอย่างทุกอย่างตามที่ตัวเองต้องการ อาจจะจริงสำหรับใครหลาย ๆ คน แต่สำหรับภานุ พิทักษ์เผ่า เงินไม่สามารถซื้อความสุข ความรัก ความอบอุ่นในครอบครัวได้ เนื่องจากพ่อและแม่เป็นนักธุรกิจทั้งคู่ มีกิจการมากมายให้ต้องบริหาร ต้องเดินทางไปต่างประเทศต่างจังหวัดอยู่เสมอเพื่อติดต่อสัมพันธ์กับลูกค้า ทำให้ไม่มีเวลาในการเลี้ยงดูให้ความรัก ความอบอุ่นแก่ลูกได้เท่าที่ควร สิ่งที่สามารถทดแทนการแสดงความรัก ความอบอุ่น คือ การซื้อของให้ลูกตามที่ลูกต้องการ ซึ่งเป็นความสุขทางกายภาพชั่วคราวชั่วคราวเท่านั้น พอรู้สึกเบื่อก็ต้องการของเล่นใหม่เรื่อย ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด ทำให้มีของเล่นเต็มบ้าน ภานุ พิทักษ์เผ่ารวมทั้งพี่น้องจึงมักเกิดความรู้สึกน้อยใจอยู่เสมอ

การที่พ่อแม่มุ่งหวังจะให้การศึกษา วัตถุเงินทอง แต่ไม่เคยมีเวลาให้ ไม่เคยคิดที่จะใส่ใจหรือสนใจที่จะถามว่าลูกต้องการ หรือลูกสนใจสิ่งใด มัวแต่มุ่งจะทำความต้องการของตนเองจนละเลยความรู้สึกของลูก จนบางครั้งทำให้ลูกรู้สึกว่าเขาไม่ได้รับความรัก เพราะพ่อแม่ไม่เคยถามหรือสนใจความรู้สึกของลูกเลย และทุกครั้งที่มีการติดต่อหรือพูดคุยกันก็เป็นการสนทนาผ่านสายโทรศัพท์ ทำให้ไม่มีการแสดงออกถึงความรักที่มีการสัมผัส เช่น การโอบกอด ทำให้เด็กเข้าใจผิดว่าพ่อแม่ไม่รัก ทั้ง ๆ ที่พ่อแม่รักลูกมาก ทำงานหาเงินมาเพื่อหวังจะให้ลูกได้เรียนโรงเรียนที่ดี มีความเป็นอยู่ที่สุขสบาย เพียงแต่พ่อแม่เลือกที่จะแสดงความรัก โดยการทุ่มเทวัตถุ เงินทองและความคาดหวังของตนให้กับลูก ๆ แทนการแสดงความรักด้วยวิธีการสัมผัสหรือใช้เวลาาร่วมกันกับลูกเท่านั้น

มรสุมชีวิต

ช่วงวัยประถม (ปี พ.ศ.2513) ภานุ พิทักษ์เผ่า ต้องจากบ้านมาอยู่หอพักเพื่อศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนแสงทองวิทยา อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เนื่องจากพ่อและแม่ต้องการให้ลูกได้ศึกษาต่อในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงและดีสำหรับลูกต่อไปในอนาคต เวลาภานุ พิทักษ์เผ่าไปโรงเรียนได้เงินติดตัววันละ 1,000 บาท ถ้าหากเทียบกับอายุแล้วเงินประมาณนั้นดูจะไม่เหมาะกับอายุ เรียกได้ว่า “ใช้เงินเกินตัว” เพราะที่บ้านมีฐานะร่ำรวย ก็ให้ลูกได้ใช้ซื้อของได้ตามที่ลูกต้องการอย่างเต็มที่ แต่ส่วนใหญ่งเงินที่พกไปโรงเรียนมักจะหาย เนื่องจากโรงเรียนแสงทองวิทยา เป็นโรงเรียนผู้ชายล้วน เวลาผู้ชายเล่นกันมักจะแก่งกันในเรื่องที่รุนแรง โดนเพื่อนขโมยเงินไปตอนถอดกางเกงเปลี่ยนเป็นกางเกงกีฬาเพื่อไปเล่นบอลล้าง แต่ภานุ พิทักษ์เผ่า ก็ไม่ได้สนใจว่าเพื่อนจะขโมยเงินไป เพราะเงินที่ได้มานั้นง่าย ก็คิดว่าให้เพื่อนไปใช้บ้าง จึงมักจะโดนเพื่อนขโมยอยู่บ่อยครั้ง เวลาที่ไปโรงเรียนเรียนหนังสือคือ จันทร์-ศุกร์ พอวันหยุดเสาร์-อาทิตย์หากไม่มีกิจกรรมในโรงเรียน ภานุ พิทักษ์เผ่ามักจะนั่งรถตู้เดินทางกลับบ้านจากหาดใหญ่ไปพัทลุงอยู่เสมอ ทุกครั้งที่กลับบ้านก็ไม่เคยเจอหน้าพ่อและแม่เลย กินข้าวก็ต้องกินคนเดียว ไม่สามารถเล่าเรื่องราวของการไปโรงเรียน

หรือปัญหาชีวิตให้กับใครฟังได้ ก็ต้องเก็บไว้คนเดียว ซึ่งก็เป็นเหตุการณ์ปกติที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว อยู่เสมอ จนทำให้เกิดความรู้สึกเคยชิน

มีอยู่วันหนึ่งที่กลับมาบ้านวันเสาร์-อาทิตย์ปกติ แต่ครั้งนี้ไม่เหมือนครั้งไหน ๆ เพราะกลับมาบ้านแล้วเจอหน้าแม่ทำกับข้าวให้กิน พ่อและพี่น้องนั่งที่โต๊ะเพื่อรอรับประทานอาหารกันอย่างพร้อมหน้าพร้อมตากัน มีการสนทนากันระหว่างมื้ออาหาร ความรู้สึกตอนนั้นมีความสุขมาก และอยากให้เกิดเหตุการณ์แบบนี้ขึ้นทุกวัน แต่ภานุ พิทักษ์เผ่า มารู้ทีหลังว่าตอนนี้ธุรกิจทางครอบครัว ได้ล้มละลาย เนื่องจากไว้ใจการบริหารงานของลูกน้องมากเกินไป ทำให้ครอบครัวต้องขายทุกอย่างภายในบ้านเพื่อเอาไปชำระหนี้สิน เป็นช่วงที่ภานุ พิทักษ์เผ่า เรียนจบระดับชั้นประถมศึกษา (ปี พ.ศ.2516) พอติ จึงได้ย้ายครอบครัวไปอยู่กรุงเทพมหานคร พ่อได้ไปประกอบอาชีพรับจ้างเป็นคนขับรถเมล์ แม่ประกอบอาชีพค้าขายเปิดร้านขายของชำ ส่วนภานุ พิทักษ์เผ่า ได้ไปศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่กรุงเทพมหานคร โรงเรียนดอนเมือง (ทหารอากาศบำรุง) เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

“...พ่อนี้เจ็บปวด แต่แม่จะสู้ชีวิตมากไม่เคยบ่นเลยสักครั้ง แม่ก็ให้กำลังใจพ่อบ้างว่า อย่าไปคิดถึงอดีต มันแล้วไปแล้ว เรามาเริ่มต้นชีวิตใหม่กันเถอะนะ...”

ก่อนไปโรงเรียนทุกเช้าก็จะตื่นตั้งแต่ตีสองไปชนผักที่ตลาดสด เพื่อช่วยแม่ยกเข่งที่ใส่ผักขึ้นรถเมล์เพื่อนำมาขายหน้าร้าน แล้วจึงได้ไปโรงเรียน ก่อนหน้านี้สมัยที่ยังอยู่พ่ทลุงไม่เคยมีชีวิตที่ลำบากมาก่อนนอนตื่นสายทุกวัน ทำให้ได้เข้าใจถึงความลำบาก จึงเกิดความรู้สึกที่แม่ต้องมาทำงานเหนื่อยเพื่อเลี้ยงดูลูก และทำให้ภานุ พิทักษ์เผ่า เข้าใจว่าชีวิตเราต้องสู้ต่อไป ทำเพื่อพ่อและแม่

จากนั้นปี พ.ศ.2518 ได้เข้าศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่โรงเรียนอาชีวศิลปศึกษา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นช่วงที่ใกล้จบม.ปลาย และต้องไปสอบแข่งขันเพื่อศึกษาต่อมหาวิทยาลัย ครอบครัวก็ไม่ได้มีฐานะร่ำรวยเหมือนแต่ก่อน ทำให้ภานุ พิทักษ์เผ่า ต้องพยายามเรียนให้สูงที่สุด เพื่อจะได้ทำงานมีเงินมาช่วยเหลือครอบครัว แต่แม่ก็ไม่สามารถส่งเสียได้เต็มที่จึงต้องให้ภานุ พิทักษ์เผ่า รู้จักดูแลตัวเอง รู้จักใช้จ่ายประหยัด แม่ได้กล่าวต่อภานุ พิทักษ์เผ่า ว่า “ต่อไปนี่ชีวิตลูก ลูกต้องดูแลตัวเองแล้วนะ แม่ไม่มีเหมือนเดิมแล้วนะ”

ในปี พ.ศ.2522 มหาวิทยาลัยที่ภานุ พิทักษ์เผ่า สอบได้คือ มหาวิทยาลัยศิลปากร คณะมัณฑนศิลป์ เป็นการเรียนเกี่ยวกับศิลปะ และการออกแบบ เวลาเรียนจะชอบทำกิจกรรมช่วยเหลือสังคม กิจกรรมที่บำเพ็ญประโยชน์ เรื่องของการสอนหนังสือ การช่วยพัฒนาสลัมในกรุงเทพมหานคร การออกค่ายพัฒนา การช่วยเหลือชาวเขา เป็นต้น เวลาที่ทำกิจกรรมพวกนี้ ภานุ พิทักษ์เผ่า จะมีความสุขมาก เพราะได้ไปสัมผัสชีวิตอีกรูปแบบหนึ่งที่เราอาจจะยังไม่เคยรับรู้มาก่อน เรียกได้ว่าภานุ พิทักษ์เผ่า เป็นเด็กกิจกรรมเด่น การเรียนดีคนหนึ่ง ที่ทำทั้งสองอย่างควบคู่กันไปได้อย่างไม่บกพร่อง มีการบริหารจัดการเวลาของตัวเองเป็นอย่างดี มีจิตใจที่เมตตา แม้ชีวิตของตนเองอาจพบเจอปัญหาชีวิตมากมายมาก่อน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะไม่สามารถเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่บุคคลอื่นที่ด้อยโอกาสกว่า

ชีวิตคนเราเกิดมาทุกคน ได้ผ่านบทเรียนแห่งชีวิตมานับไม่ถ้วน ทั้งบทเรียนแห่งความผิดหวัง บทเรียนแห่งความท้อแท้ แพ้ชีวิต บทเรียนแห่งความสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็บบทเรียนใดก็ตาม เราต้องพยายามปรับใจ วางใจให้ถูก โลกก็คือ ทุกข์ ปัญหาอุปสรรคเป็นเรื่องปกติธรรมดาของโลกและของทุก ๆ คน ปัญหาทุกข์ไม่ได้มีไว้ให้แบก ไม่ได้มีไว้ให้กั้ม แต่มีไว้ให้ศึกษากำหนดรู้เท่าทัน และแก้ไข ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เป็นบทเรียน บททดสอบ แบบฝึกหัด เป็นครูบาอาจารย์ที่มาสอนแนะนำ ทำให้เราศึกษาเรียนรู้ และมีสติปัญญา พัฒนาจิตใจของตนเองให้ก้าวหน้าขึ้นไปเรื่อย ๆ เวลาเรามีปัญหาชีวิตประเดประดังเข้ามา หรือเวลาเราประสบกับความผิดหวังอย่างรุนแรงทุกข์หนักหนาสาหัส เวลาถึงคราวอับจนหนทาง แก้ไขปัญหาไม่ตก ไม่รู้จะหันไปหาใคร หรือตัดสินใจเลือกทางชีวิตไปทางไหนดี จะเลี้ยวซ้ายหรือจะหันไปทางขวา จงอย่าเพิ่งรีบด่วนตัดสินใจทำอะไรลงไป อย่าแก้ไขปัญหาแบบมั่วหะลุ ไร้สติ ทางที่ดีเวลามีเรื่องราวคับขันเกิดขึ้น ให้หยุดและหันหลังกลับมา นั่งสำรวมจิตใจ เหมือนอย่างภานุ พิทักษ์เผ่า ก็ได้เข้าใจถึงสัจธรรมแห่งชีวิต การเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป จากคนที่เคยมีฐานะร่ำรวย กลับกกลายเป็นคนที่มีฐานะยากจน จึงอยากจะใช้ชีวิตที่เหลืออยู่ทำตนเองให้มีคุณค่า ทำประโยชน์เพื่อสังคมให้ได้มากที่สุด

แน่นอนว่าจุดเปลี่ยนสำคัญย่อมได้แก่ จุดเปลี่ยนครั้งแรกในชีวิตที่จะนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอีกหลายครั้ง จุดเปลี่ยนในชีวิตของภานุ พิทักษ์เผ่า ก็เช่นกันได้เริ่มขึ้นจากครอบครัวล้มละลาย ซึ่งเป็นเรื่องบีบคั้นโศกนาฏกรรมในชีวิต เมื่อชีวิตหักเหถึงจุดตกอับ ทำให้มีโอกาสได้รู้จักความเข้มแข็งของตัวเอง ไม่จมปลักอยู่กับปัญหา ความทุกข์ ไม่ปล่อยให้ชีวิตเกิดความรู้สึกท้อแท้หมดหวัง แต่ภานุ พิทักษ์เผ่า ได้เปลี่ยนความทรงจำอันเจ็บปวด ความกลัวหรือความเชื่อที่อยู่ในจิตสำนึก มาเป็นแรงขับเคลื่อนในชีวิต ช่วงชีวิตในวัยเรียนภานุ พิทักษ์เผ่า จึงได้มุ่งมั่นทุ่มเทความสามารถให้กับการเรียน เกิดความรู้สึกที่เปลี่ยนแปลงไปหลังจากเกิดเหตุการณ์ที่ทำให้ครอบครัวล้มละลาย จากคำถามที่ว่า เราเรียนเพื่ออะไร ? ก่อนหน้านั้นอาจจะเพื่อให้ได้คะแนนสอบที่ดี หรือเพื่อการแข่งขัน เป็นต้น แต่ภานุ พิทักษ์เผ่า ได้มีความคิดเปลี่ยนไป โดยเรียนเพื่อเอาความรู้ ความคิดเช่นนี้ทำให้มีจุดหมายในการเรียน และมีความสุขกับการเรียนมากขึ้น กระตือรือร้นกับการอ่านหนังสือเรียน และให้ความสนใจในการอ่านหนังสือนอกห้องเรียนด้วย นับเป็นการขยายขอบเขตหรือนิยามของ “ความรู้” ให้กว้างกว่าที่เคยคิดว่ามีอยู่แต่ในหนังสือเท่านั้น ประสบการณ์ดังกล่าวประกอบกับการเรียนที่มีจุดหมายแปรเปลี่ยนไปดังได้กล่าวข้างต้น ช่วยให้ชีวิตในวัยเรียนของภานุ พิทักษ์เผ่า นับแต่นั้นมามีความสุขมากขึ้น ให้ประสบการณ์ที่มีชีวิตชีวา และไม่น่าเบื่อตั้งแต่ก่อนขณะเดียวกันภานุ พิทักษ์เผ่า ก็ได้เอาจริงเอาจังกับการทำกิจกรรมนอกห้องเรียนด้วย และยังรวมถึงงานอาสาพัฒนาและสังคม ได้เปิดหูเปิดตาเกี่ยวกับปัญหาบ้านเมืองในเวลานั้น ซึ่งมีมากมายหลายประการ ทำให้เกิดความห่วงใยในบ้านเมืองและหล่อหลอมให้เกิดสำนึกทางการเมืองขึ้นมาในที่สุด ทำให้เส้นทางชีวิตของภานุ พิทักษ์เผ่า ได้เบนไปสู่การเป็นนักกิจกรรม ไม่ใช่แค่กิจกรรมในโรงเรียน แต่ขยายไปสู่กิจกรรมนอกโรงเรียน ทำทั้งค่ายอาสาพัฒนา ความสนใจในทางสังคมศาสตร์แรงกล้าขึ้นเมื่อจบมหาวิทยาลัยภานุ พิทักษ์เผ่า จึงคิดว่าไว้ว่าอยากทำงานอุทิศตนเพื่อส่วนรวม

เด็กจบใหม่วัยทำงาน

สมัยที่ภานุ พิทักษ์เผ่า เป็นนักศึกษาจะชอบทำกิจกรรมเกี่ยวกับการบำเพ็ญประโยชน์อยู่แล้ว จึงเป็นการบังเอิญให้รู้จักมีความรัก ความเห็นใจแก่ผู้อื่น ทำให้ตั้งปณิธานในตนว่า หากจบปริญญาตรีแล้วต้องเลือกงานทางด้านรับใช้สังคม ที่คิดไว้แต่แรกก่อนจะจบงานทำนั้น เนื่องจากว่า เวลาใกล้จบปี 4 ทางบริษัทจัดหางานจะเข้ามาเลือกตัวเด็กนักเรียนรุ่นใหม่ไฟแรง การศึกษาดี กิจกรรมเด่น เพื่อเข้าไปพัฒนาองค์กรของตนเองอยู่ทุกปี ซึ่งเพื่อน พี่ น้อง คนอื่น ๆ อาจจะต้องรู้สึกตื่นเต้น และกระตือรือร้นที่จะสร้างโปรไฟล์ ให้มีโอกาสได้งานมากที่สุด แต่ภานุ พิทักษ์เผ่า ไม่ขอเลือกสายอาชีพอย่างนั้น ไม่อยากทำงานบริษัท ที่มีแต่การแข่งขัน เป็นอะไรที่ดูฝืนตัวเองเกินไป จึงไปสอบบรรจุครู เพื่ออยากนำความรู้ที่ได้เรียนมาไปถ่ายทอดให้กับเด็กที่ไม่มีโอกาสทางการศึกษาได้สามารถเข้าถึงโอกาสนี้ได้ของเด็กคนอื่น ๆ ปรากฏว่าสอบได้อันดับ 1 ซึ่งหมายความว่า ภานุ พิทักษ์เผ่าสามารถเลือกได้ว่าตนจะไปบรรจุสอนที่ไหนก็ได้ในประเทศ ซึ่งตอนนั้นไม่ได้ตั้งใจที่จะขอเลือกเป็นที่ทุรกันดาร ที่ที่ลำบากที่สุด ที่ไหนก็ได้ทุกที่ ได้ตัดสินใจเลือกไปอยู่แถบชนบทของกรุงเทพมหานคร ซึ่งห่างไกลความเจริญ ต้องนั่งเรือไปสอน ทำให้เห็นบรรยากาศของธรรมชาติ ท้องทุ่งนา ความเป็นมิตรไมตรีจิตแบบชาวบ้าน ความสัมพันธ์ที่อบอุ่นระหว่างครูกับนักเรียน เพราะเวลานั่งเรือไปจะมีเหล่านักเรียนมารอครูอยู่ที่ท่าเรือด้วยความตื่นเต้น ดีใจ ที่ได้เรียนหนังสือ วันนี้มีครูคนใหม่มาสอนหนังสือ และคำพูดที่มักได้ยินอยู่เสมอคือ “อ้าว! ครูมาแล้ว” ด้วยน้ำเสียงที่บ่งบอกถึงความดีใจ และเรียกให้เพื่อน ๆ พร้อมเข้าเรียนกัน ส่วนข้อตกลงในเรื่องค่าจ้างนั้น เงินเดือนเริ่มต้นที่ 2,000 บาท เนื่องจากโรงเรียนที่ภานุ พิทักษ์เผ่า เลือกนั้นเป็นโรงเรียนชนบทที่รับครูที่มีคุณวุฒิไม่ถึงระดับปริญญา หากสมัครใจที่จะสอนก็ต้องรับเงินเดือนเท่ากับวุฒิศูนย์คนอื่น ๆ ที่จบระดับต่ำกว่า แต่เรื่องเงินก็ไม่ใช่ว่าปัญหาที่จะมาเป็นอุปสรรคทำลายความตั้งใจที่จะเป็นครูของภานุ พิทักษ์เผ่า

ตอนที่สอนหนังสืออยู่ที่กรุงเทพมหานครนั้นก็พาเด็ก ๆ ไปทำกิจกรรมพาไปประกวดแข่งขันวาดภาพศิลปะ และได้ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจให้กับเด็กได้รู้จักกล้าแสดงออก เพราะเด็กชนบทจะไม่ค่อยไปพบปะพูดคุย หรือแสดงความสามารถในสังคมกว้าง เพียงแค่ชั่วโมงเรียนให้ออกมานำเสนอผลงานหน้ากระดานเด็กยังรู้สึกเขินอาย ยืนบิดไปมา ไม่กล้าที่จะพูดอะไร จึงต้องพาเด็กไปเรียนรู้โลกกว้าง พาไปเปิดหูเปิดตาให้เห็นถึงสังคมเมืองที่แตกต่างจากสังคมชนบท นำเด็กไปประกวดแข่งขันวาดภาพระบายสี ให้ขึ้นเวทีจนรู้สึกถึงความกล้า ไม่อายต่อการที่ต้องไปยืนพูดให้คนนับร้อยฟัง หรือได้ออกรายการโทรทัศน์บ้าง ทุกครั้งที่ไปประกวดก็จะมีรางวัลเล็ก ๆ น้อย ๆ กลับมาอยู่เสมอจนสามารถสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียนเป็นที่รู้จักมากขึ้น

นอกจากสอนหนังสือในโรงเรียน ภานุ พิทักษ์เผ่า ไม่เคยปล่อยให้เวลาว่างสูญเสียไปโดยเปล่าประโยชน์ ยังได้ลงพื้นที่เพื่อไปเยี่ยมครอบครัวนักเรียน เยี่ยมชาวบ้าน ไปสอนหนังสือให้กับประชาชนในหมู่บ้าน ในชุมชนด้วย ทำให้ประชาชนได้มีโอกาสมาปรึกษาปัญหาเรื่องการทำเกษตร ภานุ พิทักษ์เผ่า จึงได้รับรู้ถึงปัญหา ความทุกข์ และการเป็นหนี้สินของชาวบ้าน ได้พบเจอปัญหาเด็กยากจนไร้โอกาสศึกษาเล่าเรียน เช่น พ่อแม่ทำอาชีพเก็บขยะส่งลูกเรียนหนังสือ ต้องตื่นเช้าตั้งแต่ตี 1 อุ้มลูกคนเล็กอีกคนไปเก็บขยะในกรุงเทพมหานคร เด็กบางคนต้องสลัดชุดนักเรียนใส่เพื่อผลัดกันไป

เรียนหนังสือ ทำให้เด็กต้องขาดเรียนอยู่บ่อยครั้ง เนื่องจากมีชุดนักเรียนอยู่ชุดเดียว เป็นต้น จากเหตุการณ์ที่ได้ประสบมาทำให้นึกถึงตอนที่ตนเองได้ไปออกค่ายพัฒนาชนบทตอนสมัยเรียนมหาวิทยาลัยอยู่นั้น ได้เห็นเด็ก ๆ ถู้อวดไปคนละใบแล้วก็ถือจอบไปด้วย จึงตามไปดูว่าเด็ก ๆ ว่าจะทำอะไรกัน ได้ไปเห็นว่าเด็กเหล่านั้นชุดแมงกุดจีมาใส่ขูด ภาณุ พิทักษ์เผ่า ก็ได้เข้าไปสอบถามว่าจะเอาไปทำอะไร เด็กก็รู้สึกอายไม่กล้าบอก พอถึงช่วงตอนเที่ยงที่ต้องกินข้าวในโรงเรียน เด็กกลุ่มนั้นก็ถือห่อข้าวที่หุ้มด้วยใบไม้ใบใหญ่ ๆ ในห่อนั้นมีข้าวสวยที่หุงมาจากบ้านเพื่อนำมากินที่โรงเรียน ส่วนกับข้าวก็กินกับแมงกุดจีที่หามาได้ เอามาตำกับพริกและใส่เกลือเล็กน้อยเพื่อเพิ่มรสชาติที่ลงตัว จากนั้นก็นำมาคลุกข้าวกิน ซึ่งชีวิตที่ภาณุ พิทักษ์เผ่า ประสบมาถือว่าลำบากที่สุดในชีวิตแล้ว แต่ยังสู้ชีวิตที่ทรหดของเด็กและชาวบ้านเหล่านี้แทบไม่ได้เลย เพราะตนยังมีข้าวกิน มีที่อยู่ มีพ่อแม่ มีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนระดับสูง ดูแล้วทุกอย่างล้วนมีโอกาสมากกว่าเขาเหล่านี้ทั้งสิ้น ทำให้ภาณุ พิทักษ์เผ่า รู้สึกสะเทือนใจกับเหตุการณ์ต่าง ๆ จึงพยายามช่วยเหลือเท่าที่ทำได้ เป็นครูสอนหนังสือในกรุงเทพมหานครอยู่ 5 ปี รู้สึกอึดอัดกับการทำงาน ณ จุดนี้ และคิดว่าตนเองได้ช่วยเหลือแก้ไข้ปัญหาไปพอสมควรแล้ว จึงอยากจะไปสอนหนังสือที่อื่นดูบ้าง อยากไปรับรู้ว่ามีปัญหาที่แตกต่างออกไปอีกหรือไม่ อย่างไร จึงได้ลาออกจากการเป็นครูในกรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ของชีวิตที่ถูกขับเคลื่อนไปด้วยวัตถุประสงค์ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดี การรู้วัตถุประสงค์ทำให้ชีวิตดำเนินได้เรียบง่ายขึ้น ช่วยกำหนดสิ่งที่เราต้องการหรือไม่ต้องการทำ วัตถุประสงค์เหล่านี้กลายเป็นมาตรฐานที่เราสามารถใช้ประเมินว่ากิจกรรมใดสำคัญและไม่สำคัญ ซึ่งการที่ภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้วางแผนชีวิตไว้แล้วว่า ตนเองต้องการทำงานช่วยเหลือสังคม จึงได้เลือกทำอาชีพครู ซึ่งไม่ได้เป็นครูสอนหนังสือในเมือง แต่เป็นครูบ้านนอก ทำให้เห็นถึงความแตกต่างของความเป็นเด็กบ้านนอกซึ่งจะได้รับโอกาสในการศึกษาต่ำกว่าเด็กในเมือง เนื่องจากครอบครัวประกอบอาชีพเกษตรกรรมเสียส่วนใหญ่จึงไม่มีทุนทรัพย์ในการส่งลูกเรียนสูง เมื่อเด็กมีโอกาสได้เรียนหนังสือจึงมีความตั้งใจเรียนมาก ทำให้ภาณุ พิทักษ์เผ่า เกิดคุณค่าในความเป็นครูมากยิ่งขึ้น ได้ถ่ายทอดวิชาความรู้ด้านศิลปะ และพาเด็กไปประกวดจนทำให้โรงเรียนได้รับชื่อเสียง การเป็นครูนั้นสอนให้ภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้เรียนรู้จักการเป็นผู้ให้ รู้จักการเสียสละ และอดทนต่อปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ในขณะที่เดียวกันก็เป็นผู้รับด้วย ได้เข้าไปใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับครอบครัวของเด็ก ๆ ได้เห็นถึงปัญหาชีวิต ความเป็นอยู่ของแต่ละครอบครัว ได้ร่วมกันแก้ไข้ปัญหา แม้จะเป็นเรื่องทุกข์แต่ก็มีความสุขปะปนอยู่ทุกครั้ง ได้กิน ได้นอน ได้เรียนรู้วิถีชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี สิ่งเหล่านี้ทำให้ภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้เห็นถึงศักยภาพในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และรู้จักปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น รู้ว่าอะไรเหมาะสมกับตนเอง ได้เรียนรู้และเข้าใจตัวเองมากขึ้น เป็นการเรียนรู้ด้วยการรับรู้ทางความคิด และฝึกฝนพัฒนาความรู้ตนเองอย่างต่อเนื่อง ทำให้เข้าใจถึงเป้าหมายของตนเองมากขึ้น

ตะกอนจากอาชีพครู

หลังจากออกจากโรงเรียนชนบทในกรุงเทพ ในปี พ.ศ.2526 ได้ไปเป็นอาจารย์สอนหนังสือณักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจาก

อยากจะไปสอนหนังสือเด็กโตบ้าง ซึ่งภานุ พิทักษ์เผ่า มีความศรัทธาในอาชีพครูมาก มีอุดมคติว่า “เราจะต้องเป็นครูที่ดี เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกศิษย์” จึงอยากใช้ศักยภาพของตนเองให้เต็มเปี่ยมเต็มพลัง เมื่อได้ประกอบอาชีพครู ภานุ พิทักษ์เผ่า จึงทำหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์อยู่เสมอ ไม่ไปรับงานเสริมเพิ่มเติมหลังจากการสอน แต่จะเอาเวลาว่างไปเรียนรู้ชีวิตชาวบ้าน นักเรียน นักศึกษา เพื่อช่วยเหลือและพัฒนาให้บุคคลนั้นมีโอกาสที่ดีขึ้น

เมื่อได้มาสอนเด็กมหาวิทยาลัย ภานุ พิทักษ์เผ่า ก็ได้ไปเห็นความแตกต่างและความเหมือนของชีวิตเด็กสลัมกับชีวิตเด็กมหาวิทยาลัย ในความเหมือนก็ยังคงเป็นเรื่องของปัญหา ความยากจน เป็นหนี้สิน การขาดโอกาสศึกษาเล่าเรียนของเด็ก ส่วนในความต่างนั้นก็จะเป็นเรื่องของปัญหาชีวิตวัยเรียน เช่น ยาเสพติด การตั้งท้องในวัยเรียน เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ถึงจะได้รับการแก้ไขอย่างไร ก็ยังคงมีเกิดขึ้นเรื่อย ๆ อยู่เสมอ เนื่องจากปัจจัยสภาพแวดล้อมโดยรวมหลายอย่างที่มีผลกระทบ

ภานุ พิทักษ์เผ่า มีตำแหน่งเพิ่มนอกจากการเป็นอาจารย์คือ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสโมสรนักศึกษา และได้ทำงานฝ่ายกิจการนักศึกษาไปด้วย เนื่องจากว่า เวลาสอนหนังสือจะมีคาบที่ว่างไม่ได้สอนหนังสือ ภานุ พิทักษ์เผ่า ก็จะมานั่งรอที่ลานหน้าคณะคนเดียว ในช่วงแรกมีนักศึกษา 2-3 คน ได้เข้ามาหา พูดคุย และเริ่มสนิทสนมจนกลายเป็นเชื่อใจและกล้าปรึกษาปัญหาต่าง ๆ จนมีการบอกปากต่อปากว่าอาจารย์ภานุ พิทักษ์เผ่า สามารถให้คำปรึกษา พูดคุยได้ทุกเรื่อง นักศึกษาคณะอื่นที่ทราบก็พากันมาหาจนลานหน้าคณะเต็มไปด้วยนักศึกษามานั่งรายล้อมมากมาย ไม่ใช่เพียงแค่คณะที่ภานุ พิทักษ์เผ่า ได้สอนเท่านั้น แต่ยังมีคณะอื่น ๆ ให้ความสนใจร่วมด้วย นักศึกษาคณะหนึ่งกล่าวว่า “ไม่ค่อยมีครูคนไหนที่มีเวลาให้กับเขาแบบนี้” เนื่องจากอาจารย์ก็ต้องมีธุระของตนเองบ้าง มีงานที่ต้องรับผิดชอบ หรือมีอาชีพเสริมนอกจากการเป็นครู แต่ภานุ พิทักษ์เผ่า ไม่รับงานนอกอย่างอื่นเลย ถึงแม้จะมีคนที่รู้จักเอางานมาให้เพื่อหารายได้พิเศษเพิ่มเติมก็ตาม แต่ก็ปฏิเสธเพราะคิดว่าอยากทุ่มเทเวลาให้กับอาชีพตรงนี้ให้มากที่สุด จนภานุ พิทักษ์เผ่า กลายเป็นอาจารย์ที่มีแต่นักศึกษายกย่อง และรักใคร่มากมาย เพราะทุกปัญหานักศึกษานำมาปรึกษานั้น ภานุ พิทักษ์เผ่า รู้สึกยินดีมากที่นักศึกษาได้ให้ความไว้วางใจตนเองในการเป็นผู้รับฟัง และเชื่อว่าสามารถหาทางออกให้กับเขาได้ ทุกครั้งที่รับฟังจะไม่เคยรู้สึกเบื่อหน่าย หรือรู้สึกรังเกียจในตัวนักศึกษาคนนั้น เพราะทุกคนย่อมมีข้อดีข้อเสีย ย่อมเคยทำอะไรที่ผิดพลาดมาด้วยกันทั้งสิ้น ทั้งที่ตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม แต่ขอให้รู้จักให้อภัยสิ่งที่ผู้อื่นทำ และเปิดโอกาสให้เขาได้กลับตัวกลับใจ เวลาให้คำปรึกษาภานุ พิทักษ์เผ่า ก็มักจะแทรกหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อเตือนสตินักศึกษาให้รู้จักมีธรรมะในจิตใจ หากเราดำเนินชีวิตด้วยความมีสติ ก็จะทำให้เกิดข้อผิดพลาดในชีวิตน้อยที่สุด

ภานุ พิทักษ์เผ่า ได้ชวนนักศึกษาที่มีปัญหาชีวิตต่าง ๆ มาเข้าร่วมกิจกรรมทำประโยชน์ ทุกวันหยุดของการเรียน ในการสร้างความดี และหารายได้เสริมเพื่อมาเป็นทุนการศึกษาของตนเอง โดยใช้พื้นที่นอกเมือง เป็นพื้นที่ของเพื่อนที่รู้จักแต่ทิ้งที่ดินนั้นว่างเปล่าไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์อะไร จึงขอที่ดินตรงนั้นทำประโยชน์โดยเริ่มจากการให้นักศึกษารู้จักปลูกผักสวนครัวไว้สารพัดเพื่อไว้นำมารับประทานเองได้ และส่วนที่เหลือก็นำไปจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ สอนเรื่องมารยาท เพราะเด็กบางคนเวลาเจออาจารย์มักจะไม่ยกมือไหว้ทำหูไปนาตาไปไร่ เดินผ่านเหมือนคน

ไม่รู้จัก หรือเวลาอาจารย์เดินผ่านก็ไม่หยุดรอให้อาจารย์เดินไปก่อน ก็ฝึกให้รู้จักมีสัมมาคารวะ อ่อนน้อมถ่อมตน ให้เกียรติผู้ที่มีอายุมากกว่า มีการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ โดยการตื่นเข้ามาปั่นจักรยานเพราะอากาศต่างจังหวัดยามเช้ามีหมอกบาง ๆ ลมเย็น ๆ ช่วยให้สมองปลอดโปร่ง มีการสอนธรรมะ ให้นักศึกษารู้จักสวดมนต์ไหว้พระ และการเลิกพฤติกรรมติดยาเสพติด เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้สร้างสิ่งดี ๆ ให้แก่นักศึกษาได้เรียนรู้ และนำไปใช้ประโยชน์ต่อยอดได้ดี

มีนักศึกษาหญิงรายหนึ่งที่เป็นแรงบันดาลใจให้ภานุ พัทธ์ฆะเฝ้า ตัดสินใจลาออกจากการรับราชการ เรื่องมีอยู่ว่า วันนั้นภานุ พัทธ์ฆะเฝ้า ได้ยินเสียงเด็กผู้หญิงร้องไห้ จึงเดินไปหาต้นตอของเสียงแล้วก็ได้พบนักศึกษาหญิงดังกล่าว แล้วเข้าไปถามว่าร้องไห้ทำไม นักศึกษาจึงบอกว่า “แม่เป็นชวานา เป็นหนี้ ขอให้ลูกลาออกในขณะที่เรียนมหาลัย เพราะพ่อแม่ไม่มีเงิน ส่งให้เรียนต่อ” ภานุ พัทธ์ฆะเฝ้าจึงตัดสินใจอาสาเป็นผู้ออกเงินค่าเทอมเพื่อแบ่งเบาภาระทางครอบครัวและให้โอกาสนักศึกษาหญิงได้ศึกษาต่อไปจนจบ แต่นักศึกษาหญิงรู้สึกเกรงใจ พอกลับบ้านไปก็ได้ผูกคอตายใต้ถุนบ้านตัวเอง และได้เขียนจดหมาย ลาตายส่งมาให้ภานุ พัทธ์ฆะเฝ้า เขียนประมาณว่า

“...ขณะที่อาจารย์ได้ อ่านจดหมาย นี้หนูได้ตายไปแล้ว ถ้าหนูได้ไปเกิดอีก หนูไม่อยากจะเกิดเป็นลูกชวานายากจน หนูไม่มีความสุขในชีวิตเลย อยากรเรียนก็ได้เรียน ขอขอบคุณที่อาจารย์ ลงทะเบียนให้หนู แต่หนูเกรงใจ...”

ภานุ พัทธ์ฆะเฝ้า รู้สึกตกใจ และสงสัยกับเหตุการณ์ว่าทำไม เกิดอะไรขึ้น จึงได้เข้าไปในหมู่บ้านตามที่อยู่หน้าของมา พอไปเห็นงานศพของนักศึกษาก็รู้สึกสะเทือนใจมาก และได้เก็บจดหมายฉบับนั้นมาโดยตลอด ในที่สุดก็ถึงจุดอิมตัวของความเป็นครู จึงต้องการลาออกจากราชการ เหตุผลที่ออกนั้นภานุ พัทธ์ฆะเฝ้า ได้ตระหนักแล้วว่าเกษตรกรเป็นหนี้กันเยอะ และยากจน ตนเองแค่สอนหนังสืออยู่นั้นคงไม่พอ ต้องไปทำอะไรที่เป็นประโยชน์ให้กับชาวไร่ ชวานา ในที่สุดก็ทำเรื่องเพื่อขอลาออก ได้ยื่นใบลาออกถึง 3 ครั้ง แต่ผู้บังคับบัญชาไม่ยอมส่งให้กับกระทรวงศึกษาธิการ เนื่องจากเห็นผลงานของภานุ พัทธ์ฆะเฝ้า เป็นบุคลากรที่มีคุณค่า ทำประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน แต่ภานุ พัทธ์ฆะเฝ้า มีความมุ่งมั่นที่จะไปทำหน้าที่ที่ตนเองอยากทำมากกว่าเป็นอาจารย์สอนหนังสือ โดยมีความตั้งใจไว้แล้วว่าจะไปตั้งศูนย์ช่วยเหลือเกษตรกร จึงได้ยื่นใบลาออกฉบับสุดท้ายโดยไม่รออนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ จึงเป็นที่มาที่ทำให้ลาออกจากราชการโดยไม่รอรับบำเหน็จและบำนาญตั้งแต่ปี พ.ศ.2530

เกษตรกรที่เคยได้รับการยกย่องว่าเป็นกระดูกสันหลังของชาติ มาวันนี้ดูเหมือนว่ากระดูกเริ่มผุพังไม่มั่นคง อาชีพเกษตรกรกลายเป็นอาชีพที่ยากลำบาก ยากจน เป็นหนี้สิน ไม่มีความสุข มีแต่ปัญหาต่าง ๆ ที่สำคัญคือ ลูกหลาน เยาวชนคนหนุ่มสาว ต่างได้รับผลกระทบด้วย ภานุ พัทธ์ฆะเฝ้า ได้เห็นถึงปัญหาเหล่านี้ตั้งแต่สมัยเรียน เป็นปัญหาที่ฝังรากลึกมานาน แม้ตนเองจะพยายามหาทางแก้ไขแล้ว แต่ก็ยังติดตรงที่มีหน้าที่อื่นต้องรับผิดชอบ ทำให้ช่วยเหลือเกษตรกรได้ไม่เต็มที่ จึงตัดสินใจลาออกเพื่อที่จะได้ช่วยเหลือเกษตรกรอย่างจริงจัง จะเห็นได้ว่าถึงแม้ชีวิตของภานุ พัทธ์ฆะเฝ้า จะเคยประสบปัญหาด้านหนี้สิน ความยากจนมาก่อน แต่ก็ไม่เคยท้อแท้สิ้นหวัง เพราะความล้มเหลวไม่ใช่สิ่งที่จะมาตัดสินชีวิตเราได้เสมอไป แต่เป็นสิ่งที่ทำให้เราได้เข้าใจถึงเทคนิค

และกลวิธีของการใช้ชีวิตมากขึ้น นำมาเป็นบทเรียนสอนเตือนตัวเองและเป็นแรงขับเคลื่อนในการดำเนินชีวิตต่อไป เมื่อภานุ พิทักษ์เผ่า ได้เห็นชีวิตของบุคคลอื่นที่ลำบากกว่าตนเองมาก ทำให้รู้สึกว่ปัญหาของตนเองนั้นเล็กน้อย จึงเกิดมุมมองสะท้อนที่ต้องหันกลับไปมองสังคมโลกกว้างที่ยังมีอะไรให้เราไปช่วยเหลืออีก

การเปลี่ยนแปลงที่ท้าทาย

ภาพที่ 1 ภานุ พิทักษ์เผ่า เป็นผู้ช่วยเลขานุการ พลตรีจำลอง ศรีเมือง ในปี พ.ศ.2530
ที่มา: ภานุ พิทักษ์เผ่า เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2557

หลังจากที่ภานุ พิทักษ์เผ่า ได้ลาออกจากการเป็นอาจารย์ และวางแผนไว้ก่อนหน้านี้แล้วว่าตนเองจะไปทำศูนย์ช่วยเหลือเกษตรกร แต่ถูกดึงตัวไปทำงานทางการเมืองเสียก่อน เนื่องจากว่า ได้รับการติดต่อให้ไปเป็นผู้ช่วยเลขานุการ พลตรีจำลอง ศรีเมือง ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการกรุงเทพมหานครในสมัยนั้น ซึ่งการถูกทาบทามมาทำงานทางการเมืองนี้ไม่ใช่เรื่องบังเอิญแต่อย่างใด เกิดขึ้นในช่วงที่ภานุ พิทักษ์เผ่า รับราชการครูในกรุงเทพมหานคร ในขณะที่เอง พลตรีจำลอง ศรีเมือง ยังดำรงตำแหน่งเป็นเลขาธิการของนายกรัฐมนตรีสมัย พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ท่านเป็นเลขาธิการที่เอาจริงเอาจังมาก และช่วงนั้นได้มีการยื่นขอแก้กฎหมายเรื่องการทำแท้ง ให้มีความเสรี ไม่ผิดกฎหมาย และข้อกฎหมายนั้นกำลังจะเข้าสู่สภาเหมือนมีแนวโน้มว่าจะผ่านสภาอีกด้วย พลตรีจำลอง ศรีเมือง จึงได้มาเดินสายประท้วงเพื่อขอยกเลิกกฎหมายแบบนั้น ภานุ พิทักษ์เผ่า เห็นว่าเรื่องการทำแท้งเสรีเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ไม่ควรมีกฎหมายแบบนี้เกิดขึ้น จึงได้ช่วยเดินสายช่วยรณรงค์ประท้วงการทำแท้งเสรี และเชิญชวนให้ประชาชนทั่วประเทศเขียนไปรษณียบัตรส่งไปที่สภาให้มากที่สุด เพื่อผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ จนกระทั่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) ทั้งหลายไม่กล้าที่จะผลักดันเรื่องนี้ เหตุการณ์นี้จึงทำให้ภานุ พิทักษ์เผ่ากับพลตรีจำลอง ศรีเมือง ได้รู้จักกัน และรู้สึกได้ว่ามีความต้องการในสิ่งที่ถูกต้องเหมือนกัน มีความคิดที่ตรงกัน จึงทำให้ภานุ พิทักษ์เผ่า ได้รับเลือกให้มาทำหน้าที่เป็น

ผู้ช่วยเลขานุการ ในช่วงที่พลตรีจำลอง ศรีเมือง ได้รับตำแหน่งทางการเมืองเป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งตอนที่ภานุ พิทักษ์เฒ่า ได้รับการติดต่อมานั้น ตนเองก็ยังสองจิตสองใจว่าจะไปทำดีหรือไม่ทำดี เพราะเพิ่งจะลาออกจากราชการแต่ต้องมาเป็นข้าราชการการเมืองอีก ใจจริงอยากไปทำศูนย์ของตนเองมากกว่า ในที่สุดก็ตัดสินใจไปทำงานกับพลตรีจำลอง ศรีเมือง เพราะคิดว่าถ้าได้ลองทำอะไรใหม่ ๆ ก็อาจจะเป็นการเปิดโลกทัศน์ใหม่อีกมุมมองหนึ่งของคนที่ม้อ่านาก็เป็นได้ การเป็นผู้ช่วยเลขานุการ ต้องทำทุกอย่าง ทุกหน้าที่ได้เป็นอย่างดี ก็ได้ไปช่วยวางแผนให้สำนักงานเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร โดยภานุ พิทักษ์เฒ่า คิดว่าประชาชนในกรุงเทพมหานครมีผู้คนมากมายก่อให้เกิดปัญหาชีวิตที่แตกต่างกันไป จึงอยากจะช่วยเหลือ บรรเทาความทุกข์ยากของผู้คนที่เดือดร้อนเหล่านั้น โดยการคิดว่าจะต้องมีการตั้งศูนย์รับเรื่องร้องทุกข์ขึ้นมา

ภานุ พิทักษ์เฒ่า ได้แสดงความสามารถในการช่วยจัดการปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างดี จึงได้รับหน้าที่เป็นผู้อำนวยการศูนย์รับเรื่องร้องทุกข์ สำนักงานเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ.2533 วันหนึ่ง ๆ มีผู้คนในกรุงเทพมหานครมาร้องทุกข์กันมากกว่า 100 คน ภานุ พิทักษ์เฒ่า ได้รวมอาสาสมัครหน่วยเคลื่อนที่เร็วเพื่อลงพื้นที่ไปดูสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับเรื่องร้องเรียนจากประชาชน เช่น ภานุ พิทักษ์เฒ่า ได้มีโอกาสไปพบประธานชุมชนแออัดหรือสลัมเป็นจำนวนหลายพันชุมชนที่ทั้งสวนไร่นาของตัวเองแล้วเลือกที่จะไปใช้ชีวิตอยู่ในกรุงเทพมหานคร ก็ได้มีโอกาสไปเรียนรู้ความจริงจากชีวิตของเขาด้วย ว่าทำไมเขาถึงทิ้งบ้านนอก เขาบอกว่าชีวิตเกษตรกรไม่มีความหวังเลย ป่วยยาราคาแพง แต่ผลผลิตขายได้ในราคาถูก เพราะฉะนั้นขอมาตายเอาดาบหน้าดีกว่า แล้วก็ไปบุกกรุกที่ดินของรัฐและเอกชน ไปอยู่ตามใต้สะพานลอยหรือตามที่ต่าง ๆ ที่สามารถอาศัยหลบแดด หลบฝนแทนบ้านได้ มันเป็นการตอกย้ำให้ภานุ พิทักษ์เฒ่า เห็นว่าปัญหาที่แท้จริงมันอยู่ที่ชนบท รัฐบาลไม่สามารถแก้ปัญหชนบทและเกษตรกรให้มีที่ดินทำกินแบบพอเพียงได้ อีกเรื่องหนึ่งคือ มีโรงงานที่ปล่อยควันพิษอยู่ในพื้นที่เขตยานนาวา นักเรียนที่เรียนหนังสืออยู่เป็นลมทั้งโรงเรียน เรื่องนี้เกิดขึ้นมานานมากแล้ว แต่เพิ่งมีคนมาร้องเรียน ภานุ พิทักษ์เฒ่า จึงได้ส่งคนไปสืบเรื่องเพื่อหาความจริง ปรากฏว่าเป็นเรื่องจริง เพราะเจ้าหน้าที่ไม่สนใจ โรงงานแห่งนี้จ่ายเงินผิดกฎหมายให้กับผู้อำนวยการเขต เมื่อภานุ พิทักษ์เฒ่า รับเรื่องจึงได้วิฑูตติดต่อให้ทีมงานส่งรายงานความคืบหน้ามาก่อน และภานุ พิทักษ์เฒ่าก็ได้ติดต่อผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครทันที เมื่อมีการลงมติว่าสมควรปิดโรงงานแห่งนี้หรือไม่ ภานุ พิทักษ์เฒ่า กล่าวทันทีว่า “สมควรปิด” ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครก็ได้สั่งปิดทันที ทำให้เรื่องนี้เป็นที่ถูกใจประชาชนเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นสิ่งที่ประชาชนต้องการมานานแต่ไม่มีใครกล้าตัดสินใจทำเพื่อพวกเขา ส่วนผู้อำนวยการเขตได้ถูกตั้งกรรมการสอบสวนเกี่ยวกับเรื่องผลประโยชน์ที่ได้รับ

ประสบการณ์ในช่วงที่ได้ทำงานทางการเมือง ทำให้ได้เรียนรู้และนำมาเป็นประสบการณ์ชีวิตได้อย่างมากมาย คือ ใช้หลักศาสนาในการดำรงชีวิต เพราะทำงานทางการเมืองถ้าไม่มีหลักศาสนา ทุกอย่างก็คือเรื่องเงินทอง เกียรติยศ ไม่มีความพอ ได้รู้จักการใช้ศิลปะในการพูดคุยเจรจา ใช้ในการบริหารจัดการเรื่องของการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา การรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ให้สามารถคลี่คลายไปได้ อย่างเช่น คนที่ศูนย์รับเรื่องร้องทุกข์เคยช่วยเหลือเขาไว้ได้ มีตั้งแต่แม่ค้าส้มตำถูกเทศกิจรีดไถเงิน ไปจนกระทั่งนักธุรกิจ ซึ่งนักธุรกิจรายหนึ่งได้ทำโครงการหมู่บ้านจัดสรร

ได้ยื่นแบบเพื่อขออนุมัติสร้างโครงการหมู่บ้านจัดสรรจากผู้อำนวยการเขต แล้วถูกรีดไถเงินเป็นล้าน จึงมาขอความช่วยเหลือทางศูนย์รับเรื่องร้องทุกข์ เมื่อช่วยเหลือดำเนินการให้เขาได้ นักธุรกิจรายนั้น จึงได้ตอบแทนน้ำใจโดยนำเงินใส่กระเป๋าเหมือนในหนังแบบเจมส์บอนด์ที่เป็นกระเป๋าสี่เหลี่ยมแล้วมีเงินจำนวนมากเป็นพอนใส่จนเต็มกระเป๋า แต่ภานู พัทธ์เกษม ฝ่าว ไม่ขอรับไว้ และที่ช่วยเหลือเพราะอยากให้นักธุรกิจรายนี้ไปช่วยเหลือคนอื่นต่อ โดยการสร้างบ้านให้ถูกต้องตามแบบ สร้างบ้านให้ดี ขายราคาไม่แพงเพื่อให้คนยากจนสามารถซื้อเพื่ออยู่อาศัยได้ เพียงเท่านี้ก็คือการตอบแทนน้ำใจได้แล้ว ทำให้นักธุรกิจรู้สึกตกใจว่าเงินที่ให้นั้นอาจจะน้อยไปหรือเปล่า แต่เงินมากหรือเงินน้อยไม่ใช่ประเด็นของภานู พัทธ์เกษม แต่ประสบการณ์ชีวิตมีค่ามากกว่าเงินทอง จึงทำให้เกิดมิตรภาพที่ดีต่อกันมาโดยตลอด อีกเรื่องหนึ่งที่เป็นประสบการณ์ชีวิตช่วงทำงานเป็นผู้ช่วยเลขานุการ พลตรีจำลอง ศรีเมือง นั่นก็คือตอนที่ไปปราบทุจริตในกรุงเทพมหานคร ทำให้ไปขัดผลประโยชน์ของคนบางกลุ่ม คนกลุ่มนั้นก็พยายามหาวิธีการมาข่มขู่ทางเราให้กลัว โดยการโทรศัพท์มาขู่ว่า “เคยตายไหม” ตอนนั้นภานู พัทธ์เกษม ฝ่าว ก็ตอบไปทันทีว่า “ก็ยังไม่เคยตายสักทีหนึ่ง อยากลองดูเหมือนกัน” ตอนนั้นเองไม่ได้รู้สึกกลัวการข่มขู่ขึ้นแต่อย่างใด เพราะคิดว่าถึงอย่างไรตนเองก็ทำในสิ่งที่ถูกต้อง หากมีอะไรเกิดขึ้นในชีวิตก็ไม่เสียดาย การเป็นคนดีนั้นย่อมเป็นผู้ที่ตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ แต่หลังจากตอบไปแบบนั้นก็ไม่ได้มีเหตุการณ์ร้าย ๆ เกิดขึ้นแต่อย่างใด

“อำนาจทางการเมือง” (political power) ทำให้ผู้ที่ครอบครองสามารถกระทำหรือตัดสินใจทำอะไรก็ได้ แต่หากทำไปโดยไม่ศรัทธาในอาชีพ ชาติหลักของการรับผิดชอบ ก็จะนำมาซึ่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ ประเทศชาติได้ จึงทำให้เราต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบในหน้าที่ ความถูกต้อง ความชอบธรรม ใช้หลักคุณธรรมในการดำเนินการ เนื่องจากภานู พัทธ์เกษม ฝ่าว เคยทำงานรับราชการครูธรรมดาสอนหนังสือ จึงได้เห็นถึงความแตกต่างของผู้มีอำนาจกับผู้ที่อยู่ภายใต้อำนาจนั้นแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งเป็นประสบการณ์ชีวิตตรงที่ว่าเวลาเรามีอำนาจอย่าหลงในอำนาจ เพราะมนุษย์ทุกคนมีกิเลสตัณหา ดังนั้น ผู้ที่ทำงานโดยไม่ศรัทธาในอาชีพในที่สุดจะหันเข็มไปมุ่งที่การทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนตน คนส่วนใหญ่จึงมักจะหลงอำนาจ ใช้อำนาจในทางที่ไม่เป็นธรรม อีกทั้ง ช่วงที่ทำงานกับพลตรีจำลอง ศรีเมือง ได้ซาบซึ้งหลายอย่างในตัวท่าน เนื่องจากสมัยที่รับราชการครูได้เห็นถึงนิสัยใจคอของคนทำงานราชการ แล้วรู้สึกไม่ดีกับระบบราชการสักเท่าไร แต่พอตนเองได้มาทำงานทางการเมืองก็ได้พบคนดี คนที่เสียสละ คนที่มีคุณธรรมจริง ๆ จึงเป็นประสบการณ์ชีวิตในช่วงเวลานั้น เพราะฉะนั้นเมื่อเราได้รับประโยชน์จากประสบการณ์ตรงนี้ก็ให้นำเอามาปรับใช้ในชีวิตโดยเสมอมา

ได้ไปศึกษาดูงานด้านสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ ประเทศญี่ปุ่นในปี พ.ศ.2535 กับพลตรีจำลอง ศรีเมือง พอท่านลงจากเครื่องบิน มีชาวญี่ปุ่นมากมายมารอถือป้ายยาวกว่า 10 เมตร เขียนว่า “สมาคมสนับสนุนพลตรีจำลอง ศรีเมือง in japan” แล้วชาวญี่ปุ่นก็ได้เรียกร้องให้พลตรีจำลอง ศรีเมือง ไปลงสมัคร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ในญี่ปุ่น ซึ่งในความเป็นจริงแล้วมันเป็นไปได้ เพราะไม่ใช่คนในประเทศนั้น ชื่อของพลตรีจำลอง ศรีเมืองที่ชาวญี่ปุ่นตั้งให้ว่า “Mr. clean” มาจากคำว่าผู้สะอาด สะอาดในทางการกระทำ ความคิด จิตใจ

อีกทั้งท่านยังได้รับรางวัล Magsaysay สาขาบริการของรัฐบาล ในปี พ.ศ.2535 ได้เข้ารับรางวัล เมื่อวันที่ 3 กันยายน พ.ศ.2535

ได้ไปศึกษาดูงานด้านการพัฒนาคนที่ canaan farmer school ประเทศเกาหลีใต้ ในปี พ.ศ.2536 กับพลตรีจำลอง ศรีเมือง อีกเช่นกัน ท่านก็ได้รับรางวัลอิลก้า สาขาสวัสดิการสังคม และประชาชน จากประเทศเกาหลีใต้ เพราะว่าท่านเป็นคนที่มีมือสะอาด ซึ่งท่านก็สมควรได้รับรางวัลนี้ เป็นอย่างยิ่ง เห็นได้จากตอนที่ภานู พัทธ์กะเผ่า ไปเป็นผู้ช่วยเลขานุการ พลตรีจำลอง ศรีเมือง ได้อาศัย อยู่ในบ้านท่าน เพราะจะได้ช่วยเหลือได้อย่างใกล้ชิด และได้เห็นพลตรีจำลอง ศรีเมือง เซ็นชื่อรับ เงินเดือน เงินเดือนเป็นแสนแต่ท่านไม่เคยเอามาใช้เองเลย มีแต่เอาไปเข้ามูลนิธิ ไปทำประกันชีวิต ให้กับคนกวาดถนน ทุกวันเวลาออกจากบ้านพลตรีจำลอง ศรีเมือง มักจะนำถุงยังชีพที่มีข้าวสาร และของใช้ต่าง ๆ ที่จำเป็น นำไปแจกจ่ายให้กับคนกวาดถนนตามทางที่ขับผ่าน ทำให้เป็นที่รักของคน กวาดถนนมาก จะเห็นได้ว่าพลตรีจำลอง ศรีเมือง นำเงินเดือนที่ได้รับไปใช้เพื่อประโยชน์สุขของสังคม มากกว่าเพื่อประโยชน์สุขส่วนตัวท่านเอง ทำให้ได้ประสบการณ์จากการทำงานกับนักการเมือง เห็นถึงความซื่อสัตย์ สะอาด อยู่ได้ด้วยเงินบำนาญที่ตัวเองเคยเป็นทหาร ภานู พัทธ์กะเผ่า จึงได้แบบอย่างดี ๆ จากพลตรีจำลอง ศรีเมือง ภานู พัทธ์กะเผ่า กล่าวว่า

“...หากถ้าพลตรีจำลอง ศรีเมืองได้เป็นนายกสักครั้ง ประเทศจะ เปลี่ยนโฉมเลย เพราะกล้าทำ กล้าตัดสินใจมากเลย มีความกล้าหาญ ซาญชัย...”

ภาพที่ 2 ภานู พัทธ์กะเผ่า เป็นประธานสหกรณ์เกษตรกรไร่สารพิช จำกัด ในปี พ.ศ.2536
ที่มา: ภานู พัทธ์กะเผ่า เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2557

ในที่สุดภานู พัทธ์กะเผ่า ก็ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเลขานุการผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานครอยู่ 3 สมัยด้วยกัน และเริ่มเต็มอิมกับหน้าที่ตรงนี้แล้ว และอยากจะทำหน้าที่ของตนเองให้สำเร็จเสียที ก่อนที่ภานู พัทธ์กะเผ่า จะลาออกจากการเป็นผู้ช่วยเลขานุการ พลตรีจำลอง ศรีเมือง ก็ได้ไปทำหน้าที่เป็นประธานสหกรณ์เกษตรกรไร่สารพิช จำกัด (ในปี พ.ศ.2536) ได้ช่วยสร้างพื้นที่ที่คนรวยมาบริจาคที่ดินให้แก่พลตรีจำลอง ศรีเมือง จำนวน 300 ไร่

ที่จังหวัดกาญจนบุรี ท่านคิดไม่ออกว่าจะทำอะไรกับที่ดินผืนนี้ดี ภาณุ พิทักษ์เผ่า จึงคิดว่าควรแบ่งพื้นที่ออกเป็นสัดส่วนเพื่อประโยชน์ในการใช้สอย โดยส่วนหนึ่งสร้างเป็นโรงเรียนผู้นำ เป็นหลักสูตรที่มีการสอนการเป็นผู้นำ ได้สร้างสหกรณ์เกษตรไร้สารพิษ พลตรีจำลอง ศรีเมือง ที่ต้องฟุ้งชื่อของ พลตรีจำลอง ศรีเมือง เนื่องจากชื่อนี้จะทำให้ขายได้ อีกทั้งท่านก็ดำรงตำแหน่งผู้ว่าอยู่ ณ ตอนนั้นด้วย โดยป่าไม้ที่มีการสลักชื่อก็ได้ถูกเขียนโดยใช้ศิลปะที่ได้เรียนมาของภาณุ พิทักษ์เผ่า อีกส่วนหนึ่งก็เป็นฟาร์มเลี้ยงสุนัข มีสุนัขหลายพันธุ์ ซึ่งสุนัขเหล่านี้มาจากในสมัยที่ท่านเป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ท่านไม่ฆ่าสุนัขจรจัด ซึ่งในความเป็นจริงตามหน้าที่นั้นจะต้องฆ่าสุนัขเหล่านี้ เพราะสุนัขจรจัดอาจจะไปทำอันตรายแก่ประชาชนได้ แต่พลตรีจำลอง ศรีเมือง เป็นคนที่มีศีลธรรมไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ท่านอาหารก็เป็นมังสวิรัติ ท่านเลยใช้วิธีหาที่อยู่ให้สุนัขจรจัดให้มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง มีคนเลี้ยงคอยเลี้ยงดู ให้อาหาร และได้สร้างบ้านให้คนไร้บ้าน ไร้ที่อยู่ คนไม่มีเงิน โดยแบ่งพื้นที่ส่วนหนึ่งออกเป็นช่วง ช่วงละ 5 ไร่ สร้างบ้านพร้อมเข้าอยู่ ให้คนจนทั่วประเทศสามารถมาอยู่ที่นี่ได้ แต่ต้องทำงานเพื่อแลกที่อยู่ฟรีด้วย ซึ่งก็ทำงานในพื้นที่ที่ได้จัดสรรไว้ให้ มีการสอนให้รู้จักทำเกษตรเพื่อสร้างรายได้ ไม่ก่อกวน อยู่อย่างพอเพียง ทำเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมี มีการปลูกพืชในแต่ละไร่จะไม่ซ้ำกันเพื่อให้มีความหลากหลาย

อีกหน้าที่หนึ่งนอกจากเป็นประธานสหกรณ์กสิกรรมไร้สารพิษ จำกัด ภาณุ พิทักษ์เผ่า ยังทำหน้าที่เป็นผู้จัดการ คอยสัมภาษณ์คนที่มีปัญหาต่าง ๆ แล้วรับคนเหล่านั้นเข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่ที่จัดสรรไว้เมื่อคนเหล่านั้นเข้ามาอยู่ ได้สอนให้มีอาชีพ ทำตลาดหาช่องทางรายได้ให้ จากเดิมเป็นคนที่ไม่มีความรู้ มีแต่หนี้สินติดตัวมา ก็สามารถสร้างรายได้ หาเงินไปใช้หนี้ได้อีกด้วย ซึ่งภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้พาคนเหล่านั้นไปปลดหนี้ที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ชีวิตความเป็นอยู่คนเหล่านั้นดีขึ้น ในที่สุดภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้เสนอให้ไปเปิดร้านสหกรณ์ พลตรีจำลอง ศรีเมือง ที่กรุงเทพมหานคร เพื่อจะได้มีร้านค้าของตนเอง ไม่ต้องไปฝากขายสินค้าให้กับพ่อค้าแม่ค้าที่ตลาด จะได้ไม่ถูกกดขี่ราคา อีกทั้งยังเป็นการทำกำไรให้กับสหกรณ์เพิ่มขึ้นด้วย หากได้ไปเปิดร้านสหกรณ์กสิกรรมไร้สารพิษ จำกัด ที่กรุงเทพมหานคร ภาณุ พิทักษ์เผ่า ก็ได้คิดระบบบริหารจัดการงานต่าง ๆ ให้ทุกอย่าง โดยจะมีรถขนผัก ขนสินค้าเกษตรของสมาชิกเข้าตลาด กรุงเทพมหานครทุกเช้ามีด แต่พลตรีจำลอง ศรีเมือง คิดหนักว่าจะคุ้มทุนหรือไม่เพราะท่านกลัวจะขาดทุน ซึ่งภาณุ พิทักษ์เผ่า รับประกันเลยว่าทำอย่างนี้จะไม่มีวันขาดทุนเด็ดขาด ซึ่งก็เป็นจริงตามที่ว่าไว้ ทำกำไรได้เป็นแสน อีกทั้งยังสามารถนำเงินไปปันผลให้กับสมาชิกได้อีกด้วย เมื่อรายได้ดีก็ได้คิดโปรโมชันตอบแทนลูกค้าประจำ หากซื้อสินค้าของเรา 10 ครั้งขึ้นไป จะให้พักฟรีที่รีสอร์ทของ พลตรีจำลอง ศรีเมือง มีบริการรถตู้บริการรับส่งถึงที่ เพราะพื้นที่ 300 ไร่ก็เป็นรีสอร์ทที่มีบรรยากาศดี มีลำธาร มีถ้ำ ในที่สุดงานทุกอย่างดูลงตัว ก็ได้ขอพลตรีจำลอง ศรีเมือง ลาออก

บางครั้งสิ่งที่คนเราตั้งใจทำอาจจะไม่ใช่เป้าหมายที่แท้จริงของเราก็ได้ คนเรามักจะนึกได้ว่าเวลาทำอะไรต้องมีความตั้งใจ แต่ความตั้งใจไม่ใช่เป้าหมายของชีวิต ความตั้งใจคือการที่เราตกลงใจว่าจะกระทำให้สิ่งหนึ่งสิ่งใด แต่เป้าหมายในชีวิตจะเป็นการตั้งทิศทางที่มุ่งไปสู่บางสิ่งที่เราเห็นว่าสำคัญหรือมีความหมายต่อชีวิตเรา ซึ่งเป้าหมายในชีวิตที่ชัดเจนจะเป็นตัวกำหนดทิศทาง การเลือกความเป็นไปได้ และนำไปสู่การกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิต การที่ภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้เลือกมา

ทำหน้าที่ทางการเมือง แทนที่จะทำตามเป้าหมายของตนเองนั้น เนื่องจากเล็งเห็นแล้วว่าการได้มาทำหน้าที่ทางการเมืองนั้นจะเป็นการเพิ่มประสบการณ์ชีวิต สามารถเข้าใจจุดดี จุดด้อยของสังคมและนำมาเป็นแนวทางหาวิธีการแก้ไขได้ตรงจุด เมื่อเกิดข้อผิดพลาดก็ยังมีสังคมคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือได้ หากว่าภาณุ พิทักษ์เผ่า เลือกลงเส้นทางที่มาทำศูนย์ช่วยเหลือเกษตรกรเลยจากประสบการณ์การทำงานที่เห็นสังคมในมุมมองที่ยังไม่กว้างพอ ทำให้ไม่สามารถรับรู้แนวทางแก้ไขได้ตรงจุด ทำให้ภาณุ พิทักษ์เผ่า ตัดสินใจมาทำงานทางการเมืองเพื่อเพิ่มประสบการณ์ชีวิตให้มากขึ้น ซึ่งเกิดผลดีอย่างมากต่อตัวภาณุ พิทักษ์เผ่า เพื่อเป็นพื้นฐานต่อยอดการทำงานตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้เป็นอย่างดี ได้มีเครือข่ายสังคมทุกระดับ ได้เรียนรู้การทำงานด้านเกษตรกรรม รู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างมีไหวพริบ สิ่งเหล่านี้ทำให้ภาณุ พิทักษ์เผ่า เติบโตขึ้นจากการทำงาน

คุณค่าจากการทำงานทำให้ได้เรียนรู้และเติบโต

ภาพที่ 3 ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่เลขที่ 77 หมู่ 1

ตำบลบ้านหาร อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2557

คนเราควรรู้ว่าเวลาไหนควรวางมือ และเวลาไหนควรไปจากสถานที่ที่ดูเหมือนสามารถทำเงินได้แต่ไม่มีความเจริญก้าวหน้า คนเราควรปลูกความกล้าหาญ เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และออกไปสร้างจุดที่สูงสุดของชีวิต ตอนนี้ชีวิตอาจจะราบรื่นไร้อุปสรรค อาจมองเห็นโอกาสใหม่ ๆ ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่กว่า และยิ่งยืนมากยิ่งขึ้น ถึงตอนนั้นก็ไม่ได้เกิดการหลงปลื้มปีติกับความความสำเร็จเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ได้รับอยู่ตอนนั้นอีกต่อไป หลังจากออกจากการเป็นผู้ช่วยเหลือเกษตรกร พลตรีจำลอง ศรีเมือง ก็เริ่มเดินตามเส้นทางความฝัน เพื่อสานฝันให้เป็นจริง ในการที่จะตั้งศูนย์ช่วยเหลือเกษตรกรนั้น ก่อนอื่นเลยที่เราจะต้องทำคือ เราต้องเข้าใจและเรียนรู้ในสิ่งที่เกษตรกรเดือดร้อน โดยการลงมือทำและเป็นเกษตรกรเสียเอง แต่เราต้องมีพื้นที่เพื่อที่จะสร้างสวนทำเกษตร ก็คิดว่าอยากจะทำในภาคใต้ เพราะเป็นบ้านเกิดของเรา และตลอดเวลาที่ได้ทำงานมา

ก็ได้ไปช่วยพัฒนาภูมิภาคแล้ว ยกเว้นเสียแต่ภาคใต้นี้เอง จึงได้เลือกมาทำสวนอยู่ที่อำเภอรัตนภูมิ ซึ่งเป็นที่ดินสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก. 4-01) ได้มาทั้งหมด 10 ไร่ ซึ่งที่ดินนี้ได้ให้สิทธิแก่เกษตรกรได้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน ที่ดินในเขตปฏิรูปนั้นใช้ทำเกษตรกรรมได้อย่างเดียวเท่านั้น ทำประโยชน์อย่างอื่นไม่ได้และไม่อนุญาตให้ทำการซื้อขายที่ดิน ที่ดินนี้จัดให้แก่เกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินของตนเองหรือเกษตรกรที่มีที่ดินเล็กน้อยไม่เพียงพอแก่การครองชีพได้เข้ามาทำประโยชน์ โดยรัฐให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม และฐานะตอนนั้นของภานุ พิทักษ์เผ่า หลังจากออกจากงานมาชีวิตไม่ได้มีเงินทองติดตัวมากมายเลย จึงมีสิทธิ์ในการขอที่ดินทำกินตรงนี้ และจะมาทำอาชีพเกษตรกรจากพื้นที่แห่งนี้ด้วย แต่ความรู้การทำเกษตรก็ไม่มี จึงเริ่มบุกป่าฝ่าฟันอุปสรรค สร้างทุกสิ่งทุกอย่าง ตั้งตั้งแต่ตี 3 พร้อมด้วยภรรยา มาช่วยกันพรวนดิน หาบน้ำ ปลูกพืช ใส่ปุ๋ย ทำทุกสิ่งทุกอย่างด้วยกัน

เดิมทีที่ดินแห่งนี้ได้มีเกษตรกรรายอื่นมาทำเกษตรก่อนอยู่แล้ว แต่ปลูกต้นยางพารา โดยใช้สารเคมี แต่ภานุ พิทักษ์เผ่า อยากทำเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมี และต้องการปลูกพืชผักสวนครัว จึงได้โค่นต้นยางพาราทั้งหมด และบำรุงดินเพื่อให้สามารถกลับมาอุดมสมบูรณ์ตามเดิม โดยการดำเนินชีวิตตามรอยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระราชทานแนวพระราชดำริในการดูแลและรักษาดินอีกทางหนึ่ง นั่นคือ “การหมักดิน” เพื่อให้ดินมีความชุ่มชื้น จุลินทรีย์ทำงานได้ดี อันจะส่งผลให้ดินบริเวณนั้นทำการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน และพัฒนาทรัพยากรดินให้เกิดแร่ธาตุ โดยการนำเศษใบไม้ เศษฟาง เศษหญ้า มาคลุมดิน นอกจากนี้ยังนำเอาเทคนิค และวิธีการในการทำเกษตรอื่น ๆ มาใช้ในสวนแห่งนี้ด้วย เช่น การทำปุ๋ยหมักชีวภาพไว้ใช้เองเพื่อลดต้นทุน การทำจุลินทรีย์ในการปลูกพืชเพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนในการทำเกษตร รวมทั้งการใช้วิธีธรรมชาติในการจัดการกับโรค แมลง เพื่อความสมดุล เมื่อภานุ พิทักษ์เผ่าได้มาทำเกษตรตรงพื้นที่ตรงนี้ก็พัฒนาให้ที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์ มีความชุ่มชื้น ผืนป่าปกคลุมไปด้วยต้นไม้สูงใหญ่ มีต้นพืชผักสวนครัวที่สามารถเก็บมารับประทานเป็นมื้ออาหารได้ ทำให้ได้เรียนรู้ว่าถ้าหากไม่ได้ผ่านมาด้วยตนเองก็ไม่รู้เลยว่ามันยากแค่ไหน ความสำเร็จได้มาไม่ยาก แต่ต้องกล้าคิด กล้าทำ ให้ความสำคัญกับรายละเอียดทุกขั้นตอน แล้วก็ต้องเดินเข้าใกล้จุดหมายที่ละก้าว ทีละก้าว ก็จะพบความสำเร็จได้ไม่ยาก ภานุ พิทักษ์เผ่า คิดว่า “หากเราจะตั้งศูนย์เพื่อช่วยเหลือเกษตรกร เราก็ต้องเป็นตัวอย่างแก่คนอื่น ไม่ใช่สอนเพียงทฤษฎีเท่านั้น แต่ปฏิบัติไม่ถูก” และได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ และเรียนรู้ข้อผิดพลาดเพื่อนำมาปรับใช้ให้ถูกวิธี เมื่อความรู้ตกผลึก จึงนำความรู้ตรงนี้ไปเผยแพร่ให้แก่เกษตรกรและประชาชนที่สนใจได้นำไปใช้ประโยชน์ ทำให้ในปี พ.ศ. 2542 เป็นที่มาที่ทำให้ภานุ พิทักษ์เผ่า ได้รับโล่เชิดชูเกียรติเกษตรกรตัวอย่าง ทั้งที่ไม่ได้เป็นเกษตรกรตัวจริง สมครเล่นด้วยซ้ำไป แต่เป็นคนเอาจริง ทำจริง แม้ไม่มีเงิน ไม่มีบำเหน็จบำนาญ ก็สามารถสร้างงาน สร้างรายได้ด้วยตนเองจากน้ำพักน้ำแรง เป็นตัวอย่างแก่เกษตรกรรายอื่น ๆ ได้นำไปปรับใช้ ในช่วงแรกก็ทำศูนย์อบรมเกษตรกรอยู่ที่สวนอำเภอรัตนภูมิ โดยใช้บ้านที่พักอาศัยของตนเองทำเป็นศูนย์ฝึกอบรมเล็ก ๆ อาจจะไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้คนที่ต้องการเข้ามาฝึกอบรมแต่ก็เริ่มมีคนรู้จักเข้ามาหา และให้ความสนใจมากขึ้น จนสามารถสร้างฐานะขึ้นมาได้ระดับหนึ่ง และนำมาสร้างศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่เลขที่ 77

หมู่ 1 ตำบลบ้านหาร อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา มีจำนวนพื้นที่ทั้งหมด 5 ไร่ เพื่อรองรับเกษตรกร และประชาชนที่สนใจได้เข้ามาฝึกอบรมได้มากขึ้น

ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสถานที่ฝึกอบรม เป็นการเปลี่ยนความคิด จิตใจคน ด้วยกระบวนการฝึกอบรม โดยมีเป้าหมายในการช่วยให้เกษตรกรไม่เป็นหนี้ ไม่ติดอบายมุข ไม่เป็นทุกข์เพราะสารเคมี ซึ่วิวอยู่เย็นเป็นสุข และสนุกกับการช่วยเพื่อน ด้วยอุดมการณ์ และเป้าหมายที่แรงกล้าของภานุ พัทธ์กะเผ่า ทำให้ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงแห่งนี้มีเกษตรกรและผู้คนที่ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมากขึ้น จนสร้างชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ และน่าเชื่อถือ เกิดเป็นเครือข่ายผู้ผลิตที่มาจากเกษตรกร และเครือข่ายผู้บริโภคที่มาจากผู้บริโภค ทั่วไปรวมกลุ่มกันเป็นจำนวนมากขึ้น เครือข่ายเหล่านี้ได้นำความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกับ ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ทั้งในไร่ นา สวน และชีวิตประจำวันก่อให้เกิดผลดีตามมา แต่เกษตรกรไทยทำการตลาดไม่เป็น มักขายผ่านพ่อค้าคนกลาง แล้วถูกเอาเปรียบ ด้านราคาอยู่เสมอ จนทำให้ภานุ พัทธ์กะเผ่า เข้ามาช่วยจัดการด้านการตลาด โดยการสร้างร้านค้า ขึ้นมาเพื่อเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงไปสู่ผู้บริโภคคนอื่น ๆ

ภาพที่ 4 ร้านครัวเพื่อนสุขภาพ” ตั้งอยู่เลขที่ 217/12 ตรงข้ามโรงแรมธนภัทร ถนนศุภสารรังสรรค์ อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา
ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2557

ภานุ พัทธ์กะเผ่า ได้มาสร้างร้านค้าที่เปรียบเสมือนเป็นตลาดขึ้นในปี พ.ศ.2540 สร้างฐานตลาดที่เป็นศูนย์กลางขึ้นเพื่อกระจายสินค้าของเกษตรกร อยู่ที่อำเภอบางกล่ำมีชื่อว่า “ร้านครัวเพื่อนสุขภาพ” ตั้งอยู่เลขที่ 217/12 ตรงข้ามโรงแรมธนภัทร ถนนศุภสารรังสรรค์ อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ที่เลือกเป็นอำเภอบางกล่ำ เพราะว่า เป็นเมืองศูนย์กลางทางการค้าของภาคใต้ เป็นย่านเศรษฐกิจ ด้านการค้าขาย การคมนาคมขนส่งสะดวก เนื่องจากมีเครือข่ายอยู่หลายจังหวัด หลายอำเภอ และต้องการสร้างชื่อเสียง สร้างความไว้วางใจ ความเชื่อใจ ให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปมากยิ่งขึ้น ร้านนี้เป็นศูนย์กลางในการรับ-ส่ง สินค้าเกษตรจากสมาชิกเครือข่ายของภานุ พัทธ์กะเผ่า เพื่อจะได้มีสถานที่จำหน่ายผลผลิตโดยไม่ต้องเสียค่าเช่าที่ และไม่ถูกแบ่งเปอร์เซ็นต์จากการขายที่กดขี่ผู้ผลิตมากเกินไป ซึ่งร้านครัวเพื่อนสุขภาพจะได้ 20% จากสินค้าที่นำมา

วางจำหน่าย อีก 80% ให้กับผู้ผลิตทั้งหมด หากผู้ที่นำมาวางขายเป็นคนที่ยากจนก็จะให้เงินเต็มจำนวนไม่แบ่งเปอร์เซ็นต์จากการขาย ในส่วนของการตั้งราคาขายนั้น สมาชิกเครือข่ายสามารถตั้งราคาผลผลิตได้เองแต่ต้องไม่เอาเปรียบผู้บริโภคจนเกินไป และสมาชิกสามารถอยู่ได้โดยไม่เดือดร้อนและขาดทุน จึงทำให้ร้านค้าเพื่อนสุขภาพ กลายเป็นตลาดที่เป็นธรรมทั้งสองฝ่ายระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค

ในช่วงที่ภานุ พัทธกะเฒ่า ทำศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ได้บริหารจัดการเรื่องศูนย์แค่เพียงอย่างเดียว แต่ได้ไปทำหน้าที่หลายบทบาทด้วยกันดังต่อไปนี้

2544 - ร่วมก่อตั้งตลาดนัดเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

2548 - ที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อม และสาธารณสุข เทศบาลนครหาดใหญ่

ช่วงสมัยที่นายไพโร พัฒโน อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสงขลา ได้ให้ภานุ พัทธกะเฒ่า เป็นที่ปรึกษาเวลาประชุม เพื่อเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการ การแก้ไขปัญหา ในจังหวัดสงขลา เช่น ด้านการจัดการขยะ ทางเทศบาลก็ได้ส่งคนมาอบรมที่ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ในการนำเปลือกผลไม้มาทำเป็นน้ำยาล้างจาน หรือน้ำยาซักผ้าได้

- เปิดศูนย์รวมน้ำใจช่วยภัยน้ำท่วม ร่วมกับอาสาสมัครภาคประชาชน นำข้าวสาร อาหารแห้ง ไปช่วยเหลือชาวสงขลาและจังหวัดใกล้เคียงที่ประสบภัยน้ำท่วม

ภาพที่ 5 ภานุ พัทธกะเฒ่า ไปร่วมงานเทศกาล SLOW food ประเทศอิตาลี
ในปี พ.ศ.2550

ที่มา: ภานุ พัทธกะเฒ่า เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2557

2550 - ได้รับเชิญไปร่วมงานเทศกาล SLOW food ประเทศอิตาลีในฐานะร้านอาหารครัวเพื่อนสุขภาพที่นำผลผลิตจากเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์มาปรุงอาหารเพื่อผู้บริโภค

2550 – ปัจจุบัน (พ.ศ.2558)

(1) คณะกรรมการวิทยาลัยการจัดการทางสังคม จะมีการเลือกตัวแทนประชาชนชาวบ้านของแต่ละภาคมาประชุม เพื่อแสดงความคิดเห็นในด้านการจัดการทางสังคม

และชุมชน เพื่อนำประสบการณ์ของแต่ละบุคคลมาช่วยแก้ไข พัฒนาบ้านเมือง และได้ลงพื้นที่ทุกภาค เพื่อไปดูปัญหาที่เกิดขึ้น ตัวแทนปราชญ์ชาวบ้านทางภาคใต้คือ ภาณุ พิทักษ์เผ่า ตอนนี้ได้ลาออกจากตำแหน่งการเป็นกรรมการแล้วเนื่องจากมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบหลายอย่าง

(2) ผู้ทรงคุณวุฒิเครือข่ายสร้างเสริมสุขภาพ จังหวัดสงขลา โดยมีภาณุ พิทักษ์เผ่า เป็นผู้ประสานให้เครือข่ายคนรักสุขภาพ จังหวัดสงขลา ได้มารวมตัวกันเพื่อพูดคุย แลกเปลี่ยนในเรื่องของสุขภาพ เพราะเรื่องสุขภาพเป็นเรื่องที่กว้าง ทั้งในด้านสุขภาพกาย สุขภาพใจ และสุขภาพจิต

(3) เจ้าของร้านครัวเพื่อนสุขภาพ หาดใหญ่ โดยภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้สร้างร้านครัวเพื่อนสุขภาพขึ้นเพื่อให้เป็นตลาดแก่เกษตรกรและเครือข่าย สามารถนำผลผลิตมาวางจำหน่ายที่ร้านได้โดยไม่ต้องเสียค่าที่และไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง เพราะร้านครัวเพื่อนสุขภาพได้ทำตลาดให้กับเกษตรกรอีกทางหนึ่ง เป็นทั้งร้านค้าปลีกและค้าส่ง ในเรื่องความปลอดภัยของผลผลิตด้านการเกษตร

(4) เกษตรกรตัวอย่างเจ้าของสวนเกษตรอินทรีย์วิถีไท อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา เนื่องจากภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้ขอพื้นที่ทำเกษตรจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก. 4-01) และทำเกษตรแบบอินทรีย์โดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น จนประสบความสำเร็จ และนำประสบการณ์มาถ่ายทอดให้กับเกษตรกรรายอื่น ๆ ได้นำไปปฏิบัติ จนเป็นที่น่าเชื่อถือ และได้รับการยอมรับในสังคม ทำให้ได้รับเลือกให้เป็นเกษตรกรตัวอย่างจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

(5) ผู้อำนวยการศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่เลขที่ 77 หมู่ 1 ตำบลบ้านหาร อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา เนื่องจากภาณุ พิทักษ์เผ่า เป็นผู้สร้างและผู้อำนวยการศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือปัญหา กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มผู้บริโภค

(6) นายกสมาคมเกษตรอินทรีย์วิถีไท ภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการ 14 จังหวัดภาคใต้ให้เป็นนายกสมาคมเกษตรอินทรีย์วิถีไท ทำหน้าที่ฝึกอบรม และให้ความรู้ แก่เกษตรกรและประชาชนทั่วไป อีกทั้งยังช่วยการสร้างตลาดให้แก่เกษตรกรอีกด้วย

ภาพที่ 6 ภาพ พิทักษ์เผ่า ประธานคณะกรรมการสมัชชาคุณธรรม ในปี พ.ศ.2550
ที่มา: ภาพ พิทักษ์เผ่า เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2557

(7) ประธานคณะกรรมการสมัชชาคุณธรรม จังหวัดสงขลา เนื่องจากศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาปลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) ได้รับการเลือกให้เป็นประธานสมัชชาคุณธรรม 14 จังหวัดภาคใต้ ทำหน้าที่ในการให้ความรู้และหาตลาดให้กับเกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้

(8) วิทยากรบรรยายเรื่อง “กินอยู่อย่างไรให้สุขภาพดี” “เกษตรวิถีธรรม นำชีวิตพอเพียง” “คุณธรรมนำชีวิตพอเพียง” และ “เศรษฐกิจพอเพียง” ขึ้นอยู่กับว่าจะได้รับเชิญไปบรรยายเรื่องอะไร

ภาพที่ 7 ภาพ พิทักษ์เผ่า เป็นอาจารย์พิเศษของมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
ที่มา: ภาพ พิทักษ์เผ่า เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2557

(9) อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

(10) ผู้ดำเนินการเสวนาสามัญชาคุณธรรม ในรายการปักษ์ใต้บ้านเรา ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จ.สงขลา (90.5 MHz) ทุกวันอาทิตย์ ตั้งแต่เวลา 18.00 – 19.00 น. แต่ปัจจุบันนี้ไม่ได้ทำแล้ว แต่ยังคงได้รับเชิญไปพูดในรายการวิทยุต่าง ๆ เช่น สถานีวิทยุ ม.อ. FM88 MHz สถานีวิทยุ อสมท. สงขลา FM 96.5 MHz และ สถานีวิทยุอื่น ๆ ได้พูดคุยกันในประเด็นต่าง ๆ เช่น การทำเกษตรอินทรีย์ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และเรื่องเกี่ยวกับความเป็นมาของภาณุ พิทักษ์เผ่า

(11) ร่วมก่อตั้ง “สภาความร่วมมือด้านอาหารปลอดภัย จังหวัดสงขลา” เป็นกิจกรรมที่ได้รับเชิญจาก พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ ให้ไปประชุมที่สำนักงานทำเนียบรัฐบาล ให้ตัวแทนแต่ละจังหวัดทำหน้าที่โดยการพาผู้ผลิต (เกษตรกร) และผู้บริโภคมารู้จักกัน โดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง ให้ได้เห็นถึงแหล่งที่มาที่ไปของผลผลิต นอกจากนี้ภาณุ พิทักษ์เผ่า เป็นผู้ประสานงาน และก่อตั้งสภาความร่วมมือด้านอาหารปลอดภัย จังหวัดสงขลา ในทุกวันที่ 5 ธันวาคมของทุกปี จะมีการจัดเลี้ยงอาหารฟรี เพื่อถวายในหลวง จะมีการประชุมคณะกรรมการ 14 จังหวัด อีกทั้งมีการพูดคุยกับเครือข่ายถึงที่มาที่ไปหลังจากฝึกอบรมและผลที่ได้จากการนำวิธีการที่ได้อบรมกลับไปใช้ในพื้นที่ของแต่ละบุคคล และมีการจัดเลี้ยงโรงบุญให้ประชาชนทั่วไปสามารถมารับประทานอาหารฟรีกันได้ ที่ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่เลขที่ 77 หมู่ 1 ตำบลบ้านหาร อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา พอรับประทานอาหารเสร็จก็ได้ร่วมกันถวายพระพรแด่ในหลวง

(12) เป็นผู้นำแผนเกษตรและอาหารเพื่อสุขภาพ จังหวัดสงขลา เนื่องจากมีประเด็นปัญหาในด้านเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ด้านอาหาร และด้านอื่น ๆ หลายประเด็น ทำให้เกิดการรวมตัวกันในกลุ่มภาคประชาชน 16 อำเภอในจังหวัดสงขลา กลายเป็น “ยุทธศาสตร์สงขลาพอเพียง” และภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในด้านผู้นำแผนเกษตรและอาหารเพื่อสุขภาพ เครือข่ายทั้ง 16 เครือข่ายในจังหวัดสงขลา จะต้องส่งคนมาอบรมด้านการทำเกษตรและการทำอาหารเพื่อสุขภาพ

การที่ได้เห็นจุดเปลี่ยนที่เป็นจุดใหญ่เด่น ๆ หลายจุด เหมือนเป็นคลื่นที่หักเหหลายครั้ง มีหลาย ๆ จุดที่ผุดโผล่ขึ้นมาเรื่อย ๆ จนถึงวาระที่พอเหมาะถึงค่อย ๆ มาต่อกัน จนคลี่ออกมาเป็นเส้นทางที่พาให้ภาณุ พิทักษ์เผ่า มาอยู่ตรงนี้ได้ เกิดจากความพยายามที่ต้องการสู่ความสำเร็จในเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทำให้ต้องฝึกฝน มีความพยายาม จึงจะได้พบหนทางที่จะไปสู่เป้าหมาย การที่ต้องฝึกฝนก็เพื่อที่จะทำให้เราไปสู่ความสมบูรณ์ การที่ภาณุ พิทักษ์เผ่า ตั้งศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงและร้านครัวเพื่อนสุขภาพ ก็เป็นเป้าหมายที่ภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้วางแผนไว้อยู่แล้วว่าต้องการทำงานช่วยเหลือสังคม ช่วยเหลือเกษตรกร และประชาชนทั่วไปให้หลุดพ้นความยากจนโดยเน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เกษตรกรได้เข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ปัญญา โดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง นอกเหนือจากการทำงานตรงนี้แล้ว ยังได้สร้างเครือข่าย สร้างกลุ่มที่มีอุดมคติ

เดียวกัน เพื่อไปช่วยเหลือสังคม จะเห็นได้ว่าภานู พัทธ์เกษเฝ้า ได้ทุ่มเทหัวใจให้กับการทำงานอย่างสุดความสามารถ และเต็มศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ เพราะเมื่อเราสร้างงาน งานจะย้อนกลับมาสร้างคนงานคือเวทีแสดงออกซึ่งศักยภาพในการทำงานของเราทุกครั้งที่เราทำงานอย่างเต็มที่และอย่างดีที่สุด เมื่อบุคคลอื่นได้เห็นคุณค่าในงานของเรา ก็จะนำไปปฏิบัติตาม เมื่อทำให้บุคคลนั้นเกิดการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นก็ย่อมส่งผลให้เกิดกำลังใจแก่ตนเองด้วยเช่นกัน ทำให้การทำงานของภานู พัทธ์เกษเฝ้ามีความสุขทุกครั้ง และอยากพบเห็นสิ่งใหม่ ๆ ที่จะเข้ามาในชีวิต นับว่าเป็นการได้เรียนรู้จากการทำงาน

ความรักคือการให้

ภาพที่ 8 ภานู พัทธ์เกษเฝ้า และภรรยา ที่อำเภอรัตนภูมิ
ที่มา: ภานู พัทธ์เกษเฝ้า เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2557

ภานู พัทธ์เกษเฝ้า มีคู่สมรสชื่อ นางกรุณา พัทธ์เกษเฝ้า ได้พบกับภรรยา ในช่วงที่ภานู พัทธ์เกษเฝ้า เป็นอาจารย์สอนหนังสืออยู่ที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทางครอบครัวภรรยาทำอาชีพเกษตรกรรม ทำให้ตลอดเวลาที่เรียนรู้ชีวิตกันมานั้นมีแต่ความเข้าใจและช่วยเหลือซึ่งกันและกันมาโดยตลอด ไม่ว่าจะภานู พัทธ์เกษเฝ้า จะทำงานที่ไหนทำอะไร ก็จะมีภรรยาเคียงบ่าเคียงไหล่อยู่เสมอ จนกระทั่งได้มาทำอาชีพเกษตรกรรมอยู่ที่อำเภอรัตนภูมิ เป็นที่ดินสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก. 4-01) ซึ่งทำให้เป็นแบบอย่างแก่เกษตรกรได้รู้ว่าหากไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ก็สามารถซื้อที่ดินสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก. 4-01) ในการสร้างอาชีพ ภานู พัทธ์เกษเฝ้า และภรรยาเป็นกำลังสำคัญที่ช่วยเหลือกันทำเกษตรกรรม สร้างผืนดินแห่งนี้จากหยาดเหงื่อแรงกาย จนสามารถเก็บเงินมาสร้างศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่เลขที่ 77 หมู่ 1 ตำบลบ้านหาร อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา และสร้างร้านค้าเพื่อสุขภาพตั้งอยู่เลขที่ 217/12 ตรงข้ามโรงแรมธนภัทร ถนนสุขสารรังสรรค์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งภานู พัทธ์เกษเฝ้า ได้สร้างศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อวัตถุประสงค์ตรงตามชื่อคือ เป็นแหล่งเรียนรู้ วิชาการและทักษะต่าง ๆ

เพื่อให้สามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในสังคม พร้อมทั้งเสริมสร้างหลักคุณธรรม จนมีความเข้าใจ และตระหนักถึงคุณค่าของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม และอยู่ร่วมกับระบบนิเวศน์อย่างสมดุล รู้จักการเป็นผู้ให้ เกื้อกูล และแบ่งปัน มีสติในการใช้ชีวิต คิดพิจารณาอย่างรอบคอบ ก่อนที่จะตัดสินใจ หรือกระทำการใด ๆ จนกระทั่งเกิดเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำรงชีวิต โดยสามารถคิดและกระทำบนพื้นฐานของความเป็นเหตุมีผล พอเหมาะ พอประมาณกับสถานภาพ บทบาทและหน้าที่ของแต่ละบุคคล ในแต่ละสถานการณ์ และมีความเพียรพยายามฝึกปฏิบัติ จนสามารถทำตนให้เป็นพึ่งของตนเองได้ และเป็นที่พักของผู้อื่นได้ในที่สุด

ภานุ พิทักษ์เผ่า และภรรยา ได้บริหารชีวิตครอบครัวโดยการนำเอาหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของตนเอง เนื่องจากทางครอบครัวของทั้งสองมิได้มีฐานะที่ร่ำรวย ทำให้ต้องรู้จักการทํามาหากิน ขยัน และอยู่อย่างพอเพียง ทำให้ทั้งสองมีความเข้าใจ และดำเนินชีวิตอย่างเข้าใจกัน การที่ภานุ พิทักษ์เผ่า ลาออกจากการทำราชการแล้วผันตัวเองมาทำอาชีพเกษตรกรรมนั้นจึงมิใช่เรื่องใหญ่โต หากสิ่งที่ทำเป็นการได้สร้างสรรค์สังคมให้ดีขึ้น ทางภรรยา ก็พร้อมเคียงบ่าเคียงไหล่ช่วยเหลืออยู่เคียงข้างเสมอ เมื่อเจอปัญหาหรือวิกฤติในชีวิต ยังคงมีครอบครัวที่คอยให้กำลังใจกันตลอด ช่วยให้เห็นผ่านพ้นวิกฤติต่าง ๆ ไปได้อย่างราบรื่น

การใช้ชีวิตของภานุ พิทักษ์เผ่าและภรรยา ได้ตกลงอนาคตบันปลายชีวิตที่มีกันอยู่ 2 คน โดยมีการวางแผนไว้แล้วว่า จะใช้ชีวิตที่เหลืออยู่นั้นทำอะไร อะไรคือประโยชน์ที่แท้จริงของชีวิต และเมื่อเราตายไปแล้ว สามารถเอาอะไรติดตัวไปได้บ้าง สามารถทำสิ่งที่ยิ่งใหญ่เป็นประโยชน์ แก่คนจำนวนมากได้อย่างไร และสร้างความภาคภูมิใจในทางที่ดีให้ตัวเองมากพอที่จะเล่าขานไปได้ตลอดชีวิตได้หรือยัง ทุกอย่างเห็นได้จากผลงานและการปฏิบัติตัวของภานุ พิทักษ์เผ่า ทั้งสิ้น เนื่องจากวิถีชีวิตของคนเรานั้นสั้นเกินไป จึงไม่อาจเสียเวลาไปกับเรื่องไร้สาระ เมื่อเรามีโอกาสได้ใช้ชีวิต จึงต้องรู้จักวางแผน ภานุ พิทักษ์เผ่า ก็เช่นกันได้วางแผนชีวิตในอนาคตของตนเองไว้แล้ว หากวันหนึ่งที่หมดยุคของเราไป สิ่งที่เราสร้างมาคือ ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงและร้านครัวเพื่อนสุขภาพ จะถูกถ่ายโอนไปให้กับมูลนิธิธรรมสันติ แห่งกองทัพธรรมมูลนิธิ ที่มีอุดมคติแบบเดียวกัน เนื่องจากครอบครัวภานุ พิทักษ์เผ่า มิได้มีบุตรสืบทอด จึงได้ยกสมบัติให้กับมูลนิธิธรรมสันติได้นำไปสานต่อ ทำให้ชื่อเสียงและผลงานของภานุ พิทักษ์เผ่า ก็ยังคงมีไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้นำไปเรียนรู้ต่อยอดต่อไป

ดังนั้น รูปแบบความรักของแต่ละคนอาจจะแตกต่างกันไป เนื่องจากแต่ละคนก็เกิดมาต่างครอบครัว ถูกเลี้ยงมาคนละรูปแบบ แต่สิ่งที่ทำให้ความรักของทั้งสองสามารถอยู่รอดได้นั้นอาจมาจากความรักที่คล้ายคลึงกัน เช่น ทศนคติ ค่านิยม ศาสนา ภูมิหลัง เป็นต้น หากสร้างความรักด้วยความเข้าใจ และให้อภัยซึ่งกันและกัน ก็จะทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิตคู่ จะเห็นได้ว่าชีวิตครอบครัวจึงมีส่วนส่งเสริม ที่จะสนับสนุนให้สามารถดูแลและจัดการกับภาวะวิกฤติที่เกิดขึ้นได้ เมื่อพบปัญหา อุปสรรค ความทุกข์ หากคนในครอบครัวมีความเข้าใจก็เป็นกำลังใจที่สำคัญให้ต่อสู้วิกฤติปัญหาต่าง ๆ ไปได้

เกียรติคุณและรางวัลที่ได้รับ

จากการประกอบอาชีพด้านการเกษตรของภานู พัทธ์กะเผ่า เป็นการทำเกษตรอินทรีย์ โดยการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาชาวบ้านจนประสบความสำเร็จตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 เป็นต้นมา ทำให้เป็นแบบอย่างชีวิตแก่ผู้ประกอบการอาชีพเกษตรได้ดูเป็นแบบอย่าง นอกจากนี้ยังเป็นที่น่าสนใจของประชาชนทั่วไป ทั้งภาครัฐและเอกชน ทำให้เป็นที่รู้จักทั้งในประเทศและต่างประเทศ จนได้รับเกียรติคุณจากหน่วยงานต่าง ๆ มากมาย ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 9 ภานู พัทธ์กะเผ่า รับโล่ชูเกียรติเป็นเกษตรกรตัวอย่าง ในปี พ.ศ.2542
ที่มา: ภานู พัทธ์กะเผ่า เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2557

1. ในปี พ.ศ.2542 ได้รับการคัดเลือกให้เป็นเกษตรกรตัวอย่าง รางวัลชนะเลิศระดับประเทศ ของสำนักงานปฏิรูปที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
2. ในปี พ.ศ.2542ได้รับการแต่งตั้งจาก ฯพณฯ นายฯชวณ หลีกภัย ให้เป็นคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ภาพที่ 10 ภานู พัทธ์กะเผ่า รับโล่ชูเกียรติเป็น “คนดีศรีสงขลา” ในปี พ.ศ.2551
ที่มา: ภานู พัทธ์กะเผ่า เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2557

3. ในปี พ.ศ.2551 ได้รับโล่เชิดชูเกียรติเป็น “คนดีศรีสงขลา” เนื่องในวันมูลนิธิพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2551

4. ในปี พ.ศ.2552 ได้รับโล่เชิดชูเกียรติเป็น “คนดีศรีเกษตรอินทรีย์” จากมูลนิธิเกษตรอินทรีย์แห่งประเทศไทย

ภาวะผู้นำกับการทำงาน

การสร้างภาวะความเป็นผู้นำ (leadership) เป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถสร้างได้ ในการเป็นผู้นำทางการเกษตรนั้นต้องให้ความสำคัญและใส่ใจกันทุกขั้นตอนของกระบวนการถ่ายทอดความรู้ เริ่มตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า (input) กระบวนการเปลี่ยนแปลง (process) ผลลัพธ์ (output) ข้อมูลย้อนกลับ (feed back) และสภาพแวดล้อม การถ่ายทอดความรู้แบบภาณุ พัทธกะเผ่าคือ ได้ทำตนเองให้เป็นแบบอย่างที่ดี มีการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพทางการเกษตรโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สร้างหลักคิดที่ถูกต้อง และมีหลักวิชาที่ครบถ้วน และมีหลักปฏิบัติที่ง่าย ประหยัดเวลาและประหยัดค่าใช้จ่าย ฟังฟังปัจจัยการผลิตในท้องถิ่นและชุมชนเป็นหลัก สามารถพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของชุมชนท้องถิ่น พร้อมทั้งจะเสียสละโดยเฉพาะเวลา เพราะต้องทำหน้าที่เป็นกลไกหลัก ในการถ่ายทอดหลักคิด หลักวิชา และหลักปฏิบัติเหล่านั้นไปสู่เกษตรกรรายอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง เพราะผู้นำจะต้องคอยชี้แนะผู้ตามให้ไปสู่จุดหมายปลายทาง ความหมายโดยนัยคือ ผู้นำเป็นผู้รวบรวมสมาชิกเครือข่ายที่มีเป้าหมาย มีความต้องการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเหมือนกันหรือคล้ายกันให้มาอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม แล้วเดินทางไปสู่จุดหมายร่วมกัน จึงทำให้ภาณุ พัทธกะเผ่า เป็นคนที่มีจิตใจที่คิดถึงผู้อื่นก่อนเสมอ มีความเสียสละอดทนอย่างเป็นอย่างสูง และต้องมีจิตใจที่ดี มีความอิสระในการช่วยเหลืออย่างเต็มที่ ไม่ผูกติดกับผลประโยชน์ การให้บริการที่ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ว่าผู้นั้นจะยากดีมีจน จะมีผิวสีใด มีเชื้อชาติใด มีวุฒิความรู้ระดับใด หรือเพศใด อายุใด หรือมีความเชื่อใด ถ้ามีความทุกข์ยากลำบากใจ ผู้นำก็ต้องพร้อมที่จะเข้าไปช่วยเหลือเสมอ ดังนั้นผู้นำคือ ผู้ขายความหวัง ถึงแม้ในยามที่ผู้ตามกำลังเผชิญกับปัญหา ผู้นำจะเป็นแสงสว่างที่ทำให้ผู้ตามข้ามผ่านอุปสรรคปัญหาไปได้

ภาณุ พัทธกะเผ่า ถือได้ว่าเป็นนักส่งเสริมเกษตรกรคนหนึ่ง เป็นผู้นำทางวิชาการที่ช่วยให้เกษตรกรมีความรู้ใหม่ ๆ ทางด้านการเกษตร เป็นผู้แก้ปัญหาของชุมชน และเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการทำงานกับชุมชนต้องใช้ความอดทนด้านจิตใจในการดึงเกษตรกรที่อยู่ในสภาพของการถูกรอปรองจากความรู้ความเข้าใจที่ผิดให้เกษตรกรหลุดพ้น เนื่องจากความเป็นผู้นำจำเป็นต้องมี การเปลี่ยนแปลงความเชื่อ แนวคิด ความเคยชิน ของเกษตรกร ซึ่งล้วนแต่เป็นสิ่งที่เกษตรกรผูกพัน และไม่ยากเปลี่ยนแปลง ผู้นำจึงต้องเป็นผู้ที่สามารถที่จะกระตุ้นให้ผู้ตามตระหนักในความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงโดยไม่ถูกเมินเฉย หรือต่อต้านเป็นปฏิปักษ์ โดยภาณุ พัทธกะเผ่า ได้สร้างแรงจูงใจให้เกิดการยอมรับโดยใช้กระบวนการทางจิตใจของเกษตรกร แต่เขาจะยอมรับหรือไม่นั้นเป็นการตัดสินใจด้วยตัวเขาเอง ปัญหาจึงมีอยู่ว่าทำอย่างไรที่จะจูงใจให้เขายอมรับและนำไปปฏิบัติตามที่มุ่งหวัง หากพิจารณาโดยถ่องแท้จะเห็นได้ว่า การจูงใจให้เขายอมรับและปฏิบัติตามนั้นมีได้ขึ้นอยู่กับเทคนิคและศิลปะในการจูงใจเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับแนวความคิดหรือวิธีการ ตลอดจนปัจจัยอื่น ๆ ด้วย ต้องสร้างความคุ้นเคยและสร้างงานให้ชาวบ้านยอมรับโดยต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับชุมชนนั้น ๆ และชุมชนใกล้เคียง ต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลทุกกลุ่มทุกระดับในชุมชน มุ่งส่งเสริมช่วยเหลือแนะนำเฉพาะบุคคลแต่ละรายในด้านเทคนิค

และรายละเอียดเฉพาะอย่าง เมื่อเกษตรกรตัดสินใจรับวิธีการใหม่ ๆ ไปปฏิบัติ ก็ต้องช่วยเหลือติดตาม แนะนำเพื่อให้งานเป็นไปอย่างถูกวิธีและแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น

ภานุ พิทักษ์เผ่า ได้ใช้ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ จากที่ตนเองได้ ปฏิบัติมาสร้างศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน เพื่อเป็นสถานที่ฝึกทักษะความ ชำนาญด้านการเกษตรที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เพื่อให้เกษตรกรสามารถเรียนรู้ และฝึกทักษะความชำนาญที่เหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง ควบคู่ไปกับการทำความเข้าใจใน แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ได้ใช้กิจกรรมในการส่งเสริมการเกษตร โดยมุ่งเน้นให้เกษตรกรมีความรู้ ความสามารถในการทำการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ บนพื้นฐานการพึ่งตนเองเพื่อพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของตนเองและชุมชนเกษตรอย่างยั่งยืน ซึ่งการที่จะไปถึงเป้าหมายตามหลักการดังกล่าวได้ จำเป็นต้องส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง เหมาะสมกับสถานการณ์และปัญหาของ ตนเอง และชุมชนและสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ที่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด หลักการส่งเสริม ดังกล่าวได้แก่ การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรในรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรม การสาธิตวิธีการปฏิบัติ การทดสอบความรู้ รวมถึงการให้คำแนะนำ และการเผยแพร่ผ่านสื่อ ต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความเข้าใจ ทักษะ และความเชื่อมั่นให้เกษตรกร เพื่อใช้ในการพัฒนาการเกษตรและชุมชน ดังคำสัมภาษณ์จากผู้เกี่ยวข้องต่อไปนี้

“...แนวคิดแบบภานุ พิทักษ์เผ่า เป็นแนวคิดที่สมถะ คิดว่าถ้า ชาวบ้านได้เอาความรู้ตรงนี้ไปใช้ทุกครัวเรือนก็จะอยู่ได้ด้วย ความสุข เพราะอยู่ด้วยความพอ ใช้คุณธรรมในการดำรงชีวิต และสอนถึงขั้นการดำรงชีวิต วิธีการครองตัว วิธีการคิด สอนถึง กระบวนการคิด...”

(เจตน์ธวัช กุลนิล, สัมภาษณ์วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2558)

“...ภานุ พิทักษ์เผ่า เป็นคนที่ชอบช่วยเหลือ ถ้าพูดเป็นภาษาของ ทางอิสลามคือ ชอบเป็นมือบน มือบนคือคนที่ชอบให้ มือล่างคือคน ที่คอยจะเอาอย่างเดียว แต่อิสลามบอกว่าให้เป็นมือบนมากกว่ามือ ล่าง เพราะต้องการให้คนรู้จักเป็นผู้ให้มากกว่าเป็นผู้รับ ภานุ พิทักษ์เผ่า เป็นคนชอบให้ ให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือ เป็นนักพัฒนากล้าคิด กล้าทำ...”

(สัญญา ลีเฮ็ม, สัมภาษณ์วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2558)

นอกจากการเป็นผู้ให้แล้ว ภานุ พิทักษ์เผ่า ก็ยังเป็นผู้รับอีกด้วย คือรับฟังโดยการเข้าไปพูดคุยกับชาวบ้านเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ สร้างจิตสำนึก อุทิศการณ์ ทำความเข้าใจเป้าหมาย ร่วมของชุมชน และใช้หลักความเชื่อ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญา เป็นตัวเชื่อมโยงให้คน เข้ามาอยู่ร่วมกันเป็นเครือข่าย เป็นครอบครัวเดียวกันอย่างสันติ

“...มันมาจากฐานของชีวิต ความเข้าใจชีวิต ศาสนาสอนให้เราอุทิศตนให้เป็นประโยชน์ต่อคนอื่น เพราะฉะนั้นเราจะเห็นทุกเรื่องเป็นงานที่น่าทำไปหมดและสนุก มนุษย์ควรจะอยู่ในที่คณะแบบนี้ แล้วเราก็จะมีเพื่อนที่เดินอยู่ในเส้นทางเดียวกัน...”

จากคำกล่าวของภานุ พิทักษ์เผ่า ที่ว่ามาจากฐานของชีวิต เนื่องจากชีวิตเคยประสบปัญหาชีวิตทางการเงิน แต่ก็สามารถต่อสู้มาได้เพราะใช้หลักธรรมทางศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ

“...เพราะธรรมะในทางศาสนาทำให้เราเป็นคนที่มีความทันสมัยอยู่ตลอด เราไม่เคยเซย หรือคร่ำครึ เพราะธรรมะสามารถอธิบายทุกปรากฏการณ์ของชีวิตได้...”

ศาสนาช่วยให้เข้าใจเหตุและผลของการเกิดทุกข์ และมีสติในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ และศาสนาสอนให้ทุกคนเป็นคนดีและทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น โดยไม่เห็นแก่ตัว เมื่อเราคิดในเชิงบวกก็จะมีแต่เรื่องดี ๆ เข้ามาหาในชีวิต มีเพื่อนร่วมงานที่ดี มีสังคมที่ดี และมีโอกาสที่ดี จึงทำให้ภานุ พิทักษ์เผ่า ได้รับการยกย่องจากเครือข่ายว่า เป็นผู้มีพฤติกรรมดี มีคุณธรรม มีความมานะอุตสาหะ ให้ความสำคัญในการพัฒนาคน สังคม และสิ่งแวดล้อม สามารถสร้างศรัทธาให้ผู้คนยอมรับได้ และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจให้ประสบความสำเร็จ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าภานุ พิทักษ์เผ่า เป็นบุคคลที่ริเริ่มพัฒนาและส่งเสริมสร้างสรรค์ตั้งแต่พัฒนาตัวเอง พัฒนาชุมชน และพัฒนาสังคมตามลำดับ โดยนำวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือชุมชน เพื่อให้ชุมชนในท้องถิ่นเจริญโดยอาศัยความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ ในการชักนำประชาชนมาเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความเจริญในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อให้ประชาชนสามารถยืนด้วยลำแข้งของตนเองได้ เมื่อทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งแล้วคนในชุมชนจึงค่อยออกสู่สังคมภายนอก กลายเป็นบทเรียนให้แก่ชุมชนอื่นได้นำไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดเครือข่ายองค์กรชุมชนมาร่วมกันคิด มาร่วมกันทำ เกิดการนำสู่เครื่องมือเครื่องมือในการแก้ปัญหา และการพัฒนาสังคมในด้านต่าง ๆ ทำให้เกิดเครือข่ายสังคมที่มีความเข้มแข็งมากขึ้น

ภาวะผู้นำในการทำงานของภานุ พิทักษ์เผ่า จึงเป็นการตัดสินใจเลือกในสิ่งที่ควรทำ และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และจุดประกายสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้ตามให้เกิดการเริ่มต้นและยืนหยัดมุ่งมั่นทุ่มเทความพยายามปฏิบัติงาน (ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ, 2551) เป็นเสมือนพี่เลี้ยงที่คอยเอาใจใส่ ให้คำแนะนำ และส่งเสริมพัฒนาสมาชิกเครือข่ายให้รู้จักพัฒนาตนเอง คอยกระตุ้นให้รู้จักคิดและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ ให้สมาชิกมีการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุมีผล ไม่วิพากษ์วิจารณ์ถึงแม้แนวคิดของแต่ละคนอาจจะแตกต่างกันไป เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ถึงแม้ในบางครั้งปัญหาจะมีอุปสรรคมากมายแต่ทำให้ภานุ พิทักษ์เผ่า

ได้พิสูจน์ความสามารถให้เห็นว่าอุปสรรคทุกอย่างเอาชนะได้ด้วยความร่วมมือร่วมใจในการแก้ไข ปัญหาของทุกคน ส่งผลให้สมาชิกเกิดการเปลี่ยนแปลงในการพยายามพัฒนาศักยภาพของตนเองให้ สูงขึ้น จากที่แก้ไขปัญหาของตนเองได้ ก็เริ่มนำประสบการณ์ไปช่วยสอนให้ชุมชน และเป็นวิทยาทาน ให้แก่สังคม ดังบทเพลงที่ภานุ พิทักษ์เผ่า และเครือข่ายแต่งไว้ดังต่อไปนี้

“...ผู้นำคือ ผู้รับใช้ จิตใจเทิดทูนคุณธรรม ซื่อสัตย์เสียสละประจำ ทำตนให้เป็นตัวอย่าง ผู้นำต้องไม่ย่อท้อ ก่อบุญหนุนธรรมนำทาง ยืมสู้อุปสรรคขัดขวาง ากกลางเส้นทางทำดี รับใช้ด้วยใจเบิกบาน เจื้อจ้านน้ำใจไมตรี เอื้อเฟื้อเมตตาอารี ผู้นำต้องมีจิตใจกล้าหาญ ผู้นำคือ ผู้รับใช้ ไม่กลัวหนักเบาเอางาน คือผู้มีจิตวิญญูณ เชื่อม ประสานช่วยกันทำดี...”

การเป็นผู้นำที่ดีได้นั้นต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างเพื่อเป็นโมเดลที่ดีให้แก่ผู้ตาม และมีความรู้สึกเป็นสมาชิกที่ดีในสังคม พร้อมทั้งจะผูกพันตนเองกับความต้องการของบุคคลอื่น มีจิตที่ มุ่งเน้นให้บริการที่เห็นประโยชน์หรือความต้องการของบุคคลอื่นเป็นหลัก และพร้อมช่วยเหลือให้เขา ประสบความสำเร็จตามที่ต้องการ สามารถพึ่งพาตนเองและเป็นที่พึ่งให้แก่สังคมได้

ผลงานของภานุ พิทักษ์เผ่า

ภานุ พิทักษ์เผ่า ได้ประกอบอาชีพด้านการเกษตรกรรมมากกว่า 10 ปี โดยมีหลักคิดจากประสบการณ์ทำงานและการดำเนินชีวิต นำมาแก้ไขปัญหาให้แก่เกษตรกรและประชาชน มีหลักวิชาการจากการศึกษาหาความรู้จนเกิดความเข้าใจ จึงนำประสบการณ์และความรู้ที่ได้ศึกษามาเป็นหลักปฏิบัติ จนกลายเป็นศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงเกษตรกร และประชาชนที่สนใจ ให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการปรับเปลี่ยนความคิด จิตใจ และพฤติกรรม โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาคนให้เป็นบุคคลที่มีความพอเพียง มีคุณธรรม และมีสุขภาพดี โดยมีการสาธิตวิธีการปฏิบัติพร้อมประกอบการบรรยายร่วมด้วย เพื่อให้ผู้เข้าร่วมอบรมสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติได้จริง และนำมาดำเนินชีวิตตนเองต่อไปในอนาคต ดังนั้นจึงสามารถใช้กับผู้เข้ารับการอบรมได้ทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นเกษตรกร ประชาชนทั่วไป นักเรียน นักศึกษา ช่างราชการ ลูกจ้างเอกชน นักธุรกิจ พยาบาล แพทย์ เป็นต้น อีกทั้งยังได้สร้างผลงานด้านการเกษตรเป็นที่ยอมรับของสังคมทั่วไป และได้รับการยกย่องให้เป็นเกษตรกรตัวอย่างระดับภาคได้ และยังมีผลงานอื่น ๆ ด้านการเกษตรอีกมากมาย จนเป็นแบบอย่างชีวิตที่ดีแก่เกษตรกร และบุคคลอื่น ๆ ที่จะได้เรียนรู้และนำไปเป็นแบบอย่างในการพัฒนาคุณภาพชีวิต นอกจากนี้ ภานุ พิทักษ์เผ่า ยังใช้เวลาว่างทำตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม และได้อุทิศตนเพื่อช่วยเหลือสังคมทำให้เป็นที่เคารพ รักใคร่ และได้รับการยอมรับจากสังคม จากผลการศึกษาปรากฏผลรายละเอียด ดังต่อไปนี้

บทบาทในการพัฒนาคนและสังคม

การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ มากมาย แต่หนึ่งปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาคือ ปัจจัยด้านทรัพยากรคน คนจะพัฒนาได้ก็ต้องมีความรู้ ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพมีความสามารถเต็มศักยภาพ มีการพัฒนาที่สมดุล ทั้งสติปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม เพื่อเสริมสร้างการพัฒนา และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ การศึกษาเป็นกระบวนการถ่ายทอดและเรียนรู้ในการที่จะสร้างสรรค์และพัฒนาคนทั้งในแง่ความรู้ ความคิด ตลอดจนคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข หากต้องการความก้าวหน้าควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนโดยอาศัยการศึกษาเป็นเครื่องมือ

ภานุ พิทักษ์เผ่า มีตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานหลายตำแหน่งด้วยกัน นอกเหนือจากการเป็นผู้อำนวยการศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงแล้วยังทำหน้าที่เป็นนายกสมาคมเกษตรอินทรีย์วิถีไท เป็นผู้ประสานงานสภาความร่วมมืออาหารปลอดภัย จังหวัดสงขลา เป็นผู้ทรงคุณวุฒิเครือข่ายสร้างเสริมสุขภาพ จังหวัด ประธานคณะกรรมการสมัชชาคุณธรรม

จังหวัดสงขลา และงานอื่น ๆ ซึ่งในหน้าที่การงานตรงนี้คือ การไปพัฒนาสังคม แต่การจะพัฒนาคน และสังคมโดยคนหนึ่งคนนั้นเป็นเรื่องที่เกินกำลัง เนื่องจากสังคมไทยนั้นมีปัญหาจำนวนมากที่รอคอย การแก้ไข แม้ว่าได้มีหน่วยงานที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือสังคมในด้านต่าง ๆ หน่วยงานเหล่านี้ต้องใช้ บุคลากรจำนวนมากในการดำเนินการเพื่อให้การแก้ปัญหาในสังคมนั้นสำเร็จ แต่เนื่องด้วยขอบเขต และความต้องการความช่วยเหลือกว้างขวาง จึงทำให้หน่วยงาน และบุคลากรในการดำเนินโครงการ เพื่อช่วยเหลือสังคมยังไม่เพียงพอ ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงจึงอยากให้ผู้ที่มีน้ำใจ เพื่อสังคมส่วนรวมได้มาร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาสังคมกันมากขึ้น เพื่อเป็นช่องทางให้คนที่มีความรู้ ความสามารถ หรือคนที่มีโอกาสมากกว่าในสังคม ได้มีส่วนช่วยเหลือคนด้อยโอกาส หรือมีส่วน ช่วยเหลือกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ และเพื่อลดภาระพึ่งพิงไว้กับภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว

นายกสมาคมเกษตรอินทรีย์วิถีไท

ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ได้มีการรวมกลุ่มเกษตรกรขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ.2540 และได้จดทะเบียนเป็นสมาคมเกษตรอินทรีย์วิถีไทเมื่อปี พ.ศ.2549 โดยมีภานุ พิทักษ์เผ่า เป็นนายกสมาคมเกษตรอินทรีย์วิถีไท ซึ่งได้รับเลือกจากเกษตรกรให้เป็นนายก เนื่องจากมีผลงานดีเด่นด้านการเกษตรที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เกษตรกร ซึ่งทางสมาคมเกษตรอินทรีย์ วิถีไทมีการทำงาน 2 ด้านคือ ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง และสภาความร่วมมือด้าน อาหารปลอดภัย จังหวัดสงขลา ในส่วนของการทำศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ได้ทำตามนโยบายของทางสมาคมเกษตรอินทรีย์วิถีไท ในเรื่องการแก้ไขปัญหาชีวิต เรื่องความทุกข์ เรื่องเศรษฐกิจ เรื่องสุขภาพ เป็นต้น เพราะฉะนั้นศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงนี้มี นโยบายที่จะสร้างหลักสูตร สร้างกระบวนการอบรม เพื่อให้คนอยู่เย็นเป็นสุข สามารถปรับเปลี่ยน พฤติกรรมชีวิตตัวเอง ทั้งเรื่องสุขภาพ คุณธรรม อบรมมุข เป็นหนี้สิน เป็นต้น เมื่อผู้ที่มาอบรมสามารถ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ก็สามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งจะวัดผลจากผู้ที่มาอบรมโดยการลงไป เยี่ยมถึงบ้านของแต่ละคน

สมาคมเกษตรอินทรีย์วิถีไทมีคณะกรรมการทั้งหมด 10 คน เป็นทั้งวิทยากร และเกษตรกร ได้มาสมัครโดยเป็นจิตอาสาอยากช่วยเหลืองานทางสมาคมเกษตรอินทรีย์วิถีไท เนื่องจากงานของสมาคมเกษตรอินทรีย์วิถีไทเป็นงานที่ช่วยเหลือ พัฒนาสังคมและประชาชน อยากให้คนในสังคมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สังคมก็จะมีค่านิยมมากยิ่งขึ้น ในการทำงานของสมาคม เกษตรอินทรีย์วิถีไทได้แบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจนตามความถนัดของแต่ละบุคคล ซึ่งจะมีฝ่ายต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ ฝ่ายสถานที่ ก็จะดูแลสถานที่เวลาที่มีการจัดอบรมที่ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจ พอเพียงก็ต้องเตรียมสถานที่ให้พร้อม ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ก็จะมีหน้าที่คอยประชาสัมพันธ์ข่าวสารของ ทางศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงว่าได้ทำกิจกรรมอะไรบ้าง เพื่อเป็นการบอกให้

เกษตรกรและประชาชนที่สนใจได้ทราบความคืบหน้า ฝ่ายประสานงาน จะมีหน้าที่ประสานงานกับทุกฝ่ายเพื่อดูความพร้อม ฝ่ายดูแลเรื่องหลักสูตร จะมีหน้าที่ปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ ซึ่งคณะกรรมการสมาคมเกษตรกรอินทรีย์วิถีไทจะมีการเปลี่ยนปีละครั้ง เนื่องจากบุคลากรบางท่านอาจจะมีธุรกิจติดขัดที่ไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างเต็มความสามารถ หรือบางท่านอาจจะมีศักยภาพที่ไม่พร้อมต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย หากมีการประชุมจะมีการจัดประชุมทุกวันที่ 5 ธันวาคม ของทุกปี เนื่องจากสมาชิกของสมาคมเกษตรกรอินทรีย์วิถีไทมีหลายจังหวัด หลายอำเภอ หากจะนัดประชุมเดือนละครั้งคงเป็นเรื่องที่ลำบาก จึงได้ถือโอกาสในวันพืชมงคลเป็นวันนัดประชุม พบปะพูดคุยกันปีละ 1 ครั้ง และในวันที่ 5 ธันวาคม ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงได้จัดเลี้ยงอาหารฟรีให้กับประชาชนทุกท่าน และร่วมกันถวายพระพรพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อแสดงออกถึงความจงรักภักดี

ผู้ประสานงานสภาความร่วมมืออาหารปลอดภัย จังหวัดสงขลา

ภาพที่ 11 เกษตรกรกับโรงพยาบาล
ที่มา: ภาณุ พิทักษ์เผ่า เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2557

ภาณุ พิทักษ์เผ่า เป็นผู้ประสานงานสภาความร่วมมือด้านอาหารปลอดภัย จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นอีกงานของสมาคมเกษตรกรอินทรีย์วิถีไทเช่นกัน ได้ทำงานร่วมกับทางโรงพยาบาล ทั้งในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และระดับอำเภออื่น ๆ เพราะทางโรงพยาบาลนั้นมีนโยบาย “โรงพยาบาลอาหารปลอดภัยพิช” เพื่อแก้ปัญหาผู้ป่วยที่ได้รับอาหารมีสารปนเปื้อน และนำกลุ่มเกษตรกรในเครือข่ายสมาคมเกษตรกรอินทรีย์ให้มาพบกับทางโรงพยาบาล มีการประชุมกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงปัญหาต่าง ๆ โดยมีภาณุ พิทักษ์เผ่า เป็นผู้ประสานความร่วมมือของทั้ง 2 กลุ่ม ให้มีการตกลงการค้าซึ่งกันและกันโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง และได้พาพนักงานของทางโรงพยาบาลผู้ป่วยไปลงพื้นที่เยี่ยมชมสวนของเกษตรกร ให้เห็นถึงกรรมวิธีการผลิตตั้งแต่ต้นทาง จนถึงปลายทางที่

ขนส่งไปยังผู้รับ ให้เห็นว่าทุกขั้นตอนมีความปลอดภัย สะอาด ไม่ใช่สารเคมีในการปลูกพืชผักผลไม้ อีกทั้งเกษตรกรยังรับฟังความต้องการของทางโรงพยาบาลอีกด้วย หากต้องการผลผลิตที่แตกต่างออกไปจากที่สวนของเกษตรกรมีปลูก เช่น ทางโรงพยาบาลต้องการให้ผู้ป่วยทานทุเรียน เกษตรกรก็จะไปหามาปลูกให้ เป็นต้น เป็นการสร้างโอกาสให้เกษตรกรได้มีสถานที่จำหน่ายสินค้า หากเกษตรกรอยู่ใกล้โรงพยาบาลไหนก็สามารถนำผลผลิตไปส่งที่โรงพยาบาลนั้นได้ ดังที่ในหลวงท่านสอนไว้ว่า “ตลาดที่พอเพียงคือ ตลาดที่ไม่ต้องขนส่งไกล ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก”

ผู้ทรงคุณวุฒิเครือข่ายสร้างเสริมสุขภาพ จังหวัดสงขลา

เครือข่ายสร้างเสริมสุขภาพ ในจังหวัดสงขลา เป็นเครือข่ายที่ประสานความร่วมมือจากประชาชนทั้ง 16 อำเภอในจังหวัดสงขลา เพื่อร่วมกันสร้างสุขภาพที่ดีแก่คนในชุมชนของตนเอง ประกอบด้วยกลุ่มหลายกลุ่ม หลายอาชีพ ดังต่อไปนี้ เกษตรกร ผู้พิการ ผู้สูงอายุ เป็นต้น ได้มีการจัดกิจกรรมพูดคุยเรื่องสุขภาพขึ้นทั้งสุขภาพกาย สุขภาพใจ และสุขภาพจิต เช่น ในเรื่องอาหาร อากาศ อารมณ์ การออกกำลังกาย เวลาตื่นนอนตอนเช้า ต้องรู้จักหมั่นออกกำลังกายร่วมกัน ในหมู่บ้าน เรื่องอาหารถ้าเป็นไปได้ควรปลูกผักทานเองบริเวณบ้าน เรื่องอากาศ รู้จักดูแลไม่ให้มีการเผาขยะที่ก่อให้เกิดมลพิษในหมู่บ้าน และในสิ่งแวดล้อม เรื่องอารมณ์ รู้จักระงับความเครียด ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดโรคมะเร็งได้ ซึ่งจะมีวิทยากรมาพูดในหัวข้อประเด็นต่าง ๆ เช่น เรื่องแนวทางการเยียวยาผู้ป่วยมะเร็ง เรื่องการปลูกผักกินเอง หรือเรื่องการใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ เป็นต้น

ประธานคณะกรรมการสมัชชาคุณธรรม จังหวัดสงขลา

ภานุ พิทักษ์เผ่า เป็นประธานคณะกรรมการสมัชชาคุณธรรม จังหวัดสงขลา ซึ่งสมัชชาคุณธรรม มีทั้งระดับจังหวัดและระดับภาคใต้ ซึ่งภานุ พิทักษ์เผ่า ได้เป็นประธานทั้งระดับจังหวัดและระดับภาคด้วย หน้าที่การทำงานระดับจังหวัดนั้น จะมีการนัดประชุมในแต่ละอำเภอ ว่าอยากทำกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการด้านคุณธรรมอย่างไร เช่น บางพื้นที่อยากทำเรื่องการสร้างเสริมคุณธรรมให้กับเด็กเยาวชน จึงได้จัดค่ายเยาวชนเพื่อปลูกฝังเรื่องคุณธรรม สร้างจริยธรรมให้กับเด็ก รณรงค์ให้คนไทยรู้จักสามัคคี เป็นต้น จากนั้นนำแผนการจัดการของแต่ละอำเภอมารวมกันเป็นแผนระดับจังหวัด กลายเป็นสมัชชาคุณธรรมจังหวัดขึ้น ส่วนในระดับภาค มีการทำหน้าที่โดยการจัดประชุมทุกจังหวัด เพื่อนำเสนอผลงานของจังหวัดตนเอง ว่าแต่ละจังหวัดมีข้อดีข้อเด่นอย่างไร และเรื่องอะไรบ้าง เช่น จังหวัดสงขลา ทำเรื่องส่งเสริมคนดีที่ไม่มีคนรู้จัก ให้เป็นที่รู้จักในสังคม ได้ทำการสัมภาษณ์เพื่อดึงองค์ความดีของเขาออกมาเป็นตัวอย่างแก่คนอื่น

กรรมการของตลาดนัดเกษตรกร

ภาพที่ 12 ตลาดนัดเกษตรกร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2557

เวลา 13.00 น. ของวันที่ 31 ตุลาคม 2557 ภาณุ พิทักษ์เผ่าได้ไปตลาดนัดเกษตรกร ในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งตั้งอยู่ตรงข้ามกับตลาดเกษตร มอ. เพื่อเตรียมการก่อนงานเปิด ก็ได้นำน้ำกระเจี๊ยบไปแจกให้กับผู้คนที่มาเดินในตลาดนัดเกษตรกรได้ดื่มให้คลายร้อน ซึ่งภาณุ พิทักษ์เผ่าเป็นกรรมการของตลาดนัดเกษตรกร จึงได้มาตรวจดูความเรียบร้อย และช่วยเหลือภายในงานต่าง ๆ เนื่องจากวันนี้เป็นวันแรกที่เปิดขาย ผู้ประกอบการทั้งหลายอาจจะยังงุนงงและไม่เข้าใจการปฏิบัติตัว นอกจากนี้ยังมีเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ที่เป็นคนทำหน้าที่ดูแลตลาดทั้งหมด และมีเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดสงขลา เป็นผู้จัดการโครงการตามนโยบายของนายกรัฐมนตรีนายพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา จัดทำตลาดเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ประกอบการรายย่อย เป็นช่องทางให้เกษตรกรและผู้ประกอบการรายย่อยนำสินค้ามาวางจำหน่ายด้วยตนเอง เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ไม่มีแหล่งระบายผลผลิต ซึ่งตลาดนัดเกษตรกรมีบูธทั้งหมด 15 บูธ เปิดทุกวันจันทร์ พุธ ศุกร์ เวลา 16.00 น. เป็นต้นไป แต่ในช่วงแรกนั้นให้ผู้ประกอบการมาวางขายเพียงวันพุธวันเดียวก่อน เพราะทุกอย่างยังไม่ลงตัว ซึ่งเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์จะเป็นผู้ดูแลสถานที่ทั้งหมด หากมีข้อสงสัยในกฎระเบียบก็สามารถสอบถามได้ ในขณะที่ผู้ประกอบการกำลังงุนงงในการจัดบูธของตนเองอยู่นั้น เจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ก็จะประกาศกฎระเบียบการค้าให้ผู้ประกอบการได้เข้าใจไปด้วยว่า

“...พื้นฐานแรกที่คุณท่านจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบคือ ไม่ให้ใส่เครื่องประดับ เช่น แหวน กำไล ในการขาย สินค้าในตลาดเกษตรกร กระเป๋าที่นำมากรุณาพกติดตัวไว้ หรือวางไว้ข้างล่างใต้โต๊ะก็ต้องหมั่นดูเอง เพราะคนที่นี่มากหน้าหลายตา บางทีเราอาจจะดูแลไม่

ทั่วถึงในตรงนี้ ก็ต้องให้ท่านคอยระมัดระวังเองด้วย ต่อไปในส่วนที่เน้นหนักก็คือ หมวกและผ้ากันเปื้อน ทุกท่านต้องสวมหมวกและผ้ากันเปื้อนให้เรียบร้อยเวลาจำหน่ายสินค้า แล้วก็ตลาดของเราจะปลอดแม็คและโพน ในส่วนของป้ายราคา ทุกสิ่งที่เรานำมาจำหน่ายก็ต้องมีป้ายราคาบอกลูกค้าชัดเจนว่าสินค้าของท่านมีราคาเท่าไร ถ้ากลุ่มในตลาดเกษตรกรที่ถูกหลักโภชนาการ ผักและโภชนาการที่ได้ไฟเขียว อีกประมาณเดือนหน้าเราจะมีกริดไฟโภชนาการอาหารประเภทไหนที่ถูกหลักโภชนาการเราจะติดไฟสีเขียวให้ ส่วนไฟสีแดงจะติดให้สำหรับอาหารที่ยังไม่ถูกต้องตามโภชนาการ ส่วนของอาหารประเภทที่ต้องหยิบจับ รับประทานได้โดยตรง ไม่นอญูตให้ใช้มือหยิบจับ ท่านต้องใช้ภาชนะหยิบจับหรือถุงมือ และเรื่องถึงขยะ สังเกตว่าทางถนนจะไม่มีวางถังขยะรองรับ ผู้ประกอบการจะต้องเก็บขยะกลับบ้าน แล้วไปแยกขยะที่บ้านกันเอาเอง เดือนหนึ่งเราจะเปิดธนาคารขยะ แล้วก็เอาขยะมาขายกันได้ เพราะฉะนั้นถ้าท่านทิ้งเอาไว้ก็จะเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรา และถ้าท่านทิ้งบ่อย ๆ เราก็คงจะไม่มีความสุขที่จะให้ท่านได้มาขายต่อที่นี่ และกรณีอาหารที่เป็นแกงถ้าไม่มีตู้กระจกก็ให้ใส่ภาชนะที่มีฝาปิดได้ แต่ถ้ากรณีที่ไม่มีฝาปิดก็ให้ใช้พลาสติก Wrap ก็ได้ แต่ขอให้มีภาชนะปกปิดจะมาตั้งปนเปื้อนนั่นไม่ได้ ก่อนจะขายผู้ประกอบการลองสังเกตว่าจะมีตู้ให้เซ็นชื่อก่อน และมีอ่างล้างมือ เพราะฉะนั้นท่านใดที่ยังไม่ได้ล้างมือมาเราจะมีอ่างล้างมือ และน้ำยาล้างมือเตรียมให้ท่านเรียบร้อย และครั้งหน้าจะไม่มีโต๊ะเตรียมไว้ให้ ทุกท่านจะต้องนำโต๊ะมาเองขนาดไม่เกิน 1 เมตร 20 เซนติเมตร เราจะมีที่เก็บให้ เพราะฉะนั้นตลาดที่นี้ค่อนข้างแตกต่างกับตลาดที่อื่น ตลาดที่นี้น้ำยาล้างมือเราก็หมักเอง หมักจากผลส้มเป็น Em ผักที่เหลือก็เอามาทำ Em ล้างตลาด ทุกศุกร์สุดท้ายของเดือนเราจะช่วยกันล้างตลาดทุกคนที่นี้ก็จะช่วยกันหมด เป็นตลาดแห่งการพึ่งพาอาศัยกัน แล้วก็สาธารณะสุขก็มาตรวจตลาด ขอให้ทุกท่านวันนี้ค้าขายกลับไปร่ำรวย ขอขอบคุณคะ...”

ภาพที่ 13 บุธของศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง
ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2557

ตลาดนัดเกษตรกร ได้จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดสำหรับเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าคุณภาพและได้มาตรฐาน สามารถจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคโดยตรง เนื่องจากปัญหาหลัก ๆ ของเกษตรกร และผู้ผลิตสินค้าด้านการเกษตรคือ ปัญหาการตลาด เกษตรกรหาตลาดไม่เป็น ภาณุ พัทธ์กะเผ่า จึงได้จัดหาตลาดเพื่อรองรับผลผลิต และตัดวงจรของพ่อค้าคนกลาง เพื่อให้เกษตรกรมีกำไร ไม่เป็นหนี้ และไม่ยากจน

“...ผมจะต้องทำหน้าที่คือ ทั้งสอนวิธีการผลิต คือวิธีการผลิตแบบไร้สารพิษว่าทำอย่างไร ในขณะที่เดียวกันผมก็ต้องช่วยเขาในเรื่องของการตลาดอีก คือจุดเด่นของศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงคือ นอกจากเราสอนให้เกษตรกรปลูกพืช ผัก ผลไม้ โดยไม่ใช้สารเคมีทำอย่างไรแล้ว แต่เราก็กังช่วยครบวงจร อย่างมีตลาดไหนเราก็กังสนับสนุนให้เขามีที่ขาย...”

ภาพที่ 14 เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสงขลา
ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2557

ผู้วิจัยได้สังเกต การทำงานอยู่ของบุคคลที่ใส่เสื้อสีฟ้า บางคนคอยตรวจแต่ละบูธที่ขายแล้วจดยางบางอย่างลงในกระดาษ ผู้วิจัยได้มีโอกาสสัมภาษณ์บุคคลใส่เสื้อสีฟ้าท่านหนึ่งที่ได้รับคำแนะนำจากภานุ พิทักษ์เผ่า ผู้วิจัยจึงได้สอบถามเกี่ยวกับหน้าที่ในการทำงานภายในตลาดนัดเกษตรกรแห่งนี้ว่ามีดำเนินการอย่างไร

“...พอดิรู้จักท่าน (ภานุ พิทักษ์เผ่า) มาเป็น 10 ปีแล้ว ทางกระทรวงเกษตรและสหกรณ์อยากจะช่วยเกษตรกร ที่มีปัญหาเรื่องของการจำหน่ายผลผลิต เรื่องของตลาด ก็เลยมีนโยบายให้ทางกระทรวง โดยสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พอลงมาในระดับพื้นที่ก็เป็นสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสงขลา เป็นการช่วยให้ชาวบ้านนำผลผลิตมาขายให้กับผู้บริโภคโดยตรง โดยทางหน่วยช่วยในเรื่องของการจัดเตรียมสถานที่ให้ สินค้าส่วนใหญ่ที่จำหน่ายคือ สินค้าปลอดสารพิษ แล้วก็เครือข่ายที่มาขายในตลาดนัดเกษตรกรก็ทำงานกับกระทรวงเกษตร ร้านค้าที่มาส่วนใหญ่เป็นสังกัดของกระทรวงเกษตรเป็นหลัก ทั้งปศุสัตว์ ประมง เกษตร เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาตลาดของเกษตรกร เป็นการฝึกให้เกษตรกรได้ขายของเป็นด้วย เพราะโดยส่วนใหญ่เกษตรกรจะขายของไม่เป็น ที่นี้ได้ตัดพ่อค้าคนกลางออก...”

(วรรณา, สัมภาษณ์วันที่ 31 ตุลาคม 2557)

ริเริ่มยุทธศาสตร์สงขลาพอเพียง

ยุทธศาสตร์สงขลาพอเพียง จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ประชาชนในจังหวัดสงขลาได้เรียนรู้ความพอเพียง โดยภานุ พิทักษ์เผ่า ได้ให้เครือข่ายทั้งหมด 16 อำเภอ ในจังหวัดสงขลา ส่งคนมาอบรมที่ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้บุคคลเหล่านี้ได้เรียนรู้การปฏิบัติตนใหม่ โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง เพื่อให้พึ่งพาตนเองได้ โดยไม่เป็นภาระของสังคม มีความเป็นอยู่ที่พอเพียงเลี้ยงชีพตนเองได้อย่างมีความสุข สุขภาพแข็งแรง มีอาหารกินที่ปลอดภัย

บทบาทในการบริหารงานของศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง

ภานุ พิทักษ์เผ่า มีบทบาทเป็นผู้อำนวยการศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ทำหน้าที่ในการบริหารกิจกรรมในองค์กรให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การที่องค์กร

จะประสบความสำเร็จได้ ส่วนหนึ่งย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง ดังนั้นผู้บริหารย่อมต้องการบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ เป็นพื้นฐาน เพื่อสามารถควบคุมการดำเนินงานให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี ในฐานะผู้อำนวยการศูนย์ฯ ภาณุ พิทักษ์เผ่า จึงต้องทำหน้าที่สร้างขวัญกำลังใจรวมทั้งแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรในองค์กร พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรได้ใช้ความรู้ ความสามารถอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงค่านิยม วัฒนธรรม จริยธรรม และวินัยในการปฏิบัติงานขององค์กรเป็นสำคัญ โดยแนวทางในการบริหารศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงของภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้อาศัยหน้าที่หลักทางการดังต่อไปนี้

การวางแผนงาน การทำงานในยุคปัจจุบันมีลักษณะการทำงานเป็นทีม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เครื่องมือที่ช่วยให้การทำงานเป็นทีมสัมฤทธิ์ผลคือ วิธีการประชุมอย่างมีประสิทธิภาพ ภาณุ พิทักษ์เผ่า จะมีการประชุมคณะกรรมการ ประชุมเจ้าหน้าที่ ประชุมวิทยากรอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำงาน เช่น การปรับปรุงหลักสูตร การพัฒนา ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง การได้รับเชิญไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ บางครั้งมี สถานีโทรทัศน์มาถ่ายรายการ ก็จะมีการเตรียมการ การวางแผน เรื่องของการล้างพิษ เรื่องของการอบรมเพื่อสุขภาพ เรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นการสอนเรื่องของเทคนิค วิธีการคิดว่า จะต้องปรับปรุงแก้ไขในรายละเอียดต่าง ๆ ซึ่งภาณุ พิทักษ์เผ่า จะเป็นผู้ดูแลภาพรวมขององค์กร ทั้งหมด บางครั้งภาณุ พิทักษ์เผ่า ก็จะตื่นขึ้นมาตอน 03.00 น. ก่อนที่จะมีการอบรม มานั่งทำงาน เขียนเป็น mind map เกี่ยวกับปัญหาทางสังคมที่ได้รับรู้ทางข่าวสารบ้านเมือง เพื่อนำมาเป็นกิจกรรม การสอนให้กับผู้เข้าอบรม นำมาเป็นข้อคิดให้ผู้เข้าอบรมได้แสดงความคิดเห็นว่าควรแก้ไขปัญหาสังคมอย่างไร ซึ่งเป็นการถอดองค์ความรู้ออกมาวิเคราะห์เพื่อดูส่วนที่ต้องปรับปรุง องค์ความรู้ส่วนนี้ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในสถานการณ์อื่น ๆ ซึ่งจะเป็นไปตามนโยบายของศูนย์ฯ ที่มีหน้าที่ ภารกิจ สร้างกระบวนการอบรม เปลี่ยนพฤติกรรมของคน เพื่อให้คนในสังคมอยู่เย็นเป็นสุข ทำให้ผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้ ปรับเปลี่ยนชีวิตตัวเอง ทั้งเรื่องสุขภาพ คุณธรรม อบายมุข การเป็นหนี้สิน ต่าง ๆ

การจัดบุคลากรปฏิบัติงาน การทำงานของคนในองค์กร จัดเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าขององค์กร ทำอย่างไรจะให้ทรัพยากรบุคคลเหล่านั้นทำงานเต็มที่ เต็มความสามารถเพื่อให้ได้งานที่มีคุณภาพดีที่สุด ซึ่งการรับสมัครพนักงานของภาณุ พิทักษ์เผ่า ไม่ได้พิเศษอะไร ไม่จำเป็นต้องจบ การศึกษาระดับสูง หรือมีความสามารถพิเศษด้านใดด้านหนึ่งมาก่อน หากพนักงานทำหน้าที่ไหนไม่เป็น ก็จะสอนให้เขาก่อนโดยการทำให้ดูเป็นแบบอย่าง ใช้หลักเมตตาธรรมให้อยู่กันดีด้วยความรัก ความเข้าใจเช่น สอนการปรุงอาหาร ปรุงอย่างไรให้อร่อย สอนการล้างห้องน้ำ ได้สาธิตวิธีการ

ขัดห้องน้ำให้ดูว่าขัดอย่างไรให้สะอาด พร้อมยกตัวอย่าง พระเจ้าอยู่หัวของเราสอนลูก ๆ เรื่องการล้างห้องน้ำ แม้จะเป็นกษัตริย์ก็เห็นถึงความสำคัญของการมีวินัย ดังนั้น พนักงานที่ทำงานกับภานู พิทักษ์เผ่า เพียงแค่เป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ ความสะอาดกายและใจ ความขยัน ความประหยัด ความเสียสละ ความสามัคคี ความมีวินัย ใจกตัญญู ถ้ายังไม่มีในส่วนนี้ก็ต้องรู้จักสร้างขึ้นมา สวัสดิการสำหรับพนักงานที่ทำงานในศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงและร้านครัวเพื่อคุณภาพสามารถล้างพิษฟรึตลอดชีพ ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...ก่อนหน้านี้อยู่บ้านเป็นแม่บ้าน แต่ว่าบ้านอยู่แถวนี้ใกล้ ๆ ศูนย์ฯ เลยมาสมัครงานที่ศูนย์ฯ แห่งนี้ ที่เลือกมาทำเพราะสะดวกและเหมาะกับอายุของเรา ที่รู้ว่าที่ศูนย์ฯ รับสมัครแม่บ้าน เพราะมีเด็กมาทำงานแล้วไปบอกว่ามีการรับสมัครแม่บ้านเพิ่ม เลยมาสมัครเป็นแม่บ้านที่ศูนย์ฯ เดินมาทำงานทุกครั้งที่มีการอบรมที่ศูนย์ฯ มาทำงานเวลา 7.00-17.00 น. เมนูส่วนใหญ่ที่ทำนั้นอาจารย์ภานูจะเป็นคนสั่ง ซึ่งอาจารย์ภานูเป็นคนดี ชอบช่วยเหลือ ใจบุญ อย่างคนในหมู่บ้านถ้าตงงานก็มีงานให้ทำ คนแถวนี้รัก เคารพอาจารย์ภานูทุกคน เวลาที่เรามาทำงานก็ได้ความรู้ เวลาใช้จ่ายอะไรก็รู้จักประหยัด เพราะมีการสอนเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ในบางสิ่งบางอย่างที่เรียนรู้มาก็จะนำความรู้ไปใช้บ้าง...”

(อมียะ หมัดอาดัม, สัมภาษณ์วันที่ 18 พฤศจิกายน 2557)

“...ก่อนหน้านี้อาชีพรับจ้างงานบริษัท ที่เลือกมาทำงานที่นี่เพราะอยู่ในหมู่บ้านนี้ อายุมากแล้วอยากหางานทำใกล้บ้าน และอยากมาหาความรู้ด้วย เพราะได้ยินชื่อเสียงของอาจารย์ดังมาก จากการที่ได้มาฟังเวลาอาจารย์สอนผู้เข้าอบรม ก็ได้นำกลับไปทำเองบ้าง ที่มาทำงานในศูนย์ฯ นี้ส่วนใหญ่เป็นญาติกันหมด การที่ได้มาทำงานกับอาจารย์ภานู ก็รู้สึกดี เหมือนเป็นครูกับลูกศิษย์ มีอะไรก็สอน เวลาไม่เข้าใจกันก็สอน มีอะไรไม่ดีก็คอยเตือนเรา เตือนเวลาทำอะไรไม่เรียบร้อย จะบอกทุกอย่าง แต่ไม่ถึงกับไล่ออก ซึ่งเราก็อยู่ที่นี้มา 4-5 ปีแล้ว ถ้าใครออกก็ต้องหาคนเข้า ถ้าไม่มีคนมาเพิ่มก็ทำเท่าที่ทำได้ เราไม่รู้สึกว่าลำบาก แต่ก็มีรู้สึกเหนื่อยบ้างเวลาคนมาเยอะ ๆ บางทีเจอคนที่ปัญหาเยอะก็จะไม่สนใจ เพราะเป็นผู้ใหญ่กันหมดแล้ว ถ้าเป็นเด็ก ๆ เราก็จะเตือน แต่การได้มาทำงานตรงนี้ดีกว่า

ไปทำงานข้างนอก เพราะอยู่ใกล้บ้าน ได้ความรู้เยอะ สบายใจ อาจารย์ภาณุ ก็ให้เงินเยอะ ให้ดี ไม่ได้ให้เหนื่อยเกินไป แต่ก็ยังไม่ดีกว่าบริษัทที่เคยทำในบางเดือนเท่านั้นที่ไม่พอใช้ แต่ก็ไม่เป็นไร อาจารย์ภาณุ ก็จะพยายามหางานมาให้อยู่เสมอ เพื่อให้พวกเราอยู่กันได้ อาจารย์ภาณุ อยู่ได้เราก็ออยู่ได้ เนื่องจากที่ศูนย์ฯ ไม่ได้มีงานทุกวัน จะทำเฉพาะวันที่มีการจัดกิจกรรมฝึกอบรม แต่ก็อยู่ได้ถ้าเราอยู่อย่างพอเพียง อีกทั้งก็ยังมีส่วนของตนเองก็ใช้เกษตรอินทรีย์ และนำไปขายในเมือง มีแม่ค้ารับซื้อประจำอยู่แล้ว และมีลูกค้าประจำ ถ้าอยู่แบบพอเพียงเงินน้อยก็อยู่ได้ เงินน้อยก็ไม่ได้เครียด อดออม ลูกก็ได้เรียน เราไม่ได้หาคนเดียว แฟนก็ช่วยหาด้วย ก็เลยอยู่ได้ คนมีอายุแล้วอย่าไปทำงานข้างนอกเลย อยู่แถวนี้แหละ...”

(อารีญา หมัดอาดัม, สัมภาษณ์วันที่ 18 พฤศจิกายน 2557)

“...พอมาทำงานกับอาจารย์ อาจารย์เป็นคนดี พอเราอยู่ใกล้กับคนดี เราก็ซึมซับสิ่งที่ดีไปด้วย จากที่เป็นคนใจร้อน ฉุนเฉียว ก็ใจเย็นลง ตอนแรกเราไม่รู้ตัว แต่คนที่บ้านมาบอกว่าเราเปลี่ยนไป พอได้มาทำงานกับอาจารย์ก็ไปกันได้ เพราะเรามีทัศนคติ มีมุมมองไปในทิศทางเดียวกัน แนวเดียวกัน แต่ก็มีบ้างที่ต่างกัน แต่ก็ไปในแนวเดียวกันได้ เวลาที่ทำงานมันเลยราบรื่น ที่บ้านเมื่อก่อนเราไม่เคยล้างจานเองเลย ตอนนี่ก็ล้างเอง ทำความสะอาดบ้านเอง เนื่องจากเห็นอาจารย์ล้างห้องน้ำ เราเห็นเราเลยต้องทำ แก่ไม่ได้สอนอะไรหรอก แต่เราเห็นเราต้องทำ...”

(วิราวรรณ สุวรรณรัตน์, สัมภาษณ์วันที่ 14 เมษายน 2558)

การสร้างความสุขในที่ทำงานถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้การดำเนินงานองค์กรเป็นไปได้อย่างราบรื่น เนื่องจากการที่คนในองค์กรมีความสุขจะเป็นการเพิ่มทั้งปริมาณและคุณภาพของผลผลิต การพัฒนาบุคลากรในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จึงถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นมากในการพัฒนาองค์กร หรือหน่วยงานนั้น ๆ ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม รวมถึงศิลปะของการเป็นผู้นำ ในการปฏิบัติงานอย่างมีความสุข หากคนที่ทำงานมีความสำราญ งานก็สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

การงบประมาณ ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง เป็นสมาคมเกษตรอินทรีย์วิถีไท ก่อตั้งโดยภานู พิทักษ์เผ่า ช่วงที่มีการสร้างศูนย์ฯ นี้ขึ้นมาด้วยงบประมาณทั้งสิ้น 10 ล้านบาท และได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรมจำนวน 1 ล้านบาท จึงเป็นที่มาของป้ายหน้าทางเข้าศูนย์ฯ ที่ต้องเขียนชื่อเพื่อให้เกียรติศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรมที่ได้สนับสนุน ศูนย์ฯ แห่งนี้พึ่งพาตนเอง อยู่อย่างพอเพียง รายได้ส่วนใหญ่มาจากกิจกรรมที่ศูนย์ฯ จัดขึ้น เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ สร้างองค์กร เช่น หากมีผู้มาอบรมก็จะคิดค่าอาหารคนละ 80 บาทต่อมื้อ อาหารว่าง 10-20 บาทต่อมื้อ ที่พักคนละ 300 บาทต่อคืน มีค่าวิทยากรจะคิดค่าชั่วโมง ชั่วโมงละ 600 บาท ค่าจ้างพนักงานวันละ 400 บาท หากมีการจัดกิจกรรมล้างพิษจะเก็บคนละ 3,000 บาท เป็นต้น รายได้ทั้งหมดจะนำมาหักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เมื่อเหลือก็จะนำมาเข้ากองทุนส่งเสริมชีวิตพอเพียง กองบุญนี้จะนำไปช่วยเหลือผู้ยากไร้ ที่ต้องการมาอบรมที่ศูนย์ฯ แต่ขาดทุนทรัพย์ จึงนำเงินส่วนนี้มาช่วยเหลือ หรือบางครั้งภานู พิทักษ์เผ่าไปเป็นวิทยากรในสถานที่ต่าง ๆ ก็จะนำเงินค่าวิทยากรที่ได้มาเข้ากองทุนนี้ เพราะคิดว่าตนเองไม่ได้มีลูกหลาน หรือภาระในชีวิต เงินก็ไม่ได้จำเป็นมากมาย อาหารก็มีให้ทานทุกมื้อ เงินจำนวนนี้จึงมีคุณค่าสำหรับผู้อื่นมากกว่า

ในส่วนของร้านครัวเพื่อนสุขภาพนั้นเปิดเมื่อปี พ.ศ.2540 เป็นกิจการส่วนบุคคลของภานู พิทักษ์เผ่า จึงต้องบริหารรายได้รอบคอบเพื่อให้ร้านค้าอยู่ได้ และเป็นที่พึ่งให้กับเกษตรกรสมาชิกในเครือข่าย รายได้ของร้านส่วนหนึ่งมาจากสินค้าของเกษตรกรสมาชิกในเครือข่ายที่นำสินค้ามาวางจำหน่ายที่ร้าน ภานู พิทักษ์เผ่า ได้หักเปอร์เซ็นต์จำนวน 20% ของรายได้จากการจำหน่ายสินค้า และรายได้จากการจำหน่ายอาหารมังสวิรัต รายได้เหล่านี้จะนำมาจ่ายค่าภาษี ค่าใช้จ่าย ค่าจ้างพนักงานในร้าน ดังนั้นรายได้ทั้งหมดจากการหักค่าใช้จ่ายจะเป็นรายได้ส่วนตัวของภานู พิทักษ์เผ่า แต่ถึงอย่างไรร้านครัวเพื่อนสุขภาพก็ยังดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือสังคมอีกทางหนึ่ง เช่น หากผู้ที่ไม่มียา หรือมีรายได้น้อย แต่อยากนำสินค้ามาวางจำหน่าย ก็สามารถนำมาฝากวางจำหน่ายได้ฟรีทางร้านครัวเพื่อนสุขภาพไม่หักเปอร์เซ็นต์

การตลาด เป็นการบอกปากต่อปาก ไม่มีการโฆษณา ไม่มีใบปลิวแจก ไม่ยิงสปอตโฆษณาวิทยุ เนื่องจากการบอกปากต่อปากนั้นเป็นรูปแบบในการทำการตลาดที่ได้ผลในวงกว้างอยู่แล้ว และอยากให้ผู้ที่มาอบรมเป็นเหมือนตัวแทนของศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงที่มาอบรมแล้วได้ผลลัพธ์ที่ดีขึ้นจริง จึงไปบอกต่อเพื่อให้คนที่ใส่ใจสุขภาพได้รับรู้ข้อมูลที่เป็นจริง ไม่บิดเบือน หากทางศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงพยายามโฆษณาทุกวิถีทางแต่คนที่มาอบรมไม่ประทับใจ ก็เป็นการทำลายชื่อเสียงอีกทางหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มภาระเรื่องค่าใช้จ่ายอีกด้วย หากสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ดีอยู่แล้ว ก็ไม่ต้องไปแสดงอะไรหรือทำอะไรมาก คนก็ย่อมมองเห็นสิ่งที่ดี ๆ ดังนั้นเมื่อมีคนมาอบรมแล้วเห็นผลที่ดีขึ้นก็ย่อมไปบอกต่อกันเอง กลายเป็นที่รู้จักในวงกว้าง

นอกจากนี้ยังมีเฟสบุ๊กชื่อ “ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง จ.สงขลา” ได้โพสต์ลงเฟสบุ๊กเกี่ยวกับกิจกรรมที่ทำในแต่ละวันว่าทำอะไร เพื่อให้คนอื่น ๆ ได้เห็นเมื่อเข้ามาดู จะได้แนวคิดที่สามารถนำไปปฏิบัติตามได้ ที่สำคัญภานุ พิทักษ์เผ่า เป็นคนที่มีจิตใจดี มีคุณธรรม ทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอยู่เสมอ ก็เป็นการทำให้คนอื่นอยากรู้จักและเข้ามาหา เช่น ตอนน้ำท่วมเมื่อปี พ.ศ.2553 ภานุ พิทักษ์เผ่า ได้ไปขายอาหารในราคา 1 บาท ที่ข้างบึงซี เอ็กซ์ตร้า อำเภอหาดใหญ่ ลงทุนซื้อของทำอาหารไป 5,000 บาท ขายได้ 2,000 บาท ทำอยู่หลายวัน ซึ่งในความเป็นจริงช่วงนั้นภานุ พิทักษ์เผ่า ไม่ได้มีเงินมากมาย เพราะร้านครัวเพื่อนสุขภาพก็ถูกน้ำท่วมเช่นกัน ข้าวของในร้านก็จมน้ำเสียหายไปหลายแสน แต่ภานุ พิทักษ์เผ่า คิดว่าของที่เสียไปแล้วก็ให้เสียไป ยิ่งไงก็สามารถสร้างขึ้นมาใหม่ได้ ถ้าเรายังมีชีวิตอยู่ ไม่ท้อแท้ ไม่หมดหวัง ซึ่งที่ทำเช่นนี้ภานุ พิทักษ์เผ่า ไม่ได้หวังผลอะไรเลย คิดแค่อย่างเดียวคือ ทำแล้วเรามีความสุข คนที่ได้รับก็มีความสุข ภานุ พิทักษ์เผ่าเชื่อว่า Our loss is our gain หมายความว่า ดูเหมือนจะขาดทุน แต่ที่จริงแล้วกำไร เพราะว่ามันเป็นอริยทรัพย์ คือ ทรัพย์สินในใจหรือคุณธรรมอันประเสริฐที่อยู่กับตัวเรา ยังมีความดีอีกมากมายที่ภานุ พิทักษ์เผ่า ได้สร้างชื่อเสียงไว้จนเป็นที่รู้จักถึงคุณงามความดีต่าง ๆ ทำให้กลายเป็นสิ่งที่ผู้คนพูดถึง และทำให้ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงและร้านครัวเพื่อนสุขภาพมีผู้คนแวะเวียนเข้ามาหา และอุดหนุนเรื่อย ๆ จนเกิดเครือข่ายสมาชิกที่เป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกันมา

ภาพที่ 15 การวางรองเท้าอย่างเป็นระเบียบ
ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2558

การอำนวยความสะดวก เป็นภารกิจในการใช้ศิลปะในการบริหารงาน ที่ภานุ พิทักษ์เผ่า เป็นผู้ที่มีอำนาจในการสั่งการตามหน้าที่ความรับผิดชอบ ชี้แนะบุคคล การนิเทศงาน และการติดตามผล เพื่อให้งานดำเนินไปตามแผนหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ การที่คนในองค์กร หรือสมาชิกเครือข่ายต้องเข้าสังคมคนหมู่มาก จะต้องมีการปรับพฤติกรรมบางอย่างให้เป็นไปตามกรอบกติกาในสังคม

เพื่อจะได้ไม่ทำความเดือดร้อนแก่คนอื่น ดังนั้น สิ่งที่ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงได้ถ่ายทอดแก่ผู้เข้ามาอบรมคือ การให้ความรู้และพัฒนาผู้เข้าอบรมให้ทราบถึงวิธีการเป็นคนดีในสังคม และทำอย่างไรที่จะสามารถทำให้ตนเองเป็นคนดีในสังคมได้ เช่น กิจกรรมที่มีการอบรมในศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงนั้นจะเป็นการปูพื้นฐานเกี่ยวกับ ความคิด จิตใจ พฤติกรรม ให้มีคุณธรรม พึ่งพาตนเองให้ได้ เวลากินอาหารว่าง หรือกินอาหารในแต่ละมื้อ ก็ต้องรู้จักเก็บล้างเอง เวลาถอดรองเท้าก็ต้องถอดให้เป็นระเบียบ แก้อั้วเวลานั่งทำกิจกรรมก็ต้องวางให้เป็นระเบียบ นิมนวล เมื่อเสร็จกิจกรรมก็ต้องเก็บเอง รู้จักรักษาของสาธารณะ เพื่อจะได้ใช้ต่อไปในรุ่นอื่น ๆ เป็นต้น ทำให้เวลาที่มีงานที่ต้องไปออกบวชของ เช่น ที่ตลาดนัดเกษตรกร ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สมาชิกก็นำสินค้าของตนเองไปวางจำหน่าย นำโต๊ะไปเองเพื่อวางสินค้า ทำตามกฎระเบียบของเจ้าหน้าที่ทุกประการ หลังจากขายของเสร็จก็เก็บกวาดสถานที่ให้สะอาด ทำให้สมาชิกของภาณุ พิทักษ์เผ่า ถูกชื่นชมเสมอ ว่ามีระเบียบ ภาณุ พิทักษ์เผ่า เมื่อได้ฟังก็รู้สึกตื่นตันใจที่คนของตนไม่ไปเป็นภาระของสังคม

การจัดองค์การ โครงสร้างศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง เป็นสมาคมเกษตรอินทรีย์วิถีไท โดยมีภาณุ พิทักษ์เผ่า เป็นผู้อำนวยการและเป็นนายกสมาคม และมีคณะกรรมการที่มาเป็นวิทยากรให้ทางศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งหมด 10 คน มีการแบ่งเป็นหลายฝ่ายด้วยกันดังนี้ ฝ่ายสถานที่ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายประสานงาน ฝ่ายดูแลเรื่องหลักสูตร คณะกรรมการจะมีการผลัดเปลี่ยนกันทำหน้าที่ปีละ 1 ครั้ง บางคนอาจจะมีปัญหาเรื่องสุขภาพ จะมีการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันตลอด และมีการประชุมใหญ่ทุกวันที่ 5 ธันวาคมของทุกปี ซึ่งตรงกับวันเฉลิมพระชนพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่เลือกใช้วันที่ 5 ธันวาคม เป็นวันพบปะสมาชิก เนื่องจากศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงมีสมาชิกเครือข่ายอยู่หลายอำเภอ หลายจังหวัดในจังหวัดสงขลา ได้แก่ พัทลุง ตรัง นครศรีธรรมราช สตูล ในหาดใหญ่มีเครือข่ายทั้งหมด 16 อำเภอ ได้แก่ จะนะ เทพา นาทวี รัตภูมิ สะเดา สิงหนคร บางกล่ำ คลองหอยโข่ง เป็นต้น ทำให้การเดินทางมารวมตัวกันบ่อยครั้งนั้นเป็นเรื่องที่ลำบาก ซึ่งจะมีการจัดเลี้ยงอาหารเลี้ยงฟรีในช่วงบ่ายให้กับคณะกรรมการ สมาชิกเครือข่าย และประชาชนทั่วไปได้ร่วมรับประทานอาหารกัน ซึ่งจะมีการประชุมคณะกรรมการ สมาชิกเครือข่าย และพูดคุยกับประชาชน ในช่วงตอนเย็นจะร่วมจุดเทียนชัยเพื่อถวายเป็นพระราชกุศล และร้องเพลง สดุดีมหาราชาพร้อมกัน

การสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาคนและสังคม

การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีความสำคัญ และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ เนื่องจากงานพัฒนาสังคมเป็นงานที่ต้องทำกับคนหรือมนุษย์ และเอามนุษย์เชื่อมต่อกับมนุษย์เป็นตัวตั้งในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เครือข่ายจึงมีความสำคัญมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่มีคุณค่าในการพัฒนา การสร้างเครือข่ายเป็นการเชื่อมโยงฝ่ายต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบและอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อปฏิบัติการกิจอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันโดยที่แต่ละฝ่ายยังคงปฏิบัติการกิจหลักของตนต่อไป กิจกรรมสำคัญที่สุดที่เครือข่ายทำร่วมกันคือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ ต้องมีการติดต่อสัมพันธ์สื่อสารกัน อย่างสม่ำเสมอระหว่างสมาชิก เพื่อนำไปสู่การวางแผนร่วมกัน

ภาณุ พิทักษ์เผ่า สร้างเครือข่ายขึ้นมาโดยเริ่มจากการเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยนำองค์ความรู้มาสร้างความเข้าใจในการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรธรรมชาติจากภูมิปัญญาและประสบการณ์จากการปฏิบัติจริงมาถ่ายทอดให้กับเกษตรกรและประชาชนที่สนใจเพื่อให้เกิดภูมิความรู้ จนสามารถคิดวิเคราะห์ จากการเรียนรู้ในแหล่งต้นแบบ และสามารถนำไปปรับใช้เพื่อประโยชน์แก่ตนเอง และสังคมต่อไป เนื่องจากภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้ตระหนักถึงการที่เกษตรกรไทยยังมีปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาทางการเงิน ปัญหาครอบครัว ปัญหาการเงิน เป็นต้น และต้องการแก้ไขปัญหานั้น แต่ยังไม่มีความรู้ จึงเกิดการรวมตัวเป็นกลุ่มเครือข่ายขึ้น เพื่อศึกษาหาความรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อใช้สำหรับแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาขีดความสามารถ ตั้งแต่ระดับพื้นฐานไปจนถึงระดับก้าวหน้าคือ มีความรู้และทักษะทั้งด้านการรวมกลุ่ม และด้านการใช้เทคโนโลยีการเกษตรแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาอาชีพของสมาชิกกลุ่ม โดยมีวัตถุประสงค์ในการสร้างเครือข่ายขึ้นมาเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาอาชีพการเกษตรที่เกษตรกรแต่ละคนหรือแต่ละครัวเรือนดำเนินการเองโดยลำพังไม่ได้ กลุ่มจึงเป็นกลไกสำคัญในการบริหารงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ที่จะช่วยเสริมพลังให้เกษตรกรมีความเข้มแข็ง สามารถแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาขีดความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาและการวางแผนเป้าหมายการพัฒนาไปสู่ความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจร่วมกัน

เครือข่ายผู้นำชุมชน

เครือข่ายสมาชิกของภาณุ พิทักษ์เผ่า ไม่ว่าจะเป็นราชการ เกษตรกร หรือประชาชนทั่วไป ได้มารวมกลุ่มกันโดยมุ่งความสำเร็จของชุมชนเป็นสำคัญ ช่วยเหลือประสานงานซึ่งกันและกัน บนพื้นฐานของความจริงของแต่ละคน โดยอาศัยทุนคือ ภูมิปัญญาที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์

และนำความรู้ที่ได้รับการอบรมจาก ภาณุ พิทักษ์เผ่า มาประยุกต์ใช้เพื่อนำมาขยายผลสู่ชุมชน และสังคมต่อไป ทำให้จากเครือข่ายเล็ก ๆ ที่ภาณุ พิทักษ์เผ่า ก่อตั้งขึ้น ได้ขยายผลสู่สังคมกลายเป็น เครือข่ายสังคมขึ้นมา ซึ่งในแต่ละกลุ่มเครือข่ายจะต้องมีผู้นำกลุ่มที่จะมีอำนาจหรืออิทธิพลสามารถ ชักจูง และนำพาคนในชุมชนไปสู่การพัฒนาที่มีความเหมาะสมกับท้องถิ่นของตนและการเชื่อมโยงไปสู่ การพัฒนาในระดับประเทศ หากผู้นำไม่มีประสิทธิภาพในการดำเนินการพัฒนาต่าง ๆ ให้มี ความสำเร็จได้ และไม่สามารถโน้มน้าวให้คนในชุมชนมีความร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาชุมชน เพราะไม่มีการลงพื้นที่เพื่อไปพบปะสอบถามปัญหาความเป็นอยู่ ทุกข์สุขกับชาวบ้าน เป็นการสร้างความ ไม่น่าเชื่อถือในตัวของผู้ นำให้กับชาวบ้าน นำมาซึ่งการไม่ให้ความร่วมมือ การพัฒนาจึง ดำเนินการไม่สำเร็จ ในความเป็นจริงนั้นการพัฒนาชุมชนคือ การสร้างความเจริญให้เกิดขึ้นแก่ชุมชน ในทุกด้าน ซึ่งหมายถึงการที่คนในชุมชนจะต้องร่วมกับผู้นำ หน่วยงานในชุมชน หน่วยงานจากภาครัฐ หรือองค์กรต่าง ๆ ในการที่จะจัดการกับทรัพยากรที่มีในชุมชนไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ บุคคล เป็นต้น ให้มีความสอดคล้องเพื่อเป็นการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องทำให้คนในชุมชนเชื่อมั่น ในตัวผู้นำ เข้ามาร่วมมือให้การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไปพร้อม ๆ กัน จึงจะสามารถแก้ปัญหา ของคนในชุมชนได้อย่างตรงจุดตรงตามความต้องการของคนในชุมชนเอง ดังจะเห็นได้จาก การ สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...ผมเคยมาอบรมที่นี้ 1 ครั้งเมื่อปี พ.ศ.2554 เพราะเราเห็นถึง ปัญหาของหมู่บ้านอันดับแรกคือ การพนัน อันดับสองคือยาเสพติด ผมดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2553 ปัญหาเหล่านี้มัน เกิดขึ้นมาก่อนหน้านี้แล้ว จึงต้องมาคิดว่าเกิดสาเหตุจากอะไร เลยเก็บข้อมูลในหมู่บ้าน นำมาวิเคราะห์ตลอด ถอดผลออกมา ได้มาเป็นปัญหา พอเรารู้ปัญหาก็ต้องมาหาทางแก้ แต่เราไม่รู้ว่า จะแก้ยังไง ก็เลยมาหาผู้รู้ จึงได้มาอบรมที่ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อ เศรษฐกิจพอเพียง ได้นำความรู้ทั้งหมดที่ได้จากการอบรมไปเปิด อุทยานศูนย์เรียนรู้เพื่อการศึกษาที่บ้านของตนเอง...”

(เจตน์ธนะกุล นิล, สัมภาษณ์วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2558)

เจตน์ธนะกุล ถือได้ว่าเป็นผู้นำรุ่นใหม่ที่มีแนวความคิดใหม่ในการพัฒนาชุมชน เพราะก่อนหน้านี้ชุมชนมีแต่เรื่องของหนี้สิน ยาเสพติด ทำให้มีแต่ปัญหามากมาย ทำให้เจตน์ธนะกุล ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านขณะนั้น ต้องพยายามหาแนวทางการแก้ไขปัญหาในชุมชน จนทำให้คนในชุมชนมีอาชีพและรายได้จากการทำเกษตรกรรม เช่น ปลูกผักสวนครัว เลี้ยงไก่ไข่

ทำฟาร์มเห็ด เป็นต้น สอนให้คนในชุมชนอยู่อย่างพอเพียง ซึ่งรายได้ของชุมชนส่วนใหญ่มาจากการทำเกษตรกรรม ถ้าคิดเป็นครัวเรือน รายได้ต่อปีประมาณ 230,000 บาท/ครัวเรือน รายได้หมู่บ้านต่อปี 425,000/หมู่บ้าน ซึ่งเป็นตัวเลขที่เจตน์ธน์ช ได้ตรวจสอบมาจากบัญชีครัวเรือนในหมู่บ้านของตนเองโดยให้คนในชุมชนทำบัญชีรายรับรายจ่าย เป็นผลให้คนในชุมชนได้เห็นถึงคุณค่าของเงิน ควรใช้จ่ายอย่างประหยัด และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น หากนำเงินไปใช้จ่ายกับการพนัน และสารเสพติด มันจะมีประโยชน์มากกว่านำเงินไปลงทุนกับการเลี้ยงไก่ไข่ ปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเองหรือไม่ เป็นการกระตุ้นให้คนในชุมชนได้คิดและเปรียบเทียบ เพื่อเป็นกลอุบายหลอกล่อให้หันมาทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์มากกว่าเอาเวลาไปใช้สูญเสียเปล่ากับการเล่นการพนัน แล้วผลสุดท้ายก็ไม่เหลืออะไรเลย จะเห็นได้ว่าเจตน์ธน์ช มีศักยภาพในการเป็นผู้นำที่ทำให้คนในชุมชนช่วยกัน ร่วมมือกันพัฒนา โดยการสร้างความเชื่อมั่นและแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของตนเองว่าสามารถพัฒนาชุมชนได้อย่างแท้จริง มีการพัฒนาความรู้และทักษะของตนเองโดยการแสวงหาความรู้จากศูนย์การเรียนรู้ และบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ เพราะเป็นการช่วยทำให้เจตน์ธน์ช มีโลกทัศน์ใหม่ต่องานพัฒนา

ภาพที่ 16 สุนิ บุญประการ

ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2558

"...ผมมักจะมาช่วยที่ศูนย์นี้บ่อย ๆ มาซ่อมบำรุง บางทีชี้จักรยาน ตอนเช้า ก็แวะมาพูดคุยกับคนที่มาอบรมบ้าง มาร่วมฟัง มาร่วมแบ่งปันความรู้ และพาชาวบ้านในหมู่บ้านผมมาอบรมที่นี้บ่อย เพื่อให้เข้าใจแนวทาง เพราะที่ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจ

พอเพียงคือ แหล่งเรียนรู้ในเรื่องชีวิตประจำวันของเรา ได้บอกให้ชาวบ้านรู้ว่าในบางสิ่งบางอย่างที่เราดำรงชีวิต หรือการใช้ชีวิตอยู่มันผิดทาง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องนม เรื่องกาแฟ ทุกสิ่งทุกอย่างที่เราตามกระแสสังคมทุกอย่างนั้น มันไม่ใช่ เราไปดูถึงบรรพบุรุษของเราว่าทำไมถึงอายุยืนโดยที่เขาไม่ได้ดื่มนม ไม่ทานกาแฟ ยังอายุยืน เ ป็น 100 ปี แล้วพอมาดูเราตอนนี้เราดื่มนม เราทานกาแฟอายุแค่ 40-50 ปี ก็เป็นมะเร็งเป็นโรคเยาะแยะไปเสียแล้ว ถ้าเรารู้จักมองย้อนกลับมาได้ ก็จะอยู่สุขสบายขึ้น ชีวิตดีขึ้น นี่แหละคือสิ่งที่เราบอกเขาแล้วเราต้องทำให้เขาเห็นด้วย ด้วยความที่เราได้ความรู้ตรงนี้เราก้เอาไปพัฒนา ไปปรับ ไปบอกให้ชาวบ้านได้รู้ เราก้ได้ไปดูความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ไปดูว่าที่ไปอบรมมาเขาเอามาใช้จริงหรือเปล่า เหมือนน้ำหมัก ปุ๋ยชีวภาพ มันช่วยลดต้นทุน ทำตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ได้โดยไม่ต้อง ฟุ้งอะไร เราพอกินพอใช้ เมื่อก่อนเราอยู่กันอย่างแร้นแค้น มีแต่หนี้สิน มีการพนัน แต่ตอนนี้เรามีเงิน 10 บาท เราอยู่ได้ ข้าวเรามีกิน ผักเรามีปลูก ปลาเราหาได้ เราพึ่งตนเองได้ โดยไม่ต้องไปพึ่งคนอื่น เราให้ชาวบ้านเขาคิดได้ว่า รอบ ๆ ตัวเราทุกสิ่งทุกอย่างมีประโยชน์หมดเลย...”

(สุนิ บุญประการ, สัมภาษณ์วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2558)

สุนิ บุญประการ เป็นผู้ใหญ่บ้านที่เป็นที่รักของทุกคน รักในการบริหารชุมชน โดยเริ่มตั้งแต่การพัฒนาตัวเอง พัฒนาครอบครัว เพื่อเป็นต้นแบบที่ดีให้ชุมชนได้ยึดถือ ปฏิบัติตามการพัฒนาชุมชนจะทำให้เกิดผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพได้นั้น ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายด้านในการร่วมมือกันทำงานพัฒนาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้วางไว้ ผู้นำก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่ง เป็นผู้มีอำนาจหรืออิทธิพลสามารถชักจูงคนในชุมชน และผลักดันความสำเร็จให้เกิดขึ้นกับชุมชนได้ ถ้าชุมชนใดมีผู้นำที่มีความรู้มีประสิทธิภาพในการทำงานพัฒนาก็จะทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาได้เร็วยิ่งขึ้น สามารถนำชุมชน นำคน ให้ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ ดังนั้น ผู้นำของชุมชนจึงมีความสำคัญในงานพัฒนาชุมชน สามารถทำให้ชุมชนนั้น ๆ ขับเคลื่อนงานพัฒนาได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งในการพัฒนาชุมชนคือการร่วมมือกันของคนในชุมชน คนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมและร่วมมือกันในทุก ๆ การพัฒนาด้วยต่อให้มีผู้นำที่ขีดขนาดไหนถ้าขาดองค์ประกอบส่วนนี้ไป การพัฒนาชุมชนก็เกิดขึ้นได้ยาก

เครือข่ายภาครัฐ

ภาคเกษตร ของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาภาคเกษตรไร้สารพิษมากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อพิจารณาการกำหนดนโยบายภาคเกษตรในปัจจุบัน ภาครัฐได้ให้เงินช่วยเหลือเกษตรกร เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน เช่น โครงการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ หรือเกษตรปลอดสารพิษ แม้รัฐบาลจะกำหนดนโยบายที่ชัดเจน และเป็นรูปธรรมมากขึ้น เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการพัฒนาภาคเกษตรอินทรีย์และเกษตรปลอดสารพิษ แต่ในทางปฏิบัติเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดประสบการณ์ ขาดความเข้าใจ และขาดความเชื่อมั่นเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาเกษตรปลอดสารพิษและเกษตรอินทรีย์อยู่มาก เกษตรกรยังคงติดขัดอยู่กับพฤติกรรมการใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีกำจัดโรคพืช และศัตรูพืชกันอยู่ ดังนั้นภาครัฐจะต้องแก้ไขวิกฤตินี้โดยการมุ่งเน้นที่การปฏิรูปที่ดิน ปฏิรูปการเกษตร และปฏิรูปเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ในทุกด้าน เพื่อกระจายทรัพย์สินและรายได้ ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร สิทธิทางการเมืองและทางสังคมไปสู่คนส่วนใหญ่อย่างทั่วถึง

“...เคยมาร่วมอบรม สัมมนา และพาคณะมาดูงาน ก็ได้นำความรู้ที่ได้จากการอบรมกลับไปใช้เยอะเลย ไปปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตัวเอง การใช้ประจำวัน จากที่เราเคยกินเยอะ เที้ยวเยอะ นอนเยอะ ก็กลับมาเปลี่ยนเป็น รู้จักความพอเพียง และได้นำไปพัฒนาประชาชนให้มีจิตสำนึก รู้จักช่วยเหลือตัวเอง ไม่เป็นภาระในสังคม สอนให้เขามีภาวะ ผมก็ได้ช่วยเหลือให้ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ได้เป็นที่รู้จักโดยการนำข้อมูลไปใส่ไว้ในเว็บไซต์เทศบาล ไลน์ของกลุ่มบ้าง เวลาคนที่จะมาดูงานที่อาจารย์ภาณุ ผมก็จะรับหน้าที่ติดต่อให้ และพามาหาที่ศูนย์ฯ ที่เลือกพาคณะมาอบรมที่ศูนย์ฯ แห่งนี้ เพราะคนที่มาอบรมแล้ว สามารถกลับไปปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้จริง ประสบความสำเร็จขึ้น เลยรู้สึกมีแรงจูงใจให้นำคณะมาดูงานที่นี่...”

(สัญญา ลีเอ็ม, สัมภาษณ์วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2558)

การตลาดและการเมืองจะไปด้วยกันได้ดี ถ้านักการเมืองจะเป็นคนที่ดี มีความจริงใจ มีจริยธรรม และนึกถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน โดยนำยุทธวิธีทางการตลาดมาใช้ในการให้ข้อมูลข่าวสาร เผยแพร่ความรู้และประสบการณ์ที่ดีให้กับประชาชน อย่างเช่นสัญญาที่เป็นนักการเมืองท้องถิ่น ได้ช่วยประชาสัมพันธ์ให้กับศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้ชื่อเสียงทางการเมืองช่วยกระจายความรู้ที่ได้มาอบรม และนำผู้ที่สนใจเกี่ยวกับสุขภาพมารู้จัก

กับทางศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ถึงแม้จะไม่ได้เป็นผู้เข้าอบรมที่มานอนค้างแต่ก็มี ความพยายามในการเรียนรู้ นำสิ่งที่ติมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และช่วยเหลือคนในชุมชน สังคมให้รู้จักพอเพียง พึ่งพาตนเองได้

เครือข่ายเกษตรกร

ปัญหาสำคัญในภาคการเกษตรที่ถูกส่งเสริมให้เน้นการผลิตเชิงเดี่ยว เนื่องจาก เกษตรกรจำเป็นต้องลงทุนในการผลิตเพิ่มขึ้น เพราะต้องใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอกเช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เครื่องจักรกลการเกษตร เชื้อเพลิง ค่าจ้างแรงงาน เป็นต้น ปัจจัยด้านการ จำหน่าย ซึ่งสินค้าเกษตรเน่าเสียง่ายไม่เหมาะกับการสะสมสินค้าคงคลัง และต้นทุนขนส่งสินค้าสูง เมื่อเทียบกับสินค้าชนิดอื่น เหตุผลเหล่านี้ทำให้เกษตรกรมีรายได้ไม่สม่ำเสมอ และยังคงย่ำอยู่กับวงจร ของความเสื่อมโทรมของดินและน้ำ ปัญหาหนี้สิน ความยากจน สุขภาพเสื่อมโทรม กันต่อไป ปัญหาเหล่านี้ยังมีให้เห็นแทบทุกจังหวัด ในปัจจุบัน โดยเฉพาะในพื้นที่ ๆ ทำการเกษตรต่อเนื่องตลอด ทั่งปี และในอนาคตข้างหน้าก็จะเกิดปัญหาต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น

ดังนั้นการส่งเสริม และพัฒนาภาคเกษตรให้ยั่งยืนอย่างแท้จริง จึงต้องตระหนัก และรับรู้ถึงวิกฤตของปัญหาภาคเกษตร จำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทุกระดับ จะต้องเปิดใจกว้างร่วมด้วยช่วยกัน พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือแบบองค์รวม หรือพหุภาคี เพื่อให้ เกิดกระบวนการพัฒนา และส่งเสริมภาคเกษตรให้ครบวงจรอย่างต่อเนื่อง โดยจุดสำคัญของการ พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ ทุกฝ่ายต้องมีความตั้งใจ ประสานความร่วมมือ ให้เป็นหนึ่งเดียว เพื่อให้เป้าหมายในการพัฒนาภาคเกษตรให้บรรลุผลสำเร็จคือ สามารถลด ละ เลิกสารเคมีที่เป็นพิษ ต่อมนุษย์ พืช สัตว์ และสิ่งแวดล้อม โดยมีเหตุผลสำคัญในการพิจารณาขบวนการผลิตเพื่อลดต้นทุน การผลิต พัฒนาคุณภาพผลผลิต พัฒนาคุณภาพชีวิต เพิ่มผลผลิต ปรับปรุงบำรุงคุณภาพดินให้สมดุล ผลจากการเห็นถึงปัญหา ทำให้เกิดการรวมกลุ่มพัฒนา และได้มาพบกันหรือรวมตัวของกลุ่มชาวบ้าน ก่อเกิดกลุ่มคนที่มีความคิดเหมือนกัน ได้รวมกลุ่มทำกิจกรรมเคลื่อนไหว แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้ง เรื่องการสร้างอาชีพ การอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากร ทำให้ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง กลายเป็นพื้นที่พบปะชุมนุมของคนในชุมชนได้เข้ามาพบกัน เกิดเป็นพลังชุมชนและการพัฒนาขึ้น

“...เดิมผมเคยทำงานบริษัทน้ำมันของต่างประเทศมาก่อน อาหาร ของชาวตะวันตก ส่วนใหญ่จะเน้นเนื้อ นม ไข่ ผมจึงมีน้ำหนักตัวถึง 103 กิโลกรัม และทำให้มีโรคมากมายตามมา จึงได้ย้ายกลับมาอยู่ ไทยเพื่อรักษาตัวเอง ได้ไปเข้าร่วมกิจกรรมกับทางศูนย์เรียนรู้ คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ถึง 3 ครั้ง ครั้งที่1 เรียนรู้เรื่อง

เศรษฐกิจพอเพียงการทำเกษตรอินทรีย์ ครั้งที่ 2 กับครั้งที่ 3 เป็นเรื่องของอาหารทางศูนย์ฯ ก็ได้ช่วยบำบัดโรค พร้อมกับให้คำแนะนำให้ทางด้านอาชีพ เพราะอยู่อำเภอสติงพระก็ขึ้นชื่อเรื่องการทำเกษตรแบบ “โหลด-นา-เล” ผมจึงได้หันมาทำเกษตรอินทรีย์ โดยการปลูกตาลโตนด ทำนาโยน ทำสวนปาล์ม และผมก็ได้ นำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากทางศูนย์ฯ แห่งนี้มาปฏิบัติเรื่องของการทำเกษตรแบบพอเพียง จนประสบความสำเร็จ และสุขภาพของผมดีขึ้น สามารถนำความรู้ที่ตนเองได้ปฏิบัติจนประสบความสำเร็จได้ไปเป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้แก่เกษตรกรและประชาชนที่สนใจได้นำไปปฏิบัติตาม เช่น ตาลโตนดนำมาแปรรูปเป็นลูกตาลไซเดอร์ ไซร์ปลูกตาล ครีملูกตาล น้ำต่างอัลคาไลน์จากลูกตาล เป็นต้น นอกจากนี้ผมก็ยังเป็นวิทยากรให้กับศูนย์ฯ แห่งนี้ในการเผยแพร่ความรู้ให้กับเครือข่ายและประชาชนที่สนใจให้เข้าใจถึงชีวิต และการทำเกษตรจนประสบความสำเร็จได้อย่างไร...”

(สุวินัย หนุ่ย, สัมภาษณ์วันที่ 18 พฤศจิกายน 2557)

สุวินัย เคยทำงานบริษัทน้ำมันในต่างประเทศมาก่อน ต้องปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมการอยู่อาศัย การรับประทานอาหาร ทำให้สุวินัยมีน้ำหนักตัวถึง 103 กิโลกรัม การที่มีน้ำหนักมากก็จะทำให้เกิดโรคภัยตามมา จึงได้กลับมาดูแลรักษาตัวที่เมืองไทย อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลาบ้านเกิดของตนเอง หันมาทำอาชีพประมงเลี้ยงกุ้ง และได้ส่งออกกุ้งไปต่างประเทศ ดังนั้นเพื่อให้ทันต่อความต้องการของท้องตลาด สุวินัยจึงเลือกใช้สารเคมีในการเลี้ยงกุ้ง โดยลืมนึกถึงสุขภาพของผู้บริโภค สารเคมีที่ใช้ในระยะแรกจะทำให้กุ้งเจริญเติบโตดี แต่เมื่อใช้ไปในระยะยาว จะเกิดแต่ผลเสียคือ มีผลเสียต่อคุณภาพน้ำและระบบนิเวศน์ทำให้ผลผลิตลดลง กุ้งมีความอ่อนแอ ไม่ทนทานต่อสภาพดินฟ้าอากาศ อีกทั้งยาหรือสารเคมีในเนื้อกุ้งทำให้เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อ การส่งออกกุ้งเช่นกัน สิ่งเหล่านี้เป็นผลพวงให้สุวินัยต้องทำงานหนักขึ้นเพื่อหาเงินมาจ่ายค่าต้นทุนการผลิตที่แพงมากขึ้น หากมองในภาพรวมผู้ประกอบการอาชีพการทำประมง ที่ยังคงใช้สารเคมีสาเหตุสำคัญ เพราะ ยังคงฝังใจอยู่กับระบบการใช้สารเคมีที่ดูเหมือนจะแก้ปัญหาได้รวดเร็ว ทันใจ แต่สิ่งที่ทำให้ สุวินัยเปลี่ยนจากการใช้สารเคมี หันมาทำเกษตรอินทรีย์ เนื่องจากได้รับผลกระทบในเรื่องของสุขภาพ จากการใช้สารเคมี จึงได้หันมาดูแลสุขภาพตัวเองที่ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ได้ประสบการณ์การดำรงชีวิตแบบใหม่ที่พอเพียง ไม่พึ่งสารเคมี มีคุณธรรมในการดำรงชีวิต เมื่อสุวินัย มีสุขภาพที่ดีขึ้นจากการที่ได้มาเข้าร่วมอบรมแล้ว ยังได้อาชีพกลับไปเพื่อพัฒนาตนเองโดยการใช้

ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดมูลค่าเพิ่ม คือ โหนด นา เล เป็นวิถีชีวิตชุมชน ของอำเภอสทิงพระโดยการปลูกต้นตาลโตนด นับเป็นอำเภอที่มีต้นตาลโตนดมากที่สุดในประเทศไทย ทำนาโยน และทำสวนปาล์ม ได้แปรรูปผลิตภัณฑ์ตาลโตนดเป็นทั้งลูกตาลไซเดอร์ ไซร์ปลูกตาล ครีมลูกตาล และน้ำต่างอัลคาไลน์ ทำให้มีหน่วยงานและมหาวิทยาลัยได้นำตาลโตนดของสวนคุณสุวินัยไปทดลองเพื่อนำไปต่อยอดในการเรียนรู้เพิ่มเติม มีนักข่าวมาทำการสัมภาษณ์ชีวิตและการทำสวนของคุณสุวินัยว่าประสบความสำเร็จได้อย่างไร จนทำให้คุณสุวินัยเป็นที่รู้จักมากขึ้น จนกลายเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้อีกหนึ่งอาชีพเสริม

ทางเลือกที่ทำให้ชีวิตสุวินัย มีความมั่นคงในการทำมาหากินดีขึ้น เกิดจากการได้มาเป็นเครือข่ายศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากมีความตั้งใจที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวให้ดีขึ้น และหาช่องทางการสร้างอาชีพด้านการเกษตรที่ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดคุณค่า โดยได้เรียนรู้การพัฒนาระบบการผลิตและการตลาดการเกษตรปลอดสารพิษรวมทั้งกระบวนการและเทคโนโลยีการผลิตด้วยตัวเองร่วมกับภานู พิทักษ์เผ่า นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญอย่างต่อเนื่อง จนสามารถนำไปพัฒนาตนเอง พัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ และเป็นคนดีของสังคม

เหตุใดเกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช แม้จะทราบถึงผลกระทบต่าง ๆ แล้วก็ตาม เนื่องจากความสามารถในการเพิ่มปริมาณและคุณภาพของผลผลิต รวมถึงการลดความเสี่ยงจากความไม่แน่นอนของรายได้ทำให้เกษตรกรที่ไม่ใช้สารเคมีมีโอกาสเสียเปรียบทางการค้า เพราะต้องแบกรับความเสี่ยงจากผลผลิตที่ได้น้อยและรายได้ที่ไม่คงที่ทำให้เกษตรกรถูกผูกมัดให้อยู่ภายใต้ระบบเกษตรกรรมที่ใช้สารเคมีเป็นปัจจัยหลักในการผลิต การพึ่งพาสารเคมีทำให้เกษตรกรติดอยู่ในวงจรเกษตรเคมี หาทางออกไม่ได้ ส่งผลให้การที่จะปรับเปลี่ยนระบบการผลิตของเกษตรกรมาเป็นเกษตรอินทรีย์นั้นไม่ใช่เรื่องง่าย ดังนั้นการจะให้เกษตรกรเลิกใช้สารเคมีจึงต้องใช้ทั้งความตั้งใจ เวลาและความรู้ หน่วยงานที่อบรมเกษตรกรจึงต้องปฏิบัติเป็นแบบอย่างเสียก่อน เพื่อนำไปสอนและเป็นตัวอย่างให้กับเกษตรกรอื่น ๆ ได้ปฏิบัติตาม

“...ปุ๋ยเรียมันทนใจจริง เพราะเป็นปุ๋ยทางวิทยาศาสตร์ ถ้าเราใช้ปุ๋ยอินทรีย์เราจะเหนื่อยช่วงแรก ๆ แต่ถ้าเราใช้ปุ๋ยเคมีเราจะเหนื่อยตลอดไป เพราะว่าพอดินมันแข็งเราก็ต้องขุด ต้องใช้แรงตลอด แต่ที่เราสามารถขุดกับมือก็ได้ อยู่ เราก็ไม่ต้องเหนื่อย ต้นไม้ที่เราปลูกไว้เราก็ไม่ต้องไปดูแลมันมาก เพราะมีไส้เดือนมาอยู่ มันช่วยพรวนดิน แต่ที่ดินของลุงยังไม่ได้ใช้การทำเกษตรอินทรีย์อย่างเต็มที่ เพราะว่า

ภรรยายังทำเกษตรเคมีอยู่ ลุงก็พยายามทำให้เขาดู แล้วค่อย ๆ ดึง
เขาเข้ามาทางนี้...”

(พิน ศรีสฤทธิ, สัมภาษณ์วันที่ 27 ตุลาคม 2557)

ค่านิยม (value) ของเกษตรกรส่วนใหญ่ มุ่งเน้นการผลิตแบบทำงานที่ สุด
ใช้เวลา น้อยที่สุด ให้ได้ผลผลิตสูงสุด ดังนั้นการทำเกษตรอินทรีย์จึงไม่ตอบโจทย์เพราะต้องใช้
ความเพียรมาก เวลาที่ต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์ธรรมชาติ ผลผลิตไม่มากนัก แต่จะเกิดผลดีใน
ระยะยาว การที่จะเปลี่ยนทัศนคติของเกษตรกรให้หันมาทำเกษตรอินทรีย์จึงทำได้ค่อนข้างยาก
แต่สามารถเปลี่ยนได้โดยการใช้ความตั้งใจ เวลา และความรู้ ถ่ายทอดแก่เกษตรกร
เมื่อทำให้เขาเปลี่ยนมุมมองใหม่ได้ เหมือนอย่างพินที่สามารถกลับตัวกลับใจหันมารักสุขภาพของ
ตนเองและผู้บริโภค เลือกทำเกษตรอินทรีย์ ถึงแม้ว่าทางภรรยาของพินจะไม่เห็นด้วยกับวิธีการนี้
แต่พินก็ยังมุ่งมั่นทำในสิ่งที่คิดว่าถูกต้องต่อไป เพื่อหวังว่าวันหนึ่งภรรยาจะเห็นถึงสิ่งดี ๆ ที่พินได้ทำ
และเปลี่ยนความคิดมาทำเกษตรอินทรีย์แบบตนบ้าง ดังนั้นการที่พินได้มาเป็นสมาชิกเครือข่ายกับ
ทางศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อแสวงหาทางออกของปัญหาที่เกิดจาก
สภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรม โดยหันมาปลูกผักปลอดสารพิษและปรับวิถีการผลิต เพื่อสร้างทางเลือก
ให้แก่ตนเอง จนนำมาสู่การพึ่งตนเอง

ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากจะสอนเรื่องการทำเกษตร
อินทรีย์แล้วยังสอนการดำรงชีวิตให้เกิดประโยชน์ต่อครอบครัว ต่อชุมชน และต่อสังคม
โดยการสอนให้มีการวางแผนในการการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิต และขณะเดียวกันได้เสริมสร้าง
พื้นฐานคุณธรรมทางด้านจิตใจแก่ผู้อบรมให้มีสำนึกในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต รู้จักดำเนินชีวิต
ด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ และพึ่งตนเองได้

“...ผมได้มาเป็นวิทยากรที่ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง
อยู่ 5-6 ปีแล้ว พูดเรื่องจากมายาชีวิต...สู่เศรษฐกิจพอเพียง ไม่เคย
มาอบรมสักครั้งเดียว ที่มาเป็นวิทยากรที่นี่ได้เพราะใช้ประสบการณ์
ชีวิต บทเรียนชีวิต มาเป็นอาจารย์ให้กับตัวเอง จากคนที่มีฐานะก็
กลายเป็นคนที่เกือบหมดตัว เพราะใช้ชีวิตที่ล้มเหลว หลงใน
อบายมุข จนหมดทรัพย์สินไป เพราะกิเลสมายา
แต่เรามีหลักศาสนาเป็นตัวกำกับกิเลสให้จมลง เราก็ต้องนึกถึงเรื่อง
บาป ทุกศาสนาก็สอนเรื่องบาปบุญคุณโทษทั้งนั้น บังไม่ได้เรียน
หนังสือไทย บังเรียนศาสนาอยู่ที่ฝั่งมาเลย์ บังเป็นอิหม่ามดูแลชุมชน

ในเรื่องการแต่ง การหย่าร้าง กฎหมายซารีอะห์ แต่สิ่งที่ผมได้ความรู้จากศูนย์คือ เราได้แลกเปลี่ยนความคิดกับอาจารย์ (ภานุ พัทธ์กะเผ่า) ได้แนวความคิดใหม่ และผมได้นำความรู้ตรงนี้อาไปใช้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเรา และได้เปิดศูนย์เรียนรู้ที่บ้านตัวเองด้วย เราได้สาธิตวิธีการทำด้วย ได้นำไปถ่ายทอดให้กับเกษตรกร...”

(ฟาซี เบ็ญหยีหามาน, สัมภาษณ์วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2558)

ฟาซี เป็นวิทยากรให้กับศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงถึงแม้ไม่เคยได้เข้าร่วมอบรม แต่มีความรู้จากประสบการณ์ชีวิตที่สามารถนำมาถ่ายทอดเรื่องราวให้เป็นแง่คิดแก่ผู้เข้าอบรมเพื่อไม่ให้หลงผิดแบบฟาซี ประสบการณ์ตรงนี้ก็ทำให้ฟาซีกลับตัวกลับใจใช้ชีวิตแบบพอเพียง เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับคนในสังคม เป็นอิหม่ามที่พัฒนาชาวมุสลิมให้อยู่ในกรอบหรือประพฤติทำความดี รับผิดชอบ อบรมสั่งสอนจริยธรรมตามหลักธรรมทางศาสนาอิสลามให้แก่เยาวชน นอกจากนี้ยังเปิดศูนย์เรียนรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรกรรม เพื่อแนะนำ และเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่คนในชุมชน ดังนั้นในการพัฒนาจึงควรเริ่มต้นจากการพึ่งพาตนเองให้ได้ก่อน แล้วจึงพัฒนาเป็นการรวมกลุ่มช่วยเหลือกัน จนนำไปสู่การร่วมมืออย่างเป็นขั้นตอน

จากที่ผู้วิจัยได้แบ่งเครือข่ายไว้ 3 เครือข่ายคือ เครือข่ายผู้นำชุมชน มีการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพคนในชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจถึงเทคโนโลยีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตรที่เพิ่มขึ้น สร้างหลักสูตรเพื่อถ่ายทอดให้กับเกษตรกรและประชาชน เพื่อนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาการผลิตและสามารถแก้ปัญหาทางการเกษตรในพื้นที่ของตนเองได้ อีกทั้งสามารถนำความรู้ไปพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ เพิ่มความมั่นคง ยั่งยืนให้กับตนเองและสังคม เครือข่ายภาครัฐมีการเข้าไปส่งเสริม และแนะนำตลอดจนร่วมพัฒนากระบวนการเรียนรู้ร่วมกับเกษตรกรอย่างใกล้ชิด จริงจัง จริงใจ และต่อเนื่อง และเครือข่ายเกษตรกร ได้รวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาที่เป็นข้อจำกัดของเกษตรกรรายย่อย หรือเพื่อพัฒนาสภาพการประกอบอาชีพ และชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิก ในความเป็นเครือข่ายจะมีการประสานงาน ช่วยเหลือซึ่งกัน ทำให้เกิดความเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการการผลิตและการตลาดได้อย่างยั่งยืน จะเห็นได้ว่าสมาชิกเครือข่ายทั้ง 3 เครือข่าย ได้มีการสร้างความสัมพันธ์กัน เพื่อสามารถระดมองค์ความรู้จากประสบการณ์จริง สู่การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างตรงประเด็น ทำให้เครือข่ายสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่าเครือข่ายของภานุ พัทธ์กะเผ่า ไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะ ตำแหน่งหรือศาสนา ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เป็นเสมือนพี่น้องตัวสำคัญ ที่ทำให้กลไกทางด้านการพัฒนาท้องถิ่นขับเคลื่อนได้อย่างต่อเนื่อง

การให้ความสำคัญของพื้นที่การจัดการดิน น้ำ ป่า อาชีพ ชุมชน เศรษฐกิจ ชุมชน เกษตรกรรมชุมชน การศึกษาชุมชน เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงของชุมชนจากฐานรากทั้งหมดนี้ จะทำได้ก็ต่อเมื่อคนในองค์กรชุมชน มีผู้นำที่เข้มแข็ง และเครือข่ายที่ดี ด้วยความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะเป็นพลังภายในที่จะทำให้ชุมชนสามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ได้ และพัฒนาชุมชนของตนไปในทิศทางที่คนในชุมชนมุ่งหวังร่วมกัน ทิศทางในการพัฒนาชุมชนจึงมีส่วนในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่ม องค์กร และเครือข่าย เช่นเดียวกับเครือข่ายของภาวนุ พิทักษ์เผ่า ที่ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่สมาชิกเครือข่ายที่ได้มาอบรม ประกอบด้วยการสร้างจิตสำนึกในวิถีชีวิต ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ใช้หลักคุณธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาชีวิตและสังคม การสร้างพลังชุมชน เครือข่าย โดยใช้หลักการบริหารจัดการทุนทางสังคม และทรัพยากรธรรมชาติของแต่ละชุมชน สร้างเทคนิควิธีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ น้ำหมักชีวภาพ สอนให้รู้จักการออมเงิน เป็นการสร้างความรู้ให้แก่เกษตรกรและประชาชนทั้งหลักทฤษฎีและหลักปฏิบัติ องค์ความรู้ที่สอนนั้นสามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมกับวิถีชีวิตของเกษตรกรหรือชุมชนในแต่ละพื้นที่เพื่อมุ่งหวังในการร่วมจัดการปัญหาทางการเกษตร โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เมื่อเกิดเครือข่ายทำให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการแก่เกษตรกร ชุมชนอื่น ๆ เป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายในระดับท้องถิ่นสู่สังคม ผ่านเกษตรกร ผ่านภาครัฐ และผ่านผู้นำชุมชนที่มีการจัดตั้งศูนย์บริการทางการเกษตรของชุมชนตนเองขึ้นเพื่อถ่ายทอดเทคนิค วิธีการต่าง ๆ ช่วยส่งเสริมให้เกษตรกรมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับชุมชนอื่น เกิดการพัฒนาและขยายตัวอย่างเป็นระบบ เป็นการสร้างเครือข่ายในการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน ดังนั้นหากต้องการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ในการเรียนรู้ ทำความเข้าใจในสาเหตุของปัญหา การวิเคราะห์สถานการณ์ ผู้นำควรสร้างแรงบันดาลใจให้เกษตรกรเกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา ว่าการทำเกษตรอินทรีย์ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงนั้นสามารถทำได้จริง ต้นทุนการผลิตลดลงกว่า การทำเกษตรเคมีหลายเท่าตัว สุขภาพร่างกายดีขึ้น ผู้บริโภคได้บริโภคสินค้าที่มีความปลอดภัย สภาพแวดล้อมก็ดีขึ้น โดยการสร้างจุดยืนทางความคิด วิธีการ ที่ทำให้เห็นคุณค่าและพลังในการพัฒนาชุมชน ตระหนักสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนรู้จักพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพิงจากภายนอก การทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งก่อน แล้วจึงค่อยออกสู่สังคมภายนอก ซึ่งการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งจะเป็นการฝึกพลังผู้นำและชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนและบุคคลภายนอกได้ศึกษาดูงานและนำไปเป็นแบบอย่าง ในการเรียนรู้ ทำให้เห็นคุณค่า นำมาสู่การเข้าใจปัญหา และสามารถกำหนดอนาคตของชุมชนตนเอง ให้อยู่รอดได้

กิจกรรมและขั้นตอนการฝึกอบรมของศูนย์ฯ

กิจกรรมด้านการเกษตร

ทางศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง จะมีการจัดอบรมเป็นคอร์ส ขึ้นอยู่กับผู้ที่ต้องการมาอบรมอยากได้แบบไหน สามารถจัดขึ้นมาได้ตามที่ต้องการ หรือจะเป็นแบบ ทางหลักสูตรจัดไว้อยู่แล้ว โดยจะมีให้เลือกว่าจะอบรม 1 วัน และ 2 วัน 1 คึ้น และ 3 วัน 2 คึ้น และ 4 วัน 3 คึ้น และ 5 วัน 4 คึ้น การอบรมที่มากขึ้นกิจกรรมก็จะเข้มข้นขึ้นตามไปด้วย ยิ่งอบรมมาก ก็ยิ่งมีความรู้แน่น มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงชีวิตมากตามไปด้วย กิจกรรมในแต่ละวันก็มีหลากหลาย มีทั้งฟังบรรยายจากภาณุ พิทักษ์เผ่า และวิทยากรท่านอื่น ๆ ที่ได้เชิญมาบรรยาย และยังมีให้ทำ กิจกรรมร่วมด้วย เพื่อให้ผู้เข้าอบรมสามารถเข้าถึง เข้าใจ ในเนื้อหามากขึ้น สามารถจดจำ นำกลับไป ประยุกต์ และปฏิบัติได้เองที่บ้าน และชุมชน

ผู้วิจัยจะอธิบายกิจกรรมในภาพรวมโดยไม่เจาะลึก หากผู้อ่านต้องการทราบวิธีการ ปฏิบัติเป็นขั้นตอนสามารถดูได้ที่ภาคผนวก ก ซึ่งจะมีตารางกิจกรรมแยกไว้ชัดเจน พร้อมทั้งอธิบาย วิธีการปฏิบัติไว้โดยละเอียด

ภาพที่ 17 ภาณุ พิทักษ์เผ่าอบรมหน่วยงานราชการของแก้วกัลยาสิกขาลัย

สถาบันพระบรมราชชนก

ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2557

จากที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ไปสำรวจกิจกรรมในวันที่ 18 พฤศจิกายน 2557 ซึ่งใช้วิธีการ สังเกตและจดบันทึกจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ดำเนินไปตลอดกิจกรรม มีบางส่วน of ข้อมูลที่ได้จากการ สัมภาษณ์ภาณุ พิทักษ์เผ่า เนื่องจากผู้วิจัยไม่ได้อยู่ดูการทำกิจกรรมตลอดทั้งวัน เป็นการเดินทางไป เพื่อสำรวจและเก็บข้อมูล ซึ่งโครงการที่ไปสำรวจคือ โครงการพัฒนาบุคลากรหลักสูตรการดำเนินชีวิต

ด้วยจิตอาสา ถวายพ่อหลวงฯ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลักสูตรวิถีชีวิต ปิงบประมาณ 2558 ได้มีคณะทัวร์จากหน่วยงานราชการของแก้วกัลยาสิกลวิทยาลัย สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข ได้มาอบรม 3 วัน 2 คืน ตั้งแต่วันที่ 17-19 พฤศจิกายน 2557 มีสมาชิกทั้งหมด 100 คน เป็นบุคลากรสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานอยู่ในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อาสาสมัครสาธารณสุข และจิตอาสา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มียะลา ปัตตานี นราธิวาส และ อาจารย์จากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สงขลา

แก้วกัลยาสิกลวิทยาลัย สถาบันพระบรมราชชนก มีหน้าที่หลักในด้านการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม ของบุคลากรกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งผู้อำนวยการสถาบันพระบรมราชชนกมีนโยบายให้สร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และขยายเครือข่ายลงสู่ชุมชน ตรงกับแนวคิดของศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้มาจัดอบรมต่อเนื่องทุกปี ติดต่อกันเป็นเวลา 3 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2555-ปี พ.ศ.2557 และปี พ.ศ.2558 จึงเป็นอีกปีหนึ่งที่ได้นำบุคลากรมาพัฒนาความรู้ คุณธรรม และสุขภาพ ตารางกิจกรรมที่ภานุ พิทักษ์เผ่า ได้คิดขึ้นเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับหน่วยงานสามารถนำไปปฏิบัติจริง และสามารถนำไปพัฒนาสังคมได้อีกทอดหนึ่ง จะแบ่งกิจกรรมออกเป็นช่วง ๆ ให้ทุกคนได้ทำร่วมกัน ตามความเหมาะสมของสถาบันที่ต้องการฝึกอบรมสมาชิกให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อพัฒนาบุคลากรสาธารณสุขให้เรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต
 2. เพื่อปลูกฝังปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำรงชีวิตให้อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง
 3. เพื่อติดตามประเมินผลการดำเนินงานสู่การปฏิบัติเป็นรูปธรรม ต่อเนื่องและยั่งยืน
- ทางเจ้าหน้าที่ของแก้วกัลยาสิกลวิทยาลัยจะมีการแจกเอกสารรายละเอียดให้ผู้เข้าร่วมได้รับรู้ขั้นตอนการฝึกอบรมในแต่ละวันว่ามีกิจกรรมอะไรบ้าง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วันที่ 1

วันแรกที่คณะผู้เข้าอบรมมาถึงที่ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเวลา 09.00 น. ได้ให้ไปเก็บสัมภาระให้เรียบร้อยก่อน แล้วจึงมากรอกแบบสอบถาม จากนั้นมารายงานตัว เพื่อแนะนำให้ทุกคนได้รู้จักกัน เพื่อให้ผู้เข้าอบรมรู้สึกว่าเป็นการต้อนรับที่อบอุ่น เป็นกันเอง เป็นเสมือนโรงเรียนอีกแห่งที่สอนแต่สิ่งดี ๆ ปลูกฝังให้สมาชิกสามารถพึ่งพาตนเองได้ เมื่อมารับความรู้ก็อยากให้นำความรู้ที่นั่นกลับไปใช้จริง ไม่ใช่แค่มาเรียนเพื่อรับรู้เพียงทฤษฎี แต่ปฏิบัติไม่ได้เลย ถ้าเป็นอย่างนั้นจะไปเผยแพร่ หรือเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลอื่น ๆ ได้อย่างไร ภานุ พิทักษ์เผ่า จึงได้จัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแต่ละกลุ่ม เพื่อให้มีความสอดคล้องกับชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคล หรือกลุ่มคน โดยมีกิจกรรมดังนี้

กิจกรรมปฏิบัติการ...เพาะถั่วงอกไร้สารพิษ โดยภานุ พิทักษ์เผ่า จะอธิบายขั้นตอน และปฏิบัติให้ดูเป็นแบบอย่าง จากนั้นให้ผู้เข้าอบรมสอบถามข้อสงสัย แล้วจึงเริ่มจับกลุ่มและแบ่งกันไปแต่ละกลุ่มเพื่อไปทำตามขั้นตอนที่ได้ฟัง ที่มีการสอนเรื่องการเพาะถั่วงอกนั้น เนื่องจากทุกวันนี้ ถั่วงอกที่จำหน่ายตามท้องตลาดใช้สารฟอกขาว ใส่ฟอร์มาลีน เพื่อให้ผักดูขาวสะอาด สดใหม่ ไม่เหี่ยว กรอบ เเต่งตั้ง แต่ถ้าหากเรารู้จักการเพาะถั่วงอกไว้รับประทานเองที่บ้าน เป็นการใช้ชีวิตแบบรักสุขภาพตัวเองมากยิ่งขึ้น เพราะเรากินเอง เราก็จะปลูกแต่สิ่งที่ดีต่อสุขภาพของตนเอง ไม่ใช้สารอันตราย

กิจกรรมการทำน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น มีคุณสมบัติเป็นน้ำมันอัมตัวที่ดีต่อสุขภาพ มีกรดลอริกแบบเดียวที่อยู่ในน้ำมันแม่ แต่มากกว่าน้ำมันแม่ถึง 53% น้ำมันมะพร้าวเป็นน้ำมันจากพืชชนิดเดียวในโลกที่มีกรดลอริก กรดชนิดนี้เองที่ทำให้ไขมันมะพร้าวมีคุณสมบัติที่ดีเด่น ดีกว่ายาปฏิชีวนะที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ที่สามารถฆ่าเชื้อแบคทีเรีย เชื้อรา ยีสต์ โปรโตซัว และไวรัส เชื้อโรคที่ยาปฏิชีวนะทั่วไปทำลายไม่ได้ เนื่องจากมีเกราะที่เป็นไขมันห่อหุ้มเยื่อของเซลล์ น้ำมันมะพร้าวจะทำลายเกราะนี้ลงได้ เพื่อเปิดโอกาสให้กรดลอริกเข้าไปฆ่าที่หลัง น้ำมันมะพร้าวสกัดเย็นไม่เพิ่มการดี้อายของเชื้อโรค ดังเช่น ยาปฏิชีวนะทั่วไป ซึ่งมักจะเกิดปัญหาที่ต้องใช้ยาในอัตราที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ จนในที่สุดก็ใช้ยานั้นไม่ได้อีก สารปฏิชีวนะในน้ำมันมะพร้าวไม่เป็นพิษต่อมนุษย์ และจะถูกสร้างขึ้นในร่างกายของมนุษย์ เมื่อบริโภคอาหารที่มีกรดลอริก อีกทั้งไม่เป็นอันตรายต่อแบคทีเรียที่เป็นประโยชน์ในลำไส้อีกด้วย ประโยชน์ของน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็นนั้นมีมากมาย เช่น นำมาปรุงอาหารได้ ใช้ขมิ้นน้ำมันมะพร้าวแบบ oil pulling therapy เพื่อกำจัดแบคทีเรียในช่องปาก ช่วยเรื่องผิวพรรณ ล้างสารพิษในร่างกาย ช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับร่างกาย ด้วยการช่วยเพิ่มไขมันชนิดดี (HDL) และไปช่วยลดไขมันชนิดไม่ดี (LDL) ซึ่งเป็นสาเหตุของการเกิดโรคหัวใจ ป้องกันโรคบางชนิด เป็นต้น

กิจกรรมการทำจุลินทรีย์พื้นบ้าน จะมีสูตรน้ำพอกกับน้ำแม่ น้ำแม่คือ น้ำหมักจากพืชสีเขียว ทำจากหน่อกล้วย หน่อไม้ ผักบุ้ง เอามาหมักกับน้ำตาลเป็นเวลา 15 วัน กระบวนการหมักจะฝึกจิตใจให้อ่อนโยนคือ เกษตรธรรมชาติจะทำให้เราได้สัมผัสกับธรรมชาติ ต้องไปเก็บผักก่อนพระอาทิตย์ขึ้น ประมาณ 06.00 น. เพราะถ้าเก็บช่วงที่พระอาทิตย์ขึ้นแล้วนั้น พืชจะสังเคราะห์แสงทำให้พืชอ่อนแรง ขาดพลัง เป็นการทำให้เกษตรกรเรียนรู้วิถีธรรมชาติ ส่วนน้ำพอกทำจากกล้วยน้ำว้า ฟักทอง มะละกอ ใช้น้ำพอกหลังจากที่พืชกำลังโตและกำลังจะออกดอก หรือกำลังจะให้ผลผลิตเพื่อไปกระตุ้นให้ดอก ติดลูก จากดอกกลายเป็นผล ทำให้โตเต็มที่ มีคุณภาพ รสชาติดี สีสวย ถ้าเกษตรกรมีความรู้แบบนี้ จะไม่มีวันยากจนและเป็นหนี้ ซึ่งภานุ พิทักษ์เผ่า ได้พิสูจน์ให้เห็นเป็นแบบอย่างแล้วว่าไม่มีวันที่เราจะยากจน ภายใต้การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ซึ่งองค์ความรู้ ภูมิปัญญา ที่ทำให้เกษตรกรไม่ตกเป็นทาสของเกษตรกรอื่น อีกทั้งเรื่องวิธีการจัดการหญ้า หากเกษตรกรไม่มีองค์ความรู้ก็จะหันไปใช้ยาฆ่าหญ้า ซึ่งก็เป็นต้นทุนที่ต้องเสีย วิธีจัดการหญ้าโดย

ไม่ต้องเสียเงินคือ การเอาหญ้ามาทำเป็นปุ๋ย โดยการตัดหญ้ามาคลุมดิน ช่วยให้ดินนุ่ม เป็นการหมักดิน ไล่เดือนจะมาอยู่ แมลงที่เป็นประโยชน์จะมาอาศัย แต่ถ้าเกษตรกรใช้ยาฆ่าหญ้าดินจะแข็ง เป็นการใช้เงินมากแต่ผลที่ได้กลับไม่ดีขึ้น เกษตรอินทรีย์จึงเป็นทางเลือกที่ทำให้เกษตรกรใช้เงินน้อยและผลที่ได้กลับมาดีขึ้น เพราะฉะนั้นเกษตรกรที่มาอบรม จะกลับไปพลิกฟื้นผืนดินใหม่ รู้จักเปลี่ยนแปลงความคิด ทำให้เศรษฐกิจ สุขภาพ คุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม ดีขึ้น

กิจกรรมบรรยาย...กินอยู่อย่างไรให้สุขภาพดี (ชีวิตร่ำให้/ปอดถูกตัดเพราะอหิวาต์) ภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้พูดในเรื่องของ อันตรายจากการสูบบุหรี่ และผู้ที่อยู่ใกล้คนสูบบุหรี่ บุหรี่เป็นสารเสพติดชนิดหนึ่งและเป็นสาเหตุของโรคหลายชนิดเช่น มะเร็งปอด มะเร็งกล่องเสียง มะเร็งช่องปาก เป็นต้น แต่สามารถป้องกันได้โดยการเลิกสูบบุหรี่ ซึ่งผู้ที่สูบบุหรี่จะมีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคมะเร็งปอดมากกว่าผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ แต่ขึ้นอยู่กับจำนวนและระยะเวลาที่สูบบุหรี่ สิ่งที่น่าเป็นห่วงคือ ผู้ที่ไม่ได้สูบบุหรี่ แต่จำเป็นต้องสูดควันบุหรี่จากผู้ที่อยู่ใกล้ซิด หรือในบริเวณอับที่มีควันบุหรี่อยู่ก็มีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคมะเร็งปอดได้เช่นกัน ทางศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง จึงจัดแบ่งโซนสำหรับสูบบุหรี่ให้กับผู้เข้าอบรมที่ยังไม่สามารถเลิกบุหรี่เพื่อไม่เป็นการรบกวนผู้อื่น แต่ถ้าผู้เข้าอบรมฝ่าฝืนกฎระเบียบไม่สูบในที่ที่จัดไว้ให้ จะถูกเชิญออกจากการศูนย์ฯ ทันทีโดยไม่มีข้อแม้ใด ๆ เพื่อจะได้ไม่เป็นเยี่ยงอย่างแก่บุคคลอื่น ทางศูนย์ฯ เล็งเห็นว่าเราจะอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขได้ก็ต่อเมื่อทุกคนต่างเคารพสิทธิของกันและกัน และให้ความเอาใจใส่ต่อสิทธิของผู้ไม่สูบบุหรี่ด้วยเช่นกัน

วันที่ 2

กิจกรรมภาพรวมในวันที่ 2 จะให้ผู้เข้าอบรมตื่นตั้งแต่ 4.30 น. ทำกิจกรรมธรรมะ รับอรุณ แบ่งระหว่างพี่น้องไทยพุทธ กับไทยมุสลิม ไปสวดมนต์ตามแต่ละศาสนา เรียนรู้หลักธรรม คำสอนของศาสนา เสวนาเรื่องหลักธรรมกับผู้เข้าอบรมเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดซึ่งกัน และกัน กิจกรรมกายบริหารเพื่อสุขภาพ ก่อนที่จะให้ผู้เข้าอบรมออกกำลังกายนั้นได้ให้ผู้เข้าอบรมอมน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็นคนละ 1 ซ้อนโต๊ะ โดยใช้เวลาประมาณ 15-20 นาที ระหว่างที่รอเวลา ผู้เข้าอบรมสามารถออกกำลังกายเดินตามความเหมาะสมของสภาพร่างกายแต่ละคน เมื่อครบกำหนดแล้วจึงบ้วนน้ำมันมะพร้าวทิ้ง

กิจกรรมเรียนรู้...การทำเตาผลิตและถ่านน้ำส้มควันไม้ ภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้สาธิตการผลิตเตาเผาถ่าน ที่มีวิธีการทำและขั้นตอนการใช้งานที่ไม่ซับซ้อน เมื่อผู้เข้าอบรมรู้วิธีการทำเตาเผาถ่านแล้วจึงสามารถทำน้ำส้มควันไม้ได้ ที่ได้จากการนำเศษใบไม้ ถ่านกลบ กิ่งไม้ต่าง ๆ มาเผาจากนั้นกลั่นออกมาได้เป็นน้ำส้มควันไม้ สามารถใช้น้ำควันไม้เพื่อลดปริมาณการใช้สารเคมีให้น้อยลง ซึ่งน้ำควันไม้สามารถป้องกันและไล่แมลงศัตรูพืชได้ ช่วยให้ติดดอกออกผล เพิ่มผลผลิต ลดโรคพืช เชื้อรา ดินจะมีสุขภาพดีขึ้น และช่วยฟื้นฟูดินเสื่อม

กิจกรรมจากมายาชีวิต...สู่เศรษฐกิจพอเพียง เป็นการเล่าเรื่องประสบการณ์จาก ฟาซี เบ็ญหยีหมาน มีอายุ 55 ปี ทำอาชีพเกษตรกร เป็นผู้นำศาสนาอิสลาม เคยล้มเหลวในชีวิต เพราะหลงใหลในอบายมุขจนหมดทรัพย์สินไป เพราะกิเลส มายาต่าง ๆ ก่อนหน้านั้นมีฐานะ ถึงจะหมด ทรัพย์สิน แต่กลับตัวกลับใจทัน เพราะอยู่อย่างพอเพียง ทำให้สามารถกลับมาตั้งต้นชีวิตใหม่ได้ จึงนำประสบการณ์ไปพัฒนาสังคมโดยการเป็นวิทยากร และได้เปิดศูนย์เรียนรู้ที่บ้านตนเอง

ภานุ พัทธ์กะเผ่า ได้บรรยายเรื่องโทษจากนมวัว เราถูกทำให้เชื่อว่านมวัวเป็นแหล่ง แคลเซียมที่ดีที่สุด แต่ความจริงแล้วนมวัวมีแคลเซียมสูงกว่านมวัว ซึ่งนมเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดโรค กระดูกพรุน เพราะอาหารที่มีแคลเซียมต่อฟอสฟอรัสในอัตราส่วน 2:1 หรือมากกว่านั้นจะเป็นแหล่ง แคลเซียมที่ดี ในขณะที่นมมีแคลเซียมต่อฟอสฟอรัส 2.35:1 ถือว่าดีกับทารก ส่วนนมวัวมีแคลเซียมต่อ ฟอสฟอรัส 1.27:1 จึงไม่ใช่แหล่งแคลเซียมที่ดี มิหนำซ้ำฟอสฟอรัสที่สูงเกินจะกระตุ้นให้ต่อม พาราไทรอยด์หลังฮอร์โมน ดึงเอาแคลเซียมจากกระดูกไปสมดุลกับฟอสฟอรัส ดังนั้นหากคนไทย อยากรักษาสุขภาพที่ดี ก็ให้หันมาบริโภคนมวัวพืช ทานผัก ทานผลไม้ ทานปลา และควรบริโภคอาหาร แต่พอดี กินแล้วก็ต้องรู้จักออกกำลังกาย เพื่อให้สุขภาพดีจากภายในสู่ภายนอก

กิจกรรมเรียนรู้ทำบัญชีครัวเรือน ในระยะเริ่มต้นของการทำบัญชีครัวเรือน ประชาชนส่วนใหญ่มักจะเห็นว่าค่าใช้จ่ายมากกว่ารายได้ ทำให้เกิดการท้อแท้ในการจัดทำบัญชี ครัวเรือน จึงไม่ต้องการที่จะบันทึกต่อไป ดังนั้น ภานุ พัทธ์กะเผ่า จึงพยายามกระตุ้นสร้างแรงจูงใจให้ ผู้เข้าอบรมสนุกกับการบันทึกบัญชีครัวเรือน เนื่องจากการบันทึกบัญชีครัวเรือน ไม่สามารถเห็นการ ลดลงของค่าใช้จ่ายได้ภายใน 1 เดือน จะต้องทำไปอย่างสม่ำเสมออย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้เห็น ภาพรวมว่าตนเองและครอบครัวที่รายรับเท่าใด รายจ่ายเท่าใด คงเหลือเท่าใด หรือ เงินไม่พอใช้ เท่าใดสามารถลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ทำให้เกิดการประหยัดและการออม และในที่สุดจะสามารถ แก้ไขปัญหาหนี้สินได้อย่างยั่งยืน

กิจกรรมการปฏิบัติการ...ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ภานุ พัทธ์กะเผ่า ได้อธิบายให้ผู้เข้าอบรม ฟังเกี่ยวกับการทำปุ๋ยอินทรีย์ว่า สมัยนี้เกษตรกรพึ่งตนเองไม่ได้ เพราะเกษตรกรไม่เข้มแข็ง จึงถูกชัก นำความคิดไปในทางที่ผิด มีการโฆษณา จูงใจถึงผลดีต่าง ๆ ปุ๋ยเคมีมีประสิทธิภาพดีเห็นผลเร็วทันใจ สามารถให้ผลผลิตได้มากทันต่อความต้องการของท้องตลาด ทำให้เกษตรกรมีความต้องการใช้สารเคมี ไม่สามารถปรับเปลี่ยนการผลิต และลดการใช้สารเคมีลงได้ พืชภัยจึงตกอยู่กับผู้บริโภค สอดคล้องกับ อัตราการเจ็บป่วยของคนไทยที่ป่วยด้วยโรคมะเร็งสูงขึ้น ทางศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจ พอเพียงจึงอยากจะช่วยให้เกษตรกรได้เห็นถึงความจริง อยากจะช่วยเหลือให้เกษตรกรมีความรู้ที่ ถูกต้อง ไม่เป็นหนี้ ไม่ยากจน พึ่งตนเองได้ มีสุขภาพที่ดี และมีสิ่งแวดล้อมที่ดี จึงต้องการสอนให้ เกษตรกรได้รู้ถึงวิธีการทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพใช้เอง

ภานุ พิทักษ์เผ่า ได้ยกตัวอย่างที่สวนของตนเองที่อำเภอรัตนภูมิว่าสมัยก่อนที่มาเริ่มตั้งต้นทำสวนใหม่ ๆ เดิมเป็นสวนยางใช้เคมี อันดับแรกที่ทำคือ โคนต้นยางออกหมด 10 ไร่ แล้วเอาใบไม้ เอาฟางข้าวมาคลุม ที่ปกคลุมผิวดินก็เป็นการคลุมผิวดินไว้ ป้องกันการสูญเสียน้ำ ความชื้นภายในดินทำให้หน้าดินอ่อนนุ่มสะดวกต่อการชอนไชของรากพืช แลวนั้นชาวนาปลูกข้าวก็ไปขอฟางข้าวเขามา ซึ่งทำตามพระราชดำริของในหลวง “อย่าเปลืองดิน ให้หมั่นดิน” ค่อย ๆ ปรับปรุงดิน หยุดการใช้เคมี ใช้กระบวนการของเกษตรอินทรีย์ เกษตรธรรมชาติ ในที่สุดจากดินที่ไม่มีไส้เดือนเลย ตอนนี้มีไส้เดือนเต็มไปหมด ต้นไม้งอกงามดี ออกลูกออกผลเต็มต้น จนชาวบ้านเห็นถึงผลลัพธ์ที่ดีจึงได้เข้ามาหา มาขอคำแนะนำ ภานุ พิทักษ์เผ่า มักจะพูดกับเกษตรกรเสมอว่า “การที่คุณใช้สารเคมี ปุ๋ยเคมี คุณจะมีบมรดกที่ไม่ดีให้แก่ลูกหลานกว่าเราได้ แต่หากทำเกษตรอินทรีย์ เหมือนกับดินในป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ ลูกหลานก็จะสุขสบาย”

กิจกรรมเกษตรพอเพียงเลี้ยงตนได้ ภานุ พิทักษ์เผ่าได้ฉายภาพทาง powerpoint ให้ผู้เข้าอบรมดูตัวอย่างสวนของตนเองที่อำเภอรัตนภูมิ ให้เข้าใจว่าหากเกษตรกรรู้จักทำสวนโดยใช้เกษตรอินทรีย์ สามารถมีเงินเก็บเลี้ยงตนได้ เราจะต้องกินทุกอย่างที่ปลูก ปลูกทุกอย่างที่กิน ที่เหลือก็นำไปขาย เกษตรกรก็จะมีรายได้เลี้ยงตนได้ ไม่ยากจน ไม่เป็นหนี้ แต่เกษตรกรจะต้องทำเกษตรแบบอินทรีย์ ต้นทุนต่ำ ได้ประสิทธิภาพที่สูง ไม่ใช่ยามาแมลงไม่ทำร้ายสุขภาพเกษตรกรเอง และผู้บริโภค ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมด้วย นอกจากนี้ยังมีภาพเกี่ยวกับเครือข่ายสมาชิกเกษตรอินทรีย์หลายท่าน มีตั้งแต่วัยรุ่น วัยทำงาน ไปจนถึงวัยสูงอายุ ที่ได้มาอบรมแล้วนำวิธีการไปปฏิบัติจริง จนประสบผลสำเร็จ

กิจกรรมเกษตรอินทรีย์วิถีไท...ทางเลือกใหม่เพื่อการพึ่งพาตนเอง (มาร์ตินฝรั่งทำนาไร่/อาร์เจนตินาสีนาชาติ) ภานุ พิทักษ์เผ่า ได้ยกตัวอย่างคนต่างชาติที่สนใจทำไร่นาสวนอย่าง มาร์ติน วินเลอร์ (Martin Wheeler) เป็นคนอังกฤษ เป็นเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์อยู่ที่ภาคอีสาน ได้ใช้ชีวิตตามแนวทางพระเจ้าอยู่หัว เขาได้พูดถึงประเทศอังกฤษว่า คนจนในอังกฤษไม่มีที่ดิน ถูกขุนนางยึดที่ดินไปหมด ส่วนคนรวยในอังกฤษสามารถมีที่ดินได้ไม่เกิน 1 ไร่ เพราะที่ดินอังกฤษต้องเสียภาษีแพง ดังนั้นหลักเศรษฐกิจพอเพียงทำได้เฉพาะเมืองไทย ทำให้คนจนในเมืองไทยมีที่ดิน ซึ่งเป็นบุญของคนไทยที่ได้อยู่ในเมืองไทย จึงอยากให้ผู้เข้าอบรมได้สำนึกในพระกรุณาธิคุณของในหลวง สำนึกรักแผ่นดินไทยให้มาก อยากให้หมั่นนำหลักคำสอนของในหลวงมาใช้ในการดำเนินชีวิต ชีวิตจะได้มีความพอเพียง และมีความสุข

ส่วนเรื่อง อาร์เจนตินาสีนาชาติ เป็นการให้ดูภาพทาง powerpoint และเปิดสารคดีให้ดู เรื่องราวของประเทศอาร์เจนตินาซึ่งเคยเป็นประเทศแฉกหน้าในการส่งออก มีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจสูง แต่ในที่สุดกลับต้องประสบกับวิกฤตเศรษฐกิจจากภาวะหนี้ต่างประเทศ ส่งผลให้พลเมืองของอาร์เจนตินามีชีวิตอยู่ต่ำกว่าเส้นความยากจน รัฐบาลจึงจำเป็นต้องปฏิรูปเศรษฐกิจเพื่อ

ความอยู่รอด เริ่มจากการการแปรรูปรัฐวิสาหกิจโดยรัฐบาลใช้จ่ายเงินมหาศาลเพื่ออัมรัฐวิสาหกิจ และนโยบายประชานิยม การเปิดเสรีการค้า การให้สิทธิต่างชาติซื้อแผ่นดิน การปฏิรูประบบราชการ การยกเลิกแก้ไขกฎหมายที่ปกป้องผลประโยชน์ของประชาชนในชาติ เป็นต้น จึงเป็นสาเหตุหลักของความตกต่ำในประเทศอาร์เจนตินา ภาณุ พิทักษ์เผ่าจึงอยากให้ผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้ และเปรียบเทียบกับประเทศไทยที่เราได้อยู่อาศัย นำมาคิดทบทวนถึงสิ่งที่ดีในประเทศไทยซึ่งเป็นเมืองอยู่ชิวชิวน้ำ ต่อให้เศรษฐกิจของประเทศไทยจะตกต่ำ ทำให้ไม่มีเงินพอใช้จ่าย แต่พลเมืองในประเทศไทยยังมีกินในทางกลับกันนั้นประเทศอาร์เจนตินา เวลาเศรษฐกิจตกต่ำ พลเมืองในประเทศไม่มีกินไม่มีใช้เลย ภาณุ พิทักษ์เผ่าจึงอยากให้ผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้ และเกิดความนึกคิดจากการได้ชมสารคดีเรื่องนี้ว่าได้ข้อคิดอย่างไร และควรแก้ไขอย่างไรถ้าหากมีเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นในประเทศไทย ดังนั้นคนไทยต้องรู้จักหวงแหนประเทศ สำนักรักประเทศไทยให้มากขึ้น รู้จักพึ่งพาตนเอง อยู่อย่างพอเพียง หากว่าอาร์เจนตินาได้ตระหนักถึงการดำเนินนโยบายทางการเงินที่มีความสมดุลและพอเพียง เช่นเดียวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงของประเทศไทย เชื่อว่าภาวะวิกฤตความล่มสลายที่เกิดขึ้น อาร์เจนตินาคงจะไม่เกิดขึ้นแน่ เรื่องอาร์เจนตินาสืบชาติเป็นการให้ผู้เข้าอบรมได้ทวนคิดถึงประเทศของเราเอง เป็นการปลูกสร้างจิตสำนึกคนให้รักประเทศชาติบ้านเมือง

วันที่ 3

กิจกรรมวางแผนชีวิตและการผลิตพอเพียง เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เข้าอบรม ออกแบบชีวิต จากที่ได้มาอบรมทั้งหมด คิดว่าจะนำไปปรับใช้กับชีวิตของตัวเองอย่างไร เช่น บางกลุ่มวางแผนว่าจะกลับไปเลิกใช้สารเคมี จะกลับไปปลูกผักกินเอง ทำสบู่ใช้เอง ทำน้ำยาล้างจาน เป็นต้น หลังจากอบรมเสร็จ 2-3 เดือน ภาณุ พิทักษ์เผ่า จะลงไปติดตามผล ไปเยี่ยมเยียนถึงบ้านแต่ละกลุ่มหลังจากรับประทานอาหารเช้า จึงได้มาเลือกคณะกรรมการประจำรุ่น จากนั้นภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้ให้ผู้เข้าอบรมมาทำกิจกรรมเปิดใจก่อนจาก เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมทุกคนได้พูดถึงความรู้สึกที่ได้มาอบรมที่ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อเสร็จแล้วก็พักดื่ม น้ำสมุนไพร เพื่อสุขภาพ ก่อนจะแยกย้ายกันกลับได้ร่วมกันปิดพิธีด้วยการร้องเพลงคำมั่นสัญญาและถ่ายรูปพร้อมเพรียงกันเป็นการจบพิธีโดยสมบูรณ์

ภาพที่ 18 ผู้เข้าอบรมชาวเกษตรกร
ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2558

อีกกิจกรรมหนึ่งเป็นโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลักสูตรเกษตรอินทรีย์วิถีไท อบรมตั้งแต่วันที่ 13-15 กุมภาพันธ์ 2558 สนับสนุนโดยสำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดสงขลา ผู้ที่มาอบรมส่วนใหญ่คือ เกษตรกร มาอบรมทั้งหมด 21 คน ผู้วิจัยได้ไปสังเกตการณ์วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2558 โดยกิจกรรมมีความคล้ายคลึงกับหน่วยงานราชการของแก้วกัลยาสิกขาลัย สถาบันพระบรมราชชนก แต่มีบางกิจกรรมที่มีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับผู้เข้าอบรมบางช่วงบางตอน ผู้วิจัยจะอธิบายรายละเอียดกิจกรรมที่มีความแตกต่างกันอย่างคร่าว ๆ เพื่อไม่เป็นการอธิบายซ้ำ (ผู้อ่านสามารถดูรายละเอียดได้ที่ภาคผนวก ก) โดยกิจกรรมมีดังต่อไปนี้

วันที่ 1
 กิจกรรมกินทุกอย่างที่ปลูก ปลูกทุกอย่างที่กิน (สาธิตการปลูกผักไร้สารพิษ หลากหลายวิธี) เป็นกิจกรรมที่สาธิตการปลูกผักไว้กินเองที่บ้าน ด้วยวิธีง่าย ๆ ถึงแม้ผู้เข้าอบรมจะไม่มีที่ดินในการปลูกผักไว้กินเอง ก็สามารถปลูกได้ในภาชนะเหลือใช้ที่บ้าน เช่น ขวดน้ำมันพืช ตะกร้าเก่า ๆ ก่อ้งโพน เป็นต้น

พอกดน้ำสมุนไพรเพื่อสุขภาพ ดื่มน้ำข้าวกล้องงอก “ข้าวกล้องงอก” เป็นข้าวที่ผ่านกรรมวิธีการสีเพียงครั้งเดียวเพื่อให้เปลือก (แกลบ) หลุดออกไป ดังนั้นจึงยังมีจมูกข้าวและเยื่อหุ้มเมล็ดข้าวที่เป็นสีน้ำตาลและสีแดง (รำ) เหลืออยู่ เมื่อนำมาแช่น้ำจึงทำให้เกิดการงอกจากเมล็ดข้าวกล้อง ซึ่งส่วนที่งอกขึ้นมาเราเรียกว่า กาบ (GABA) หรือ gamma amino butyric acid ค่ามากกว่าข้าวกล้องตามปกติถึง 15 เท่า กรดนี้จัดอยู่ในกลุ่มโปรตีนที่ช่วยบำรุงเซลล์ประสาท อีกทั้งยังทำให้สมองเกิดการผ่อนคลายและนอนหลับสบาย

กิจกรรมการทำน้ำอัลคาไลน์ (alkaline water) เป็นน้ำดื่มที่สะอาดมีสภาพน้ำค่าความเป็นด่าง และมีแร่ธาตุสารอาหารที่ร่างกายต้องการ ไม่ว่าจะเป็น แคลเซียม โซเดียม แมกนีเซียม

และโปรแทสเซียม ผสมอยู่ในน้ำ น้ำอัลคาไลน์มีค่า PH ตั้งแต่ 7 ขึ้นไป ของทางศูนย์เรียนรู้คุณธรรม เพื่อเศรษฐกิจพอเพียงมีค่า PH อยู่ที่ 13 สำหรับผู้ที่ได้ดื่มน้ำอัลคาไลค์เป็นประจำจะช่วยปรับสมดุลในร่างกาย ล้างลำไส้ บรรเทาอาการกรดไหลย้อน น้ำอัลคาไลน์มีทั้งแบบที่ผสมน้ำเปล่าพร้อมดื่ม และมีแบบที่ยังไม่ผสมเป็นน้ำอัลคาไลน์เข้มข้น ดังนั้นเวลาดื่มจะต้องนำไปผสมน้ำเปล่าเพื่อให้เจือจางตามอัตราส่วนข้างขวดระบุไว้ก่อน เพราะอาจจะเป็นอันตรายต่อระบบร่างกายได้

วันที่ 2

กิจกรรมกายบริหารเพื่อสุขภาพ (การฝึกโยคะอาสนะ) โยคะอาสนะเป็นการสร้างความสมดุลของร่างกาย-จิตใจ และจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นการฝึกโยคะทางกายบริหาร ทำกายบริหารที่ดำเนินอย่างนิ่มนวลและละเอียดอ่อน เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่น ทำให้กล้ามเนื้อผ่อนคลาย และทำให้ระบบกระดูกสันหลังแข็งแรง มีประสิทธิภาพในทางสรีรศาสตร์จะถูกทำให้มีความสมดุล กลมกลืนซึ่งกันและกัน และพิษในร่างกายจะถูกขับออกไป เช่น ท่าเรือ เริ่มด้วยการนั่งบนพื้น ค่อย ๆ ยกขาขึ้นพร้อมกับเอนตัวไปด้านหลัง และยกขาขึ้นทำมุมกับพื้นประมาณ 45 องศา โดยให้ปลายเท้าอยู่เหนือศีรษะ และยกแขนขึ้นเหยียดตรงขนานกับพื้นให้อยู่แนวเดียวกับระดับหัวไหล่ โดยหันฝ่ามือเข้าหาตัวพร้อมกับเหยียดหลังตรงทั้งน้ำหนักลงบนกัน ทำนี้ช่วยช่วยลดความเครียด ระบบย่อยอาหารทำงานได้ดีขึ้น กระตุ้นอวัยวะภายใน และช่วยให้กล้ามเนื้อบริเวณหน้าท้อง สะโพกและหลังแข็งแรง ท่านี้เริ่มจากให้นอนราบกับพื้น โดยคว่ำหน้า แล้วยกตัวขึ้นโค้งไปด้านหลังให้สุด ดันแขนและมีอวางชิดลำตัวด้านข้าง ขาชิดกัน หรือจะแยกขาออกประมาณหนึ่งช่วงไหล่ก็ได้ ทำนี้ช่วยช่วยลดอาการปวดหลัง เป็นต้น

ภาพที่ 19 ผู้เข้าอบรมนำภาชนะไปล้าง
ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2558

ช่วงพักดื่มน้ำสมุนไพรเพื่อสุขภาพ จะให้ผู้เข้าอบรมดื่มน้ำคลอโรฟิลล์ พอดื่มเสร็จ ผู้เข้าอบรมจะนำภาชนะไปล้าง อย่างมีระเบียบจากนั้นกลับมานั่งที่เดิม เพื่อฟังการอบรม ซึ่งจะสอนวิธีการทำน้ำดื่มน้ำคลอโรฟิลล์ให้ผู้เข้าอบรมฟัง สรรพคุณของน้ำคลอโรฟิลล์ว่ามีประโยชน์ในการชำระล้าง ขจัดสารพิษ และสิ่งสกปรกออกจากร่างกาย รักษาสมดุลเพิ่มปริมาณออกซิเจน และเม็ดเลือดแดง ช่วยทำให้ผิวพรรณมีสุขภาพดี ต้นกล้าข้าวสาธิตคือ สูดยอดของคลอโรฟิลล์ 98% หากเปรียบเทียบการดื่มน้ำคลอโรฟิลล์ 1 ออนซ์ เท่ากับกินผัก 1.5 กิโลกรัม

กิจกรรมการทำบัญชีถวายเป็นทาน เนื่องจากภาวะสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วย กระแสวัตถุนิยมและความฟุ้งเฟ้อ ฟุ้งเฟ้อ จนทำให้คนไทยหลงผิดไปตามกระแสนิยมจนกลายเป็นปัญหา โดยเฉพาะปัญหาหนี้สินที่ไม่มีวันจบสิ้น ทางออกในการดำรงชีวิตให้อยู่รอดภายใต้สังคมในปัจจุบันแนวทางหนึ่งที่ประชาชนควรยึดถือคือ การพึ่งตนเอง รู้จักความพอประมาณ และไม่ประมาท ตามแนวปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงมองเห็นถึงความสำคัญของการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตัวเอง รู้จักความพอมีพอกิน พอมีพอใช้ คำนึงถึงหลักเหตุผล และประมาณตนเอง ทางศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้นำคำแนะนำคำสอนมาถ่ายทอดให้กับผู้เข้าอบรมได้ปฏิบัติตาม ฉะนั้นการจะนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน สิ่งแรกที่ต้องทำคือ ต้องจดบัญชีรายรับจ่ายรายครัวเรือนของตนเอง เพื่อตรวจสอบว่ามีรายรับ-รายจ่าย ในชีวิตประจำวันของครัวเรือนตนเองเหมาะสมหรือไม่ การทำบัญชีครัวเรือนคือการจดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของตนเอง ภายในครอบครัว ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกจะเป็นตัวบ่งชี้ที่ดี ปัจจุบันและอนาคตของชีวิตตนเอง สามารถนำข้อมูลดีมาบอกปัจจุบัน และอนาคตได้ ข้อมูลที่ได้บันทึกไว้จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนชีวิต และกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตครอบครัว

ภาพที่ 20 สุวินัย หนุยัง

ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2557

กิจกรรมสินค้าเกษตรแปรรูปและผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ คุณสุวินัยอยู่อำเภอสทิงพระ มีทรัพยากรที่ดี ขึ้นชื่อเรื่องการทำเกษตรแบบ “โหนด-นา-เล” ได้ จึงได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในท้องถิ่นของตนเอง โดยการปลูกตาลโตนด ทำนาโยน ทำสวนปาล์ม โดยใช้วิธีเกษตรอินทรีย์ ผลจากตาลโตนดนำมาแปรรูปเป็นลูกตาลไซเดอร์ ไชร์ปลูกตาล ครีมลูกตาล น้ำต่างอัลคาไลน์ จากผลตาล ซึ่งผลิตภัณฑ์เหล่านี้ดีต่อสุขภาพอีกด้วย เช่น อย่างเช่น ลูกตาลไซเดอร์มีค่า PH2 ซึ่งมีความเป็นกรดสูงมาก ความเป็นกรดนี้ได้จากธรรมชาติของผลลูกตาลที่เกิดจากการหมักด้วยกรรมวิธีทางธรรมชาติ ลูกตาลไซเดอร์เมื่อรับประทานเข้าไปจะช่วยในเรื่องของการลดระดับไขมัน คอเลสเตอรอล กรดตามธรรมชาติต่างจากกรดเคมีคือ กรดธรรมชาติไม่กัดกระเพาะแต่เป็นการช่วยย่อยอาหาร แต่กรดเคมีจะกัดกระเพาะ และไม่ช่วยในเรื่องการย่อยอาหาร ส่วนน้ำต่างอัลคาไลน์มีค่า PH14 ซึ่งในน้ำต่างทั่วไปถูกบรรจุขวดพลาสติกค่า PH จะอยู่แค่ไม่เกิน 12 ขวดพลาสติกบางจำพวกนั้นเวลาบรรจุน้ำต่างค่าความต่างมันต่างกันทำให้เกิดเป็นตะกอนแยกชั้นขึ้น อีกทั้งขวดพลาสติกบางชนิดมีสารอันตรายตกค้างด้วย เวลาเลือกใช้ก็ต้องระวังให้ดี แต่คุณสุวินัยเลือกใช้ขวดแก้ว ในการบรรจุน้ำต่าง ก่อนที่จะบรรจุก็ต้องล้างทำความสะอาดขวดเสียก่อน การล้างก็ต้องล้างด้วยน้ำหากขวดที่ต้องบรรจุความเป็นกรดก็ต้องล้างด้วยกรด เพื่อเวลาบรรจุน้ำที่เป็นกรดหรือต่างจะได้ไม่แยกชั้นตะกอนขึ้น ทำให้น้ำต่างของคุณสุวินัยที่บรรจุในขวดแก้วมีค่า PH สูงถึง 14 ทำให้สามารถเก็บได้นาน ไม่ตกตะกอน และสรรพคุณก็ยังดีอยู่ ช่วยในเรื่องของการรักษาสมดุลความเป็นกรด-ด่าง ในร่างกาย เป็นต้น

กิจกรรมเกษตรอินทรีย์วิถีไท...ทางเลือกใหม่เพื่อสุขภาพ เดิมภานุ พัทธ์ฆะเฒ่า เป็นผู้สอน และได้ถ่ายทอดให้กับอนุวัติ ลักกิตโรเป็นผู้สอนแทน ซึ่งอนุวัติ ลักกิตโร อายุ 30 ปี เป็นวิศวกร ได้เงินเดือนประมาณ 40,000 บาท ได้วางแผนเตรียมลาออกจากการงาน เพราะเขาได้ปลูกผักกินเองรอบบ้านประมาณ 1 ไร่ เริ่มจากการที่ปลูกกินเองเพื่อให้ลูก 2 คน ทำให้สุขภาพของคนในครอบครัวดีมาก เนื่องจากได้กินผักที่ปลอดภัย ตอนแรกอนุวัติ ลักกิตโร คิดว่าแค่ปลูกไว้กินเองที่บ้าน แต่ปรากฏว่าผักเหลือจากการบริโภคในครัวเรือนมากมาย เลยนำมาวางขายหน้าร้านครัวเพื่อนสุขภาพของภานุ พัทธ์ฆะเฒ่า ขายเป็นรายได้เสริมแต่ปรากฏว่าได้เดือนหนึ่ง 4-5 หมื่นบาท ทั้งที่ราคาผักที่ตั้งขายเพียง 20 บาทเท่านั้น จึงนำไปสู่การวางแผนที่จะลาออกจากการงาน เพราะเงินเดือนที่บริษัทจ้าง 40,000 บาท แต่ถูกใช้งานจนคุ้มค่าจ้าง อีกทั้งยังต้องถูกย้ายงานไปต่างจังหวัดทุกเดือน อนุวัติ ลักกิตโร จึงคิดว่าเอาที่เวลาเหลือมาอยู่กับครอบครัวดีกว่า

วันที่ 3

กิจกรรมตอบปัญหาสารพัน เป็นช่วงที่ผู้เข้าอบรมสามารถสอบถามปัญหาทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องชีวิต เรื่องครอบครัว เรื่องหนี้สิน หรือเรื่องปัญหาที่ยังไม่เข้าใจในการเรียน มีข้อสงสัยสามารถถามได้หมด เช่น บางคนอยากฆ่าตัวตาย พอได้มาอบรมก็รู้สึกดีขึ้น ภานุ พัทธ์ฆะเฒ่าได้นำเอาหลักธรรมคำสอนของศาสนามาเป็นแนวทางชี้นำชีวิต ถ้าเป็นศาสนาพุทธนั้น พระพุทธเจ้าได้บอกไว้ว่าการฆ่าตัวตาย เป็นการทำร้ายตัวเองซึ่งบาปกว่าการทำร้ายคนอื่น เพราะการทำร้ายคนอื่นนั้นเราไม่สามารถรับรู้ได้ว่ารู้เขาเจ็บแค่ไหน แต่การทำร้ายตนเองเราสามารถรับรู้ได้ว่าเรากำลังเจ็บอยู่ และการฆ่าตัวตายทำให้ไม่สามารถไปผูกไปเกิดอีก วิญญาณจะร้อนรุ่ม พเนจร เป็นสัมภเวสี เพราะฉะนั้นการฆ่าตัวตายเป็นบาปใหญ่ยิ่งเรามาแก้กันที่ทุกข์ดีกว่า ปัญหาที่ทุกคนกำลังทุกข์อยู่จงมองให้เป็นบวก ดังนั้นการตอบปัญหาต่าง ๆ จึงต้องอาศัยหลักธรรมทางศาสนา ศาสนาจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการใช้ประกอบการดำรงชีวิตประจำวัน เพราะศาสนามีคุณค่ามากมายต่อมนุษย์ในด้านจิตใจ เป็นที่พึ่งทางใจ ทำให้มนุษย์ไม่อ้างว้างเวลาประสบปัญหาในชีวิต ผู้ที่มีปัญหาต่าง ๆ ย่อมสามารถนำหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ และเลื่อมใสศรัทธาช่วยนำพาชีวิตให้ไปสู่เป้าหมายที่ตนตั้งไว้ได้ ศาสนิกชนทุกศาสนาจะไม่ตกเป็นเครื่องมือของอำนาจใฝ่ต่ำ เมื่อทุกคนยึดมั่นในหลักธรรมทางศาสนาแล้ว ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นก็จะแก้ไขได้ ปัญหาต่าง ๆ จะลดน้อยลงและไม่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการขัดแย้งจนลูกหลานเป็นสงครามหรือข้อพิพาทระหว่างสังคมไม่เกิดการเอาเปรียบในสังคม ไม่เกิดการทำร้ายร่างกายจิตใจซึ่งกันและกัน และไม่มีปัญหาการทำลายสภาพแวดล้อมหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ จนทำให้สังคมที่ตนอยู่อ่อนแอลง

กิจกรรมการตลาดที่เป็นธรรมและยั่งยืน (รูปแบบการจัดการตลาดที่หลากหลาย) ตลาดที่เป็นธรรม เกิดจากตลาดที่เอาเปรียบผู้ผลิตและผู้บริโภค ผู้บริโภคถูกมัดมือชกให้ซื้อสินค้าในราคาที่แพงเกินไป เนื่องจาก สินค้าอุปโภคบริโภคนั้นจำเป็นต้องกินต้องใช้อยู่ทุกวัน ทำให้หลีกเลี่ยง

ราคาที่พักค้าแม่ค้าตั้งสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ ไม่ได้ ส่วนผู้ผลิตก็ถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลางทำให้ไม่ได้กำไรเลย อีกทั้งยังเพิ่มภาระหนี้สินมากขึ้นอีกด้วย ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงจึงเล็งเห็นปัญหาเหล่านี้ที่ต้องได้รับการแก้ไข จึงได้สร้างตลาดที่เป็นธรรมและยั่งยืนขึ้น เป็นร้านค้าครัวเพื่อนสุขภาพ ร้านค้าแห่งนี้เป็นแหล่งค้าส่งและค้าปลีกสินค้าเกษตรต่าง ๆ ที่ให้สมาชิกเครือข่ายสามารถนำสินค้าของตนเองมาวางจำหน่ายได้ และสินค้าทุกชิ้นต้องเป็นสินค้าที่ปลอดภัย ไม่มีสารเคมี ไม่ใช่สินค้าที่มาจากสัตว์ หากสมาชิกในเครือข่ายคนใดสนใจอยากนำสินค้ามาวางจำหน่ายสามารถตั้งราคาผลผลิตได้เอง เพื่อให้เกษตรกรสามารถมีกำไรจากการที่ตัวเองต้องลงมือ ลงแรงทำเกษตร และราคาต้องไม่สูงจนเอาเปรียบผู้บริโภคเกินไป เมื่อจำหน่ายสินค้าได้จะต้องแบ่งให้ร้านค้าครัวเพื่อนสุขภาพ 20% เกษตรกรสามารถได้ 80% เนื่องจากภานุ พิทักษ์เผ่า คิดว่าผู้จำหน่ายถือว่าเป็นคนกลาง ควรจะได้น้อยกว่าผู้ผลิตที่เป็นคนลงมือปลูก ยกตัวอย่างเช่น

ภาพที่ 21 แดงโมของโต๊ะอิหม่ามรอฮีม
ที่มา: ภานุ พิทักษ์เผ่า เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2557

โต๊ะอิหม่ามรอฮีม อำเภोजะนะ ได้ทำสวนแดงโมโดยวิธีเกษตรอินทรีย์ ตั้งราคาขายอยู่ที่ กิโลกรัมละ 20 บาท ภานุ พิทักษ์เผ่า ได้บวกกำไรเพิ่มอีก 5 บาท เนื่องจากต้องไปขนสินค้าจากอำเภोजะนะมาวางจำหน่ายหน้าร้านค้าครัวเพื่อนสุขภาพด้วยตนเอง จะเห็นได้ว่าภานุ พิทักษ์เผ่า ได้บวกกำไรน้อยมาก แต่มีความเชื่อในประโยคที่ว่า “our loss is our gain” ขาดทุนของเราคือกำไรของเรา ยิ่งให้ไปก็ยิ่งได้คืนมา สิ่งนั้นคือ อริยทรัพย์ ซึ่งทรัพย์สินในใจหรือคุณธรรมอันประเสริฐที่อยู่กับตัวเรา มันจะติดตัวเราไป อีกทั้งในขณะที่ภาวะเศรษฐกิจเมืองไทยตกต่ำ ภานุ พิทักษ์เผ่า จึงอยากให้ผู้บริโภคได้กินของดี ๆ นอกจากนำมาวางจำหน่ายที่หน้าร้านค้าครัวเพื่อนสุขภาพแล้วยังนำไปส่งให้โรงพยาบาลหาดใหญ่อีกด้วย

กิจกรรมผู้ใหญ่บ้านรุ่นใหม่หัวใจพอเพียง เจตน์ธันส์ กุลนิล อายุ 35 ปี อาชีพผู้ใหญ่บ้านและเป็นเกษตรกร อยู่ที่หมู่ 2 บ้านแม่ทอมตก ที่เลือกเข้ามาอบรมเพราะเห็นถึงปัญหาของหมู่บ้าน ปัญหาอันดับแรกคือ การพนัน การเล่นหวยสัตว์ จะเป็นการขายซื้อสัตว์ทั้งหมด 36 ตัว ซึ่งจะมีกลอนมาให้เพื่อใช้เป็นคำใบ้ ชาวบ้านก็จะต้องมานั่งถอดรหัสกันว่า คำใบ้นี้คือ สัตว์ตัวอะไร จะเล่นทายหวยสัตว์วันละ 2 รอบ คือ รอบเช้ากับรอบเย็น ทำให้วันหนึ่ง ๆ ชาวบ้านไม่ต้องออกมาหาเงินอะไร รอเวลาเล่นการพนันอย่างเดียว จึงนำมาซึ่งปัญหาครอบครัวแตกแยก เป็นหนี้สิน ยากจน เจตน์ธันส์ กุลนิล ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2553 ปัญหาเหล่านี้ได้เกิดขึ้นมาก่อนหน้านี้นานมากแล้ว เมื่อได้มาเป็นผู้ใหญ่บ้านจึงได้จัดการปัญหาเหล่านี้ อันดับแรกโดยดูต้นเหตุของปัญหาว่าเกิดจากสาเหตุอะไรที่ทำให้ชาวบ้านมีหนี้สินมากมาย เพราะชอบกู้หนี้ยืมหนี้นอกระบบ ซึ่งเป็นการกู้ที่คิดดอกเบี้ยโหดมาก เวลาให้ชาวบ้านมาประชุมเพื่อปรึกษาหารือก็ไม่ได้ได้รับความร่วมมือ เวลาพัฒนาหมู่บ้าน ก็ไม่มีชาวบ้านออกมาเลยสักคน มีแค่ อบต. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แค่เพียง 5-6 คน ที่ทำกันอยู่ตลอด จึงทำให้ไม่รู้สาเหตุของปัญหาชุมชนว่าเกิดจากอะไร เจตน์ธันส์ กุลนิล จึงต้องใช้วิธีเก็บข้อมูลในหมู่บ้าน ทำข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ.2553-ปี พ.ศ.2554 โดยการจดข้อมูลพื้นฐานจำพวก ชื่อ ที่อยู่ รายรับ รายจ่าย แล้วนำมาวิเคราะห์ เพื่อสรุปผลออกมา จึงได้มาเป็นคำตอบของปัญหา และทำ SWOT เพิ่มเติมจึงได้รู้ว่าปัญหาเกิดขึ้นจากอะไร เมื่อรู้ถึงปัญหาก็ต้องมาหาทางแก้ไข แต่เจตน์ธันส์ กุลนิล ไม่รู้ว่าจะแก้ยังไง จึงไปปรึกษาผู้ที่มีความรู้ด้านการเกษตรหาปราชญ์ชาวบ้าน เพราะเจตน์ธันส์ กุลนิล จบด้านวิศวกรรมศาสตร์ซึ่งคนละสายกับเกษตรกรรมโดยสิ้นเชิง ก็ได้เข้าหาผู้รู้เรื่องการเกษตร พูดคุยกับคนที่รู้เรื่อง และได้มาอบรมที่ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง 1 ครั้งเมื่อปี พ.ศ.2554 จึงนำความรู้ทั้งหมดที่ได้จากการอบรมไปเปิดอุทยานศูนย์เรียนรู้เพื่อการศึกษาที่บ้านของตนเอง เริ่มจากนำกลับไปปฏิบัติเองก่อน จนสามารถเป็นที่พึ่งให้แก่ชาวบ้านในชุมชนได้ ซึ่งอุทยานศูนย์เรียนรู้เพื่อการศึกษา มีสอน เรื่องพลังงานทดแทน เมาถ่าน ทำถ่าน ทำสบู่ ทำน้ำยาเอนกประสงค์ เลี้ยงไก่ไข่แบบชีวภาพ เพาะเห็ด ทำปุ๋ยชีวภาพต่าง ๆ ทั้งแบบน้ำ และแบบแห้ง การขยายพันธุ์พืช เป็นต้น เพื่อให้ชาวบ้านและผู้ที่มาอบรมได้เห็นถึงกรรมวิธีการปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้ผู้เข้าอบรมนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง และจะได้จำได้ว่าทำอย่างไร แต่กว่าจะทำให้ชาวบ้านยอมรับได้นั้น ในช่วงแรกชาวบ้านใช้สารเคมี 100% เช่น ยาปราบศัตรูพืช ยาฆ่าหญ้า เป็นต้น เจตน์ธันส์ กุลนิล จึงพยายามเข้าหาชาวบ้านแทนโดยการลงไปเยี่ยมบ้านชาวบ้านทุกเดือนทั้งหมด 58 ครัวเรือน เพื่อตรวจสอบสุขภาพ ตรวจสอบสารเสพติดในเยาวชนหากพบปัสสาวะสีม่วงจะต้องมารายงานตัวกับเจตน์ธันส์ กุลนิล ทุกสัปดาห์เป็นเวลา 2 เดือน แต่ถ้ายังมีปัสสาวะสีม่วงอีกเมื่อไหร่ ก็จะใช้มาตรการขั้นเด็ดขาดคือ จับส่งโรงเรียนบำบัด ตรวจสอบความสะอาดบริเวณบ้านเรื่องลูกน้ำยุงลาย ตรวจสอบแปลงผัก เพราะทุกบ้านจะมีการปลูกผักไว้กินเอง ซึ่งมีโครงการ ใช้น้อยปลูกไว้กินเองที่บ้าน สร้างอาชีพให้ชาวบ้าน เช่น เจตน์ธันส์ กุลนิล ได้ลงทุนซื้อไก่ไข่ 400 ตัว มาแจกให้ชาวบ้าน

ทุกครัวเรือน โดยที่ไม่ต้องลงทุนอะไรทั้งสิ้น คอกก็มาช่วยกันทำ ใช้วัสดุเหลือใช้ในบ้านมาทำ อาหารไก่ ก็ไม่ต้องซื้อแค่ให้ชาวบ้านช่วยเลี้ยงไก่อย่างเดียว แต่เอาผลผลิตคือ ไช้ จะต้องนำกลับมาให้ เจตน์ธน์ส กุลนิล ไช้ไถ่นั้นจะต้องให้ชาวบ้านเก็บไว้กินเองด้วย เหลือแล้วจึงนำมาฝากธนาคารไช้ที่บ้าน เจตน์ธน์ส กุลนิล แล้วก็ได้เงินกลับไปบ้าน โดยมีสมุดบัญชีธนาคารไช้ให้ด้วย จากนั้นเจตน์ธน์ส กุลนิล ก็นำไช้ที่ชาวบ้านนำมาฝากเอาไปขาย แล้วนำเงินไปซื้ออาหารไก่พลิกกลับไปให้ชาวบ้านอีกครั้ง เจตน์ธน์ส กุลนิล มีฟาร์มเห็ดจึงได้จ้างชาวบ้านในชุมชนมาผลิตก้อนเชื้อเห็ดก้อนละ 1 บาท มีจุดบริการน้ำหมัก เพื่อให้ชาวบ้านสามารถตากไปใช้ได้ฟรี มีจุดบริการปุ๋ยหมักแห้ง เนื่องจากมีฟาร์ม เห็ดซึ่งจะต้องใช้เชื้อเล็กน้อยในการเพาะเห็ด เชื้อเล็กน้อยที่หมดเชื้อในการเพาะเห็ดตรงนี้จะเอาไปทำปุ๋ยหมักได้ เป็นต้น ทำให้ทุกวันนี้คนในชุมชนปลอดการพนัน ไม่เป็นหนี้ อยู่อย่างพอเพียง

กิจกรรมการดีที่ทอกสารพิษ

การดีที่ทอกสารพิษ เป็นกระบวนการนำเอาของเสียหรือสารพิษออกจากร่างกาย หากร่างกายของคนเรามีการรับประทานโภชนาการที่เหมาะสมในปริมาณที่เพียงพอต่อสุขภาพที่ดี และถ้าอวัยวะที่ทำหน้าที่ในการกำจัดและล้างสารพิษทำงานอยู่ในระดับที่มีประสิทธิภาพที่สุด นั้นหมายถึงร่างกายสามารถกำจัดสารที่ไม่พึงประสงค์ได้อย่างปลอดภัย และมีประสิทธิภาพผ่าน กระบวนการกำจัดของเสียโดยอวัยวะที่ทำหน้าที่ในการขับของเสียออกจากร่างกาย เช่น ผิวหนัง ลำไส้ ตับ ไต และ ปอด โดยการทำงานของร่างกาย สารพิษจะถูกขับออกผ่านทางเหงื่อ, ผ่านทางลำไส้ (การขับอุจจาระ), ผ่านทางปัสสาวะ และการหายใจ อย่างไรก็ตามหากร่างกายมีการรับสารพิษต่าง ๆ เข้ามาอย่างต่อเนื่องยาวนาน และในปริมาณมากเกินไปที่ระบบการกำจัดของเสีย และสารพิษของ ร่างกายจะสามารถขับออกได้หมดอย่างปลอดภัย ร่างกายก็จะเกิดสภาวะเสียสมดุล ทำให้เกิดสารพิษ สะสมอยู่ในร่างกาย เป็นสาเหตุของอาการเจ็บป่วยเรื้อรัง หรือในทางตรงกันข้าม สาเหตุอาจมาจากการขาดสารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกายเป็นระยะเวลาเวลานาน เมื่อร่างกายได้รับสารพิษหรือสะสมของ เสียต่าง ๆ ไว้เป็นเวลานาน ๆ ร่างกายก็จะยิ่งสูญเสียความสามารถในการกำจัดสารพิษหรือของเสีย ออกจากร่างกายตามธรรมชาติ และนั่นยังทำให้อวัยวะต่าง ๆ อ่อนแอลงไปเรื่อย ๆ

การดีที่ทอก จึงทำให้ร่างกายสามารถกลับไปสู่สภาวะสมดุล และสามารถกำจัดของ เสียหรือสารพิษภายในร่างกายได้อย่างเป็นปกติ อีกนัยหนึ่งการดีที่ทอกจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ความสามารถของร่างกายในการจัดการกับสารพิษต่าง ๆ ในความเป็นจริงแล้วแทบเป็นไปได้เลยที่ สารพิษจะถูกกำจัดออกจากร่างกายอย่างหมดจดโดยสิ้นเชิงด้วยกระบวนการปกติของอวัยวะใน ร่างกาย กระบวนการดีที่ทอกจึงมีความจำเป็นในการช่วยเสริมการทำงานดังกล่าว การดีที่ทอกจะส่งผล ให้ความเจ็บป่วย หรืออาการผิดปกติเรื้อรังบางชนิดดีขึ้น หรืออาจหายไปเลย เนื่องจากการดีที่ทอก ส่งผลในทางบวกกับระบบต่าง ๆ ของร่างกายเกือบทุกส่วน เช่น ระบบหัวใจและหลอดเลือด

ระบบประสาท ระบบภูมิคุ้มกัน ระบบทางเดินหายใจ ระบบสืบพันธุ์ ระบบขับถ่าย กล้ามเนื้อ และต่อมไร้ท่อ ผิวยุทธโดยรวม

การดีท็อก เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีอีกชื่อว่า ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพประชาชน มีการอบรม 3 วัน 2 คืน ตามหลักวิชาการ การล้างพิษ ต้องให้ได้ 15 ครั้ง สุขภาพจะดีอย่างยั่งยืน เนื่องจากการล้างพิษ 1 ครั้งจะทำให้อายุของตับอ่อน เยาว์ลง 2 ปี หมายความว่าสุขภาพเราจะดี เมื่อตับเราสะอาดก็จะส่งผลต่อหัวใจ ส่งผลต่อการทำงานของไต ส่งผลต่ออวัยวะภายในร่างกาย จากการสัมภาษณ์แม่ครัวของร้านครัวเพื่อนสุขภาพ

ภาพที่ 22 คะนึ่ง ฤทธิรัตน์

ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2558

“...เคยล้างพิษที่ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงมาแล้ว และได้กลับมาทำดีท็อกเองที่บ้านพอได้ทำก็หน้าตาสดใส ผิวดีขึ้น ฝ้าจางหาย หน้าก็จะใช้น้ำมันมะพร้าวทาทุกวันเช้า-เย็น ก่อนหน้า นี้เคยใช้ครีมของวุฒิสักดิ์ คลินิก ช่วงที่ใช้อยู่หน้าก็ขาวใสดี แต่พอ เลิกใช้หน้าก็กลับมาดำเหมือนเดิมอีก แต่ตอนนี้ทาน้ำมันมะพร้าว ทุกวัน เช้า-ก่อนนอน หน้าเกลี้ยงเนียน แต่การดีท็อกนั้นก็ทำให้ที่บ้านอยู่เป็นประจำเวลาว่าง ๆ โดยการใช้เครื่องมืออุปกรณ์การ ดีท็อก และเตรียมวัสดุ เช่น นำกากกาแฟผ่านกรรมวิธีเพื่อใช้ในการ ดีท็อก เตรียมน้ำอุ่นมาผสม แล้วคนให้ละลายเข้ากัน ก็นำมา

ใช้ได้ หรือใช้น้ำอัลคาไลน์ หรือใช้น้ำสะอาด จะช่วยในเรื่องการ
ขับถ่ายง่ายขึ้น หรือสมุนไพรอื่น...”

(คะนิง ฤทธิรัตน์, สัมภาษณ์วันที่ 22 เมษายน 2558)

จะเห็นว่าการศึกษาเรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง จัดหลักสูตรอบรมทั้งในเรื่องการทำเกษตรกร เรื่องสุขภาพ และเรื่องวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เนื่องจากสังคมมีปัญหามากมายที่ต้องการกลุ่มพลังทางสังคมมาร่วมกันแก้ปัญหา มีโซร่อผ่ายใฝ่ผ่ายหนึ่งรับผิดชอบ แต่เราต้องเรียนรู้ที่จะยืนหยัดด้วยขาของเราเองให้ได้ก่อน และเป็นทีพึ่งพิงให้แก่ผู้อื่นได้ด้วย ซึ่งเป็นงานของทางศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้ช่วยพัฒนาคน เพื่อให้คนที่พัฒนาดีแล้วมาเป็นส่วนร่วมที่รวมกำลังกันสร้างสรรค์สังคมให้เจริญงอกงาม

จิตสาธารณะ

ความเจริญทางด้านวัตถุปัจจุบัน ทำให้สังคมมีค่านิยม ให้ความสำคัญและแสวงหาเงินทองอำนาจมากกว่าให้ความสำคัญด้านจิตใจ สังคมจึงกลับเสื่อมโทรมลง การปลูกฝังจิตใจให้บุคคลมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมจึงควรเกิดขึ้นในสังคม โดยการสร้างคุณธรรม จริยธรรมซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดจากภายใน "จิตสาธารณะ" เป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญในการปลูกจิตสำนึกให้คนรู้จักเสียสละ ร่วมแรงร่วมใจ มีความร่วมมือในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ช่วยกันพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อเป็นหลักการในการดำเนินชีวิต ช่วยแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคม

ภานุ พิทักษ์เผ่า จึงเป็นบุคคลหนึ่งที่สละเวลาส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการช่วยเหลือผู้ทุกข์ได้ยาก หรือผู้ที่เดือดร้อน มีปัญหาชีวิต เพื่อให้ปัญหาในสังคมเกิดขึ้นน้อยที่สุด แต่ถ้าหากแก้ปัญหาสังคมเพียงคนเดียว ก็คงจะยากที่จะช่วยเหลือได้หมด จึงต้องปลูกฝังจิตสำนึกของคนในสังคมในรู้จักเสียสละ มีน้ำใจ แก่เพื่อนมนุษย์ ร่วมมือกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมเท่าที่ตนเองจะสามารถทำได้ ก็ให้นำมาสู่สังคมที่พัฒนาขึ้น

การรับบริจาคสิ่งของเครื่องใช้

ทางศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง มีการรับบริจาคเสื้อผ้า เวลาที่ผู้เข้าอบรมมาอบรมที่ศูนย์ฯ ก็จะมีโอกาสสอบถามบุญให้ทราบในเรื่องนี้ โดยการยกเพลงขึ้นมา ร้องชื่อว่า เพลงอยากให้ความรักแก่คนทั้งโลก โดยเนื้อหาของเพลงจะสื่อถึงเรื่องการแบ่งปันความรัก ให้เพื่อนมนุษย์โลก ดังนี้

“...อยากให้ความรัก เพื่อคนทั้งโลก
อยากจะให้โชค เพื่อคนทั้งหล้า
อยากให้อวยมัลลคราบน้ำตาล
อยากให้มีชีวา แต่คนทั้งปวง
อยากให้

คนทุกข์ พันทุกข์ลำเค็ญ ความเคืองเข็ญ แค้นยากลำบากใหญ่หลวง
ให้หมดทุกข์ สร้างสุขในใจทุกดวง อยากให้พวงชนทุกข์เป็นสุขสันต์
อยากอุทิศ ชีวิตทั้งหมดนี้ เพื่อสร้างชาติไม่เคยหวั่น
จะเร่งสร้างทั้งคืนและทั้งวัน เพื่อชีวิตอันสันนันทน์มีราคา...”

เป็นเพลงที่สื่อถึงความรู้สึกว่าเราไม่ได้อยู่ตัวคนเดียวในโลก อย่าเป็นคนที่ไม่เห็นแก่ตัว
ยังมีอีกหลายชีวิตที่เกิดมามีชีวิตที่ยากลำบาก หากเราเกิดมาโชคดีกว่าเขาก็ควรทำประโยชน์แก่ผู้อื่น
บ้าง มีน้ำใจบริจาคเสื้อผ้าเหลือใช้เพื่อนำไปแจกให้กับผู้ยากไร้ต่าง ๆ เนื่องจาก ภาณุ พิทักษ์เผ่า
เห็นว่าเสื้อผ้าคนเราที่มีอยู่ในตู้มีมากมายหลายชุดเกินความจำเป็น หากเรานำเสื้อผ้าที่เราไม่ได้
สวมใส่แล้ว มาบริจาคสัก 1-2 ชุด หรือมากกว่านั้น เพราะถือว่าเรามีโอกาสซื้อใหม่ได้เสมอ แต่ถ้าเรา
มองกลับไปยังผู้ที่ยากไร้ ไม่มีเงินแม้แต่จะหาข้าวกิน เขาจะหาเงินที่ไหนมาซื้อเสื้อผ้าใส่ มีเสื้อผ้าติดตัว
มา 1 ชุด ก็ใส่จนเนื้อตัวมอมแมม ไม่มีโอกาสเปลี่ยนชุดดี ๆ ใส่ แบบคนอื่นเขา ใส่จนขาด สกปรก
ใส่เป็นเดือน เป็นปี ก็มีแค่ 1 ชุด อากาศจะหนาวก็คงต้องทนหนาว นอนตามข้างทาง ไม่มีแม้แต่ผ้าที่
คุ้มกันความหนาวเย็นได้ ภาณุ พิทักษ์เผ่า จึงอยากให้คนที่มียังมีเสื้อผ้าเหลือใช้ที่บ้าน ผ้าห่ม ผ้าพันคอ
หรือข้าวของเครื่องใช้อื่น ๆ ที่จำเป็น อาจจะเป็นข้าวของเครื่องใช้ที่ซื้อใหม่ก็ได้ เมื่อของใช้ต่าง ๆ
มีมากพอ ภาณุ พิทักษ์เผ่า ก็จะนำเสื้อผ้าที่เป็นของมือ 2 มาแยกเป็นกองเพื่อตรวจสอบดูสภาพ
และนำมาซักใหม่อีกครั้ง ก่อนนำไปบริจาคให้กับผู้อื่น ได้ไปบริจาคให้กับคนจรจัดที่นอนข้างถนน
บริจาคให้คนภาคเหนือช่วงอากาศหนาวเย็น เป็นการบริจาคให้กับคนทุกภูมิภาคในประเทศไทย
ซึ่งเป็นการสร้างคุณธรรมในจิตใจของคนที่ร่วมบริจาค ทำให้เกิดการเห็นอกเห็นใจ มีจิตใจเมตตากรุณา
ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน รู้จักการแบ่งปันสิ่งของที่เกินจำเป็นของเราให้กับคนที่ด้อยโอกาสกว่าได้
นำไปใช้ประโยชน์

การเลี้ยงอาหารทุกวันที่ 5 ธันวาคม ของทุกปี

ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงได้จัดเลี้ยงอาหารฟรี ทุกวันที่ 5 ธันวาคม
ของทุกปี เพื่อเป็นการพบปะสมาชิกได้มาร่วมประชุม พูดคุย แลกเปลี่ยนข่าวสาร ได้เห็นถึงการพัฒนา
คุณภาพชีวิตของแต่ละคนว่าเป็นไปอย่างไรกันบ้าง นอกจากสมาชิกในเครือข่ายแล้วประชาชนทั่วไปก็
สามารถมาร่วมงานได้ เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มาร่วมงานเลี้ยงและถวายพระพรแด่ในหลวง
พร้อมกัน พิธีการจะเริ่มตั้งแต่ 13.00 น.-18.00 น. เมื่อทุกคนกินอาหารเย็นเสร็จเรียบร้อย 18.00 น.
จะเริ่มจุดเทียนชัยถวายพระพร และร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี และเพลงสดุดีมหาราชาอย่างพร้อม
เพียงกัน แล้วจึงแยกย้ายกันกลับบ้านโดยสวัสดิภาพเมื่อเสร็จสิ้นพิธี

คนที่ไม่มีเงินสามารถมอบบรมที่ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงได้ฟรี

ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงมีนโยบายมอบให้ฟรี สำหรับบุคคลที่ไม่มีเงิน ได้มีการตั้งกองบุญส่งเสริมชีวิตพอเพียงให้คนจนที่ไม่มีเงินสามารถมอบบรมได้ฟรี เพราะว่าศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงเป็นองค์กรที่ไม่ได้รับงบประมาณจากรัฐบาล ดังนั้นคนที่พอมีเงินก็สามารถร่วมบริจาคเพื่อช่วยเหลือคนยากจน ส่วนคนทำงานกับงาน พิทักษ์เผ่า สามารถล้างพิษฟรีตลอดชีวิต ทางศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงยังเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับผู้ป่วยที่เป็นโรคต่าง ๆ ได้มีโอกาสมาบำบัดโรคได้ เช่น โรคมะเร็ง โรคนิว โรคตับ เป็นต้น เนื่องจากมลภาวะและการใช้ชีวิตประจำวันของคนเราได้เปลี่ยนไป มีหลายปัจจัยที่ก่อให้เกิดโรคได้ง่าย เช่น อาหาร อากาศ การหายใจ การออกกำลังกาย การออกกำลังกาย การนอน รวมทั้งเกิดจากผลของอารมณ์ในเชิงลบ ความโกรธ ความเกลียด ความเครียด เมื่อสะสมเป็นเวลานาน จะก่อให้เกิดการเสื่อมของอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกาย และเป็นสาเหตุของการเกิดโรคต่าง ๆ ได้มากมาย เมื่อร่างกายของเราเกิดอาการผิดปกติ เกิดสัญญาณขอความช่วยเหลือของร่างกายผ่านการทำงานของระบบประสาท บอกความรู้สึกให้เราารู้ตัวว่าเรากำลังป่วย ทำให้เกิดการเสียสมดุลของระบบการทำงานของร่างกาย ทางเลือกของเราก็คือ ไปหาหมอรักษาอาการ หมอจะให้ยามาเพื่อบรรเทาแต่ไม่ได้หายขาด หากเจอปัจจัยเดิม ๆ ที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อโรคก็จะกลับมาเป็นได้อีก อีกทั้งเมื่อกินยามากขึ้นก็จะเกิดการตกค้างอยู่ในร่างกาย ทำให้เกิดการสะสมสารพิษอยู่ในร่างกาย จนกระทั่งส่งผลให้ระบบประสาท ตับ ไต เสื่อมลงอย่างรวดเร็ว อีกทางเลือกของการรักษาคือ การแพทย์ทางเลือก (alternative medicine) โดยไม่ใช้ยาหรือสารเคมีใด ๆ เช่น การนวด การล้างพิษ การใช้สมุนไพร การรับประทานอาหารที่ดีต่อสุขภาพ การทำสมาธิ การออกกำลังกาย การพูดคุย เป็นต้น เมื่อร่างกายมีการขับพิษตามแนวธรรมชาติบำบัด ร่างกายก็จะกลับมาอยู่ในสภาพสมดุลปกติ ซึ่งงาน พิทักษ์เผ่า ไม่ได้จบสายการแพทย์ แต่มีความรู้จักรักษาสิ่งสมประสพการณ์ที่เกิดจากการเรียนรู้ อ่านหนังสือตำราเพื่อเพิ่มพูนวิชาการและการปฏิบัติจริงจนเกิดผลสำเร็จ และนำความรู้ที่นำมาช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และสังคม

อบรมทำอาหารฟรี

ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงมีการเปิดหลักสูตรอบรมสอนการทำอาหารให้ผู้สนใจได้มาเรียนรู้ฟรี หลักสูตรนี้เปิดขึ้นเพื่อช่วยเหลือให้คนไม่ต้องป่วย และคนป่วยจะได้หายจากโรค อาหารที่นำมาสอนจะเป็น อาหารแม่โครไปโอดิกส์ และอาหารมังสวิรัต สอนให้ผู้เข้าอบรมทำอาหารโดยไม่ต้องฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ก็สามารถทำอาหารที่อิมท้อง ได้ประโยชน์ ดีต่อสุขภาพ และมีชีวิตยืนยาว ผู้ที่มาอบรมสามารถนำหลักการการรับประทานอาหารแบบแม่โครไปโอดิกส์ และอาหารมังสวิรัต ไปปรับใช้ได้ เพราะว่ามันปรับเปลี่ยน ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม ตามสภาพอากาศ ตามสิ่งแวดล้อม ตามสภาวะของร่างกายและจิตใจ เพศ อายุ และรูปแบบการดำเนินชีวิต ผู้ป่วยบางรายอาจจำเป็นต้องเคร่งครัดเรื่องการรับประทานอาหาร แต่คนปกติทั่วไปปรับรับประทานได้

ตามปกติ สามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมของแต่ละบุคคล เพื่อจะได้ไม่ทำให้สูญเสียสมดุลในร่างกาย หลักสูตรนี้เกิดขึ้นมาจากศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงได้มีผู้มาอบรมและได้รับประทานอาหารที่ทางศูนย์ได้จัดเตรียมไว้แต่ละช่วงมีอาหาร ผู้มาอบรมเกิดถูกใจในรสชาติและประโยชน์ของอาหาร จึงอยากให้ ภานุ พิทักษ์เผ่า สอนการทำอาหารเพื่อจะได้นำกลับไปทำกินเองที่บ้านได้ เมื่อมีผู้คนสนใจมากขึ้นจึงเกิดการรวมกลุ่ม จึงได้เปิดหลักสูตรการทำอาหารขึ้นมา ได้สอนการทำแกงเขียวหวาน แกงส้ม ผัดกะเพรา สุกี้ น้ำ เย็นตาโฟราดหน้า และอีกหลายเมนูด้วยกัน นอกจากนี้ ภานุ พิทักษ์เผ่า ยังอาสาจับปิ่นโตให้ผู้ป่วยมะเร็งอีกด้วย เนื่องจากเห็นว่า คนหาที่ใหญ่ป่วยเป็นมะเร็งกันมาก เลยเป็นที่มาในการทำโครงการอบรมทำอาหารเพื่อฟื้นฟูสุขภาพผู้ป่วย เพราะผู้บริโภคไว้วางใจว่าภานุ พิทักษ์เผ่า สามารถทำอาหารดี ๆ ให้เขารับประทานได้ เมนูอาหารในแต่ละวัน ภานุ พิทักษ์เผ่า จะเป็นคนคิดให้ เพราะผู้ป่วยมะเร็งต้องการอาหารที่ปลอดภัย ไม่มีเนื้อสัตว์ เพราะฉะนั้นการจับปิ่นโตให้ผู้ป่วยมะเร็งจึงต้องมีความรู้ในการทำอาหาร การปรุงอาหาร เช่น วิธีการผัดผัด คนส่วนใหญ่จะผัดผัดโดยการตั้งกระทะให้ร้อนแล้วใส่น้ำมันลงไป เมื่อน้ำมันร้อนก็นำกระเทียมใส่ลงไป ทำอย่างนี้จะก่อให้เกิดสารอนุมูลอิสระขึ้น ซึ่งเป็นสารก่อมะเร็ง ผู้ป่วยมะเร็งไม่สามารถรับประทานได้ แต่วิธีผัดผัดที่ถูกวิธีคือ จะต้องผัดผัดกับน้ำซุ๊ป หรือมิโสะ จากนั้นปรุงรสชาติให้กลมกล่อมแล้วจึงปิดไฟ ตามด้วยการราดน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็นหรือน้ำมันมะกอกสุดท้าย หากบางคนไม่มีเวลาทำอาหาร และไม่ใช่วินิจฉัยมะเร็ง แต่อยากให้ ภานุ พิทักษ์เผ่า จับปิ่นโตให้ก็ได้ หรือสามารถมาซื้อกับข้าวที่ร้านครัวเพื่อนสุขภาพที่มีจำหน่ายหน้าร้าน ปรุงสุกใหม่ทุกวัน เมนูละ 30 บาท ได้เช่นกัน เพราะ ภานุ พิทักษ์เผ่า อยากให้ทุกคนหันมาทานอาหารที่ได้รับการปรุงอย่างถูกสุขอนามัย ใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติ หรือปลูกเองได้ยิ่งดี การปลูกผักสวนครัวบริเวณบ้านโดยไม่ใช้สารเคมีก็จะทำให้ประหยัดเงิน สุขภาพดี ได้ออกกำลังกาย มีอาหารที่ปลอดภัย หรือถ้ามีเหลือจากการทำกินก็สามารถนำไปจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้อีกทางหนึ่ง

เป้าหมายในอนาคต

เป้าหมาย เป็นสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จ เพราะเมื่อมีเป้าหมาย จึงเกิดการวางแผน และเมื่อเกิดการวางแผน แล้วจึงเกิดการลงมือทำ และเมื่อลงมือทำแล้วก็จะพบกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ดังนั้น ถ้าไม่มีเป้าหมายก็จะไม่เกิดการวางแผน และลงมือทำตามแผนงานที่วาง ดังนั้น เป้าหมายในชีวิตคือ สิ่งที่เราให้ความสำคัญ และปรารถนาจะเกิดขึ้นในอนาคต และเป็นแรงจูงใจให้คนเรามีพลังมุ่งไปสู่อนาคต การมีเป้าหมายในชีวิต จะช่วยให้คนเราใช้ชีวิตอย่างมีความหมาย มีความหวัง และมีทิศทางมุ่งสู่อนาคต เพราะการมีเป้าหมายจะเป็นตัวบ่งชี้ว่า เขาต้องการอะไรบ้าง เขาจะมีชีวิตอยู่เพื่ออะไร เพื่อใคร และเพื่อที่จะทำอะไร และไม่มีงานใดสำเร็จได้ โดยไม่มีเป้าหมาย จงชัดเจนในสิ่งที่ทำ และเตรียมตัวให้พร้อมอยู่เสมอเพื่อรอโอกาสไปถึงเป้าหมายของเรา

ภานุ พิทักษ์เผ่า ก็เป็นคนหนึ่งที่มีเป้าหมายชีวิตในการทำงาน นอกเหนือจากการทุ่มเทชีวิตในการทำศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ยังได้วางเป้าหมายงานในอนาคตที่อยากจะทำคือ การสร้างศูนย์ส่งเสริมสุขภาพองค์กรวม เพื่อสร้างเครือข่ายผู้บริโภคที่รักสุขภาพ โดยภานุ พิทักษ์เผ่า ได้วางโครงสร้างแผนงานไว้ว่า จะจัดทำเป็นโครงการอุทยานอาหารเพื่อสุขภาพเมืองหาดใหญ่ โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้มีช่องทางนำผลผลิตมาวางจำหน่ายด้วยตัวเอง และเป็นการเพิ่มทางเลือกให้ประชาชนผู้บริโภคทั่วไปได้ซื้อสินค้าเกษตรที่ปลอดภัย ไร้สารพิษ อีกทั้งยังสามารถช่วยให้เกษตรกรรู้จักวิเคราะห์ตลาดเป็นว่าตลาดต้องการอะไร ผู้บริโภคต้องการสินค้าแบบไหน การที่เกษตรกรได้มาขายของในตลาดด้วยตัวเอง จะทำให้เกษตรกรนำไปคิดต่อยอดกับวิธีการเพาะปลูก จะต้องผลิตอะไร และจะต้องปลูกแบบไหนถึงจะขายได้ ซึ่งผลผลิตทั้งหมดจะมีการตรวจสอบคุณภาพจากภานุ พิทักษ์เผ่า ก่อน เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภคเป็นสำคัญ สินค้าที่วางจำหน่ายมีทั้ง พืชผัก ผลไม้ และอาหาร ที่เน้นคุณภาพ และราคาไม่แพง เพื่อให้เข้าถึงผู้บริโภคตั้งแต่ระดับฐานล่างไปจนถึงระดับฐานบน จะเห็นได้ว่าการทำโครงการเช่นนี้จำเป็นต้องใช้พื้นที่จำนวนมากในการสร้างขึ้น ซึ่งภานุ พิทักษ์เผ่า ได้คิดไว้ว่า อยากได้พื้นที่ประมาณ 1 ไร่ แต่ยังคงดำเนินตามเป้าหมายไม่ได้เนื่องจากมีอุปสรรคอย่างเดียวคือ เรื่องพื้นที่ เพราะอยากได้พื้นที่ในตัวเมืองอำเภอหาดใหญ่ ผู้บริโภคส่วนใหญ่จะอยู่ในเมือง และการเดินทางจะได้สะดวก สามารถเป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้ ให้คณะทัวร์ชาวต่างชาติมาลงได้ แต่ถึงอย่างไรโครงการนี้ก็ยังคงรอโอกาสเสมอ ขณะที่รอนั้นก็ไม่ได้นั่งนอนใจ ได้มีการเตรียมความพร้อมมาโดยตลอด

ภานุ พิทักษ์เผ่า ได้เริ่มจากการบริหารด้านการเงิน โดยมีการเปิดให้ประชาชนจองหุ้นในราคาหุ้นละ 100 บาท ประชาชนที่จองหุ้นจะได้รับเงินปันผลตามกำไร และตามจำนวนหุ้นที่จอง จากนั้นจะนำเงินที่ได้จากการจองหุ้นของสมาชิกมาบริหารจัดการโครงการในค่าใช้จ่ายต่าง ๆ และมีการแบ่งปันส่วนออกเป็นบุญให้เกษตรกรที่สนใจได้เข้ามาเช่าพื้นที่ หรือคนที่จองหุ้นก็สามารถนำ

สินค้ามาวางจำหน่ายได้ ในแต่ละบูธจะมีการสาธิตวิธีการผลิตสินค้าที่ตนเองจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว หรือผู้ที่สนใจได้เข้ามาเรียนรู้และปฏิบัติจริง เช่น การทำสบู่ การทำน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น การเพาะต้นอ่อนทานตะวัน การทำน้ำหมักชีวภาพ การนวดแผนไทย เป็นต้น เมื่อประชาชนที่เข้ามาหาซื้อ หรือรับประทานอาหารก็สามารถได้ความรู้ติดตัวกลับไปบ้านได้ และมีห้องประชุมมีลานกิจกรรมให้สำหรับพ่อแม่ที่พาเด็กเล็กมา ก็เอามาฝากให้พี่เลี้ยงจิตอาสาให้ดูแลลูกแทนได้ พี่เลี้ยงก็จะมีการสอน วาดรูป ระบายสี เล่นดนตรี เป็นต้น เด็กก็ได้มีสังคมกับเด็กคนอื่น ๆ พร้อมทั้งได้ทำกิจกรรมพัฒนาทักษะความรู้ควบคู่ไปด้วย

ด้านการอำนวยความสะดวก โครงการนี้ภานุ พิทักษ์เผ่า ไม่อยากให้เป็นข้อครหาสำหรับสมาชิก จึงไม่ลงทุนในขั้นนี้ จะได้ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียในเงินของโครงการ แต่อยากเป็นคนที่จะช่วยเหลือให้โครงการนี้สำเร็จเท่านั้นเอง โดยภานุ พิทักษ์เผ่า ได้แสดงความเป็นผู้นำกลุ่มในการคิดโครงการ ใช้ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ นำมาสร้างแรงจูงใจ แรงผลักดัน ให้สมาชิกปฏิบัติตาม เพื่อพัฒนาต่อยอดให้โครงการนี้ขับเคลื่อนไปได้

ด้านการบริหารบุคคล ภานุ พิทักษ์เผ่า ได้เตรียมสมาชิกบางส่วนมาฝึกฝนเพื่อเตรียมตัวในการไปจำหน่ายอาหารที่อุทยานอาหารเพื่อสุขภาพ โดยตั้งเป็นเครือข่ายชมรมคนรักสุขภาพ ได้มีการจัดประชุมสมาชิกผู้บริหารโรคทุกวันศุกร์สุดท้ายของสิ้นเดือน เดือนละ 1 ครั้ง ที่เทศบาลนครหาดใหญ่ ห้องประชุมชั้น 3 สำนักงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม กฎคือ ทุกคนจะต้องนำอาหารที่ทำเองมาคนละ 1 เมนู ไม่ซ้ำกัน ซึ่งบุคคลเหล่านี้ได้ผ่านการอบรมที่ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เข้าใจเรื่องสุขภาพ เข้าใจความสำคัญของการปลูกผักสวนครัวไว้ทานเองที่บ้าน ซึ่งภานุ พิทักษ์เผ่า จะเป็นคนรวมกลุ่มคนเหล่านี้ให้มาพบกัน และมีการแลกเปลี่ยนสิ่งดี ๆ เกี่ยวกับสุขภาพให้ทุกคนได้เรียนรู้ เพราะเรื่องสุขภาพเป็นเรื่องที่กว้างใหญ่ ทั้งสุขภาพกาย สุขภาพใจ และสุขภาพจิต ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ไปสำรวจการสร้างเครือข่ายชมรมคนรักสุขภาพของภานุ พิทักษ์เผ่า ว่ามีการบริหารงานอย่างไร และสมาชิกมีความร่วมมืออย่างไร โดยผู้วิจัยได้อธิบายและมีภาพประกอบ ดังต่อไปนี้

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ไปเก็บข้อมูลที่เทศบาลนครหาดใหญ่ ห้องประชุมชั้น 3 สำนักงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม วันที่ 31 ตุลาคม 2557 เวลา 11.00 น. ภานุ พิทักษ์เผ่า ได้เชิญ พล.ต.ต.อัมพร ภัยลี้ ตำแหน่งที่ปรึกษาของนายกเทศมนตรี เป็นนายกสมาคมเกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน มาพูดคุยแลกเปลี่ยนเรื่องของอาหาร ท่านได้กล่าวทักทายผู้เข้าร่วมถึงสุขภาพของผู้คนที่มาประชุมวันนี้ว่ามีหน้าตาที่เอิบอิมปริดา เนื่องมาจากการได้รับประทานอาหารที่ดี มีประโยชน์ ไร้สารพิษ และยังได้ให้ความรู้เกี่ยวกับศาสนาในเรื่องของจิต กล่าวว่

“...จิตเราที่พระพุทธเจ้าบอกว่า ต้องทำ 5 อย่างคือ 1.ปราโมทย์คือ
ร่าเริง สดชื่น เบิกบานอยู่เสมอ ไม่โกรธใครง่าย ท่านก็สุดลมหายใจ

เข้าไปสัก ๆ แล้วบอกว่า วันนี้เราปราโมทย์ พุดไปคนเดียวในใจ เรา
 จะปราโมทย์ ยิ่งทำได้ 5 ครั้งยิ่งดี สุดลมหายใจเข้าไปมันจะได้
 เกี่ยวกับ ร่างกาย อาหาร จิต ได้ทั้ง 3 อย่าง 2.ปิติคือ มีความปลื้มใจ
 จริงใจ ในการกระทำความดีที่เราทำมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
 อย่างเช่น ณ วันที่ที่ท่านได้มาพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนความ
 คิดเห็น นี่ก็คือท่านกำลังสร้างความดีอยู่ ซึ่งปิตีกับสุขคล้ายกัน
 แต่ปิตินั้นเกิดก่อนสุข เช่น ถ้าสมมติเราเดินในทะเลทรายร้อน ๆ
 แล้วเรารู้สึกหิวน้ำ เมื่อเราเดินไปเห็นน้ำ และมีต้นไม้แต่ไกล
 เราจึงเกิดปิตีขึ้นก่อน และพอเราได้ดื่ม น้ำ ล้างหน้าแล้ว เราก็จะมี
 ความสุข 3.ปัสสัทธิ ตัวนี้สำคัญคือ คนสมัยนี้เครียดกันมาก คิดอย่าง
 เดียวเรื่องการหาเงินหาทอง จนไม่มีเวลาดูลูกหลานเท่าไร เครียด
 เรื่องการงาน เรื่องอะไรต่าง ๆ เราก็ต้องรู้จักปัสสัทธิ คลายเครียด
 โดยการเดินเร็ว ๆ ออกกำลังกายวันละ 20 นาทีเป็นอย่างน้อย
 อย่างพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ท่านเดินรอบบ้าน 4 เส้า 10 รอบ
 ท่านใช้เวลาเกือบชั่วโมง ซึ่งการเดินออกกกำลังกายเกิน 20 นาทีขึ้นไป
 จะยิ่งดี แต่ไม่จำเป็นต้องเกินชั่วโมง ถ้าคนไหนใหม่ ๆ เอาแค่ 30
 นาทีก็พอแล้ว เดินแล้วให้เหงื่อมันซึม ๆ ออกมา อย่างนี้เรียกว่า
 ปัสสัทธิคือ ผ่อนคลายใจ สงบเยือกเย็น อย่างใน ตัวคนเรามี
 สารเอ็นดอร์ฟิน ถ้าสารเอ็นดอร์ฟินหลังออกมา มันจะรู้สึกสบาย
 และได้คลายเครียด 4.สุข สุขเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติคือ สุขไม่มี
 อะไรมาบีบคั้น ไม่มีอะไรทุกข์ใจ ไม่มีอะไรขัดข้องติดขัด โลง
 สิ่งสุดท้ายคือ 5.สมาธิ ถ้า คุณไม่สุข สมาธิคุณก็ไม่เกิด เพราะถ้าคุณ
 มัวแต่คิดฟุ้งซ่าน ทุกข์อยู่เช่นนั้น หากคุณมีสุข คุณจะมึนจิตที่แน่วแน่
 สมาธิก็เกิด สมาธิคือ จิตที่แน่วแน่ ควรแก่งาน เราจะทำงานอะไรก็
 ได้ถ้าจิตเรานิ่ง เราก็ได้ในสิ่งที่ต้องการนั้น จึงเรียก สมาธิ แต่สมาธิคือ
 ตัวชี้เกี่ยจ วิริยะคือ ต้องรู้จักเอามาปรับให้สมดุลกันในชีวิต เช่น
 ถ้าเรานั่งสมาธิอย่างเดียวก็จะเกิดแค่ความสุข แต่เราก็ไม่ได้ทำอะไรที่
 มีประโยชน์ต่อชีวิต งานการก็ติดค้างยุ่งไปหมด เพราะฉะนั้นสมาธิ
 ต้องพอดี ต้องเอาวิริยะมาช่วยให้เกิดการอยากทำงานขึ้นมา จะได้ไม่
 ต้องไปนั่งทั้งวันทั้งคืนเพื่อให้เกิดความสุข ให้เกิดความนิ่ง นั่งสมาธิ
 เพื่อที่จะให้เกิดการอยากทำงาน ถ้าเอาทั้ง 5 อย่างนี้มาประกอบกับ

ที่ท่านกำลังกินอาหารเป็น การเสริมสุขภาพทำให้อายุยืน นอกจากมีอาหาร อารมณ์ อากาศ อุจจาระ และนอกจากนี้อย่าลืมเอาจิตเข้าไป ด้วยพัฒนาจิต ส่วนเรื่องพัฒนากายไว้มีโอกาสได้คุยกันนะครับ...”

ที่พล.ต.ต.อัมพร ภัยลี้ มีความรู้เรื่องศาสนาได้ดีขนาดนี้ เนื่องจากท่านเคยสอบนักธรรมตรี ได้อันดับ 1 ของประเทศ และได้ไปบวชอยู่ที่วัดมหาธาตุ และท่านเป็นคนที่ชอบอ่านหนังสือ ซึ่งท่านก็ได้ยกตัวอย่างหนังสือของท่านเจ้าคุณพระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) เกี่ยวกับเรื่องโยนิโสมนสิการ

“...เป็นเรื่องการพัฒนาปัญญาโดยเฉพาะ โยนิโสคือ รู้จักคิด ทำให้แบบคาย มนสิการคือ ทำไว้ในใจ แต่คนโบราณบอกว่า 10 ปากว่าไม่เท่า 10 ตาเห็น 10 ตาเห็นไม่เท่า 1 มือคลำ 10 มือ คลำไม่เท่า 1 ทำไว้ในใจ โยนิโสมนสิการคือ คนที่ทำไว้ในใจได้ แบบคายได้ ซึ่งน้อยคนนักที่จะทำได้ คนเราต้องรู้จักพัฒนาคือ ฝึก เรียนรู้ เพื่อพัฒนาขึ้นมา เราจะหยุดพัฒนาไม่ได้ ถ้าหยุดพัฒนาก็ไปไหนไม่รอด คนเราทุกคนมีความแตกต่างกันในเรื่องของการพัฒนา เรื่องของความสนใจ เรื่องปัญญา และในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งด้านการพัฒนาก็มีความแตกต่างกันในหลายระดับ ในด้านจิตก็ต่างกัน บางคนกิเลสหนา บางคนกิเลสเบา มันอยู่ที่การพัฒนา เพราะฉะนั้นเราเกิดมาเป็นสัตว์ที่เรียนรู้ เราเป็นสัตว์พิเศษ พระพุทธเจ้าบอกว่าเราเหมือนสัตว์พิเศษ ไม่ใช่สัตว์เดียรัจฉาน เพราะว่าสัตว์เดียรัจฉานเหมือนเปิดขวดดลูก ลูกของมันก็สามารถลงน้ำได้เลย ซึ่งเป็นไปตามสัญชาตญาณของมัน แต่มนุษย์เรานั้นต้องได้รับการเลี้ยง มีคนคอยดูแลเอาใจใส่ มิเช่นนั้นเด็กอาจจะตายได้ ดังนั้น มนุษย์เราต้องฝึกหัดพัฒนาขึ้นไปเรื่อย ๆ เพราะมนุษย์เราเก่งกว่าสัตว์หลายร้อยเท่า...”

ภาพที่ 23 พล.ต.ต.อัมพร ภัยลี้ และเครือข่ายชมรมคนรักสุขภาพ
ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2557

เมื่อพล.ต.ต.อัมพร ภัยลี้ กล่าวจบ ภานุ พิทักษ์เผ่าก็ได้เริ่มกล่าวขอบคุณ พล.ต.ต.อัมพร ภัยลี้และกล่าวทักทายผู้ที่มาประชุมในวันนี้ และได้เชิญให้ทุกคนร่วมรับประทานอาหารพร้อมกัน ได้มีการเตรียมจัดโต๊ะเพื่อจะได้นำอาหารที่แต่ละคนเอามานั้นมาวางเรียงกัน เมื่อจัดวางเสร็จเรียบร้อยก็ได้ให้ พล.ต.ต.อัมพร ภัยลี้ เป็นคนนำขบวนตักอาหาร ชิมทุกอย่าง เพื่อให้ความสำคัญกับทุกเมนูที่ทุกคนตั้งใจทำมา ผู้วิจัยได้สังเกตหน้าตาของทุกคนที่มาในวันนี้ มีความเบิกบานใจเป็นอย่างมาก ทุกคนดูเอิบอิม ปรีดา ยิ้มแย้มแจ่มใส ตื่นเต้นกับเมนูที่ทุกคนเอาออกมาจากปิ่นโต ว่าใครเอาอะไรมาบ้าง ซึ่งอาหารทั้งหมดที่วางเรียงรายอยู่บนโต๊ะมีหลากหลายไม่ซ้ำกันเลยและน่ากินมาก เช่น แกงส้ม ผัดวุ้นเส้น ผัดเห็ด ผักทอด น้ำพริก ผักเหนาะ และมีผลไม้ดับท้ายคือ ชมพูพลาสติกแดง เป็นต้น ทุกคนต่างก็ตักอาหารทุกเมนูเพื่อมาชิม ถ้าเมนูไหนอร่อยถูกปากก็จะมี การบอกเพื่อน ๆ ให้ชิมดู แต่ทุกคนก็มีน้ำใจไม่ทำลายน้ำใจกัน ตักทุกอย่างที่เพื่อน ๆ ทำมา อย่างละนิดอย่างละหน่อย จนล้นจาน บางคนก็บอกว่า “ตักกับข้าวจนล้นกระบะแล้ว” ซึ่งอาหารทุกอย่างปราศจากเนื้อสัตว์ ผู้วิจัยได้ตักอาหารชิมดูเช่นกัน แต่ในความเป็นจริงแล้วผู้วิจัยไม่ชอบกินผักเลย เพราะมีทัศนคติที่ว่า ผักจะเหม็นเขียว เมื่อผู้วิจัยได้เห็นถึงความพยายามที่ทุกคนทำเมนูมาด้วยความใส่ใจ และนำรับประทาน ก็รู้สึกอยากลองทานขึ้นมาทันที เมื่อได้ลองทานเมนูทุกอย่างพร้อมข้าวกล้องร้อน ๆ ก็รู้สึกเปลี่ยนทัศนคติไปโดยทันที เพราะอาหารมีอร่อยลงตัว รสชาติกลมกล่อม มีความหวานของผัก จนผู้วิจัยลืมไปเลยว่านี่คือ อาหารมังสวิรัต ในขณะนี้เราทุกคนกำลังรับประทานอาหารกันด้วยความเอร็ดอร่อย และพูดคุยกันไปด้วยนั้น ภานุ พิทักษ์เผ่า ก็จะมีการประชุมไปด้วย เพราะเวลาของแต่ละคนนั้นมีค่า เมื่อกินเสร็จก็มีงานที่ตนเองต้องไปรับผิดชอบต่อ จึงได้ใช้เวลาทุกวินาทีให้มีค่า

“...ทุกวันศุกร์สุดท้ายของเดือนเราจะได้มาพบกันแบบนี้ อย่างที่มี พวกเราบางคนบอกว่าการที่ได้มากินอาหารร่วมกันเป็นความสัมพันธ์

เสมือนเป็นพี่น้อง เป็นญาติกัน ขอขอบคุณทุกท่านที่สละเวลา เสียสละ ทำเมนูอาหารมาคนละ 1 เมนูมาร่วมกัน บัดนี้ก็ขอให้เป็นอย่างนี้ตลอดไป โอกาสที่เราได้ทำอาหารกันอย่างนี้เดือนละครั้ง ถือเป็นโอกาส ได้ฝึกฝีมือไปด้วย ได้พัฒนาฝีมือและปรับตัว เหมือนกันการวิ่ง วิ่งครั้งที่ 1 ครั้งที่ 10 ครั้งที่ 50 ครั้งที่ 100 มันจะเร็วขึ้น

อาหารก็เช่นกัน ความกลมกล่อมที่เราบอกว่าไม่หวาน ไม่มัน ไม่เค็ม เป็นศิลปะในการปรุง คนที่เชี่ยวชาญในการปรุงอาหาร เกิดจากการที่ได้ลงมือปฏิบัติจริง ทำจริง ฝึกฝนฝีมืออยู่เรื่อย ๆ จะทำให้เราเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ อาจจะยังไม่เชี่ยวชาญ แต่ถ้ามีความมุ่งมั่น รู้จักเรียนรู้ ก็จะประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน...”

พอทุกคนทานข้าวและฟังการประชุมไปด้วยจนเสร็จเรียบร้อย ต่างก็ช่วยกันเก็บ อุปกรณ์กวาดสถานที่ให้เรียบร้อย และได้นัดกันว่าจะเจอกันอีกครั้งในวันที่ 28 พฤศจิกายน 2557 ที่สำนักงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลนครหาดใหญ่ 11.00-12.00 น. และใครจะทำเมนูอะไรมาเพื่อไม่ให้ซ้ำกัน กิจกรรมในครั้งหน้าอาจจะต้องมีการเพิ่มการร้องเพลง ให้ทุกคนเตรียมเพลงมาคนละ 1 เพลง เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศในการประชุมให้ดูคึกคักขึ้น ผู้วิจัยได้สังเกตสีหน้าของทุกคนต่างก็มีความสุข และตื่นเต้นกับการรอที่จะได้มาพบกันเดือนละครั้ง พร้อมกับกิจกรรมใหม่ ๆ เมนูอาหารที่หลากหลาย ทำให้ดูบรรยากาศอบอุ่นไปด้วยเสียงหัวเราะ ความเป็นมิตรภาพ และความสุข

เป้าหมายในชีวิตของแต่ละคนต่างกัน เป้าหมายคือ สิ่งที่ยังมาไม่ถึง แต่การวางแผน เป็นการช่วยให้เราสามารถก้าวไปถึงเป้าหมายที่วางไว้ได้ โครงการอุทยานอาหารเพื่อสุขภาพ ก็เป็นเป้าหมายของภาณุ พิทักษ์เผ่า เป็นการสร้างพื้นที่ขายให้แก่เกษตรกรสามารถนำผลผลิตทางการเกษตรและผลผลิตแปรรูปมาวางจำหน่ายให้กับผู้บริโภค เป็นการสร้างโอกาสให้เกษตรกรมีช่องทางการตลาดเป็นของตนเอง รวมทั้งผู้บริโภคมียแหล่งที่สามารถซื้อสินค้าที่มีคุณภาพ และปลอดภัย แต่ด้วยอุปสรรคทำให้โครงการนี้ยังไม่สามารถดำเนินการได้ แต่ภาณุ พิทักษ์เผ่า มีความพยายาม และความอดทนต่ออุปสรรคที่ผ่านเข้ามา ถึงแม้วันนี้อาจจะยังก้าวไปไม่ถึงเป้าหมาย แต่ก็ได้ทำในสิ่งที่ป็นหนทางไปสู่เป้าหมายคือ การสร้างเครือข่ายชมรมคนรักสุขภาพขึ้นมา ก่อน เครือข่ายนี้เป็นการนำสมาชิกเครือข่ายที่เคยผ่านการอบรมที่ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสนใจที่จะร่วมสร้างเป้าหมายเดียวกันมารวมตัวกัน จัดอบรมเรื่องของการทำอาหาร และร่วมฟังบรรยายเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพ พร้อมทั้งมีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจ และให้แนวทางในการนำความรู้ไปปฏิบัติ เพื่อยกระดับและปรับปรุงการปฏิบัติตัวของแต่ละบุคคล เมื่อมีการปฏิบัติที่ถูกต้องก็สามารถ

เป็นต้นแบบให้กับบุคคลอื่น ๆ ได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้สอนแก่สมาชิกเครือข่ายอยู่เสมอ หากอนาคตสามารถสร้างโครงการอุทยานอาหารเพื่อสุขภาพสำเร็จ ก็สามารถนำสมาชิกลงไปปฏิบัติในพื้นที่จริงได้อย่างถูกต้อง ซึ่งการเตรียมความพร้อมต่อโอกาส เมื่อโอกาสมาถึงจะทำให้เราเกิดข้อผิดพลาดในการปฏิบัติน้อยที่สุดเพราะได้เตรียมการไว้เป็นอย่างดีแล้ว นั่นคือสิ่งที่ ภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้กระทำมาโดยตลอดเพื่อเป็นแบบอย่างและเป็นแนวทางปฏิบัติให้แก่บุคคลอื่น ๆ

บทสรุป อภิปรายผล ของประสบการณ์ชีวิตภานุ พิทักษ์เผ่า และข้อเสนอแนะ

มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่งของระบบนิเวศน์ธรรมชาติได้มีวิวัฒนาการของการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อคงอยู่ในสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติมาตลอด ได้รู้จักการประกอบอาชีพการเกษตรปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ จนกระทั่งมนุษย์ได้ปรับตัวเข้ากับยุคของอุตสาหกรรม หลังจากนั้นก็ได้มีการนำเครื่องจักรมาใช้ในการผลิตอย่างกว้างขวาง ระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อยังชีพมาเป็นการผลิตเพื่อการค้าและการส่งออกมากขึ้น เช่นเดียวกันการเกษตรของประเทศไทยได้ถูกผลักดันเข้าสู่ระบบเกษตรกรรมแผนใหม่ ซึ่งเน้นเป้าหมายไปที่ระบบธุรกิจการค้าสนับสนุนการปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยวเป็นหลัก มีการนำเอาเทคโนโลยีทางการเกษตรใหม่ ๆ เข้ามาใช้แทนแรงงานคนและแรงงานสัตว์ อีกทั้งมีการนำเข้าปุ๋ยเคมีและสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชเข้ามาใช้อย่างแพร่หลายเพื่อเป้าหมายในการเพิ่มผลผลิตตอบสนองความต้องการของตลาด และเพิ่มรายได้จากการส่งออกสินค้าเกษตร ในขณะที่เดียวกันได้ก่อให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังเช่น มีการสูญเสียพื้นที่ป่าไม้เป็นจำนวนมาก ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาฝนแล้ง น้ำท่วม แผ่นดินถล่ม เกิดปัญหาการเสื่อมโทรมของความอุดมสมบูรณ์ของดิน ปัญหาสารเคมีตกค้างในสิ่งแวดล้อม เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ปัญหาความยากจนและหนี้สิน ปัญหาความล้มเหลวของชุมชนและระบบวัฒนธรรม รวมทั้งเกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของเกษตรกรและผู้บริโภค

ภานุ พิทักษ์เผ่า เห็นถึงปัญหาในภาคการเกษตรของประเทศไทยที่ใช้สารเคมีทางการเกษตรอย่างขาดความรู้ความเข้าใจ มีความโลภ ทำการเกษตรแบบมั่งง่าย เน้นทำเกษตรแบบรวดเร็ว โดยไม่สนใจผลกระทบที่จะเกิดกับมนุษย์หรือธรรมชาติ เนื่องจากเกษตรกรไม่สนใจหลักเศรษฐกิจพอเพียง ขาดความมั่นใจว่าการทำเกษตรกรรมจะสามารถเลี้ยงตนเองให้อยู่รอดได้ ดังนั้นภานุ พิทักษ์เผ่า จึงอยากเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คนในสังคมมองเห็นหนทางที่ถูกต้อง การที่เราจะพัฒนาสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้าจำเป็นต้องฝึกตนเองให้เป็นคนดีก่อน เพราะการพัฒนาตนเองมีเป้าหมายเพื่อให้เป็นคนดีที่สังคมต้องการ จึงเริ่มจากตนเองก่อนเพื่อสามารถเป็นแบบอย่างแก่บุคคลอื่นได้ โดยการประกอบอาชีพเกษตรเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของเกษตรกรที่ประสบกับปัญหาอะไรบ้าง และควรได้รับการแก้ไขอย่างไร ซึ่งหนทางที่ภานุ พิทักษ์เผ่า นำมาแก้ปัญหาคือการใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี จากนั้นจึงนำประสบการณ์ที่ตนเองได้ปฏิบัติจริงมาถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่นเพื่อต้นแบบ (role model) ที่ดีทำให้มีอิทธิพลและความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาบุคลากรในองค์กรและสังคมด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดีส่งผลเชิงบวกต่อองค์กร ตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคม (social cognitive theory) ของ อัลเบิร์ต แบนดูรา (ทิสนา แชมมณี, 2541) ว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งภายในและภายนอกด้วยการสังเกตและเลียนแบบ (copy) จากต้นแบบ และตามทฤษฎีเซลล์

กระจกเงา (mirror neuron theory) ที่กล่าวว่าเซลล์กระจกเงาเป็นเซลล์ชนิดหนึ่งของมนุษย์ที่ทำหน้าที่เลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง (สายฤดี วรรกิจโกคาทร, 2552)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าเกษตรกรในระบบเกษตรเคมีได้เผชิญกับแรงกดดันหลายเรื่อง ผู้วิจัยอยากให้เกษตรกรหันมาให้ความสำคัญกับเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นการเกษตรแบบองค์รวมที่มีค่านิยมทางวัฒนธรรมที่เน้นความพอเพียง โดยดูแบบอย่างจากชีวประวัติและผลงานของ ภาณุ พิทักษ์เผ่า ที่ได้สะท้อนภาพชีวิตการทำงานที่ทุ่มเทให้กับการช่วยเหลือเกษตรกรและประชาชนที่เดือดร้อน และเพื่อกระตุ้นให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้การทำเกษตรกรรมแบบธรรมชาติและมีการบริหารจัดการพื้นที่ทางการเกษตรเพิ่มขึ้น โดยใช้กระบวนการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เกิดจากการสังเกต ศึกษา วิเคราะห์-สังเคราะห์ และสรุปผลเกี่ยวกับการทำการเกษตรของพื้นที่ตนเอง เพื่อเป็นแนวทางเฉพาะและเหมาะสมกับพื้นที่ตนเองอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังได้สอนหลักในการดำเนินชีวิตโดยนำหลักศาสนามาเชื่อมโยง เพื่อให้มีคุณธรรมนำใจ จึงกลายเป็นพื้นที่ในการเรียนรู้ ที่สามารถขยายให้แก่ชุมชนอื่น ๆ เข้ามาเรียนรู้ได้ โดยพัฒนาองค์ความรู้ ขยายองค์ความรู้ จากเครือข่ายชุมชนสู่เครือข่ายสังคม โดยผู้วิจัยได้สรุปภาพรวมทั้งหมดของ ภาณุ พิทักษ์เผ่า ไว้ดังต่อไปนี้

สรุป

1.ชีวประวัติของภาณุ พิทักษ์เผ่า

เส้นทางชีวิตวัยเด็กของภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้ถือกำเนิดขึ้นเมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ.2500 ปัจจุบัน (ปี พ.ศ.2559) อายุ 59 ปี บ้านเกิดอยู่ตำบลมะกอกเหนือ อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง มีพี่น้อง 4 คน เป็นบุตรคนที่ 3 ของครอบครัว ทางบ้านประกอบธุรกิจส่วนตัวหลายด้าน จึงทำให้มีฐานะร่ำรวย แต่ขาดความอบอุ่น เนื่องจากพ่อแม่ทำงานหนักไม่ค่อยมีเวลาให้กับลูก อีกทั้งช่วงวัยประถม (ปี พ.ศ.2513) ภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้เรียนโรงเรียนแสงทองวิทยา อำเภอบางขัน จังหวัดสงขลา ยิ่งทำให้ไม่ค่อยได้เจอพ่อแม่ จึงไม่สามารถรับรู้ถึงปัญหาทางบ้านได้ว่าธุรกิจทางบ้านในช่วงนั้นเกิดล้มละลาย เมื่อภาณุ พิทักษ์เผ่าเรียนจบระดับชั้นประถมศึกษา (ปี พ.ศ.2516) ครอบครัวจึงตัดสินใจย้ายไปอยู่กรุงเทพมหานคร ภาณุ พิทักษ์เผ่าได้ศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่โรงเรียนดอนเมือง (ทหารอากาศบำรุง) เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร และปี พ.ศ.2518 ได้เข้าศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่โรงเรียนอาชีวศิลปศึกษา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร จากนั้นในปี พ.ศ.2522 ภาณุ พิทักษ์เผ่า สอบเข้ามหาวิทยาลัยศิลปากร คณะมัณฑนศิลป์ ชอบทำกิจกรรมในมหาลัยเกี่ยวกับการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม เมื่อศึกษาจบภาณุ พิทักษ์เผ่า จึงได้ค้นพบว่าตนเองชอบทำงานด้านช่วยเหลือสังคม จึงไปสอบบรรจุครู เพื่อจะได้นำความรู้ที่ได้เรียนมาไปถ่ายทอดให้กับเด็กที่ด้อยโอกาส ปรากฏว่าสอบได้อันดับ 1 ซึ่งหมายความว่า ภาณุ พิทักษ์เผ่าสามารถ

เลือกได้ว่าตนจะไปบรรจุสอนที่ไหนก็ได้ในประเทศ ได้ตัดสินใจเลือกบรรจุสอนในแถบชนบทของ กรุงเทพมหานคร ซึ่งห่างไกลความเจริญ นอกจากสอนหนังสือในโรงเรียนแล้ว ภาณุ พิทักษ์เผ่า ยังได้ลงพื้นที่เพื่อไปเยี่ยมครอบครัวนักเรียน เยี่ยมชาวบ้าน ไปสอนหนังสือให้กับประชาชนในหมู่บ้าน ในชุมชน จึงได้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ของแต่ละครอบครัวที่ล้วนแล้วแต่มีปัญหาทางการเงิน เป็นหนี้สิน จึงได้ช่วยจัดการปัญหาเท่าที่ตนเองมีความสามารถ ทำงานอยู่ 5 ปี จึงได้ยื่นใบลาออก

ในปี พ.ศ. 2526 ได้มาเป็นอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขณะเดียวกันก็ได้พบคนรักซึ่งเป็นภรรยาในปัจจุบัน ชื่อนางกรุณา พิทักษ์เผ่า ช่วงที่ภาณุ พิทักษ์เผ่า เป็นอาจารย์ก็ทำหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ นอกจากสอนหนังสือแล้วยังช่วยจัดการปัญหาให้กับนักศึกษาด้วย เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการ ตั้งครรภ์ในวัยเรียน เป็นต้น ทำให้เกิดจุดเปลี่ยนสำคัญในชีวิตภาณุ พิทักษ์เผ่า ที่ทำให้ต้องลาออกจาก อาชีพครูเป็นครั้งที่สองคือ นักศึกษาหญิงรายหนึ่งผูกคอตาย เนื่องจากครอบครัวไม่มีเงินส่งให้เรียน ทำให้ภาณุ พิทักษ์เผ่า รู้สึกถึงความบกพร่องในสังคมที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้ จึงอยากช่วยเหลือสังคมมากขึ้น ในปี พ.ศ. 2530 ได้ลาออก และเตรียมการไว้ว่าจะไปตั้งศูนย์ช่วยเหลือ เกษตรกร แต่ถูกทาบทามให้มาเป็นผู้ช่วยเลขานุการ พลตรีจำลอง ศรีเมือง ทำให้ได้เปิดประสบการณ์ ใหม่ในชีวิตการทำงานด้านการเมือง เจอทั้งคนดีและคนไม่ดี คนที่ด้อยกว่าก็ต้องถูกคนที่เหนือกว่าเอา เปรียบเป็นธรรมดา ในปี พ.ศ. 2533 จึงได้ตั้งศูนย์รับเรื่องร้องทุกข์ ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ สำนักงานเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ในแต่ละวันจะมีชาวบ้านเข้ามาร้องทุกข์มากมาย ภาณุ พิทักษ์เผ่าก็ไม่เคยละเลยทุกปัญหาที่เข้ามาร้องเรียน พยายามช่วยจัดการแก้ไขปัญหอย่างเต็ม ความสามารถ จนในที่สุดก็อยากจะกลับไปทำตามเป้าหมายของตนเอง จึงขอลาออก แต่ก่อนที่จะลาออก พลตรีจำลอง ศรีเมือง ได้ฝากให้ภาณุ พิทักษ์เผ่า ช่วยจัดการพื้นที่ที่คนนำมา บริจาคจำนวน 300 ไร่ จังหวัดกาญจนบุรี ให้เป็นพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์เพื่อสังคม ในปี พ.ศ. 2536 ภาณุ พิทักษ์เผ่า เป็นประธานสหกรณ์กสิกรรมไร้สารพิษ จำกัด จึงได้แบ่งพื้นที่ออกเป็นสัดส่วนเพื่อ ประโยชน์ในการใช้สอย ได้สร้างเป็นโรงเรียนผู้นำ มีหลักสูตรที่สอนการเป็นผู้นำ สร้างสหกรณ์เกษตร ไร้สารพิษ พลตรีจำลอง ศรีเมือง สร้างฟาร์มเลี้ยงสุนัขจรจัด สร้างบ้านให้คนไร้บ้าน ไร่ที่อยู่ คนไม่มีเงิน ได้มาอาศัย พร้อมทั้งมีพื้นที่เพาะปลูกทำมาหากินได้ เมื่อบริหารจัดการทุกอย่างลงตัวจึงได้ ลาออก

ภาณุ พิทักษ์เผ่า เลือกมาสร้างเนื้อสร้างตัวกับภรรยาที่อำเภอรัตนภูมิ ได้ขอที่ดินทำกิน จากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก. 4-01) เริ่มจากเรียนรู้การทำเกษตร ลงมือปฏิบัติ จนเกิดผลสำเร็จ สามารถพึ่งพาตนเองได้ จึงอยากเป็นที่พึ่งให้แก่คนอื่น จึงได้นำความรู้ไป ขยายผลสู่สังคม มีผู้คนให้ความสนใจมากขึ้น ภาณุ พิทักษ์เผ่า จึงเลือกมาสร้างศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อ เศรษฐกิจพอเพียง 77 หมู่ 1 ต.บ้านหาร อ.บางกล่ำ จ.สงขลา เพื่อขยายแหล่งเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายใน

การช่วยให้เกษตรกรไม่เป็นหนี้ ไม่ติดอบายมุข ไม่เป็นทุกข์เพราะสารเคมี ซึ่วอยู่เย็นเป็นสุข และสนุกกับการช่วยเพื่อน อีกทั้งยังได้สร้าง “ร้านครัวเพื่อนสุขภาพ” ตั้งอยู่เลขที่ 217/12 ตรงข้าม โรงแรมธนภัทร ถนนสุขุภสารรังสรรค์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เพื่อเป็นตลาดศูนย์กลางในการกระจายสินค้าของเกษตรกร เกิดเป็นเครือข่ายเกษตรกร ผลงานการทำงานของภานุ พิทักษ์เผ่า เป็นประโยชน์แก่สังคมทำให้ได้รับรางวัลมากมายเช่น เป็นเกษตรกรตัวอย่าง รางวัลชนะเลิศระดับประเทศ ของสำนักงานปฏิรูปที่ดินกระทรวงเกษตรในปี 2542 ได้รับโล่เชิดชูเกียรติเป็น “คนดีศรีสงขลา” เนื่องในวันมูลนิธิพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เมื่อ 26 สิงหาคม 2551 และได้รับโล่เชิดชูเกียรติเป็น “คนดีศรีเกษตรอินทรีย์” จากมูลนิธิเกษตรอินทรีย์แห่งประเทศไทย ในปี 2552 เป็นต้น

2.ภาวะผู้นำกับการทำงาน

ภานุ พิทักษ์เผ่า ถือได้ว่าเป็นนักส่งเสริมเกษตรกรคนหนึ่ง เป็นผู้นำทางวิชาการที่ช่วยให้เกษตรกรมีความรู้ใหม่ ๆ ทางด้านการเกษตร เป็นผู้แก้ปัญหาของชุมชน และเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง จึงต้องเป็นผู้ที่สามารถที่จะกระตุ้นให้ผู้ตามตระหนักในความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงโดยไม่ถูกเมินเฉย หรือต่อต้านเป็นปฏิกิริยา โดยภานุ พิทักษ์เผ่า ได้สร้างแรงจูงใจให้เกิดการยอมรับโดยใช้กระบวนการทางจิตใจของเกษตรกร การจูงใจให้เขายอมรับและปฏิบัติตามนั้นมีได้ขึ้นอยู่กับเทคนิคและศิลปะในการจูงใจเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับแนวความคิด หรือวิธีการตลอดจนปัจจัยอื่น ๆ ด้วย ต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ต้องสร้างความคุ้นเคยและสร้างงานให้ชาวบ้านยอมรับโดยต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับชุมชนนั้น ๆ และชุมชนใกล้เคียง ต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลทุกกลุ่มทุกระดับในชุมชน โดยการเข้าไปพูดคุยกับชาวบ้านเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ สร้างจิตสำนึก อุดมการณ์ ทำความเข้าใจเป้าหมายร่วมของชุมชน เพื่อให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน เมื่อเกิดการยอมรับและตัดสินใจรับวิธีการใหม่ ๆ ไปปฏิบัติ ภานุ พิทักษ์เผ่า ก็จะคอยช่วยเหลือติดตามแนะนำเพื่อให้งานเป็นไปอย่างถูกวิธีและแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ภานุ พิทักษ์เผ่า เป็นผู้ที่มีทั้งให้และรับ การให้คือการให้ความรู้ การสอนเทคนิคต่าง ๆ การรับคือ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อได้มองย้อนกลับมาดูตัวเองว่ามีข้อผิดพลาดตรงไหนที่ควรแก้ไข หรือนำไปพัฒนาต่อยอดสู่ออนาคตได้

3.ผลงานของภานุ พิทักษ์เผ่า

บทบาทในการพัฒนาคนและสังคม

การเป็นนายกสมาคมเกษตรอินทรีย์วิถีไท มีการทำงาน 2 ด้านคือ ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง และสภาความร่วมมือด้านอาหารปลอดภัย จังหวัดสงขลา ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง มีหน้าที่เป็นผู้อำนวยการศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ได้ทำตามนโยบายของทางสมาคมเกษตรอินทรีย์วิถีไท ในเรื่องการแก้ไขปัญหาชีวิต เรื่องความทุกข์

เรื่องเศรษฐกิจ เรื่องสุขภาพ เป็นต้น โดยสร้างหลักสูตร สร้างกระบวนการอบรม เพื่อให้คนอยู่เย็นเป็นสุข สามารถปรับเปลี่ยนชีวิตพฤติกรรมตัวเอง ทั้งเรื่องสุขภาพ คุณธรรม อบายมุข เป็นหนี้สิน เป็นต้น เมื่อผู้ที่มาอบรมสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ก็สามารถอยู่เย็นเป็นสุข ในส่วนของงานด้านสภาความร่วมมือด้านอาหารปลอดภัย จังหวัดสงขลา ภาณุ พิทักษ์เผ่า เป็นผู้ประสานงาน สภาความร่วมมือด้านอาหารปลอดภัย จังหวัดสงขลา ได้ทำงานร่วมกับทางโรงพยาบาลทั้งในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และระดับอำเภออื่น ๆ เพื่อแก้ปัญหาผู้ป่วยที่ได้รับอาหารมีสารปนเปื้อน และนำกลุ่มเกษตรกรในเครือข่ายสมาคมเกษตรกรอินทรีย์ให้มาพบกับทางโรงพยาบาล เพื่อเกิดการค้าระหว่างทางโรงพยาบาลกับเกษตรกรโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง สามารถรับรองคุณภาพว่าปลอดภัย ไร้สารเคมี และสารอันตรายต่าง ๆ เนื่องจากมีการพาพนักงานของทางโรงพยาบาลลงพื้นที่ชมสวนของเกษตรกร เพื่อที่จะได้รู้ถึงกรรมวิธีตั้งแต่ปลูกจนกลายเป็นผลผลิตส่งถึงโรงพยาบาล และทางโรงพยาบาลสามารถบอกความต้องการว่าอยากได้สินค้าเกษตรแบบไหนเพื่อให้เกษตรกรผลิตตามความต้องการได้อีกด้วย

การเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเครือข่ายสร้างเสริมสุขภาพ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นเครือข่ายที่ประสานความร่วมมือจากประชาชนทั้ง 16 อำเภอในจังหวัดสงขลา เพื่อร่วมกันสร้างสุขภาพที่ดีแก่คนในชุมชนของตนเอง โดยมีการจัดกิจกรรมพูดคุยเรื่องสุขภาพขึ้น ทั้งเรื่องสุขภาพกาย สุขภาพใจ และสุขภาพจิต

การเป็นประธานคณะกรรมการสมัชชาคุณธรรม จังหวัดสงขลา ภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้เป็นประธานทั้งระดับจังหวัดและระดับภาคด้วย หน้าที่การทำงานระดับจังหวัดนั้น จะมีการนัดประชุมในแต่ละอำเภอ ว่าอยากทำกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการด้านคุณธรรมอย่างไร จากนั้นนำแผนการจัดการของแต่ละอำเภอมารวมกันเป็นแผนระดับจังหวัด กลายเป็นสมัชชาคุณธรรมจังหวัดขึ้น ส่วนในระดับภาค มีการทำหน้าที่โดยการจัดประชุมทุกจังหวัด เพื่อนำเสนอผลงานของจังหวัดตนเองว่าแต่ละจังหวัดมีข้อดีข้อเด่นอย่างไร เรื่องอะไรบ้าง เพื่อดึงองค์ความดีของเขาออกมาเป็นตัวอย่างแก่บุคคลอื่น

การเป็นกรรมการของตลาดนัดเกษตรกร เป็นโครงการของทางกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่มีนโยบายสนับสนุนการจัดตลาดนัดเกษตรกรสีเขียวเพื่อให้มีช่องทางการตลาด หรือมีสถานที่จำหน่ายผลผลิตสินค้าเกษตรที่ดีมีคุณภาพ และกำหนดให้เกษตรกรผู้ผลิตเป็นผู้จำหน่ายสินค้าเอง เพื่อเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้พบปะกับผู้บริโภคโดยตรง ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ทำให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิต ให้สินค้ามีคุณลักษณะและปริมาณสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค ในขณะที่ผู้บริโภคเกิดความมั่นใจในคุณภาพ และความปลอดภัยของสินค้า ส่งผลให้เกษตรกรสามารถช่วยเหลือตนเองได้แบบค่อยเป็นค่อยไป เป็นวิถีดำเนินการที่เสริมสร้างความแข็งแกร่งให้แก่เกษตรกรในการผลิตสินค้าเกษตรที่ดี และเกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้

ตลาดนัดเกษตรกรได้เปิดให้บริการทุกวันจันทร์ พุธ ศุกร์ เวลา 16.00 น. เป็นต้นไป บริเวณตลาดเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ การที่ทางกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ให้ภานู พัทธ์กะเฒ่า เป็นกรรมการดูแลตลาดนัดแห่งนี้ เนื่องจากมีคุณสมบัติที่ตรงตามความต้องการ และเห็นถึงผลงานที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือเกษตรกร และภานู พัทธ์กะเฒ่า ได้นำเกษตรกรใน เครือข่ายมาร่วมขายของด้วย

ยุทธศาสตร์สงขลาพอเพียง จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ประชาชนในจังหวัดสงขลาได้เรียนรู้ ความพอเพียง โดยภานู พัทธ์กะเฒ่า ได้ให้เครือข่ายทั้งหมด 16 อำเภอ ในจังหวัดสงขลา ส่งคนมาอบรม ที่ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง

บทบาทในการบริหารงานของศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง

ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง เป็นส่วนหนึ่งของสมาคมเกษตรอินทรีย์ วิถีไท โดยมีภานู พัทธ์กะเฒ่า เป็นผู้อำนวยการและเป็นนายกสมาคม และมีคณะกรรมการที่มาเป็น วิทยากรให้ทางศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งหมด 10 คน มีการแบ่งเป็นฝ่าย ๆ ได้แก่ ฝ่ายสถานที่ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายประสานงาน ฝ่ายดูแลเรื่องหลักสูตร คณะกรรมการจะมีการ ผลิตเปลี่ยนหน้าที่กันปีละ 1 ครั้ง โดยมีการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันตลอด และมีการประชุมใหญ่ทุกวันที่ 5 ธันวาคมของทุกปี การบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อ เศรษฐกิจพอเพียง ภานู พัทธ์กะเฒ่า ได้บริหารงานด้วยความเป็นครอบครัว ใส่ใจประสานใจ เกิดเป็นความรัก ความเอาใจใส่ให้แก่คนที่ร่วมงานด้วย ทำให้พนักงานทุกคนรัก และเคารพ ภานู พัทธ์กะเฒ่า อีกทั้งยังได้ช่วยเหลือคนที่ไม่ม้งานทำ สามารถมาสมัครงานได้แต่ต้องมีใจรักในการ ทำงานเพื่อสังคม รู้จักรับผิดชอบในหน้าที่ เป็นคนดี ซื่อสัตย์ ในทุกวันจะมีการประชุมคณะทำงาน ประชุมเจ้าหน้าที่ ประชุมวิทยากรอยู่เสมอ เพื่อเสนอแนวทางแก้ไข พัฒนา ปรับปรุงคุณภาพการ ทำงานให้ดียิ่งขึ้น รายได้ในกานำมาบริหารงานในศูนย์ฯได้มาจากการจัดกิจกรรม เช่น การฝึกอบรม การล้างสารพิษ จะนำรายได้มาหักค่าใช้จ่ายทั้งหมดแล้วนำเงินที่เหลือเข้ากองทุนส่งเสริมชีวิตพอเพียง เพื่อช่วยเหลือผู้ยากไร้ ที่อยากจะทำอบรมที่ศูนย์แต่ขาดทุนทรัพย์ ซึ่งภานู พัทธ์กะเฒ่า ไม่ได้เอาเงินตรง ส่วนนี้เลยเนื่องจากยังมีรายได้หลักของจากการเปิดร้านครัวเพื่อนสุขภาพ ที่นำสินค้าเกษตรในสวนไป วางจำหน่าย รายได้จากการขายอาหาร และรายได้จากการหักจากเครือข่ายที่นำสินค้ามาวางจำหน่าย 20% ของราคาสินค้า ซึ่งการตลาดของภานู พัทธ์กะเฒ่า ไม่ได้ต้องจ่ายค่าโฆษณาแพงแต่อย่างใด เป็นการบอกปากต่อปากจากผู้มาเข้าอบรม ทำให้มีชื่อเสียงขึ้น

การสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาคนและสังคม

ภานู พัทธ์กะเฒ่า สร้างเครือข่ายขึ้นมาโดยเริ่มจากการเป็นต้นแบบในการบริหาร จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยนำองค์ความรู้มาสร้างความเข้าใจในการบริหาร จัดการและใช้ทรัพยากรธรรมชาติจากภูมิปัญญาและประสบการณ์จากการปฏิบัติจริงมาถ่ายทอด

ให้กับเกษตรกรและประชาชนที่สนใจเพื่อให้เกิดภูมิความรู้ จนสามารถคิดวิเคราะห์ จากการเรียนรู้ใน แหล่งต้นแบบ และสามารถนำไปปรับใช้เพื่อประโยชน์แก่ตนเอง และสังคมต่อไป เมื่อเกิดเครือข่ายขึ้น ก็ได้มีการถ่ายทอดความรู้จากบุคคลหนึ่งไปยังส่วนร่วม จากส่วนรวมเมื่อได้ความรู้จนเกิดการเห็นแจ้ง ก็นำไปสร้างศูนย์เพื่อถ่ายทอดต่อ ๆ กันไป จนสามารถกลายเป็นเครือข่ายที่กว้างขวางขึ้นได้ ซึ่งโครงสร้างเช่นนี้จะทำให้เกิดการพัฒนาอาชีพการเกษตรให้มีการรวมกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง สามารถแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาขีดความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาและการวางแผนเป้าหมายการพัฒนาาร่วมกัน สู้ความแข็งแกร่งทาง เศรษฐกิจร่วมกันได้ เครือข่ายของภาณุ พิทักษ์เผ่า ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกันดังนี้

เครือข่ายผู้นำชุมชน จะช่วยในเรื่องของการพัฒนาศักยภาพของชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง มีจิตสำนึก ให้เกษตรกรมีความรู้ความสามารถพัฒนาตนเองสู่การเป็นผู้นำในชุมชน ต่อไปได้ โดยผู้นำชุมชนจะต้องมีการวางแผนเป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขของชุมชน อย่างเหมาะสม พร้อมทั้งเป็นต้นแบบที่ดีให้คนในชุมชนรู้สึกเคารพยกย่อง และเป็นแบบอย่างใน การดำเนินชีวิต

เครือข่ายภาครัฐ ต้องกำหนดนโยบาย ที่ชัดเจน และเป็นรูปธรรมมากขึ้น เพื่อส่งเสริม และสนับสนุนกระบวนการพัฒนาภาคเกษตรอินทรีย์ และเกษตรปลอดภัย มีการช่วยบริหารจัดการอาชีพเกษตรกร เช่น หาพื้นที่ตลาดให้เกษตรกร ช่วยเหลือเงินลงทุนทาง การเกษตร ให้ที่ดินทำกิน เป็นต้น และการให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการเกษตรที่ทันสมัย

เครือข่ายเกษตรกร ปัจจุบันการเป็นเกษตรกรรายย่อยในสังคมเกษตรกรรมโอกาสจะ แข่งขันเพื่อการต่อสู้ให้มีอำนาจการต่อรองมักจะมึนน้อย เนื่องจากต้องต่อสู้ทุกอย่างด้วยตนเองไม่ว่าจะ เป็นการลงทุนในการประกอบอาชีพ การหาตลาดเพื่อจำหน่ายผลผลิต การขาดข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ ในการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับการตลาด เพราะขาดที่ปรึกษาให้คำแนะนำทั้งในด้านการผลิต และการตลาด ดังนั้นเครือข่ายจึงเป็นตัวช่วยในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แบ่งปันประสบการณ์ การทำงานระหว่างสมาชิกในเครือข่าย และแลกเปลี่ยนเครื่องมือการดำเนินงานระหว่างเครือข่าย โดยมุ่งเน้นกลไกความร่วมมือเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายของตนเอง และการสร้างความสามารถ ในการพึ่งพาตนเองได้

ซึ่งประโยชน์ของการรวมกลุ่ม สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิก เพื่อรองรับ ปัญหาที่จะตามมาได้อย่างทันท่วงที และมีศักยภาพในกระบวนการผลิตที่จะสามารถสนองความ ต้องการของผู้บริโภค และทิศทางของตลาด และการเชื่อมโยงหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่ม ศักยภาพของเครือข่ายให้กว้างไกลขึ้น

กิจกรรมและขั้นตอนการฝึกอบรมของศูนย์ฯ

กิจกรรมด้านการเกษตร ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงจะมีการจัดอบรมเป็นคอร์ส ขึ้นอยู่กับผู้ที่ต้องการมาอบรมอยากได้แบบไหน สามารถจัดขึ้นมาได้ตามที่ต้องการ หรือจะเป็นแบบทางหลักสูตรจัดไว้เรียบร้อยแล้ว โดยจะมีให้เลือกว่าจะอบรม 1 วัน และ 2 วัน 1 คืน และ 3 วัน 2 คืน และ 4 วัน 3 คืน และ 5 วัน 4 คืน กิจกรรมในหลักสูตรจะประกอบด้วย กิจกรรมการเพาะถั่วงอกไร้สารพิษ การทำน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น การทำสบู่และแชมพูสมุนไพร การทำน้ำยาอเนกประสงค์ การกินอยู่อย่างไรให้สุขภาพดี สอนธรรมะก่อนนอน สอนธรรมะรับอรุณ กายบริหารเพื่อสุขภาพ การทำเตาผลิตถ่านและน้ำส้มควันไม้ การนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพ การทำบัญชีครัวเรือน การทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ การทำน้ำสมุนไพร สอนการทำเกษตรอินทรีย์วิถีไท การทำจุลินทรีย์ท้องถิ่น การทำแก๊สชีวภาพ เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้เข้าอบรมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง และสามารถปรับนำไปปรับใช้ในชุมชนแต่ละพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

กิจกรรมการดีท็อกสารพิษ เป็นกระบวนการนำเอาของเสียหรือสารพิษออกจากร่างกาย เนื่องจากสารพิษจากทั้งภายนอกและภายในร่างกายได้สะสมเพิ่มขึ้นทุกวัน จากการหายใจเข้าไป จากการกิน และจากการสัมผัส ทำให้ระบบในร่างกายไม่สามารถกำจัดของเสียออกมาได้หมด การดีท็อกจึงเป็นอีกหนึ่งตัวช่วยที่ทำให้ร่างกายสามารถกลับสู่สภาวะสมดุล และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพความสามารถของร่างกายในการจัดการกับสารพิษต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ทางศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงจะใช้ระยะเวลาในการเข้าอบรม 3 วัน 2 คืน ซึ่งกระบวนการและขั้นตอนการปฏิบัติจะอยู่ในความปลอดภัยภายใต้การดูแลของภานุ พัทธ์กะเฒ่า

จิตสาธารณะ

ภานุ พัทธ์กะเฒ่า ได้รับบริจาคสิ่งของเครื่องใช้ที่แต่ละคนไม่ได้ใช้ประโยชน์แล้ว แต่ยังคงมีประโยชน์สำหรับผู้อื่น สามารถนำมาบริจาคได้ทุกอย่าง ภานุ พัทธ์กะเฒ่า จะนำไปบริจาคให้คนด้อยโอกาสทั่วประเทศไทยได้นำไปใช้ประโยชน์ การเลี้ยงอาหารทุกวันที่ 5 ธันวาคม ของทุกปี ซึ่งตรงกับการประชุมคณะกรรมการของศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ได้ร่วมตัวของคณะกรรมการและได้พบปะสมาชิกเครือข่าย และประชาชน มาร่วมกินเลี้ยงฉลอง และจุดเทียนชัยถวายพระพร พร้อมร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี และเพลงสดุดีมหาราชาอย่างพร้อมเพียงกัน เนื่องจากศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาท และมุ่งมั่นแก้ไขปัญหาสังคมและประชาชน ให้ดำเนินชีวิตโดยยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนของศาสนา และตามแนวทางในพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และทางศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ได้มีการตั้งกองทุนส่งเสริมชีวิตพอเพียงให้คนจนที่

ไม่มีเงินสามารถมาอบรมได้ฟรี นอกจากนี้ยังมีกรอบรมทำอาหารฟรี เป็นอาหารแม่ครัวไปโอดิกส์ และอาหารมังสวิรัตที่ได้ทั้งประโยชน์ และได้เมนูที่ดีต่อสุขภาพกลับไปทำกินเองที่บ้าน

4.เป้าหมายในอนาคต

ภานุ พัทธ์เกล้า มีเป้าหมายชีวิตในการทำงาน นอกเหนือจากการทำศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ยังมีความต้องการที่จะทำโครงการอุทยานอาหารเพื่อสุขภาพเมืองหาดใหญ่ เพื่อเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้มีช่องทางนำผลผลิตมาวางจำหน่ายด้วยตัวเอง และเป็นการเพิ่มทางเลือกให้ประชาชนผู้บริโภคทั่วไปได้ซื้อสินค้าเกษตรที่ปลอดภัย ไร้สารพิษ แต่โครงการนี้ยังไม่สำเร็จเนื่องจากยังไม่มีพื้นที่พอให้สำหรับทำโครงการ เพราะต้องการใช้พื้นที่จำนวน 1 ไร่ แต่ถึงอย่างไรภานุ พัทธ์เกล้า ก็ได้จัดเตรียมโครงการมาโดยตลอดเพื่อให้มีความพร้อมเสมอหากโอกาสมาถึง โดยเริ่มจากการเปิดให้ประชาชนจองหุ้นในราคาหุ้นละ 100 บาท ประชาชนที่จองหุ้นจะได้รับเงินปันผลตามกำไร และตามจำนวนหุ้นที่จองและจะนำเงินที่ได้จากการจองหุ้นของสมาชิกมาบริหารจัดการโครงการในค่าใช้จ่ายต่าง ๆ และมีการแบ่งปันส่วนออกเป็นบุธให้เกษตรกรที่สนใจได้เข้ามาเช่าพื้นที่ หรือคนที่จองหุ้นก็สามารถนำสินค้ามาวางจำหน่ายได้ ในแต่ละบุธก็จะมีภารกิจวิธีการผลิตสินค้าที่ตนเองขายอยู่ให้กับนักท่องเที่ยว หรือผู้ที่สนใจได้เข้ามาเรียนรู้และปฏิบัติจริง พื้นที่อื่น ๆ ก็จะแบ่งเป็นลานกิจกรรมสำหรับเด็ก ลานกิจกรรมดนตรีสด และลานกิจกรรมพิเศษในแต่ละวัน เป็นต้น เพื่อให้เป็นตลาดที่ครบวงจร สามารถหาซื้อของกินได้ เป็นสถานที่พบปะผู้คน อีกทั้งยังได้ความรู้ทางการเกษตรเพิ่มเติมด้วย ในอีกงานส่วนหนึ่งที่ได้เตรียมคือ การเตรียมคน โดยการสร้างศูนย์ส่งเสริมสุขภาพองค์กรวม เพื่อสร้างเครือข่ายผู้บริโภคที่รักสุขภาพขึ้น เครือข่ายนี้จะให้สมาชิกทำอาหารมาคนละ 1 เมนู ไม่ซ้ำกัน เพื่อฝึกฝีมือในการไปเปิดบุธทำขายในโครงการอุทยานอาหารเพื่อสุขภาพได้ จะมีการประชุมทุกวันศุกร์สุดท้ายของสิ้นเดือน เดือนละ 1 ครั้ง ณ เทศบาลนครหาดใหญ่ ห้องประชุมชั้น 3 สำนักการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เครือข่ายเหล่านี้จะมีการสาธิตวิธีการทำอาหาร การปรุงอาหารให้กับผู้ที่มาเดินชม หรือซื้อของที่โครงการอุทยานอาหารเพื่อสุขภาพได้ รับชม วัตถุดิบที่ใช้จะเป็นสินค้าทางการเกษตรที่ไร้สารพิษ ส่วนผสมที่ดีต่อสุขภาพ ดังนั้นเป้าหมายในการทำงานของภานุ พัทธ์เกล้า คือการได้ทำโครงการที่จะช่วยเหลือเกษตรกรและสมาชิกให้สามารถพึ่งพาตนเองอย่างครบวงจร นอกจากได้รับความรู้แล้ว เกษตรกรยังสามารถทำการตลาดเป็น โดยรวมกลุ่มกันเพื่อปรึกษาหารือทางการเกษตร ให้เข้าใจถึงความต้องการของผู้บริโภค และสามารถตอบโต้ความต้องการของตลาดได้ จนสามารถเป็นตลาดศูนย์กลางการเกษตรที่ยิ่งใหญ่ โดยมีการตั้งราคาไม่เอาเปรียบผู้บริโภค และเกษตรกรอยู่ได้ในนิยามของตลาดที่เป็นธรรม

อภิปรายผล

จากการศึกษา ศึกษาชีวประวัติและผลงานของ ภาณุ พิทักษ์เผ่า พบว่า ชีวประวัติของภาณุ พิทักษ์เผ่า ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงปัจจุบัน เกิดจุดเปลี่ยนในชีวิตที่ทำให้ต้องพลิกบทบาทตนเอง ตั้งแต่การเป็นครู เมื่อได้สอนหนังสือนักเรียนในสลัม ทำให้ได้เห็นสภาพความเป็นอยู่ของพ่อแม่เด็กที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมประสบปัญหาหนี้สิน ความยากจน ต่อมาเมื่อได้มาเป็นอาจารย์สอน นักศึกษามหาวิทยาลัยก็ยังคงวนเวียนกับปัญหาความยากจนของอาชีพเกษตรกรรมอีกเช่นเดิม หลังจากนั้นได้มาเป็นผู้ช่วยพลตรีจำลอง ศรีเมือง ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนที่ทำให้ชีวิตภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้ทำหน้าที่ที่ยิ่งใหญ่ ได้พัฒนาความสามารถของตนเอง มีบุคคลอย่างพลตรีจำลอง ศรีเมือง เป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติ เรียนรู้จักการให้ การช่วยเหลือ ทำให้ภาณุ พิทักษ์เผ่า สามารถแสดงจุดยืนที่ชัดเจนของตัวเองว่าต้องการอะไร และสามารถนำไปต่อยอดอย่างไรได้บ้าง และสุดท้ายได้มาเป็นนักการเกษตร เพื่อที่จะได้เรียนรู้ชีวิตของเกษตรกร ว่าทำไมถึงไม่รวย ทำให้ถึงมีแต่หนี้สินจนพบคำตอบเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ที่สามารถแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้ แต่การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นรูปธรรมและบรรลุผลสูงสุดได้นั้น ต้องดำเนินการขับเคลื่อนโดยยึดคนเป็นศูนย์กลางของการขับเคลื่อน เนื่องจากบุคคลแต่ละคน หากมีโอกาสแล้วย่อมมีความสามารถที่จะเรียนรู้เปลี่ยนแปลงทักษะ การประพฤติปฏิบัติ และพัฒนาขีดความสามารถให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมสูงขึ้นได้ ทุกคนมีพลังในเรื่องความคิดริเริ่มความเป็นผู้นำ และความคิดใหม่ ๆ สิ่งเหล่านี้สามารถเจริญเติบโตนำออกมาใช้ได้เมื่อได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนด้านต่าง ๆ ตามที่พึงปรารถนา ซึ่งมีความสำคัญต่อชีวิตของบุคคล ชุมชน และรัฐ ภาณุ พิทักษ์เผ่า จึงได้สร้างศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อให้เกษตรกรและประชาชน เกิดการเรียนรู้และเกิดการฟื้นฟูความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน นำมาจัดการอย่างบูรณาการเพื่อให้เกิดระบบการเกษตรที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์ และฟื้นฟูธรรมชาติ สามารถลดการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอก และสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น

ภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้สร้างเครือข่าย เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร หรือขยายไปถึงระหว่างประเทศ โดยมีการติดต่อสื่อสาร เป็นเครื่องมือในการสร้างและพัฒนาความสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเพื่อการสนับสนุนให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพบรรลุเป้าหมายที่บุคคล กลุ่ม และองค์กรกำหนดไว้ เพื่อสามารถเข้าถึงทรัพยากรที่มีคุณค่า ทั้งทรัพย์สิน อำนาจ และข้อมูลที่แตกต่างกัน ซึ่งจะมีอยู่ในตัวปัจเจกบุคคล กลุ่ม องค์กร ต่าง ๆ ในสังคม การแลกเปลี่ยน แบ่งปัน จึงผ่านกระบวนการเครือข่าย (เกษม นครเขตต์, 2548) โดยภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้สร้างเครือข่ายผู้ผลิตและผู้บริโภคที่เห็นคุณค่า และให้ความสำคัญกับเรื่องของวิถีชีวิต สังคม สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม อันเป็นการเชื่อมโยงกันระหว่างพัฒนาระบบเกษตรกรรมกับการพัฒนาวิถีชีวิตอย่างเป็นสุข รวมถึงการพัฒนาด้านอื่นอย่างรอบด้าน โดยการถ่ายทอดความรู้ที่

เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน พร้อมทั้งพัฒนาเทคโนโลยีทางการเกษตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่น ภาณุ พิทักษ์เผ่า จึงเป็นบุคคลที่มีหัวใจพอเพียง ได้ปรับตัวเข้าสู่วิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบพึ่งตนเอง สามารถทำอาชีพเกษตรกรรมได้ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ นับตั้งแต่การปลูก เก็บผลผลิต แปรรูป และการตลาด สามารถนำประสบการณ์ความรู้ไปถ่ายทอดแก่เกษตรกรและประชาชนทั่วไป จนกลายเป็นบุคคลที่มีบทบาททางสังคม เป็นต้นแบบให้กับเกษตรกรคนอื่น ๆ ได้นำไปเรียนรู้ และสามารถถ่ายทอดเกิดเป็นเครือข่ายเกษตรกรแก่ชุมชนอื่นได้ ทำให้ภาณุ พิทักษ์เผ่า ถูกยกย่องให้เป็น “ผู้นำ” ซึ่งหมายถึงผู้ที่มีความรู้ ผู้ที่ใช้เหตุผลสามารถประยุกต์ใช้ความรู้นั้นได้อย่างชาญฉลาด ใช้ความรู้ได้ถูกคน ถูกเวลา สามารถวิเคราะห์อดีต เข้าใจปัจจุบันและคาดการณ์อนาคตได้ รวมทั้งเป็นผู้ที่มีอุดมการณ์ในการดำเนินชีวิตปรารถนาอุทิศตัวเพื่อการเผยแพร่แนวความคิดและถ่ายทอดสัจจะทางปัญญาที่เป็นประโยชน์แก่สังคมด้วยวิธีการต่าง ๆ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543) นอกจากนี้ สังคมเรายังเรียกผู้นำอีกรูปแบบหนึ่งคือ ประชาชนชาวบ้านซึ่งหมายถึง ผู้ที่ได้รับการยกย่องยอมรับจากคนในชุมชนว่า เป็นผู้รู้ มีความสามารถในการใช้สติปัญญาที่สั่งสม ประสบการณ์เพื่อการดำเนินชีวิต การพึ่งตนเองและแบ่งปันเผื่อแผ่ ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นด้วยวิธีต่าง ๆ การพัฒนาชุมชนนั้นเป็น ขบวนการเพื่อมุ่งเปลี่ยนแปลงฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น โดยมีหลักและวิธีการทำงาน อาศัยความร่วมมือระหว่างประชาชนกับรัฐ ด้วยการค้นหาทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ แก่ชุมชนมากที่สุด และการดำเนินการนั้น ต้องให้ประชาชนเป็นผู้คิดริเริ่มเอง เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการอย่างแท้จริง (รัตนา โตสกุล, 2548) ผู้นำท้องถิ่นจึงเป็นบุคคลสำคัญที่จะเป็นผู้นำในการ พัฒนาชุมชนได้ สามารถสร้างคนดี คนเก่ง คนมีความสามารถจากกลุ่มอาชีพต่าง ๆ มาร่วมกันทำงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีความสามารถสร้างเครือข่ายขยายผลสู่ชุมชนอื่น

ผู้วิจัยได้แบ่งเครือข่ายของภาณุ พิทักษ์เผ่า ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ เครือข่ายผู้นำชุมชน เครือข่ายภาครัฐ และเครือข่ายภาคการเกษตร เชื่อมโยงสู่เรื่องการจัดการด้านการเกษตร และคุณภาพชีวิต ทุกภาคส่วนล้วนมีการปรับเปลี่ยน เพราะการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งจำเป็น ตั้งแต่ตัวเกษตรกรเองต้องรู้จักการประกอบอาชีพโดยไม่เบียดเบียนผู้บริโภค ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รู้จักพึ่งตนเองได้ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา นอกจากต้องลดต้นทุนอาชีพแล้ว ยังควรลดต้นทุนชีวิตด้วย โดยการลด ละ เลิก อบายมุข ในส่วนของผู้นำ ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้คนในชุมชน เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ ความเคารพ ศรัทธาจากคนในชุมชน เริ่มการถ่ายทอดความรู้และช่วยหาวิธีแก้ไขปัญหา การปลูกจิตสำนึกให้เกษตรกรเข้าใจบทบาทของการมีส่วนร่วม ช่วยเหลือดูแลตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อการสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรอย่างสอดคล้องกับศักยภาพ และภาครัฐ ต้องให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ ดูแลจัดการ การปรับเปลี่ยนวิถีคิดของเกษตรกรให้ดำเนินชีวิตภายใต้ ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจพอเพียง

ดังนั้นการสร้างเครือข่ายขึ้นมาเพื่อผลักดันให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็นต่อการดำเนินงาน เพื่อช่วยกันทำให้เกิดการพัฒนาสังคมที่ดียิ่งขึ้น เพราะปัญหาต่าง ๆ ส่งผลกระทบต่อความเดือดร้อนและความทุกข์ยากต่อเกษตรกร และยังส่งผลต่อประชาชน และสังคมส่วนใหญ่ และการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เมื่อเกิดขึ้นแล้วความเสียหายเหล่านั้นไม่สามารถหาสิ่งใดมาทดแทนได้ สิ่งที่ทำได้ดีที่สุดคือ การร่วมมือกันเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา จึงเป็นที่มาหรือจุดกำเนิดของการสร้างเครือข่ายของศูนย์เรียนรู้ คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นมา มุ่งเน้นให้ประชาชนเกิดความตระหนัก และเกิดจิตสำนึกร่วมกับทุกฝ่าย โดยมีเป้าหมายร่วมกันทั้งระยะสั้นและระยะยาว มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการประสานแหล่งความรู้และข้อมูลข่าวสาร การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และการใช้ความรู้ประสบการณ์จากการปฏิบัติงานอย่างสอดคล้องและเชื่อมโยงกัน โดยการรวบรวมองค์ความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ที่เกิดจากความร่วมมือจากประชาชน กลุ่มเกษตรกร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยส่งผลให้เกิดการประยุกต์ความรู้ใหม่ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน รวมทั้งการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร การแลกเปลี่ยน และการกระจายความรู้ทางการเกษตร ทั้งที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการสะสมสืบทอดกันมาและองค์ความรู้ใหม่ ก่อให้เกิดการแก้ปัญหา ร่วมกันทำให้เกษตรกร กลุ่มอาชีพต่าง ๆ รวมทั้งคนในชุมชนมีโอกาสคิด วิเคราะห์หาสาเหตุ และแนวทางแก้ไข ทดลองปฏิบัติและสรุปผลร่วมกัน ช่วยยกระดับการเรียนรู้ในการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ของเกษตรกรให้สูงขึ้น ซึ่งการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะเช่นนี้จะ เป็นประโยชน์ในการสืบทอดภูมิปัญญา แลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยี และบทเรียนจากการพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ชุมชน องค์กร และสังคม ที่ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงกลายเป็นเครือข่ายชุมชนพอเพียงที่เชื่อมโยงกันด้วยหลักคุณธรรม ไม่เบียดเบียน แบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน

นอกจากนี้ภาณุ พิทักษ์เผ่า ยังได้สร้างร้านครัวเพื่อนสุขภาพ ขึ้นมาเพื่อเป็นตลาดขายสินค้าทางการเกษตรของสมาชิกเครือข่าย เนื่องจากการตลาดสมัยใหม่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น อันมีผลทำให้เศรษฐกิจ สังคม การเมือง มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ เริ่มเป็นที่ยอมรับและขยายตัวมากขึ้น เพื่อบริหารองค์การให้สามารถอยู่ได้อย่างมีเสถียรภาพ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อความสำเร็จในเป้าหมาย โดยคำนึงถึง ความมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และความประหยัด ภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้ใช้ความรู้ ความเข้าใจ หลักการบริหารงานมาประยุกต์ใช้เพื่อให้องค์การบรรลุเป้าหมาย โดยการพัฒนาเครือข่ายให้มีความสามารถในการผลิต และการจำหน่ายสินค้า เพื่อเรียนรู้ความต้องการของผู้บริโภค และปรับทันตามสถานการณ์ผู้บริโภค ในร้านครัวเพื่อนสุขภาพ มีทั้งค้าปลีกและค้าส่งสินค้าเกษตร และสินค้าแปรรูปหลากหลายชนิด เช่น ผัก ผลไม้ ปุ๋ยชีวภาพ น้ำสมุนไพร สมุนไพร ยาสมุนไพร ยารักษาโรค เป็นต้น

สินค้าเหล่านี้จะให้เกษตรกรที่เป็นเจ้าของกำหนดราคาได้เอง แต่ต้องเป็นธรรมกับผู้บริโภค และเกษตรกรสามารถอยู่ได้

เป้าหมายในระยะยาวของภาณุ พิทักษ์เผ่า อยากทำโครงการอุทยานอาหารเพื่อสุขภาพจังหวัดสงขลา โดยจัดให้เป็นตลาดสินค้าเกษตรระดับจังหวัด สนับสนุนเกษตรกรให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของตลาดกลางสินค้าเกษตรมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรเกิดการพัฒนา และแก้ไขปัญหาตลาดสินค้าเกษตรทั้งระบบ ทั้งการผลิต การแปรรูป ทำให้เกษตรกรมีรายได้ และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถพึ่งพาตัวเองได้ และสามารถสร้างสรรค์สินค้าทางการเกษตรให้มีมูลค่าสินค้าสูงขึ้น ผลิตสินค้าที่ตรงกับความต้องการของตลาด และสามารถใช้เครื่องมือบริหารจัดการ ความเสี่ยงต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผลดีต่อการเสริมสร้างสมรรถนะทางเศรษฐกิจ และความมั่นคงให้กับประเทศชาติ

จะเห็นได้ว่า ชีวิตของภาณุ พิทักษ์เผ่า มีเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมากมาย ไม่ว่าจะสถานการณ์นั้นจะเลวร้ายขนาดไหน แต่ภาณุ พิทักษ์เผ่า สามารถข้ามผ่านมันมาได้ด้วยสติ และมองเป็นความหวังในชีวิต โดยการจะปรับเปลี่ยนกรอบการมองชีวิต เพื่อให้เห็นโอกาสในวิกฤติ จนสามารถพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาสได้ โดยอาศัยประสบการณ์ การชี้แนะ การเห็นแบบอย่างจากชีวิต บุคคลอื่น ๆ ซึ่งทำให้ภาณุ พิทักษ์เผ่า สามารถจัดการให้เกิดโอกาสในการเรียนรู้ เพื่อปรับเปลี่ยนกรอบ การมองชีวิตใหม่ได้ ว่ายังมีอีกหลายร้อยล้านชีวิตที่มีความทุกข์กว่า ลำบากกว่า และรอคนไป ช่วยเหลือ "ความหวัง" คือสิ่งที่เป็นพลังขับเคลื่อนชีวิตของภาณุ พิทักษ์เผ่า หวังที่จะทำตามเป้าหมายที่ อยากจะทำประโยชน์เพื่อสังคมให้ได้มากที่สุด สามารถนำแนวคิดของภาณุ พิทักษ์เผ่า ไปใช้ได้ทุกภาค ส่วนไม่ว่าจะภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคการเกษตร ที่สามารถนำไปปรับใช้ในการ ดำรงชีวิต การพัฒนา และบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนา เศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ

1.1 ภาคการเกษตร ส่วนใหญ่รู้แค่ทฤษฎี แต่นำไปปฏิบัติไม่ถูก เนื่องจากขาดการพัฒนาและการเรียนรู้เพิ่มเติม ปฏิบัติตามรุ่นสู่รุ่น โดยไม่มีการจดบันทึกหรือพัฒนา ปรับปรุงการผลิต ทำให้เกิดขึ้นจากความเคยชินและการเรียนรู้แบบเดิม ปัญหาเดิม วิธีการแก้ไขเดิม ทำให้เมื่อเกิดปัญหาใหม่กลายเป็นการสะสมปัญหาที่แก้ไขยาก จึงต้องใช้วิธีการแก้ไขที่มากขึ้น เกิดต้นทุนที่มากขึ้น ดังนั้นภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องควรให้ความสนใจ เข้าถึง ถ่ายทอดความรู้ ด้านเทคโนโลยีองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนา การส่งเสริมอาชีพแก่เกษตรกร

เพื่อประยุกต์ใช้ประโยชน์ในแนวทางการเกษตรอย่างยั่งยืนตามแนวทฤษฎีใหม่โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.2 ผู้นำชุมชนควรมีการจัดกิจกรรมเวทีชาวบ้านเพื่อวางแผนและพัฒนาเพื่อพบปะ พูดคุย ปรีกษาหารือ เพื่อระดมความคิด ร่วมกันในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ซึ่งจะนำมาสู่การจัดทำแผนชุมชน เพื่อให้รู้ปัญหาของชุมชนตัวเอง วิเคราะห์ปัญหา แนวทางในการแก้ไข และพัฒนาโดยคนในชุมชน ให้มีส่วนร่วมเพื่ออนาคตของชุมชน ตลอดจนส่งเสริมและเพิ่มพูนความร่วมมือในด้านสถาบัน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

1.3 ภาครัฐ และภาคเอกชน ควรมีการรณรงค์ให้ประชาชน และคนในองค์กรเห็นถึงความสำคัญของสุขภาพของตนเอง ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภค และหลีกเลี่ยงการบริโภคอาหารที่มีสารเคมีตกค้าง เพื่อให้ประชาชนหันมาใส่ใจในเรื่องของสุขภาพการบริโภคมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิต สุขภาวะกาย และสุขภาวะทางจิตใจของผู้เข้าอบรมที่ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ว่ามีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่จากการได้เข้าร่วมอบรม เพื่อเป็นแนวทางให้กับองค์กรเห็นจุดบกพร่อง และแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาเรื่อง การนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในองค์การภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม รวมไปถึงระดับครอบครัวและระดับบุคคล อย่างไร

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ วิเชียรเขต. (2551). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 3*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2543). *ประวัติและผลงานเกษตรกร สถาบันเกษตรกร สหกรณ์ดีเด่นแห่งชาติที่เข้ารับพระราชทานโล่รางวัล ในงานพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ประจำปี 2543*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). *คนแถวหน้า: ลักษณะชีวิตกุญแจสู่ความสำเร็จ*. กรุงเทพฯ: ซีคเซสมิเดีย.
- เกษม จันทรแก้ว. (2540). “ความหมายของการบริหาร”. ค้นเมื่อ 9 ธันวาคม, จาก: aphinant.aru.ac.th/wp-content/uploads/2008/10/chapter-5.doc
- เกษม นครเขตต์. (2548). *แนวคิดและทฤษฎีเครือข่ายทางสังคม*. นนทบุรี: สำนักงานโครงการสร้างพันธมิตรการสร้างสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข.
- คณิษา เจริญสาธิต. (2544). *ศึกษาชีวิตประวัติและผลงานของ สมพร แซ่ไคว้ว*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร-มหาวิทยาลัย สาขาวิชาไทยคดีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.
- จามจรี โอภาสภานุเมศ. (2546). *ศึกษาประวัติชีวิตและผลงานด้านการแพทย์แผนไทยของ ประกอบ อุบลขาว*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.
- จารุพร เพ็งสกุล. (2545). *ความคาดหวังของผู้นำชุมชนต่อบทบาทนักพัฒนาในการสร้างเสริมความเข้มแข็งแก่ชุมชน: พื้นที่การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต(CERCAP) ภาคใต้*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนชุมชนมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- จักรกริช หมอประกอบ. (2547). *ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของข้าราชการทหารในศูนย์อุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร*. วิทยานิพนธ์ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา กรุงเทพฯ.
- ชูชีพ พงษ์ไชย. (2541). *บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 กับตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ชมพูนท ชูบุล. (2546). *ศึกษาชีวประวัติและผลงานของเกล้า แก้วเพชร*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.
- ทิตนา แคมมณี. (2541). *การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ธวัชชัย หอมยามเย็น. (2548). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2540). *การบริหารงานบุคคล*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ธนพฤษช์ ชามะรัตน์, ดุษฎี อายุวัฒน์, และ อรนต์ดา ชินศรี. (2556). *พหุลักษณะของเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสาน วิทยาสารเกษตรศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์. วารสารวิทยาสารเกษตรศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์. ปีที่ 34 ฉบับที่ 1 หน้า 1-16.*
- นภาพรณัฏ์ หะวานนท์. (2550). *การสร้างความรู้ภายใต้กระบวนการที่สร้างสรรค์สังคม*. เอกสารประกอบการเสวนาเรื่องความเข้าใจชีวิตกับการสร้างและการจัดการความรู้ 18 ธันวาคม 2550. สงขลา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (อัดสำเนา).
- _____. (2552). *ทิศทางการพัฒนาการอยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- นริสา แซ่ไคว้. (2544). *ประวัติและผลงานของเครื่อง สุวรรณวงศ์*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- นฤมล สุขเนารัตน์. (2543). *ศึกษาชีวประวัติและผลงานด้านเกษตรของน้อม พฤษภากร*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.
- ปัทมน กอตระกุลสิน. (2550). *การศึกษาวิเคราะห์วิวัฒนาการและคุณค่าของสารคดีอัตชีวประวัติสมัยรัชกาลที่ 5 - รัชกาลที่ 9*. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วรรณคดีไทย) สาขาวิชาการวรรณคดีไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ประภาพรรณ รักเลี้ยง. (2556). *หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา*. ค้นเมื่อ 4 กรกฎาคม 2558, จาก: http://plu.ac.th/pluacth/plu_doc/book_gdu003.pdf
- พระครูสิงห์แก้ว วชิรธมโม. (2554). *บทบาทของผู้สูงอายุในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน*. ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ลำพูน.
- พระมหาสุหิตย์ อาภากร. (2547). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ*. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- พรศักดิ์ พรหมแก้ว. (2534). "ศาสตร์แห่งวัฒนธรรมพื้นบ้าน", ใน *พื้นบ้านพื้นเมืองถิ่นไทยทักษิณ*. สถานบันทักษิณศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, สงขลา.
- ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. (2551). *รูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ทางการบริหารการศึกษา สำหรับบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. *วารสารบริหารการศึกษา มศว* ปีที่ 5 ฉบับที่ 10 กรกฎาคม-ธันวาคม หน้า 17-33.
- ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ. (2542). *หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ภัทรภร พลพนาธรรม. (2553). *เครือข่ายทางสังคมขององค์กร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตลาดน้ำบางน้อยอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา สถาบันวิจัยและพัฒนา.
- ระเบียบ คำเขียน. (2546). *การปฏิบัติบทบาทหัวหน้าหอผู้ป่วยตามการรับรู้ของหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลประจำโรงพยาบาลพิจิตร*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชาการบริหารการแพทย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- รัตนา โตสกุล. (2548). *มโนทัศน์เรื่องอำนาจ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2545). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (transformational leadership)*. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์* ปีที่ 28 มกราคม - มิถุนายน 2545 หน้า 31-48.
- รุ่งทิwa แสงหิรัญ. (2541). *บทบาทของผู้นำสตรีทางการเมืองในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารทั่วไป คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, กรุงเทพฯ.
- รุ่งโรจน์ เพชรบุรณิน. (2546). *เครือข่ายภาคประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชนบทศึกษาและการพัฒนา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- เรื่อง เจริญชัย. (2529). *"คำกล่าวของเลขาธิการวัฒนธรรมแห่งชาติ," ใน เชิดชูเกียรติธรรมทาสพานิช*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- วลีรัตน์ ตัฒกุลเศรษฐ์. (2552). *ความสัมพันธ์ของการจัดการความรู้และผลการดำเนินงานขององค์กร: โรงพยาบาลพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2545). *การบริหาร หลักการ ทฤษฎี ประเด็นทางการศึกษาและบทวิเคราะห์องค์การศึกษาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: พิมพ์พิสุทธิ์.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2545). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- สายฤดี วรกิจโกคาทร. (2552). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: จีอาร์ตจำกัด.
- สุทิสรา ศรีตั้งนันท์. (2547). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, กรุงเทพฯ.
- สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์. (2534). *คนเด่นในอดีต*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- สุพานี สฤกษ์วานิช. (2552). *พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่: แนวคิดและทฤษฎี*. พิมพ์ครั้งที่ 2. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรชาติ ฅหนองคาย. (2552). *ความแตกต่างระหว่างการบริหารกับการจัดการ*. *วารสารบริหารงานสาธารณสุข* ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2552 หน้า 57-62.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สมพร ปานดำ. (2544). *ศึกษาชีวิตประวัติและผลงานของป्लीม ชูคง*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2542). *สังคมวิทยา ปัญหาสังคม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ. (2533). *ประกาศเกียรติคุณดีเด่นของชาติ*. (เล่มที่ 14). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- อภิรัฐ ตั้งกระจ่าง. (2546). *เศรษฐศาสตร์การจัดการ*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: Dimond in Business World.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2523). *ผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม พุทธศักราช 2523*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- Bass, Bernard M, and Bruce J. Avolio. (1994). *Improving organization effectiveness through transformational leadership*. California: Sage Publications.
- Ellis, C., Kiesinger, C. & Tillmann-Healy, L. (1997). *Interactive interviewing: Talking about emotional experience*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Gergen, K. (1985). The social constructionist movement in modern psychology. *American Psychologist* 40(3). 266-275.
- Josselson, R. (1995). Imagining the real: Empathy, narrative, and the dialogic self. *Journal of Narrative and Life History* Vol.3. 27-44.
- Mahoney, Dan. (2007). Constructing reflexive fieldwork relationships: Narrative my collaborative storytelling methodology. *Qualitative Inquiry* 13(4). 573-594.
- Roberts, Brain. (2002). *Biographical research*. Great Britain: Biddles Ltd., Guildford and King Lynn.
- Stanley, L. and Morgan, D. (1993). Introduction. *Journal of Sociology* 27(1). 1-4.
- Yow, V.R. (1994). *Recording oral history: A practical guide for social scientists*. London: Sage.

บุคลากรกรม

คะเนิง ฤทธิรัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิยะดา ตั้งเที่ยงธรรม เป็นผู้สัมภาษณ์, ร้านครัวเพื่อนสุขภาพ
อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา, 22 เมษายน 2558

เจตน์ธนะกุล นิลสัมภาษณ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิยะดา ตั้งเที่ยงธรรม เป็นผู้สัมภาษณ์, ศูนย์เรียนรู้
คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบ้านหาร อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา, 14
กุมภาพันธ์ 2558

พิน ศรีสุทธิ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิยะดา ตั้งเที่ยงธรรม เป็นผู้สัมภาษณ์, ร้านครัวเพื่อนสุขภาพ อำเภอ
หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา, 27 ตุลาคม 2557

พาซี เบ็ญหิยามาน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิยะดา ตั้งเที่ยงธรรม เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ศูนย์เรียนรู้คุณธรรม
เพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบ้านหาร อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา, 14 กุมภาพันธ์ 2558

วรรณณา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิยะดา ตั้งเที่ยงธรรม เป็นผู้สัมภาษณ์, ตลาดนัดเกษตร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา, 31 ตุลาคม 2557

วิราวรรณ สุวรรณรัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิยะดา ตั้งเที่ยงธรรม เป็นผู้สัมภาษณ์, ศูนย์เรียนรู้
คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบ้านหาร อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา, 14 เมษายน
2558

สัฎฐมาญ ลีเอี่ยม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิยะดา ตั้งเที่ยงธรรม เป็นผู้สัมภาษณ์, ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อ
เศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบ้านหาร อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา, 14 กุมภาพันธ์ 2558

สุนิ บุญประการ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิยะดา ตั้งเที่ยงธรรม เป็นผู้สัมภาษณ์, ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อ
เศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบ้านหาร อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา, 14 กุมภาพันธ์ 2558

สุวินัย หนูยัง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิยะดา ตั้งเที่ยงธรรม เป็นผู้สัมภาษณ์, ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อ
เศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบ้านหาร อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา, 18 พฤศจิกายน 2557

อมิยะ หมัดอาดัม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิยะดา ตั้งเที่ยงธรรม เป็นผู้สัมภาษณ์, ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อ
เศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบ้านหาร อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา, 18 พฤศจิกายน 2557

อารีญา หมัดอาดัม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วิยะดา ตั้งเที่ยงธรรม เป็นผู้สัมภาษณ์, ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อ
เศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบ้านหาร อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา, 18 พฤศจิกายน 2557

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ตารางกิจกรรมและขั้นตอนการฝึกอบรม

กิจกรรมที่ 1 ในวันที่ 17-19 พฤศจิกายน 2557 จากหน่วยงานราชการของแก้ว
กัลยาสิกขาลัย สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข

วันที่ 1

เวลา	วิชา	ครูผู้สอน
09.00-10.00 น.	ลงทะเบียน/กรอกแบบสอบถาม/อาหารว่าง	
10.00-11.00 น.	ปฐมนิเทศ	ภานุ พิทักษ์เผ่าและคณะ
11.00-12.00 น.	กิจกรรมคบคุ้นอุ่นใจ (ละลายพฤติกรรม) แบ่งกลุ่มพบพี่เลี้ยง/เข้าที่พัก	ภานุ พิทักษ์เผ่า
12.00-13.00 น.	อาหารว่างกลางวัน	
13.00-14.00 น.	ปฏิบัติการ...เพาะถั่วงอกไร้สารพิษและทำน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น	ภานุ พิทักษ์เผ่า
14.00-14.15 น.	พัก ดื่มน้ำสมุนไพรเพื่อสุขภาพ	
14.15-16.00 น.	ปฏิบัติการ...ทำสบู่สมุนไพร/แชมพูสมุนไพร/ น้ำยาเอนกประสงค์/ทำจุลินทรีย์พื้นบ้าน/ สารไล่แมลง	ภานุ พิทักษ์เผ่า
16.00-17.00 น.	พักทำกิจส่วนตัว	
17.00-18.00 น.	อาหารเย็น	
18.00-19.00 น.	เพลงกลอนพ่อนอารมณ์	
19.00-21.00 น.	บรรยาย...กินอย่างไรให้สุขภาพดี (ชีวิตไร้ให้/ปอดถูกตัดเพราะอับบุหรี่)	ภานุ พิทักษ์เผ่า

เวลา	วิชา	ครูผู้สอน
21.00-21.10 น.	ธรรมะก่อนนอน พี่น้องชาวพุทธร่วมกันสวดมนต์ พี่น้องชาวมุสลิมร่วมกันละหมาด	ภานุ พิทักษ์เผ่าและ ผู้นำศาสนาอิสลาม

ตารางที่ 1 กิจกรรมในวันที่ 17 พฤศจิกายน 2557 จากหน่วยงานราชการของแก้วกัลยาสิกขาลัย

ปฐมนิเทศ โดยมีการแนะนำชื่อตัวเอง ทำอาชีพอะไร โดยเริ่มจากภานุ พิทักษ์เผ่า จากนั้นก็ให้ผู้เข้าอบรมแนะนำตัวเองไปจนครบ จากนั้นให้แบ่งกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรม

กิจกรรมปฏิบัติการ...เพาะถั่วงอกไร้สารพิษ โดยอุปกรณ์และขั้นตอนการเพาะถั่วงอก มีดังนี้

1. ถั่วงอกเขียว
2. ถังน้ำสีด้าทรงสูง และกะละมัง
3. เชือก
4. ตะแกรงเหล็ก
5. ผ้าสะอาด

ขั้นตอนการปฏิบัติ

1. แช่เมล็ดถั่วงอกเขียว 1 คืน เมล็ดถั่วงอกเขียวที่ใช้จะเป็นเมล็ดถั่วงอกเขียวไว้ปลูกเฉพาะถั่วงอก
2. นำถังน้ำสีด้า เจาะรู อาจจะใช้ตะปูเจาะรอบถังและกันถังเพื่อให้มีรูระบายน้ำออกได้
3. ตัดตะแกรงเหล็กเป็นวงกลมตามขนาดของถังน้ำ เรียงจากล่างขึ้นบน ใช้ตะแกรงประมาณ 5 แผ่น
4. นำเชือกยาวพอประมาณเพื่อนำมาผูกไว้ตรงขอบของตะแกรงเหล็ก สำหรับยกตะแกรงออกจากถังได้สะดวก
5. ใช้ผ้าสะอาด แห้ง หากผ้าไม่สะอาดการเพาะถั่วงอกจะไม่ประสบความสำเร็จ
6. เตรียมถังน้ำ 1 ใบที่ไม่สูงมาก เพื่อรองถังน้ำที่ใส่ถั่วงอก ป้องกันถั่วงอกเน่า จัดคอนโดถั่วงอก โดยเริ่มจากชั้นล่างสุดวางตะแกรงอันเล็กที่ผูกเชือกไว้ ใส่เมล็ดถั่วงอกที่แช่ค้างคืนแล้ววางให้เต็ม ตะแกรง ตะแกรงละประมาณ 5 กิโลกรัม จากนั้นคลุมผ้าสะอาด ชั้นต่อไปก็ใส่ตะแกรง

ตะแกรงนี้จะเป็นที่ยึดเกาะรากถั่วงอก ต่อไปก็วางเมล็ด ปิดด้วยผ้า ทำอย่างนี้ไปเรื่อย ๆ จนเต็มถัง ในแต่ละชั้นจะไม่ทับกันเพราะมีเชือกที่ผูกไว้อยู่

7. นำถังใส่ถั่วงอกไปวางในห้องมืด ยิ่งมืดถั่วงอกจะงามดี ด้านใต้ถังรองด้วยกะละมัง เพื่อไม่ให้สิ่งสกปรกเข้า และห้องต้องไม่ชื้นเพราะจะทำให้ขึ้นราได้

8. รดน้ำให้ชุ่ม ให้น้ำไหลผ่านทุกชั้น รดเช้า กลางวัน เย็น ก่อนนอน ทุก ๆ 2 ชั่วโมง ห้ามรดน้ำแรง ให้ใช้ฝักบัวรดน้ำ หรือรองน้ำด้วยมือเพื่อลดแรงกระแทก

จะเห็นได้ว่าถั่วเขียวเป็นพืชที่ปลูกง่าย ใช้เวลา 2-3 วัน ก็สามารถเก็บผลผลิตได้แล้ว ซึ่งการสอนเรื่องการเพาะถั่วงอก จะเห็นได้ว่าภาณุ พิทักษ์เผ่า สอนตั้งแต่การแช่ถั่วเขียว เพื่อให้ผู้ฟังเห็นภาพตามไปด้วย พยายามทำเรื่องที่เข้าใจยากให้เข้าใจง่ายที่สุด คนที่มาอบรมก็จะมาล้อมวงดูวิธีทำ จดบันทึกตาม แล้วให้ผู้เข้าอบรมแบ่งกลุ่มกันไปทำ เพื่อที่จะได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ และลงมือทำจริง ทำให้สามารถนึกภาพออกได้ หากถึงเวลากลับบ้านสามารถจำได้ว่ามีขั้นตอนการปฏิบัติอย่างไรบ้าง หลังจากเพาะถั่วงอกก็รอเก็บผลผลิต นำมาใช้ในการปรุงอาหารให้ผู้เข้าอบรมทาน เช่น นำถั่วงอกมาทำขนมจีน หรือนำถั่วงอกมากินกับก๋วยเตี๋ยว เป็นต้น ทำให้ผู้เข้าอบรมสัมผัสได้ถึงเรื่องกระบวนการปฏิบัติจนกระทั่งสำเร็จเป็นผลขึ้น ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในการรับรู้ ตา หู จมูก ปาก ลิ้น กาย ใจ ผู้เข้าอบรมสามารถนำไปเพาะกินเองที่บ้าน หรือเพาะจำหน่ายได้เลย

กิจกรรมการทำน้ำมะพร้าวสกัดเย็น วิธีทำน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็นมีขั้นตอนง่าย ๆ ดังต่อไปนี้ เนื้อมะพร้าว 1 กิโลกรัม น้ำเปล่าอุ่น ๆ 1 ลิตร จากนั้นนำเนื้อมะพร้าวมาคั้นด้วยน้ำอุ่นจะได้เนื้อมะพร้าวและน้ำกะทิ กรองด้วยกระชอนหรือผ้าขาวบาง นำน้ำกะทิที่ได้ทั้งหมดเทใส่ภาชนะใสทรงกระบอกเพื่อให้ง่ายต่อการแยกชั้น จากนั้นปิดฝา ตั้งวางไว้ในบ้านอุณหภูมิปกติ หัวกะทิจะค่อย ๆ ลอยขึ้นด้านบน แยกชั้นจากน้ำมัน ตั้งทิ้งไว้ 2 วัน 2 คืน แล้วจึงกรองน้ำมันมะพร้าวใส ๆ ออกมาใส่ขวด เป็นอันใช้ได้

กิจกรรมทำสบู่สมุนไพร แชมพูสมุนไพร น้ำยาเอนกประสงค์ จุลินทรีย์พื้นบ้าน และสารไล่แมลง ในแต่ละกิจกรรมมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ภาพที่ 24 สบู่สมุนไพร

ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2558

การทำสบู่ มีวัตถุดิบที่ต้องใช้คือ หัวเชื้อสบู่ก้อน (กลีเซอริน) 1 กิโลกรัม น้ำสมุนไพรต่าง ๆ ตามที่ต้องการ เช่น ขมิ้น อัญชัน เป็นต้น นำมาหนึ่งให้ละลายเป็นเนื้อเดียวกัน เทใส่ในบล็อก รอให้แข็งตัว จะได้สบู่มาใช้งาน โดยที่มีขั้นตอนไม่ยุ่งยาก

การทำแชมพูสมุนไพร มีวัตถุดิบที่ต้องใช้คือ หัวแชมพู 1 กิโลกรัม น้ำสมุนไพร 3 กิโลกรัม น้ำหอม 1 ออนซ์ สารกันเสีย 1 ออนซ์ เริ่มจากการเททุกอย่างรวมกันไว้ในภาชนะ กวนส่วนผสมให้เข้ากัน ปิดฝาทิ้งไว้ให้ฟองยุบตัว จากนั้นกรอกใส่ขวดเพื่อนำมาใช้สระผม

ภาพที่ 25 น้ำหมักเศษอาหาร น้ำหมักปลา น้ำหมักผลไม้
ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2558

การทำน้ำยาเอนกประสงค์ มีดังต่อไปนี้ ใช้เปลือกผลไม้ที่เหลือจากการทำน้ำล้างสารพิษ เปลือกมะนาว เปลือกส้ม หรือถ้าอยู่ที่บ้านก็ใช้เปลือกผลไม้ที่เราซื้อมาจากไหนก็ได้ โดยใช้เปลือกผลไม้ 3 กิโลกรัม ต่อ น้ำตาลแดง 1 กิโลกรัม ต่อ น้ำ 10 ลิตร พอหมักแล้วจะได้น้ำหมักจากเปลือกผลไม้ จากนั้นนำมาทำเป็นน้ำยาซักผ้า น้ำยาล้างจาน ซักผ้า ล้างรถ ได้หมด นี่คือความหมายของคำว่า “พอเพียง” นำเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมาตีความให้เป็นรูปธรรม ทำให้เห็นภาพ

การทำจุลินทรีย์พื้นบ้าน จะมีสูตรน้ำพอกับน้ำแม่ น้ำแม่คือ น้ำหมักจากพืชสีเขียว ทำจากหน่อกล้วย หน่อไม้ ผักบุ้ง เอามาหมักกับน้ำตาลทรายแดงเป็นระยะเวลา 15 วัน หลังจากนั้นนำมาใช้ได้โดยการผสมกับน้ำเปล่าในอัตราส่วน น้ำแม่ 1 ลิตร ต่อ น้ำเปล่า 500 ลิตร เอามารดพืชผักที่กำลังเติบโต เพื่อเป็นการเร่งเจริญเติบโตที่เร็วขึ้น ส่วนน้ำพอกเป็นน้ำหมักจากผลไม้ ประกอบด้วยผลไม้ 3 ชนิดคือ กล้วยน้ำว้า ฟักทอง มะละกอ นำผลไม้ทั้ง 3 ชนิด มาหั่นแล้วหมักกับน้ำตาลทรายแดง เป็นระยะเวลา 15 วันแล้วจึงนำมาใช้ได้ โดยการผสมกับน้ำเปล่าในอัตราส่วน น้ำพอก 1 ลิตร ต่อ น้ำเปล่า 500 ลิตร หรือน้ำพอกน้ำแม่ 1 ลิตร ต่อ น้ำเปล่า 500 ลิตร หรือน้ำพอกน้ำแม่ 3 ช้อน ต่อ น้ำเปล่า 20 ลิตร (1ปี) จะใช้น้ำพอกหลังจากที่พืชกำลังโตและกำลังจะออกดอก หรือกำลังจะให้ผลผลิตนั่นเอง จะใช้น้ำพอกมาฉีดพ่นเพื่อไปกระตุ้นให้ดอก ติดลูก จากดอกกลายเป็นผล ทำให้โตเต็มที่ มีคุณภาพ รสชาติดี สีสวย ถ้าเกษตรกรมีความรู้แบบนี้ จะไม่มีวันยากจนและเป็นหนี้ ซึ่งภานุ พัทธกะเฒ่า ได้พิสูจน์ให้เห็นเป็นแบบอย่างแล้วว่าไม่มีวันที่เราจะยากจน ภายใต้การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ซึ่งองค์ความรู้ ภูมิปัญญา ที่ทำให้เกษตรกรไม่ตกเป็นทาสของเกษตรกรเคมี อีกทั้งเรื่องวิธีการจัดการหญ้า หากเกษตรกรไม่มีองค์ความรู้ก็จะหันไปใช้ยาฆ่าหญ้า ซึ่งก็เป็นต้นทุนที่ต้องเสีย วิธีจัดการหญ้าโดยไม่ต้องเสียเงินคือ การเอาหญ้ามาเป็นปุ๋ย โดยการตัดหญ้ามาคลุมดิน ช่วยให้ดินชุ่ม เป็นการห่มดิน ไล่เดือนจะมาอยู่ แมลงที่เป็นประโยชน์จะมาอาศัย แต่ถ้าเกษตรกรใช้ยาฆ่าหญ้าดินจะแข็ง เป็นการใช้เงินมากแต่ผลที่ได้กลับไม่ดีขึ้น เกษตรอินทรีย์จึงเป็นทางเลือกที่ทำให้เกษตรกรใช้เงินน้อยและผลที่ได้กลับมามีขึ้นเรื่อย ๆ เพราะฉะนั้นเกษตรกรที่มาอบรม จะกลับไปพลิกฟื้นผืนดินใหม่ รู้จักเปลี่ยนแปลงความคิด ทำให้เศรษฐกิจ สุขภาพ คุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม ดีขึ้น

สารไล่แมลง การเอาฤทธิ์ของสมุนไพร จำพวกสมุนไพรที่ออกฤทธิ์ในการจัดการแมลงมาหมัก เช่น บอระเพ็ดที่มีรสขม ตะไคร้หอม ใบขี้เหล็ก ฟ้าทะลายโจร พริกไทย พริกขี้หนูที่ออกฤทธิ์เผ็ดร้อน สะเดา ข่าเอาทั้งทั้งรากและต้นมาใช้ นำสมุนไพรมาหมักโดยน้ำเปล่า 10 ลิตร ต่อ น้ำตาลแดง หรือกากน้ำตาล 1 กิโลกรัม ต่อ สมุนไพร 3 กิโลกรัม แล้วนำมาหมัก ไว้เป็นระยะเวลา 15 วันเป็นต้นไป จึงสามารถนำมาใช้ได้ เอามาผสมน้ำไว้รดพืชผัก แก้ปัญหาเรื่องเพลี้ย แมลงเต่าทอง แมลงต่าง ๆ ที่เป็นศัตรูพืช ซึ่งวิธีนี้จะไม่ก่อให้เกิดสารเคมีตกค้างอีกด้วย

กิจกรรมเพลงกลอนผ่อนอารมณ์ จะมีการเปิดเพลงเป็นคาราโอเกะ ให้ผู้เข้าอบรมได้
รู้สึกผ่อนคลายจากการทำกิจกรรม คลายความเหน็ดเหนื่อย เมื่อยล้า ได้มีโอกาสมาร้องเพลง
และนั่งฟังเพลง

กิจกรรมบรรยาย...กินอยู่อย่างไรให้สุขภาพดี (ชีวิตร่ำไห้/ปอดถูกตัดเพราะอหิวาต์)
ภานุ พิทักษ์เผ่า ได้พูดในเรื่องของ อันตรายจากการสูบบุหรี่ และผู้ที่อยู่ใกล้คนสูบบุหรี่ด้วย
เนื่องจากผู้ที่มาอบรมหลายคนที่มีจะติดบุหรี่อยู่แต่เดิม พอมาอบรมที่ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ก็ต้องทำตามกฎว่าห้ามสูบบุหรี่ ห้ามดื่มสุราหรือของมีเมาทั้งหลาย แต่อนุโลมให้เฉพาะช่วงเวลาพัก
สามารถสูบบุหรี่ได้เท่านั้น แต่เรื่องดื่มสุราก็ห้ามเด็ดขาด และต้องไปสูบบุหรี่ในสถานที่ที่เป็นเขตสูบบุหรี่
ถ้าตรงไหนเขียนว่าเขตปลอดบุหรี่คือ สูบไม่ได้ เพราะเราต้องเคารพคนที่เขาไม่สูบบุหรี่ แล้วคนที่ไม่
สูบบุหรี่ก็ต้องเคารพสิทธิ์คนสูบบุหรี่ด้วยเช่นกัน สามารถสูบบุหรี่ได้ แต่ต้องไปสูบในที่ที่ไม่เป็นอันตราย
ต่อผู้อื่น หากใครไม่ทำตามกฎก็จะถูกเชิญกลับบ้านทันที มีกรณีตัวอย่างที่เคยเกิดขึ้นแล้ว มีลูกค้ายราย
หนึ่งของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) มาอบรม 3 วัน 2 คืน ช่วงกลางคืนได้
แอบสูบบุหรี่อยู่หน้าห้องพัก เมื่อภานุ พิทักษ์เผ่า เห็นแสงไฟจากกันบุหรี่ จึงเดินเข้าไปดู แล้วพบว่า
มีผู้เข้าอบรมกำลังทำผิดกฎอยู่จึงเข้าไปตักเตือน “คุณได้ฟังแล้วใช่ไหม พื้นที่ตรงนี้เป็นเขตปลอดบุหรี่
แล้วทำไมคุณยังสูบ ขอความร่วมมือ เห็นแก่คนอื่นบ้าง ผู้หญิงทั้งหลายเขาไม่ได้สูบบุหรี่ แต่มีผู้หญิงที่
เป็นมะเร็งปอด เพราะมีสามีสูบบุหรี่ เพราะฉะนั้นเราขอร้องกัน เราขอความร่วมมือ แต่ถ้าคุณทำไม่ได้
ก็ขอให้คุณกลับบ้าน คุณสามารถไปสูบที่บ้าน แต่ไม่ควรจะมาสูบที่นั่นแบบนี้” วันรุ่งขึ้นทางเจ้าหน้าที่
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ก็ได้พาลูกค้ายรายนั้นกลับ และลูกค้ายรายนี้ก็
เสียสิทธิ์ในการกู้เงิน เนื่องจากทางธนาคารมีเงื่อนไขให้ผู้กู้เงินต้องมาผ่านการอบรมหลักสูตรที่ศูนย์
เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงก่อน เพื่อให้เข้าใจกระบวนการ ปรับเปลี่ยนชีวิตก่อนแล้วค่อยให้กู้เงิน
จะได้นำเงินที่กู้ไปใช้ประโยชน์จริง ก่อนลูกค้ายรายนั้นกลับภานุ พิทักษ์เผ่า ก็ยังมีเมตตาบอกให้ลูกค้าย
รายนั้นสามารถกลับมาได้อีกในรุ่นต่อไป การที่ภานุ พิทักษ์เผ่า กระทำเช่นนี้เพื่อให้เป็นแบบอย่างแก่
บุคคลอื่น ๆ ที่มาอบรมหากทำผิดกฎจะถูกลงโทษจริง และจะได้ไม่มีใครกล้าทำตาม หากมีเมตตา
ให้กับทุกคน ทุกเรื่อง ก็เป็นเรื่องที่ไม่สมควร ควรมีความเมตตาพอประมาณ เพราะเรื่องบางเรื่องถูก
ก็ว่ากันไปตามความถูกต้อง แต่ถ้าเรื่องบางเรื่องผิด ก็ต้องลงโทษกันไปตามเหตุ

ภานุ พิทักษ์เผ่า ได้ให้ชมภาพของผู้ป่วยมะเร็ง และให้ดูวิดีโอเกี่ยวผลของการสูบ
บุหรี่ มีผู้ป่วยชายรายหนึ่งกำลังถูกเข็นเข้าห้องผ่าตัด หมอกก็ได้กรีดตรงชายโครง แล้วใช้เครื่องมือแยก
ชายโครงออก จากนั้นเอามือล้วงลงไปโดยใช้กรรไกรตัดปอดออกมา 1 ข้าง ปอดมีลักษณะดำมาก
วิดีโอนี้จึงเป็นการสอนให้ผู้มาอบรมได้เรียนรู้โทษของการสูบบุหรี่ ที่จะก่อให้เกิดผลร้ายต่อร่างกาย
อย่างไร อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เข้าอบรมเกิดแรงบันดาลใจ เป็นกำลังใจ ให้คนที่สูบบุหรี่หันมารักษาสภาพ

มากขึ้น และเลิกบุหรี่ได้ ถ้าไม่อยากเป็นคนต่อไปที่ถูกเซ็นไปตัดปอดอย่างในคลิป ก็ต้องเลิกพฤติกรรมเสี่ยงโดยการเลิกสูบบุหรี่

เมื่อถึงช่วงเวลาเข้านอน จะต้องมีการสวดมนต์ก่อนนอนด้วย แล้วจึงปล่อยให้แยกย้ายกันเข้าห้องนอนของแต่ละคนได้ ที่ต้องมีการฝึกให้สวดมนต์นั้น เพื่อเป็นการปลุกฝังให้ผู้เข้าอบรมเกิดความเคยชินและนำไปปฏิบัติที่บ้านเป็นประจำ อีกทั้งยังส่งผลดีต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิต ได้สติ ได้จิตใจที่สงบสุข ช่วยขจัดความเครียดได้เป็นอย่างดี ความเครียดนั้นเป็นโรคที่เกี่ยวพันกับการใช้ชีวิต ซึ่งการสวดมนต์สามารถควบคุมระดับความเครียดและช่วยปลดปล่อยความเครียดได้ เพราะการสวดมนต์ทำให้มีสติ มีความระมัดระวังเพื่อให้สวดมนต์อย่างถูกต้อง จนไม่มีเวลาไปคิดเรื่องอื่น ช่วงเวลาที่สวดมนต์จึงทำให้เกิดสมาธิ จิตใจแน่วแน่อยู่กับบทสวดมนต์ มีอำนาจในทางที่ดี หรือทางที่เป็นกุศล และควรทำเป็นกิจวัตรประจำวัน จนเคยชินหรือเป็นกิจปกติ

วันที่ 2

เวลา	วิชา	ครูผู้สอน
04.30-06.00 น.	ธรรมะรับอรุณ ฟังน้อมไทยพุทธ/ไทยมุสลิม แบ่งกลุ่มเสวนาธรรม	ภานุ พิทักษ์เผ่าและผู้นำศาสนาอิสลาม
06.00-07.00 น.	กายบริหารเพื่อสุขภาพ	ภานุ พิทักษ์เผ่า
07.00-08.00 น.	อาหารเช้า/ทำกิจส่วนตัว	
08.00-09.00 น.	เรียนรู้...การทำเตาผลิตถ่านและน้ำส้มควันไม้	วุฒิศักดิ์ เพชรมีศรี
09.00-10.00 น.	จากมายาชีวิต...สู่เศรษฐกิจพอเพียง	เฟาซี เบ็ญญะหิหมาน
10.00-10.15 น.	พักดื่มน้ำสมุนไพรเพื่อสุขภาพ	
10.15-11.15 น.	เรียนรู้การทำบัญชีครัวเรือน	
11.15-12.15 น.	เหยื่อมาแล้วขับ/อาชีพไร่พืช ชีวิตพอเพียง	ดวงดาว รัตนะ
12.15-13.00 น.	อาหารกลางวัน	
13.00-14.00 น.	ปฏิบัติการ...ทำปุ๋ยอินทรีย์	ประสิทธิ์ ขวัญสง่า

เวลา	วิชา	ครูผู้สอน
14.00-15.00 น.	เกษตรพอเพียงเลี้ยงตนได้	
15.00-15.15 น.	พักดื่มน้ำสมุนไพรสุขภาพ	
15.15-16.15 น.	เกษตรพอเพียงเลี้ยงตนได้ (ต่อ)	
16.15-17.00 น.	พักผ่อน/อาบน้ำ	
17.00-18.00 น.	อาหารเย็น	
18.00-19.00 น.	เพลงกลอนพ่อนารมณ	
19.00-21.00 น.	เกษตรอินทรีย์วิถีไท...ทางเลือกใหม่เพื่อการพึ่งพาตนเอง (มาร์ตินฝรั่งทำนาไร่/อาร์เจนตินาสันชาติ)	ภานุ พิทักษ์เผ่า
21.00-21.10 น.	ธรรมะก่อนนอน พี่น้องชาวพุทธร่วมกันสวดมนต์ พี่น้องชาวมุสลิมร่วมกันละหมาด	ภานุ พิทักษ์เผ่าและ ผู้นำศาสนาอิสลาม

ตารางที่ 2 กิจกรรมในวันที่ 18 พฤศจิกายน 2557 จากหน่วยงานราชการของแก้วกัลยาวิทยาลัย

กิจกรรมธรรมะรับอรุณ พี่น้องไทยพุทธ/ไทยมุสลิม แบ่งกลุ่มเสวนาธรรม จะให้ผู้เข้าอบรมตื่นตั้งแต่ 4.30 น. ทำกิจกรรมธรรมะรับอรุณ แบ่งระหว่างพี่น้องไทยพุทธ กับไทยมุสลิม ไปสวดมนต์ตามแต่ละศาสนา เรียนรู้หลักธรรมคำสอนของศาสนา เสวนาเรื่องหลักธรรม กับผู้เข้าอบรมเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดซึ่งและกัน เช่น การสอนเรื่องศีล 5 มีการเสวนา เรื่องความเชื่อที่ชาติหน้ามีจริงหรือไม่ บางคนเชื่อ บางคนก็ไม่เชื่อ ภานุ พิทักษ์เผ่า ก็ได้สอนให้ผู้เข้า อบรมฟังว่า พระพุทธเจ้าท่านกล่าวไว้ว่า เราทุกคนเวียนว่ายตายเกิดเป็นวัฏสงสาร ท่านก็เคยเกิดมา เป็นล้าน ๆ ชาติ ชาติหนึ่งในอดีตท่านเคยฆ่าน้องชาย ท่านเคยทำผิดเหมือนกับมนุษย์ทั่ว ๆ ไป ที่มีความโลภ โกรธ หลง ท่านเคยเกิดเป็นลูกของชาวประมง ท่านเคยเกิดเป็นมหาเศรษฐี ท่านเคยเกิดเป็นกษัตริย์ เกิดมาหลายภพหลายชาติก่อนที่จะมาเป็นพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้ากล่าวว่า เกิดชาติหนึ่งพอตายแล้วนำกระดูกมาวางไว้ คนแต่ละคนมีกระดูกกองเป็นภูเขาบรรพต 4 บรรพต นั้นหมายถึงว่า คนเราหนึ่งคนเกิดแล้วตายเป็นวัฏสงสารหลายชาติ จนระลึกไม่ได้ว่าเกิดมาแล้วกี่ชาติ มันทำให้เราชาวพุทธจะต้องมีสัมมาทิฐิคือ การเห็นชอบที่เกิดจากการมีความรู้หรือมีปัญญา มีความเห็นตรงกับความเป็นจริงที่เป็นไปตามธรรมชาติ เมื่อคนเราเชื่อว่าชาติหน้ามีจริงก็จะเกิดการ ละอายต่อบาป หากเราอยู่ในศีลธรรมที่ดีงามก็จะไปเกิดในภพภูมิที่ดี แต่ถ้าเราทำผิดศีลธรรมก็ต้องไป

เกิดเป็นสัตว์เดียรัจฉาน สัตว์นรก เปรต อสุรกาย ตามภพภูมิ ภาณุ พิทักษ์เผ่า ก็เช่นกันพยายามที่จะถือศีล 5 ให้ได้บริสุทธิ์ เพื่อจะได้เกิดมาบริหารศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงอีก พระพุทธเจ้าท่านบอกว่ามีศีล 5 เราจะได้เกิดเป็นมนุษย์ในชาติต่อไปจนกว่าเราจะบรรลุธรรม และไม่ต้องมาเกิดอีก เพราะหมดกิเลสทางโลกแล้ว ดังเช่นพระพุทธเจ้า

กิจกรรมกายบริหารเพื่อสุขภาพ เพราะคนส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องสุขภาพ ถึงไม่มีปัญหาเรื่องสุขภาพก็ต้องรู้จักออกกำลังกายให้เป็นประจำ เพื่อป้องกันโรคภัยไข้เจ็บได้ส่วนหนึ่ง แต่ก่อนที่จะออกกำลังกายนั้นจะให้ผู้เข้าอบรมน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็นคนละ 1 ซ้อนโต๊ะ การอมน้ำมันมะพร้าวเรียกว่า Oil Pulling Therapy อมก่อนแปรงฟัน เพราะในปากของคนเราช่วงที่ตื่นนอนจะมีพวกแบคทีเรีย โพรโทซัว ที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอยู่ในช่องปากของเราประมาณ 6,000 กว่าล้านตัว จึงต้องอมน้ำมันมะพร้าวกลั้วคอ โดยใช้เวลาประมาณ 15-20 นาที แล้วจึงบ้วนทิ้ง ซึ่งการตื่นนอนตอนเช้าขึ้นมาแล้วดื่มน้ำก่อนแปรงฟันเป็นการความเชื่อที่ผิดมาโดยตลอด ถ้าคนที่ไม่ได้มาอบรมก็จะคิดว่า มันเป็นการช่วยในการขับถ่ายได้ดี เพราะช่องปากเรามีแบคทีเรีย มันทำให้ท้องเราเดิน ช่วยเรื่องการขับถ่าย แต่ข้อเสียคือ เราจะกลืนเชื้อโรคลงไป 6,000 กว่าล้านตัว ดังนั้น จึงต้องหันมาใส่ใจสุขภาพให้มากขึ้นด้วยการอมน้ำมันมะพร้าวก่อนแปรงฟัน แทนการดื่มน้ำเปล่าก่อนแปรงฟัน

ภาพที่ 26 เต้าผลิต

ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2557

กิจกรรมเรียนรู้...การทำเต้าผลิตและถ่านน้ำส้มควันไม้ เต้าผลิตจะมีลักษณะเป็นถังน้ำมัน 200 ลิตรทรงกระบอกสูงเชื่อมต่อกับท่อเหล็กเพื่อพ่นควันจากการเผาไหม้ ช่วงกลางของท่อเหล็กจะใหญ่ และช่วงล่างของท่อเหล็กจะมีถังรองน้ำไว้อยู่ ซึ่งวัสดุทั้งหมดที่เอามาประกอบเป็นตัวเต้า

ภานุ พิทักษ์เผ่า ได้เป็นคนคิดและทำขึ้นเอง เป็นวัสดุที่หาง่าย ราคาไม่แพง เตานี้สามารถนำมาสร้างรายได้จากวัสดุเหลือใช้ได้อย่างหลากหลาย เช่น ตัวถังน้ำมันทรงกระบอกจะบรรจุแอลกอฮอล์ ไบโอดีเซล กังไม้ หรือเปลือกส้ม นำมาเผาให้เกิดความร้อน กลายเป็นควันที่ส่งต่อไปยังท่อเหล็ก เมื่อถึงช่วงกลางของท่อเหล็กที่มีขนาดใหญ่ในจะบรรจุน้ำไว้เพื่อให้ควันลอยขึ้นไปเจอกับน้ำเกิดการควบแน่นของควัน แล้วกลั่นตัวกลายเป็นไอน้ำแล้วหยดลงมาเป็นหยดน้ำด้านล่างที่รองรับด้วยถัง จากนั้นนำไปบ่มนานถึง 3 เดือนเพื่อให้ตกตะกอน แล้วจะได้น้ำส้มควันไม้ เป็นของเหลวสีน้ำตาลใส มีกลิ่นควันไม้ สามารถนำมาใช้ฉีดพ่นเพื่อไล่หนู ไล่แมลงสาบ ไล่ยุง ไล่แมลงได้ กลิ่นของน้ำส้มควันไม้ไม่เป็นอันตรายต่อมนุษย์ ไม่มีสารพิษตกค้าง เมื่อมีความรู้เช่นนี้คนก็จะหันมาใช้น้ำส้มควันไม้แทนยาฆ่าแมลง ซึ่งยาฆ่าแมลงมีอันตรายต่อระบบภายในร่างกาย นอกจากนี้แอลกอฮอล์ที่เกิดจากการเผาไหม้จะกลายเป็นถ่านแกลบ ถ่านแกลบมีโพแทสเซียมเมื่อเอาไปผสมกับดินเพื่อปลูกต้นไม้จะทำให้ต้นไม้งอกงามดี กังไม้ที่นำมาเผาเป็นถ่านก็นำไปหุงต้มอาหารได้อีกด้วย เป็นการลดรายจ่าย และสามารถพึ่งตนเองได้

กิจกรรมจากมายาชีวิต...สู่เศรษฐกิจพอเพียง เป็นการเล่าเรื่องประสบการณ์จากเฟาซี เบ็ญหีหมาน มีอายุ 55 ปี ทำอาชีพเกษตรกร เป็นผู้นำศาสนาอิสลาม เนื่องจากคนที่มาอบรมมีคนที่นับถือศาสนาอิสลามด้วย ภานุ พิทักษ์เผ่า จึงต้องการให้มีวิทยากรที่หลากหลาย เฟาซีเล่าว่า “...ได้มาเป็นวิทยากรที่ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ 5-6 ปีแล้ว แต่ไม่เคยผ่านการอบรมที่ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง แต่ใช้ประสบการณ์ชีวิต บทเรียนชีวิตมาเป็นอาจารย์ให้กับตัวเอง ประสบการณ์จากชีวิตที่เคยล้มเหลว หลงใหลบอยามุข จนหมดทรัพย์สินไปเพราะกิเลส มายาต่าง ๆ ก่อนหน้านี้มีฐานะ ถึงจะหมดทรัพย์สินไปบ้างแต่ฐานะก็ยังพอมีอยู่ เพราะเราลืบทัวทัน แต่สูญเสียพื้นที่ไป 40 ไร่ เป็นสวนยาง กับเงินอีกจำนวน 3 ล้านบาท ตอนนี้เหลือพื้นที่อยู่ 40 ไร่ ทุกวันนี้ที่สวนได้ปลูกพืชหลายอย่างผสมกัน เช่น ลองกอง เงาะ ฝรั่ง เป็นต้น ปลูกอย่างละชนิด อาจจะไม่ได้มีฐานะดีเท่าแต่ก่อน แต่อยู่อย่างไม่อดอยาก มีความสมบูรณ์ เพราะอยู่อย่างพอเพียง อยู่ในภาคการเกษตร เราใช้เกษตรอินทรีย์ แต่ถ้าเราใช้เคมีต้นทุนจะสูงขึ้น แต่ถ้าถามว่าไม่ใช้เคมีเลยก็คงไม่ใช่ ถ้าเป็นผลไม้ที่ออกลูกที่กิ่งก้อยอด ถ้าผลไม้ที่ออกดอกที่กิ่งไม้จำเป็นต้องใช้เคมี เช่น ลองกอง ออกดอกที่กิ่ง แต่ถ้าเป็นผลไม้ที่ออกลูกที่ยอด เช่น ฝรั่ง มะม่วง มะนาว ต้องให้ต่อยอดก่อนถึงจะออกดอก เพราะฉะนั้นสารที่กระตุ้นให้ออกดอกไม่ใช่อินทรีย์ แต่เป็นเคมี อินทรีย์เพียงแต่ให้ดินอุดมสมบูรณ์ แต่เราไม่ได้ใช้เคมีล้วน เราก็ลดปริมาณให้น้อยลง ไม่ใช่ใส่จนกระทั่งดินเสีย แคใส่ปุ๋ยเคมีให้พืชแตกยอดหลังจากนั้นเราใส่ขี้หมามาก มีปุ๋ยหมัก น้ำหมักที่หมักจากฟางปลา ขี้ปลา เอามารดต้นไม้ จุลินทรีย์ตรงนี้เราหมักที่โคนต้นไม้เลย เมื่อบังได้เรียนรู้ประสบการณ์ชีวิตจึงนำไปพัฒนาสังคมโดยการเป็นวิทยากร และได้เปิดศูนย์เรียนรู้ที่บ้าน...” เฟาซีเป็นเกษตรกรมีสวนยางหลายไร่ และได้ขายที่ดินไปบางส่วนจนมีเงินหลายล้าน เมื่อเห็นเงินก้อนใหญ่ในมือก็เกิดกิเลส เข้าเมืองมหาตมใหญ่ ไปนั่งเฝ้านักร้องทุกคืน เงินก็หมดไปกับเรื่องเหล่านี้

ซึ่งเป็นเหมือนมายาชีวิต พอเงินหมดแล้วจึงคิดได้ ภรรยาก็ได้ให้กำลังใจ ให้กลับไปสู่ความพอเพียง กลับมาทำสวนเท่าที่ดินที่มีเหลืออยู่ ฟังตนเอง จนทุกวันนี้ก็มีความสุข อยู่ดีกินดี พาซีเป็นคนพูดคุย สนุกสนาน เวลาเล่าเรื่องก็มีการออกท่าทางประกอบ ทำให้คนฟังไม่รู้สึغبื่อหน่าย กลับรู้สึกสนุกสนานตลอดช่วงการบรรยาย บางคนกำลังเป็นอย่างนั้นอยู่ หาเงินได้เท่าไรก็ไปหมดกับ เรื่องไม่เป็นเรื่อง ก็เป็นการให้กำลังใจผู้เข้าอบรมด้วยเช่นกัน หากเราหลงผิดอยู่ที่ให้กลับตัวตอนนี้เสีย ยังไม่สาย

ภาพที่ 27 น้ำธัญพืช

ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2557

ช่วงดื่มน้ำสมุนไพรเพื่อสุขภาพ ก็จะบริการน้ำดื่มน้ำธัญพืช ซึ่งผลิตจากถั่ว 5 สี 5 ชนิดคือ ถั่วขาว ถั่วดำ ถั่วแดง ถั่วเขียว ถั่วเหลือง และอาจจะเพิ่มลูกเดือย งาขาว งาดำ จากนั้นนำ เมล็ดธัญพืชแช่น้ำ 1 คืน แล้วนำมาต้มจนเปื่อย สะเด็ดน้ำให้แห้งแล้วนำไปปั่นผสมน้ำเปล่าให้เข้ากัน ใส่เกลือเล็กน้อย แล้วนำมากรองกากออกด้วยผ้าขาวที่สะอาด จะได้น้ำธัญพืชจากถั่ว 5 สี ซึ่งขั้นตอน การปั่นจะต้องปั่นให้ละเอียดมิฉะนั้นจะเกิดการระคายคอได้ และขนมที่เสิร์ฟพร้อมน้ำสมุนไพรคือ มันทอด ทำให้ช่วงเวลาการพักยังมีสาระดี ๆ มาให้ผู้เข้าร่วมได้เรียนรู้อีกด้วย ขณะที่ทุกคนดื่มน้ำ สมุนไพรกันเรียบร้อย ก็นำแก้วไปล้าง ตากให้แห้ง และกลับมานั่งฟังกันอย่างเป็นระเบียบ

ภานู พัทธ์ศุภา ก็ได้เริ่มบรรยายว่า คนไทยถูกบริษัทขายนมปลุกฝังความคิดว่า นมวัวเป็นอาหารที่ดี มีประโยชน์ต่อร่างกาย เด็กน้อยจะแข็งแรงตัวสูงและฉลาดต้องดื่มนมวัว ทำให้คนไทยส่วนใหญ่เชื่อว่า นมวัวคืออาหารจำเป็นสำหรับเด็กทุกคน แต่ความจริงแล้วนมธัญพืชมี แคลเซียมสูงกว่านมวัว แต่เราถูกทำให้เชื่อว่านมวัวเป็นแหล่งแคลเซียมที่ดีที่สุด ซึ่งนมเป็นสาเหตุที่ ก่อให้เกิดโรคกระดูกพรุน เพราะอาหารที่มีแคลเซียมต่อฟอสฟอรัสในอัตราส่วน 2:1 หรือมากกว่านั้น

จะเป็นแหล่งแคลเซียมที่ดี ในนมแม่มีแคลเซียมต่อฟอสฟอรัส 2.35:1 ถือว่าดีกับทารก ส่วนนมวัวมีแคลเซียมต่อฟอสฟอรัส 1.27:1 จึงไม่ใช่แหล่งแคลเซียมที่ดี มีหน้าซ้ำฟอสฟอรัสที่สูงเกินจะกระตุ้นให้ต่อมพาราไทรอยด์หลังฮอร์โมน ดึงเอาแคลเซียมจากกระดูกไปสมดุลกับฟอสฟอรัส ที่ผิดสัดส่วนกับแคลเซียม ซึ่งประชาชนถูกปกปิดความจริง เพราะถ้านำไปเปิดเผยในช่องทางการโฆษณาจะไปขัดผลประโยชน์ของบริษัทผลิตนมวัวได้ ความรู้ที่ ๆ มีมากมาย แต่สังคมถูกครอบงำด้วยความรู้ที่ผิด ๆ ทำให้การดำรงชีวิตผิดรูปแบบไป นมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพคือ นมวัว เนื่องจากตามธรรมชาติของแม่วัวหนึ่งตัว สามารถผลิตน้ำนมได้วันละ 3-10 ลิตร แต่ธุรกิจนมวัวรีดน้ำนมวันละ 30 ลิตร เต้านมวัวจึงอักเสบจึงต้องฉีดยาเตตราไซคลิน (Tetracycline) เป็นการแก้อักเสบให้วัว ทำให้ยาไปผสมในนมวัว หากเรดื่มนมที่มียาแก้อักเสบมาก ๆ พอวันหนึ่งเราต้องกินยาแก้อักเสบเพื่อบรรเทาอาการก็อาจจะดื้อยาได้ อาจจะทำให้ขนาดยาให้แรงขึ้น นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดโรคต่าง ๆ จากการดื่มนม เช่น โรคทางเดินหายใจอุดตัน ไช้นส์อักเสบ หอบหืด ภูมิแพ้ หลอดลมอักเสบเรื้อรัง และซิสต์ต่าง ๆ เป็นต้น สาเหตุมาจากนมวัวก่อให้เกิดมูกเมือกแก่ร่างกายของผู้ดื่ม มูกเหล่านี้จะระคายเคืองไปอุดตันตามอวัยวะต่าง ๆ อุดตันทางเดินหายใจ ทำให้เกิดภูมิแพ้ แล้วกลายเป็นไช้นส์อักเสบ หลอดลมอักเสบ โดยเฉพาะโปรตีนเคซีนในนมวัวจะถูกย่อยสลายโดยแบคทีเรียในลำไส้ใหญ่ทำให้บูดเน่ากลายเป็นเมือกเหนียวในลำไส้ใหญ่ ทำให้เกิดโรคทางเดินอาหาร เช่น มีอาการท้องผูกสลับกับท้องเสีย และอาจลุกลามกลายเป็นแผล และมะเร็งลำไส้ใหญ่ได้ เปรียบเทียบกับคนไทยสมัยก่อน ไม่ได้ดื่มนม แต่ก็มีร่างกายแข็งแรง เพราะกินพืชผักและอาหารจากธรรมชาติที่มีคุณค่าครบถ้วน ประกอบกับส่วนใหญ่ต้องทำงานออกแรง เพราะไม่มีเทคโนโลยีช่วย จึงช่วยให้ร่างกายนำแคลเซียมไปใช้ได้ดี แต่ปัจจุบันพฤติกรรมการใช้บริโภค และวิถีชีวิตของคนไทยเปลี่ยนไป เรากินอาหารจากธรรมชาติน้อยลง และทำงาน ออกกำลังกายน้อยลง ร่างกายจึงไม่สามารถนำแคลเซียมไปสร้างกระดูกได้ดีเหมือนคนสมัยก่อน จึงมีการรณรงค์ให้ดื่มนมร่วมกับการออกกำลังกาย เพราะนมเป็นแหล่งแคลเซียมที่ร่างกายดูดซึมไปใช้ได้ดี หาซื้อได้ไม่ยาก และราคาไม่แพง เมื่อเทียบกับอาหารเสริมประเภทอื่น ที่คนไทยให้ความสำคัญกับนมก็เพราะถูกปลุกเร้าให้ดื่มนม เนื่องจากการเร่งโฆษณาอย่างมาก "วันนี้คุณดื่มนมแล้วหรือยัง" และมีวันดื่มนมโลก (World Milk Day) วันที่ 1 มิถุนายน จนเกิดเป็นกระแสค่านิยม นมเป็นแหล่งแคลเซียม แต่แคลเซียมไม่ได้มีอยู่แต่ในนม ในอาหารอย่างอื่นก็มีแคลเซียมมากกว่านม ดังต่อไปนี้

อาหาร	แคลเซียม (มก./100 มล.)
ปลาร้าผง	2,392
กุ้งแห้งตัวเล็ก	2,305

อาหาร	แคลเซียม (มก./100 มล.)
กะปิเคຍ	1,565
งาดำคั่ว	1,452
กุ้งฝอยน้ำจืด	1,339
ถั่วแดงหลวง	956
ใบชะพลู	601
มะขามฝักสด	429
แคยุดอ่อน	395
ผักกระเฉด	387
สะเดายุดอ่อน	354
เม็ดบัวดิบ	335
ถั่วเน่าแห้ง	292
เต้าหู้ขาวอ่อน	250
ผักคะน้า	245
ปลาไส้ตัน	218
นมผสมแคลเซียม	160
นมวัวสด	118

ตารางที่ 3 ปริมาณแคลเซียมในอาหาร

จะเห็นได้ชัดว่าอาหารจำพวกผัก ปลา มีแคลเซียมสูงกว่านมหลายเท่าตัว ไม่จำเป็นต้องกินนมก็สามารถมีแคลเซียมสูงได้ด้วยอาหารที่กล่าวถึงข้างต้น ดังนั้นหากคนไทยอย่างมีสุขภาพที่ดี อยากริโภคนมก็ให้หันมาบริโภคนมธัญพืช ทานผัก ทานผลไม้ ทานปลา และควรบริโภคอาหารแต่พอดี กินอะไรมากเกินไปก็ไม่ดี เหมือนสำนวนที่ว่า “You are what you eat”

คุณกินอะไรเข้าไป คุณก็เป็นอย่างนั้น กินแล้วก็ต้องรู้จักออกกำลังกาย เพื่อให้สุขภาพที่ดีจากภายในสู่ภายนอก

กิจกรรมเรียนรู้ทำบัญชีครัวเรือน ภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้สอนให้ผู้เข้าอบรมรู้จักจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายในแต่ละวัน แล้วเอามาดูยอดรวมทั้งหมดในแต่ละเดือน ว่าเราเก็บเงินได้เท่าไร และจ่ายเงินไปเท่าไร จ่ายไปกับอะไรบ้าง เป็นการให้ผู้เข้าอบรมได้ฝึกวินัยในการใช้จ่าย ยิ่งถ้าเป็นครอบครัวก็ควรต้องทำบัญชี เพราะเป็นหลักฐานว่าเงินแต่ละเดือนใช้จ่ายไปกับอะไร หากเราไม่มีหลักฐานการเงินตรงนี้ ก็จะเกิดปัญหาทะเลาะเบาะแว้งกันได้ เพราะไม่รู้ว่าจะเงินหายไปไหน ก็จะโทษกันจนกลายเป็นปัญหาครอบครัว หากเราเห็นถึงรายจ่ายที่เรานำไปใช้ในแต่ละวัน เราก็จะได้กลับมาคิดว่าควรจะลดต้นทุนอย่างไร เช่น ถ้าเป็นแม่บ้านต้องไปจ่ายตลาดซื้อผักมาทำอาหาร ก็อาจจะปลูกผักสวนครัวไว้ทานเอง ก็เป็นการลดรายจ่ายไปได้อีกส่วนหนึ่ง และเรื่องของคนที่เบียดหนี้ บัญชีก็จะเป็นตัวแสดงฐานะทางการเงินของเราได้ จะช่วยทำให้เรารู้จักประหยัดขึ้น รู้จักวางแผนทางการเงิน ทำให้มีเงินเหลือมาใช้หนี้ได้ ภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้แจกแบบฟอร์มสมุดคู่มือการทำบัญชี และให้ลงมือทำเลย โดยให้ย้อนชีวิตกลับไปในอดีตที่ผ่านมา ว่าเรามีรายรับ-รายจ่ายเป็นอย่างไรบ้าง และจะมีการแสดงละครสะท้อนชีวิต 2 ครอบครัวที่รู้จักทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย กับครอบครัวที่ไม่ทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ว่าทั้ง 2 ครอบครัวจะแตกต่างกันอย่างไร โดยครอบครัวแรก มีพ่อ แม่ ลูก นั่งทานข้าวด้วยกัน แม่คุยกับพ่อว่า บ้านผักเราปลูกสวนครัวเองแล้วนะ น้ำยาล้างจานเราก็ทำเอง ทำให้ครอบครัวของเราเดี๋ยวนี้ไม่เป็นหนี้แล้ว มีแต่ความสุข แต่อีกครอบครัวหนึ่ง พ่อกับแม่ชอบทะเลาะกันเสมอ พ่อออกจากบ้านเพิ่งกลับมา ก็ถามหาคนในบ้านว่า หายไปไหนกันหมด หิวข้าวจะตายอยู่แล้ว เมียก็ว่าสามี วัน ๆ เอาแต่กินเหล้า ได้เวลากลับมาบ้านก็เอาแต่ใจตัวเอง ต้องให้คนคอยมาเอาใจ บริการให้ได้ตั้งใจตัวเอง ทำอะไรไม่พอใจก็เอะอะอาละวาด พอละครสองฉากนี้จบลง ภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้มีการถามผู้เข้าอบรมว่าอยากจะเป็นแบบครอบครัวไหน เป็นตัวละครแบบไหน หากเป็นครอบครัวแรกรู้จักประหยัดอดออม ก็จะมีเงินเหลือ ไม่เป็นหนี้สิน แต่ถ้าเป็นอีกครอบครัวหนึ่งที่ชอบทะเลาะกัน สามีก็ชอบดื่มสุรา เงินที่หามาได้ก็ไม่พอใช้ ครอบครัวก็มีแต่ปัญหา ไม่มีความสุข เป็นการสะท้อนสังคม เศรษฐกิจ ให้รู้จักประหยัด รู้จักทำมาหากิน อย่าหลงใหลในอบายมุข ครอบครัวจะได้ไม่เป็นหนี้ ไม่เกิดความรุนแรงภายในครอบครัว สังคมจะได้มีบุคลากรที่มีคุณภาพ ซึ่งภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้ใช้ศิลปะการแสดงละครเพื่อโยงเนื้อหาให้เข้าสู่กระบวนการเรียนรู้

กิจกรรมเหยื่อมาแล้วขับ/อาชีพไร้พิษ ชีวิตพอเพียง ในตารางกิจกรรมเป็นของคุณดวงดาว รัตนะ แต่ช่วงหลังไม่ได้มาพูดที่ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงนานมากแล้ว แต่ยังไม่ได้ปรับแก้ชื่อของวิทยากร รายการนี้จึงมีการผิดพลาด ไม่ได้มีการพูดในกิจกรรมครั้งนี้ จึงได้ยี่ระยะเวลาของกิจกรรมเรียนรู้ทำบัญชีครัวเรือนมาจนถึงเวลา 12.15 น.

ภาพที่ 28 อาหารกลางวัน

ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2557

อาหารกลางวัน ไม่ว่าจะมื้อเช้า เที่ยง เย็น ก็จะเป็นอาหารประเภทมังสวิรัต ที่ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงไม่เน้นการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ข้าวที่ให้ผู้เข้าอบรมกินก็เป็น ข้าวที่ปลูกเอง พืช ผัก ผลไม้ก็ปลูกเองทั้งสิ้น ไม่มีสารเคมีอย่างแน่นอน อาหารมังสวิรัตกับอาหารเจ แตกต่างกัน อาหารเจคือ ไม้ใส่หอม กระเทียม ต้นกุยช่าย ผักชี และเครื่องเทศที่เผ็ดร้อน วัตถุดิบหลัก ในการประกอบอาหารเจคือ แป้ง เต้าหู้ ซีอิ๊ว ถั่วต่าง ๆ และผักนานาชนิดยกเว้นผักที่กล่าวมาแล้ว แต่อาหารมังสวิรัตถือว่า หอม กระเทียม เป็นสมุนไพร เพราะกระเทียมลดไขมันในเลือด แต่อาหารเจ มีจุดเหมือนกับมังสวิรัตตรงที่ไม่กินเนื้อสัตว์ น้ำมันที่ใช้ในการประกอบอาหารก็เป็นน้ำมันมะพร้าว สกัดเย็น หรือน้ำมันมะกอก ทำอาหารก็ไม่ใส่ผงชูรส ทุกอย่างอร่อยกลมกล่อมด้วยผักต่าง ๆ และการปรุงอาหารด้วยความใส่ใจ อาหารแต่ละมื้อก็จะมีหลากหลายให้เลือกทาน มีผักพื้นบ้านให้ ทานคู่กับน้ำพริก มีผลไม้ตบท้าย กับข้าวก็จะมี 3 อย่าง เช่น ผัดเต้าหู้ใส่ถั่วงอก ยำตะไคร้เห็ดหูหนู แกลงเขียวหวาน เป็นต้น ข้าวที่ให้ทานจะเป็นข้าวกล้อง สามารถตักทานได้หมด จะมากจะน้อยขึ้นอยู่กับ ความพอใจและความอึดท้องของผู้รับประทาน แต่ต้องทานให้หมดจาน สารก่อนทานอาหารของ ภาณุ พิทักษ์เผ่า ก็จะมีบอกให้ผู้เข้าอบรมเสมอว่าร่างกายคนเราสามารถย่อยเนื้อสัตว์ได้ 5% เท่านั้น แต่สามารถย่อยพืช ผักได้ถึง 95% เพื่อเป็นการตอกย้ำให้ผู้เข้าอบรมได้เข้าใจถึงความเป็นจริงของ ร่างกายมนุษย์ ว่ามิใช่เกิดมาเพื่อกินเนื้อสัตว์เป็นอาหาร และก่อนที่จะไปตักอาหารได้นั้นจะต้องทอ งบทพิจารณาอาหารก่อน ดังนี้

“...กินข้าวเคี้ยวทุกคำ เราจดจำกินเพื่อชาติ อย่ากินอย่างเป็นทาส เหงื่อทุก หยาดของชาวนา จงกินเพื่อเป็นไท กินด้วยใจที่รู้ค่า บรรพบุรุษสร้างสืบมา ร่วมรักษาคุณความดี ขยันงานการสร้างสรรค์ มีสัมพันธฉัน้องพี่ สมัคสมาน

สามัคคี อุทิศพลีเพื่อชาติไทย ตอนท้ายมีกล่าวอีกว่า ขอขอบพระคุณกสิกร
ที่ผลิตข้าว ผัก ผลไม้ ให้เรากิน ขอขอบพระคุณพ่อครัวแม่ครัวที่ปรุงอาหารให้
เรากินในมือนี้อ...”

แล้วเดินไปเข้าแถวอย่างเป็นระเบียบเพื่อตักอาหาร กินเสร็จก็ต้องไปล้างแก้ว ล้างจานเองอย่างเป็น
ระเบียบทุกกระบวนการ เพื่อฝึกความรับผิดชอบ เพียงงานข้าวที่เราทาน ทำไม่ต้องไปเป็นภาระให้คน
อื่นล้าง หากร่างกายเรามีครบ 32 ประการก็ต้องรู้จักล้างเอง แค่งานข้าว 1 ใบ ยังไม่มีความสามารถ
ในการล้าง แล้วจะไปทำการใหญ่อะไรได้

กิจกรรมการปฏิบัติกร...ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้สาธิตพร้อมทั้ง
อธิบายให้ผู้เข้าอบรมฟังเกี่ยวกับการทำปุ๋ยอินทรีย์โดยวัตถุดิบมีดังนี้ มูลสัตว์ 1 ส่วน แกลบ รำข้าว
หรือจะเป็นผักตบชวา ใบไม้ เศษผัก เศษผลไม้ ทลายปาล์ม เปลือกกาแฟ เป็นการใช้วัตถุดิบที่มีใน
ท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ นำมาผสมให้เข้ากันแล้วรดน้ำให้ชุ่ม หมักไว้เป็นระยะเวลา 4-5 วัน
วัสดุเหล่านี้จะเกิดกระบวนการหมักทำให้เกิดความร้อนในการฆ่าเชื้อรา เชื้อโรคที่มาจากมูลสัตว์
พออุณหภูมิเย็นลงเอามาใช้ปลูกพืชต่าง ๆ ได้ นำมาเลี้ยงดิน เพื่อให้ ดินเลี้ยงพืช เป็นการบำรุงตั้งแต่
รากไปจนถึงยอด ซึ่งจะเป็นการช่วยปรับปรุงดินให้ดีขึ้น ดินร่วนซุย เวลารดน้ำดินจะช่วยอุ้มน้ำไว้
ปุ๋ยอินทรีย์จะไปเป็นอาหารของสิ่งมีชีวิตในดิน ส่งผลต่อพืชสามารถต้านทานโรค และแมลงได้ดี
มีความสมบูรณ์แข็งแรง ให้ผลผลิตที่มีคุณภาพ กำไรมากขึ้น ต้นทุนในการผลิตต่ำ เพราะวัสดุที่ใช้จะ
เน้นให้เป็นวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น ที่หาง่าย โดยการนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดมาใช้ให้เกิด
ประโยชน์สูงสุด เป็นวิธีการที่ไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพแวดล้อม ไม่เป็นอันตรายต่อเกษตรกรและ
ผู้บริโภค สามารถให้ผลผลิตที่มีทั้งปริมาณและคุณภาพ แต่ถ้าใช้ปุ๋ยเคมีจะทำให้ดินเสีย
ดินขาดสารอาหาร ต้นพืชไม่แข็งแรง ผลผลิตน้อยลง กำไรน้อยลง ซึ่งตรงข้ามกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ทุก
ประการ เป็นการชี้ให้เห็นข้อแตกต่างของปุ๋ยอินทรีย์กับปุ๋ยเคมี เพื่อให้เกษตรกรได้มีสำนึกหันมาใช้ปุ๋ย
อินทรีย์กันมากขึ้น ให้นึกถึงตัวเอง นึกถึงผู้บริโภค และนึกถึงสิ่งแวดล้อม เป็นการปลูกจิตสำนึกให้รู้จัก
มีคุณธรรมใช้การดำรงชีวิต หากไม่มีเวลาทำปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองสามารถหาซื้อได้ตามร้านขายปุ๋ยทั่วไป
หาซื้อง่ายขึ้น หรือสามารถหาซื้อได้ที่ร้านครัวเพื่อนสุขภาพเพื่อเป็นการอุดหนุนเกษตรกรด้วยกัน
กิโลกรัมละ 10 บาท หรือถ้าซื้อเยอะก็มีจำหน่ายเป็นกระสอบ กระสอบละ 25 กิโลกรัม
ราคา 200 บาท มีจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์ทั้งแบบชนิดเม็ด ชนิดผง และชนิดน้ำ ขึ้นอยู่กับการนำไปใช้งาน
นอกจากวิธีการทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพแล้ว เกษตรกรสามารถใช้น้ำปัสสาวะมาทำปุ๋ยยูเรียได้อีกด้วย
ซึ่งน้ำปัสสาวะมียูเรียสูงกว่าปุ๋ยยูเรียทั่วไปมีสาร Magnesium, Potassium, Phosphate,
Phosphorus, Nitrogen, Ammonia, Urea และอื่น ๆ หากเกษตรกรทราบถึงจุดนี้ก็สามารถเก็บน้ำ
ปัสสาวะของตนเองไว้ในถังแล้วนำไปรดต้นไม้ได้ ช่วยให้ประหยัดค่าปุ๋ยไปได้อีกมาก

กิจกรรมเกษตรพอเพียงเลี้ยงตนได้ ภาณุ พิทักษ์เผ่าได้ฉายภาพทาง powerpoint ให้ผู้เข้าอบรมดูตัวอย่างสวนของตัวเองที่อำเภอรัตนภูมิ ให้เข้าใจถึงว่าหากเกษตรกรรู้จักทำสวนโดยใช้เกษตรอินทรีย์ สามารถมีเงินเก็บเลี้ยงตนเองได้ ที่สวนจะปลูกพืชหลากหลายชนิด มีนาข้าว มีพืชผักผลไม้ เพื่อจะได้ไม่ต้องไปซื้อมากนัก เราจะต้องกินทุกอย่างที่ปลูก ปลูกทุกอย่างที่กิน ที่เหลือก็นำไปขาย เกษตรกรก็จะมีรายได้เลี้ยงตนได้ ไม่ยากจน ไม่เป็นหนี้ แต่เกษตรกรจะต้องทำเกษตรแบบอินทรีย์ ต้นทุนต่ำ ได้ประสิทธิภาพที่สูง ไม่ใช่ฆ่าแม่หลงไม่ทำร้ายสุขภาพเกษตรกรเองและผู้บริโภค ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมด้วย นอกจากนี้ยังมีภาพเกี่ยวกับเครือข่ายสมาชิกเกษตรอินทรีย์หลายท่าน มีตั้งแต่วัยรุ่นนวัยทำงาน ไปจนถึงวัยสูงอายุ ที่ได้มาอบรมแล้วนำวิธีการไปปฏิบัติจริง จนประสบความสำเร็จ เช่น นรินทร์ ศรีสวัสดิ์ เคยทำงานบริษัท TOT เงินเดือนหมื่นกว่าบาท หลังจากที่ได้มาอบรมแล้วได้เห็นถึงความสำคัญของการทำเกษตรกรรมแบบธรรมชาติ จึงได้นำกลับไปใช้จริง และได้ตัดสินใจลาออกเพื่อมาทำอาชีพเกษตรกรรมอย่างจริงจัง ก็กลายเป็นเรื่องให้คนแถวบ้านต่างตำหนิติฉินินทาากัน เพราะจบการศึกษาในระดับสูง แต่กลับลาออกมาทำอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งนรินทร์ ศรีสวัสดิ์ ก็ไม่ได้รู้สึกบ่นทอนความตั้งใจ แต่กลับนำคำตำหนิมาเป็นแรงผลักดัน จนเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาคนรอบข้างว่าเขาสามารถเป็นเกษตรกรที่มีรายได้ ไม่ยากจน พึ่งพาตนเองได้ จนประสบความสำเร็จ ผลผลิตที่ได้ก็จะนำไปจำหน่ายที่หน้าร้านครัวเพื่อนสุขภาพ ทำให้มีรายได้มากกว่าตอนทำงานบริษัท

ภาพที่ 29 ถั่วเหลืองทำน้ำเต้าหู้

ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2557

พักดื่มน้ำสมุนไพรเพื่อสุขภาพคือ น้ำเต้าหู้ และมีการสาธิตวิธีการทำน้ำเต้าหู้ง่าย ๆ ด้วยตัวเองที่บ้านได้ นำถั่วเหลืองไปแช่น้ำ 4-6 ชั่วโมง แล้วนำมาล้างอีกครั้งเพื่อความสะอาด เพื่อให้เปลือกถั่วเหลืองร่อนออกมา จากนั้นสะเด็ดน้ำออกแล้วเอาไปใส่เครื่องปั่นน้ำผลไม้

เติมน้ำเปล่าที่อุ่น ๆ เพิ่มระหว่างการปั่นเพื่อดับกลิ่นเหม็นเขียวของถั่ว ปั่นจนละเอียด แล้วเทออกมากรองด้วยผ้าขาว จะได้น้ำเต้าหู้ที่ยังไม่ร้อน จากนั้นนำน้ำเต้าหู้ไปต้มให้เดือดพร้อม เสริฟรับประทาน หากต้องการรสหวานก็ให้ใส่น้ำเชื่อมลงไปเพื่อเพิ่มรสชาติ กากถั่วเหลืองในส่วนที่เหลือสามารถนำมาแปรรูปเป็นทอตมันถั่วเหลือง นำไปใช้เป็นอาหารไก่ นำไปใช้เป็นเชื้อเพลิงแก๊ส และสามารถนำไปเพาะเห็ดได้ด้วย

กิจกรรมเกษตรอินทรีย์วิถีไท...ทางเลือกใหม่เพื่อการพึ่งพาตนเอง (มาร์ตินฝรั่งทำนา ไร่/อาร์เจนตินาสืบชาติ) ภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้เปรียบเทียบเกษตรอินทรีย์วิถีไทกับเกษตรเคมีวิถีทาสให้ผู้ เข้าอบรมฟังว่า ตอนที่เกษตรกรทำสวนโดยใช้สารเคมีจะทำให้เกษตรกรกลายเป็นทาส เป็นหนี้ ยากจน พึ่งตนเองไม่ได้ เพราะฉะนั้นทางเลือกใหม่คือ ให้เกษตรกรกันมาทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งต่างกัน อย่างไรจะมีข้อเปรียบเทียบให้เห็น โดยการยกตัวอย่างคนต่างชาติที่สนใจทำไร่นาสวนอย่าง มาร์ติน วินเลอร์ (Martin Wheeler) เป็นคนอังกฤษ เป็นเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์อยู่ที่ภาคอีสาน ซึ่งเครือข่ายนี้จะมีทั่วประเทศ มีการแวะเวียนมาเยี่ยมเยียนกันบ้าง เพื่อมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ หากมาพักที่ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงก็จะให้มาพูดให้ผู้เข้าอบรมฟังถึง วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตัวเองให้ดูเป็นแบบอย่างและนำไปปรับใช้ หรือถ้าไม่ได้มาพักก็จะให้ชมวิดีโอ บ้านที่กของเขา มาร์ติน วินเลอร์ ได้ใช้ชีวิตตามแนวทางพระเจ้าอยู่หัว เขาได้พูดถึงประเทศอังกฤษว่า คนจนในอังกฤษไม่มีที่ดิน ถูกขุนนางยึดที่ดินไปหมด ส่วนคนรวยในอังกฤษสามารถมีที่ดินได้ไม่เกิน 1 ไร่ เพราะที่ดินอังกฤษต้องเสียภาษีแพง ดังนั้นหลักเศรษฐกิจพอเพียงทำได้เฉพาะเมืองไทย ทำให้คนจนในเมืองไทยมีที่ดิน ซึ่งเป็นบุญของคนไทยที่ได้อยู่ในเมืองไทย มาร์ติน วินเลอร์ มีที่ดินในประเทศไทย 6 ไร่ เขาถือว่าตัวเองรวยแล้ว มาร์ติน วินเลอร์ ได้ถามผู้เข้าอบรมว่าการปลูกต้นไม้ 1 ต้นที่ปลูก ในเมืองไทยเติบโตสูงใหญ่ขึ้นมาประมาณ 1 เมตร ใช้เวลากี่ปี แต่คุณรู้หรือไม่ที่ประเทศอังกฤษกว่าจะ ปลูกต้นไม้ให้ใหญ่ขนาดนี้ได้ ต้องใช้เวลาถึง 150 ปี คนปลูกไม่มีโอกาสได้เห็นต้นไม้ที่ตัวเองปลูก เขาบอกว่ามาอยู่เมืองไทยมีความสุขมาก เขาปลูกต้นไม้ตั้งแต่เป็นเมล็ด ต้นโตเท่านี้ก็ค่อยค่อย ๆ เห็น การเจริญเติบโตของมันจนเติบโตสูงเป็นร่มเงาบังแดด ลม ฝน ได้ ซึ่งเขาสามารถเห็นทุกการ เจริญเติบโตด้วยตาของเขาเอง มาร์ติน วินเลอร์ จึงอยากให้ผู้เข้าอบรมได้สำนึกในพระกรุณาธิคุณของ ในหลวง สำนึกรักแผ่นดินไทยให้มาก อยากให้นำหลักคำสอนของในหลวงมาใช้ในการดำเนินชีวิต ชีวิตจะได้มีความพอเพียง มีความสุข เนื่องจากคนไทยรักในหลวง แต่ไม่ปฏิบัติตามคำสอนของท่าน หากเป็นคนไทยได้มาฟังคนต่างชาติพูดเช่นนี้เราก็จะรู้สึกมีแรงกระตุ้นให้คิด ให้มีสำนึกรักชาติ รักแผ่นดินเกิดมากขึ้น รู้จักฟังแล้วนำไปทำตาม เพื่อก่อประโยชน์ที่ดีแก่ตนเองและสังคม ชุมชน ประเทศชาติ

ส่วนเรื่อง อาร์เจนตินาสืบชาติ เป็นการให้ดูว่า กระบวนการในการอบรมของ ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงอยากให้ผู้ที่มาอบรมนึกถึงประเทศชาติ อย่างนี้แต่ตัวเอง

หากคนในชาติยังทะเลาะกัน ไม่รักกัน แล้วชาติไหนจะมารักเรา เราจะสิ้นชาติอย่างอาร์เจนตินาก็เป็นได้ ซึ่งก็จะบอกถึงความเป็นมาของอาร์เจนตินาสิ้นชาติอย่างไร โดยจะให้ดูภาพทาง powerpoint และเปิดสารคดีให้ดู ประเทศอาร์เจนตินามีฐานะร่ำรวย เป็นเขตเศรษฐกิจ เช่น พลังจากไบโอดีเซล สินค้าเกษตรแปรรูป การประมง และเป็นแหล่งค้นคว้าวิจัยด้านชีววิทยาระดับต้น ๆ แต่ประชาชนไม่มีสำนึกในการรักชาติ รักบ้านเมือง รักประเทศ ปล่อยให้พนักงานเมืองบริหาร และถูกครอบงำ โดยใช้โครงการประชานิยม ในโครงการลดแลกแจกแถม ที่อ้างว่าช่วยคนจน เอาเงินภาษีอากรของประชาชนมาใช้ในการหาเสียงอย่างถูกต้องตามกฎหมาย จนในที่สุดก็ทำให้คนอาร์เจนตินาต้องสูญเสียความเป็นชาติ เพราะพนักงานขายสินทรัพย์ แปรรูปรัฐวิสาหกิจของอาร์เจนตินา ที่หลายคนมองว่าเป็นการขายชาติขายแผ่นดิน การบริหารงานของรัฐบาลหลักธรรมาภิบาล ผลจากการทุจริตคอร์รัปชัน ในทางรัฐบาลได้ทำให้การใช้จ่ายงบประมาณมีการรั่วไหลเสียหายเป็นอันมาก ความวิบัติของประเทศจะไม่เกิดขึ้น ถ้าผู้บริหารประเทศ และประชาชนมีความสำนึก ผูกพัน และหวงแหนแผ่นดิน หวงแหนสมบัติของชาติ รัฐบาลก็ต้องรู้จักทำหน้าที่รับใช้ประชาชน หากว่าอาร์เจนตินาได้ตระหนักถึงการดำเนินนโยบายทางการเงินที่มีความสมดุลและพอเพียง เช่นเดียวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงของประเทศไทย เชื่อว่าภาวะวิกฤตความล่มสลายที่เกิดขึ้นอาร์เจนตินาคงจะไม่เกิดขึ้นแน่ เรื่องอาร์เจนตินาสิ้นชาติเป็นการให้ผู้เข้าอบรมได้หวนคิดถึงประเทศของเราเอง เป็นการปลูกสร้างจิตสำนึกคนให้รักประเทศชาติบ้านเมือง

กิจกรรมธรรมะก่อนนอน พี่น้องชาวพุทธร่วมกันสวดมนต์ พี่น้องชาวมุสลิมร่วมกันละหมาด ซึ่งก็ทำตามปกติก่อนเข้านอนก็ต้องสวดมนต์ แล้วจึงแยกย้ายกันเข้าห้องของตัวเองตามระเบียบ

วันที่ 3

เวลา	วิชา	ครูผู้สอน
04.30-06.00 น.	ธรรมะรับอรุณ พี่น้องไทยพุทธ/ไทยมุสลิม แบ่งกลุ่มเสวนาธรรม	ภานุ พิทักษ์เผ่าและผู้นำศาสนาอิสลาม
06.00-07.00 น.	วางแผนชีวิตและการผลิตพอเพียง	ภานุ พิทักษ์เผ่า
07.00-08.00	อาหารเช้า/ทำกิจส่วนตัว	
08.00-09.00 น.	เลือกคณะกรรมการประจำรุ่น	
09.00-10.30 น.	เปิดใจก่อนจาก	

เวลา	วิชา	ครูผู้สอน
10.30-10.45 น.	พักดื่มน้ำสมุนไพรเพื่อสุขภาพ	
10.45-11.30 น.	พิธีเปิด/ร่วมร้องเพลงคำมั่นสัญญา/ถ่ายภาพร่วมกัน	
11.30-12.00 น.	เก็บสัมภาระ/กตัญญูสถานที่	
12.00-13.00 น.	อาหารกลางวัน เดินทางโดยสวัสดิภาพ	

ตารางที่ 4 กิจกรรมในวันที่ 19 พฤศจิกายน 2557 จากหน่วยงานราชการของแก้วกัลยาวิทยาลัย

กิจกรรมวันสุดท้ายช่วงเช้าก็เช่นเดิม ตื่นขึ้นมาก็มาพบปะกันพูดคุยแลกเปลี่ยนเรื่องธรรมะ เป็นรายการธรรมะรับอรุณ พี่น้องไทยพุทธกับไทยมุสลิม แบ่งกลุ่มเสวนาธรรม หลังจากนั้นก็แยกไปออกกำลังกาย ก็ได้สอนการหายใจที่ถูกวิธีคือ ต้องหายใจออกเอาลมออกให้หมด เพราะเราจะไม่สามารถหายใจเข้าได้อย่างเต็มที่หากปอดยังเก็บลมบางส่วนไว้ แล้วหายใจเข้าลึก ๆ ปล่อยช้า ๆ แล้วหายใจออกลึก ๆ เข้าช้า ๆ สลับกันไป อย่างน้อยวันละ 5-6 นาที หากได้รับการฝึกฝนการหายใจแบบลึกบ่อย ๆ การหายใจอย่างลึกนี้จะช่วยให้ร่างกายได้รับออกซิเจนได้มากเพียงพอในครั้งหนึ่ง ๆ ที่จะขับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ของเสียออกจากร่างกายได้ หากทำการหายใจอย่างถูกต้องจะทำให้มีสุขภาพที่ดี อีกทั้งยังช่วยให้จิตใจเกิดความสงบ ลดความเครียด และช่วยลดการนอนไม่หลับอีกด้วย เราสามารถเรียนรู้เทคนิคการหายใจแบบลึกได้จากการ การออกกำลังกายแบบแอโรบิคบางประเภท เช่น การเล่นโยคะ ซึ่งแต่ละวันที่ตื่นขึ้นมาก็ต้องอมน้ำมันมะพร้าวก่อน เพื่อสุขภาพของตัวเราเอง เมื่อทำกิจกรรมเสร็จแล้วก็แยกย้ายไปอาบน้ำ

กิจกรรมวางแผนชีวิตและการผลิตพอเพียง เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เข้าอบรมออกแบบชีวิต จากที่ได้มาอบรมทั้งหมด คิดว่าจะนำไปปรับใช้กับชีวิตของตัวเองอย่างไร โดยการให้แบ่งกลุ่มกัน โดยคนที่อยู่หมู่บ้านเดียวกันให้มานั่งคุยกัน คนที่อยู่ในพื้นที่เดียวกันให้มาจับกลุ่มด้วยกัน เพราะจะได้ปรึกษาปัญหาของชุมชนตัวเอง ว่ามีปัญหาและจะหาแนวทางแก้ไขอย่างไร และแจกกระดาษให้กลุ่มละ 1 แผ่น ให้เวลา 1 ชั่วโมง แล้วให้ตัวแทนกลุ่มออกมาพูด เช่น บางกลุ่มวางแผนว่าจะกลับไปเลิกใช้สารเคมี จะกลับไปปลูกผักกินเองกินเอง ทำสบู่ใช้เอง ทำน้ำยาล้างจาน เป็นต้น จากนั้นสิ่งที่แต่ละกลุ่มคิดมาทั้งหมดมานุ พัทธ์ক্ষেพม่า จะลงไปติดตามผล ไปเยี่ยมเยียนถึงบ้านแต่ละกลุ่ม แล้วแต่ว่าจะนัดพบกันที่ไหน ซึ่งจะให้ผู้ประสานงานโทรไปนัดหมายก่อน เมื่อตกลงกันได้ ก็จะไปพบ เพื่อจะได้มีการปรึกษาปัญหา กัน จากที่ไปเยี่ยมบ้านบางคนก็อาจจะทำมากหน่อย เพราะมีพื้นที่ ส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรกรคนที่ทำมากก็จะมีทุนให้จากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยมานุ พัทธ์ক্ষেพม่าจะเป็นคนพิจารณาว่าคนไหนควรได้รับทุน ซึ่งเป็นกาให้ขวัญกำลังใจแก่ชาวเกษตรกร หากทุกคนหันมาทำ

เกษตรกรอินทรีย์ จะไม่ทำให้อุดดอยาก มีเงินใช้ และยังได้เงินสนับสนุนจากรัฐบาลด้วย หรือถ้าเป็นประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้ทำอาชีพเกษตรกรก็จะตัดแปลงพื้นที่ในบ้านเล็กน้อยมาทำสวน เช่น ระเบียบงบ้าน ดาดฟ้า เป็นต้น ส่วนใหญ่แล้วคนที่มาอบรมจะนำกลับไปใช้แต่ไม่ได้ใช้ทุกอย่างที่อบรม ขึ้นอยู่กับว่าหลักสูตรไหนที่ตัวเองสะดวกก็จะนำกลับไปใช้

จากนั้นก็รับประทานอาหารเช้า แล้วจึงมาเลือกคณะกรรมการประจำรุ่น แล้วจากนั้นภานุ พิทักษ์เผ่า ก็ได้ให้ผู้เข้าอบรมมายืนล้อมวง จับมือกัน เพื่อเปิดใจก่อนจากให้ผู้เข้าอบรมทุกคนได้พูดถึงความรู้สึกที่ได้มาอบรมที่ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงว่าได้รับประโยชน์อย่างไร มีอะไรที่อยากบอกก็สามารถพูดได้เต็มที่ แล้วพักดื่มน้ำสมุนไพรเพื่อสุขภาพ หลังจากนั้นมาร่วมกันปิดพิธีด้วยการร้องเพลงคำมั่นสัญญา เพลงนี้ได้ช่วยเตือนสติให้ทุกคนที่มาอบรมอย่าลืมคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้ว่าหากจบการอบรมแล้ว จะนำความรู้ที่ได้ไปใช้อะไรบ้าง เนื้อเพลงนี้มีอยู่ว่า

“...ก่อนจากกันขอสัญญา ฝากประทับใจตรงตรา จนกว่าจะพบกันใหม่
 โบกมืออำลา สัญญาด้วยหัวใจ เพราะความรัก ติดตรงหัวใจ ด้วยใจ
 ผูกพันมั่นคง ด้วยความดีนั้นฝังตรง จากไปแล้วคำนึง ตรงประทับใจ
 ดวงใจ อย่าได้ลืมเลือน สัญญากันไว้อย่างไร ขอให้เรามั่นคง จิตใจ
 ก้าวไปสรรค์สร้างชีวิต โอ้เพื่อนเอ๋ย เคยร่วมสนุกกันมา แต่เวลา
 ต้องพาให้เราจากกัน ไม่นานหรอกหนา เราคงได้มาพบกัน ไม่มีสิ่งใด
 ขวางกั้น เพราะเรามั่นในสัญญา หากแผ่นดิน ไม่ฝังกาย จะสุขจะ
 ทุกข์เพียงใด น้อมกายยืมสู้ฟันฝ่า ร้อยรัดดวงใจ มั่นในคำสัญญา
 สร้างสรรค์เพื่อมวลประชา นี่คือนิสัญญาของเรา...”

ในขณะที่ร้องเพลง ก็ต้องจับมือประสานกันไว้ เป็นเสมือนสายใยความผูกพันเชื่อมกันไว้ ต่างคนต่างมากันคนละทิศคนละทางเมื่อมาเจอกันก็ต้องสร้างความสัมพันธ์ เมื่อร้องเพลงจบจากนั้นก็มาถ่ายรูปร่วมกันเป็นที่ระลึก จากนั้นก็ถึงเวลากลับบ้าน

กิจกรรมของโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลักสูตรเกษตรกรอินทรีย์วิถีไท โดยกิจกรรมมีดังต่อไปนี้

วันที่ 1

เวลา	วิชา	วิทยากร
09.00-10.00 น.	ลงทะเบียน/กรอบบแบบสอบถาม/อาหารว่าง	
10.00-11.00 น.	ปฐมนิเทศ	ภาณุ พิทักษ์เผ่า
11.00-12.00 น.	(บรรยาย)...การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง สาธิตการเพาะถั่วงอก และนำมันมะพร้าวสกัดเย็น	ภาณุ พิทักษ์เผ่า
12.00-13.00 น.	อาหารกลางวัน	
13.00-14.00 น.	กินทุกอย่างที่ปลูก ปลูกทุกอย่างที่กิน (สาธิตการปลูกผักไร้สารพิษหลากหลายวิธี)	วุฒิศักดี เพชรมีศรี
14.00-14.15 น.	พักผ่อนน้ำสมุนไพรเพื่อสุขภาพ	
14.15-15.15 น.	การทำน้ำอัลคาไลน์ (Alkalline water)	ภาณุ พิทักษ์เผ่า
15.15-16.15 น.	กินดื่มต่างล้างพิษตับ	ภาณุ พิทักษ์เผ่า
16.15-17.00 น.	พักทำกิจกรรมส่วนตัว	
17.00-18.00 น.	อาหารเย็น	
18.00-19.00 น.	แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประจำวัน	
19.00-20.00 น.	(บรรยาย)...สุขภาพดีแบบองค์รวม (อาหาร อากาศ อารมณ์ ออกกำลังกาย และเอาพิษออก)	
20.00-20.30 น.	ธรรมะก่อนนอน พี่น้องชาวพุทธร่วมกันสวดมนต์ พี่น้องชาวมุสลิมร่วมกันละหมาด	

ตารางที่ 5 กิจกรรมในวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2558 สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดสงขลา

ผู้เข้าอบรมทุกคนที่มาอบรมที่ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ต้องมาลงทะเบียน กรอกแบบสอบถามก่อน จากนั้นร่วมกันรับประทานอาหารว่าง ซึ่งเป็นน้ำดื่ม สมุนไพรที่ทางศูนย์ฯ ได้จัดเตรียมไว้ให้แล้ว

กิจกรรมปฐมนิเทศ เพื่อเป็นการชี้แนะแนวทางการปฏิบัติเบื้องต้นก่อนการอบรม กิจกรรมกินทุกอย่างที่ปลูก ปลูกทุกอย่างที่กิน (สาธิตการปลูกผักไร้สารพิษ หลากหลายวิธี) เป็นกิจกรรมที่สาธิตการปลูกผักไว้กินเองที่บ้าน ด้วยวิธีง่าย ๆ ถึงแม้ผู้เข้าอบรมจะไม่มีที่ดินในการปลูกผักไว้กินเอง ก็สามารถปลูกได้ในภาชนะเหลือใช้ที่บ้าน เช่น ขวดน้ำมันพืช ตะกร้าเก่า ๆ ถังโฟม เป็นต้น ซึ่งจะมีการสาธิตให้ดูว่าปลูกอย่างไร เริ่มตั้งแต่การเพาะเมล็ดพืช โดยการนำเมล็ดพืชมาแช่น้ำจนแตกหน่อ จากนั้นเตรียมดินใส่ในภาชนะ เอน้ำจิ้มให้เป็นหลุม นำเมล็ดพืชใส่ลงไปฝัง กลบดินให้เรียบร้อย รดน้ำให้ชุ่ม แล้วให้ผู้เข้าอบรมได้ทดลองทำกันเอง

พักดื่มน้ำสมุนไพรเพื่อสุขภาพ ดื่มน้ำข้าวกล้องงอก “ข้าวกล้องงอก” เป็นข้าวที่ผ่านกรรมวิธีการสีเพียงครั้งเดียวเพื่อให้เปลือก (แกลบ) หลุดออกไป ดังนั้นจึงยังมีจมูกข้าวและเยื่อหุ้มเมล็ดข้าวที่เป็นสีน้ำตาลและสีแดง (รำ) เหลืออยู่ เมื่อนำมาแช่น้ำจึงทำให้เกิดการงอกจากเมล็ดข้าวกล้อง ซึ่งส่วนที่งอกขึ้นมาี้เขาเรียกว่า กาบ (GABA) หรือ Gamma amino butyric acid มีค่ามากกว่าข้าวกล้องตามปกติถึง 15 เท่า กรดนี้จัดอยู่ในกลุ่มโปรตีนที่ช่วยบำรุงเซลล์ประสาท อีกทั้งยังทำให้สมองเกิดการผ่อนคลายและนอนหลับสบาย วัตถุประสงค์ที่ใช้มีดังต่อไปนี้ ข้าวกล้องแดง ข้าวกล้องขาว อย่างละ 1 กิโลกรัม น้ำเปล่า 10 ลิตร นำข้าวกล้องมาล้างน้ำให้สะอาด แล้วแช่น้ำไว้ 4 ชั่วโมง จากนั้นสะเด็ดน้ำพองหมาด ๆ บ่มในภาชนะปิดฝา 6 ชั่วโมง เมื่อถึงเวลานำมาล้างน้ำสะอาดอีกครั้งแล้วบ่มอีกครั้งให้ครบ 14 ชั่วโมง จากนั้นนำมาล้างให้สะอาด นำข้าวกล้องมาปั่นให้ละเอียดผสมน้ำเปล่าเพื่อให้เข้ากัน จากนั้นกรองด้วยผ้าขาวเอาแต่น้ำ นำน้ำข้าวกล้องไปต้มให้เดือดแล้วนำมาดื่มได้

กิจกรรมการทำน้ำอัลคาไลน์ (Alkaline water) อุปกรณ์และวัตถุดิบที่ใช้มีดังต่อไปนี้ ภาชนะที่เป็น โอง แก้ว หลีกเลี้ยงภาชนะที่เป็นพลาสติก ชี้อาที่ได้จากกะลามะพร้าว ต้นผักโขมหนาม ต้นกล้วยแห้ง ต้นมะละกอแห้ง งวงตาลแห้ง หรือต้นไม้เนื้ออ่อน และน้ำเปล่า ขั้นตอนก็ไม่ยุ่งยากเริ่มจาก นำชี้อาใส่ในโอง เติมน้ำลงไปหมักให้ครบ 7 วัน พอได้น้ำต่างที่สกัดขึ้นมากรองแล้วนำไปใช้ได้

กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประจำวัน จะเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เข้าอบรมมาพูดคุย แลกเปลี่ยนกันว่า แต่ละคนใช้ชีวิตอยู่บ้านกันอย่างไรบ้าง หากมีเคล็ดลับดี ๆ ก็สามารถมาร่วมแบ่งปันสิ่งดี ๆ แก่กันได้

กิจกรรมบรรยาย...สุขภาพดีแบบองค์รวม (อาหาร อากาศ อารมณ์ ออกกำลังกาย และเอาพิษออก) ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงมีการทำดีที่อกล้างพิษ เพื่อล้างสิ่งสกปรก

ภายในร่างกายที่สะสมอยู่ให้ออกมา เช่น มะเร็ง นิว ไชมัน เป็นต้น ซึ่งสุขภาพจะดีได้นั้นเชื่อว่ามาล้างพิษแล้วจะไม่มีโรคได้ หากยังคงใช้ชีวิตที่ปกติแบบเดิม เช่น การกินอาหารที่มีสารเคมีเจือปน การพักผ่อนไม่เพียงพอ การไม่ออกกำลังกาย ความเครียด เป็นต้น ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นสถานที่ที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบุคคลที่ยังดำเนินชีวิตเสี่ยงต่อโรคต่าง ๆ ให้ปรับพฤติกรรมเสียใหม่โดยการกินอาหารที่ดีต่อสุขภาพ ซึ่งทางศูนย์ฯ เน้นการไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต กินอาหารที่ไม่เบียดเบียนสัตว์โลก จึงทำอาหารมังสวิรัตให้ผู้เข้าอบรมรับประทานทุกมื้อที่มาอบรม มีการฟังธรรมะช่วงเช้าเพื่อให้มีสติ มีคุณธรรมนำจิตใจ มีการให้ออกกำลังกาย เช่น โยคะ เป็นต้น และอากาศตอนเช้าเป็นอากาศที่บริสุทธิ์ ยิ่งเป็นชนบท ก็จะไม่มียาพิษที่เป็นพิษมารบกวน สูดอากาศบริสุทธิ์ได้เต็มปอด การหายใจก็มีความสำคัญ ต้องหายใจอย่างถูกวิธีคือ เริ่มจากหายใจออกให้หมดก่อน แล้วจึงหายใจเข้าลึก ๆ ผ่านทางจมูก หายใจออกทางปากอย่างช้า ๆ นับให้ถึง 5 ต้องหายใจเอาลมออกให้หมด เพราะเราจะไม่สามารถหายใจเข้าได้อย่างเต็มที่หากปอดยังเก็บลมบางส่วนไว้ ลองฝึกทำกิจกรรมนี้ประมาณ 5-10 ครั้ง จะทำให้ร่างกายหายใจแบบลึกนี้ได้โดยไม่ต้องคิด

วันที่ 2

เวลา	วิชา	วิทยากร
05.00-06.00 น.	คุณธรรมนำชีวิต พี่น้องไทยพุทธ/ไทยมุสลิม แบ่งกลุ่มกันเสวนาธรรมะ	ภานุ พิทักษ์เผ่า และผู้นำศาสนาอิสลาม
06.00-07.00 น.	กายบริหารเพื่อสุขภาพ (การฝึกโยคะอาสนะ)	
07.00-08.30 น.	อาหารเช้า/ทำกิจกรรมส่วนตัว	
08.30-09.30 น.	สวนผักบ้านฉันและการเพาะต้นทานตะวันอ่อน	วิ ร า ว ร ร ณ สุวรรณรัตน์
09.30-10.30 น.	จากมายาชีวิต...สู่เศรษฐกิจพอเพียง	เฟา ซี เบญ หยี หมายาน
10.30-11.00 น.	พอกคัมน์น้ำสมุนไพรเพื่อสุขภาพ	ภานุ พิทักษ์เผ่า
11.00-12.00 น.	ทำบุญชื้อถวายพ่อหลวง	
12.00-13.00 น.	อาหารกลางวัน	

เวลา	วิชา	วิทยากร
13.00-14.00 น.	ปฏิบัติการทำให้พองเพียง...การทำสบู่สมุนไพร/แชมพูสมุนไพร/น้ำยาเอนกประสงค์/และการทำน้ำยาปรับผ้านุ่ม	ภาณุ พิทักษ์เผ่า
14.00-15.00 น.	ปฏิบัติการเทคโนโลยีชีวภาพ...ทำปุ๋ยอินทรีย์ จุลินทรีย์ท้องถิ่น และน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลง	ภาณุ พิทักษ์เผ่า
15.00-16.00 น.	สินค้าเกษตรแปรรูปและผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ	สุวินัย หนูยัง
16.00-16.15 น.	พักดื่มน้ำสมุนไพรเพื่อสุขภาพ	ภาณุ พิทักษ์เผ่า
16.15-17.15 น.	เกษตรกรรมใหม่หัวใจพองเพียง (เพาะต้นกล้าสาเลี พาะเลี้ยงเชื้อราไตรโคเดอมา)	นรินทร์ ศรีสวัสดิ์
17.15-18.00 น.	อาหารเย็น	
18.00-19.00 น.	แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประจำวัน	
19.00-20.00 น.	เกษตรอินทรีย์วิถีไท...ทางเลือกใหม่เพื่อสุขภาพ	อนุวัติ ลักกิตโร
20.00-20.30 น.	ธรรมะก่อนนอน พี่น้องชาวพุทธร่วมกันสวดมนต์ พี่น้องชาวมุสลิมร่วมกันละหมาด	

ตารางที่ 6 กิจกรรมในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2558 สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดสงขลา

กิจกรรมกายบริหารเพื่อสุขภาพ (การฝึกโยคะอาสนะ) โยคะอาสนะเป็นการสร้างความสมดุลของร่างกาย-จิตใจ และจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นการฝึกโยคะทางกายบริหาร ทำกายบริหารที่ดำเนินอย่างนุ่มนวลและละเอียดอ่อน เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่น ทำให้กล้ามเนื้อผ่อนคลาย และทำให้ระบบกระดูกสันหลังแข็งแรง มีประสิทธิภาพในทางสรีรศาสตร์จะถูกทำให้มีความสมดุลกลมกลืนซึ่งกันและกัน และพิษในร่างกายจะถูกขับออกไป เช่น ท่าเรือ เริ่มด้วยการนั่งบนพื้นค่อย ๆ ยกขาขึ้น พร้อมกับเอนตัวไปด้านหลัง และยกขาขึ้นทำมุมกับพื้นประมาณ 45 องศา โดยให้ปลายเท้าอยู่เหนือศีรษะ และยกแขนขึ้นเหยียดตรงขนานกับพื้นให้อยู่แนวเดียวกับระดับหัวไหล่ โดยหันฝ่ามือเข้าหาตัว พร้อมกับเหยียดหลังตรงทิ้งน้ำหนักลงบนกัน ทำนี้ช่วยช่วยลดความเครียดระบบย่อยอาหารทำงานได้ดีขึ้น กระตุ้นอวัยวะภายใน และช่วยให้กล้ามเนื้อบริเวณหน้าท้อง สะโพก และหลังแข็งแรง ท่างู เริ่มจากให้นอนราบกับพื้น โดยคว่ำหน้า แล้วยกตัวขึ้นโค้งไปด้านหลังให้สุด

ต้นแขนและมีอวางชิดลำตัวด้านข้าง ขาชิดกัน หรือจะแยกขาออกประมาณหนึ่งช่วงไหล่ก็ได้ ทำนี้ช่วยช่วยลดอาการปวดหลัง เป็นต้น

กิจกรรมสวนผักบ้านฉันและการเพาะต้นทานตะวันอ่อน วิราวรรณ สุวรรณรัตน์ มีอาชีพเกษตรกร มีสวนอยู่ที่ตำบลท่าแซะ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ได้พูดถึงสวนผักของตนเอง ว่า จุดเริ่มต้นเกิดจากช่วงที่จบปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ สาขาการตลาดแล้วเกิดความคิดว่าจริง ๆ แล้วเราอยากเป็นอะไรกันแน่ อาชีพที่เราอยากทำจริง ๆ คืออะไร ก็ได้คำตอบว่า เราชอบการเกษตร ก็เลยไปศึกษาต่อปริญญาโท คณะเศรษฐศาสตร์ สาขาการจัดการธุรกิจเกษตร และได้ไปศึกษาการทำนาอินทรีย์ที่มูลนิธิข้าวขวัญด้วย เนื่องจากคิดได้ว่า เมื่อเราต้องกินข้าวทุกวัน แต่เราไม่รู้เลยว่าข้าวนั้น ผลิตอย่างไร ไม่รู้ถึงที่มาที่ไป ทั้งที่เราเองก็มีความรู้ จากที่ได้ไปอบรมเรื่องข้าว และการทำนาอินทรีย์ พบว่าการทำนาอินทรีย์ดีกว่านาเคมี เนื่องจากปุ๋ยเคมีไม่ดีต่อสุขภาพเป็นสาเหตุของการเกิดโรคมะเร็ง หลังจากอบรมก็ได้นำความรู้กลับมาใช้จริงที่บ้าน เนื่องจากทางบ้านยังใช้ปุ๋ยเคมีในการทำเกษตรอยู่ เราจึงต้องปฏิบัติให้เขาดูก่อนว่าการทำเกษตรอินทรีย์ได้ผลผลิตที่ไม่ได้ด้อยไปกว่าการทำเกษตรเคมี เลย โดยเริ่มจากการทำปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง และหาเชื้อจุลินทรีย์ในป่าแถวบ้านมาเพาะเลี้ยงเอง การทำน้ำหมัก EM หรือปุ๋ยหมักชีวภาพ และนำมาเปรียบเทียบ 2 แปลง ระหว่างแปลงที่ใช้ปุ๋ยเคมี กับแปลงที่ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ สรุปแล้วว่าการทำอินทรีย์ได้ดีกว่าเคมี ช่วงแรกของการทำเกษตรอินทรีย์นั้น ต้องใช้ระยะเวลา แต่ถ้าทำไปเรื่อย ๆ ในระยะยาวเกษตรอินทรีย์ใช้ได้ผลดีขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากช่วยลดค่าใช้จ่าย มีผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้รายได้เพิ่มขึ้นตามไปด้วย แต่สิ่งสำคัญที่สุดคือ เรื่องสุขภาพ หากครอบครัวจะมีความสุขได้นั้น คนในครอบครัวจะต้องมีสุขภาพแข็งแรง ถ้าคนใดคนหนึ่งใน ครอบครัวเกิดป่วยขึ้นมา คนในครอบครัวก็ต้องรับภาระเรื่องค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น อีกทั้งประเทศไทยจะพัฒนาได้ คนในสังคมต้องมีสุขภาพที่แข็งแรงก่อน แล้วคนในสังคมจะมีสุขภาพที่ดีได้อย่างไร ถ้าหากไปดูข้อมูลผู้ป่วยโรคมะเร็ง หรือโรคต่าง ๆ มีอัตราคนป่วยเพิ่มขึ้นทุกปี สาเหตุหลักเกิดจาก เรื่องของอาหาร ดังนั้นถ้าเราอยากกินอะไร ก็ให้ปลูกสิ่งที่อยากกิน สิ่งไหนที่ไม่ได้ปลูกก็แลกเปลี่ยน พันธุ์พืช เมล็ดพันธุ์ และซื้อพืชผัก จากสมาชิกเครือข่ายเกษตรกรที่รู้จัก เช่น เพื่อนที่เจอในเฟซบุ๊ก คนที่มาเยี่ยมที่สวน เครือข่าย bioseed และโจน จันได ทุกรายได้ตกเดือนหนึ่งประมาณ 20,000 บาท ขายผักอยู่ที่ตลาดปลาซาหัดใหญ่ หน้าโรงรับจำนำ มีผักหลากหลายชนิด เช่น กระน้ำ กวางตุ้ง ผักบุ้ง มะเขือเทศลูกแพร์สีเหลือง (yellow pear tomato) มะเขือจานม่วง ลูกใหญ่ ๆ ใช้แกงส้มได้ ข้าวโพดหวาน ข้าวโพดเทียนสามสี ข้าวโพดข้าวเหนียวขาว ถั่วพู ถั่วฝักยาว กุยช่ายเขียว กุยช่ายขาว มัลเบอร์รี่ บัวบก ผรั่งกิมจู ชมพูสายพันธุ์เวียดนาม ยอดชะมวง มะขาม ส้มจี๊ด มังคุด ลองกอง บวบ ทุเรียน สับปะรด แก้วมังกร ผักน้ำ ต้นอ่อนทานตะวัน ต้นกล้าข้าวสาลี มะยม มะม่วงงาช้างหางแดง มะพร้าว มะละกอ มะรุม ดอกแค ใผ่ตง ลูกเนียง สะตอ มะม่วงเบา ชะอม ผักหวาน ตะไคร้ พริก ข่า ขมิ้น ผักชีฝรั่งเสส สาบเสือ บ๊องฉ่อย แก่นตะวัน หมาก เตยหอม กลัวยี่สิบมีอนาง กลัวยี่น้ำว่า

ถั่วฝักยาว ถั่วงอก ชะพลู มะเขือพวง มะเขือยาว มะระขี้นก ต้นหอม ผักชี ผักโขม ต้นเขียวหวาน บล๊อคโคลี่ เป็นต้น ตั้งขายในราคาที่ไม่แพงจนเกินไป เพราะอยากให้นักจน ได้มีสิทธิ์ได้กินอาหารดี ๆ จึงได้เน้นการทำธุรกิจที่มีคุณธรรม จริยธรรม

วิราวรรณ สุวรรณรัตน์ ได้สอนการเพาะต้นทานตะวันอ่อน มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1.ล้างเมล็ดทานตะวัน 2-3 รอบ จนน้ำใส เมล็ดที่จมใช้ปลูกไม่ได้ ใช้ได้เฉพาะเมล็ดที่ลอยน้ำ
- 2.นำเมล็ดทานตะวันมาแช่น้ำไว้ 6-8 ชั่วโมง (อาจจะใช้น้ำอุ่นช่วยถ้าอากาศเย็น)
- 3.สะอาดน้ำ แล้วนำผ้าขนหนูสะอาดชุบน้ำบิดหมาด ๆ ห่อไว้
- 4.นำกะละมังมาครอบไว้ประมาณ 12-15 ชั่วโมง (จะเห็นตุ่มรากสีขาวเกิดขึ้น)
- 5.ให้เตรียมดิน โดยการร่อนดินก่อน ใช้ดินที่ละเอียดเพื่อให้รากงอกดี รอยดินสูงประมาณ 2 เซนติเมตร แล้วนำเมล็ดมาโรย กลบดินบางๆ
- 6.รดน้ำโดยใช้ฟ็อกกี้ เก็บไว้ในที่ร่ม รดน้ำเช้า-เย็น (ขึ้นอยู่กับอากาศ) น้ำที่ใช้รดอาจจะผสมน้ำส้มควันไม้เพื่อไล่แมลงหวี่และมด
- 7.พอต้นสูงได้เท่าที่พอใจให้เริ่มทยอยตากแสงแดดเพื่อสร้างใบสีเขียว

ช่วงพักติ่มน้ำสมุนไพรเพื่อสุขภาพ จะให้ผู้เข้าอบรมติ่มน้ำคลอโรฟิลล์ พร้อมทั้งสาธิตวิธีการทำน้ำติ่มน้ำคลอโรฟิลล์ให้ผู้เข้าอบรมดูและปฏิบัติตาม เริ่มจากการเพาะต้นกล้าข้าวสาลีนำไปแช่น้ำให้ท่วมทิ้งไว้ 1 คืน วันที่ 2 นำเมล็ดผักมาห่อผ้าอีก 1 คืน แล้ววันต่อมาก็นำมาเพาะทางศูนย์ฯ ได้จัดเมล็ดไว้เป็นกอง กองละ 10 เมล็ด ผู้เข้าอบรมก็มาเข้าแถวเพื่อหยอดคนละ 1 หลุม จากนั้นก็รอเก็บเกี่ยวพอดต้นกล้าขึ้นมาประมาณ 1 คืบ ก็ให้ใช้กรรไกรตัดนำมาปั่น เพื่อคั้นเป็นน้ำ ก็จะได้น้ำปั่นคลอโรฟิลล์ที่อร่อย และดีต่อสุขภาพ ซึ่งต้นกล้าข้าวสาลีสามารถตัดได้ถึง 3 ครั้ง หลังจากทิ้งออกอกมา 1 คืบ ก็ค่อย ๆ ตัดออกมาทำน้ำได้

กิจกรรมปฏิบัติการทำให้พอเพียง...การทำสบู่สมุนไพร/แชมพูสมุนไพร/น้ำยาเอนกประสงค์/และการทำน้ำยาปรับผ้านุ่ม การทำน้ำยาปรับผ้านุ่ม โดยการใช้ น้ำอุ่น 2 ลิตร เอสารที่ทำน้ำยาปรับผ้านุ่มซึ่งหาซื้อได้จากร้านครัวเพื่อสุขภาพนำมาผสมให้เข้ากัน ก็สามารถนำมาใช้ได้

พักติ่มน้ำสมุนไพรเพื่อสุขภาพ ช่วงนี้จะมีน้ำสมุนไพรต่าง ๆ ให้ผู้เข้าอบรมได้พักชิม และได้สอนให้ผู้เข้าอบรมทำ เช่น ชาทุเรียนเทศ ชาข้าวเปลือก น้ำต้นอ่อนทานตะวัน น้ำกระเจี๊ยบ น้ำเสาวรส น้ำเก๊กฮวย น้ำมะตูม น้ำบัวบก เป็นต้น

วันที่ 3

เวลา	วิชา	วิทยากร
05.00-06.00 น.	คุณธรรมนำชีวิต พี่น้องไทยพุทธ/ไทยมุสลิม แบ่งกลุ่มกัน เสวนาธรรมะ	ภานุ พิทักษ์เผ่า และผู้นำศาสนา อิสลาม
06.00-07.00 น.	ตอบปัญหาสารพัน	ภานุ พิทักษ์เผ่า
07.00-08.00 น.	อาหารเช้า	
08.00-09.00 น.	ทำกิจกรรมส่วนตัวและเก็บสัมภาระ	
09.00-11.00 น.	ทำน้ำเต้าหู้ เต้าหู้แผ่น และนมธัญพืช	ภานุ พิทักษ์เผ่า
11.00-12.00 น.	การทำเตาผลิตถ่าน การทำถ่านแกลบ และน้ำส้มควันไม้	วุฒิศักดิ์ เพชรมีศรี
12.00-13.00 น.	อาหารกลางวัน	
13.00-14.00 น.	การตลาดที่เป็นธรรมและยั่งยืน (รูปแบบการจัดการตลาดที่ หลากหลาย)	ภานุ พิทักษ์เผ่า
14.00-15.00 น.	ผู้ใหญ่บ้านรุ่นใหม่หัวใจพอเพียง	เจตน์ธน์ส กุลนิล
15.00-16.00	วางแผนชีวิตและการผลิตพอเพียง	ภานุ พิทักษ์เผ่า
16.00-16.15	พักผ่อนน้ำสมุนไพรเพื่อสุขภาพ	
16.15-17.00	เลือกคณะกรรมการและผู้ประสานงานประจำรุ่น	ภานุ พิทักษ์เผ่า
	เปิดใจก่อนจาก	
	พิธีปิด...ร่วมร้องเพลงสดุดีมหาราชาพร้อมกัน และถ่ายภาพ ร่วมกัน	
	เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ	

ตารางที่ 7 กิจกรรมในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2558 สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดสงขลา

กิจกรรมทำน้ำเต้าหู้ เต้าหู้แผ่น และนมธัญพืช น้ำเต้าหู้และนมธัญพืช ผู้วิจัยได้เขียนไว้ก่อนหน้านี้อแล้ว ผู้วิจัยจึงอยากเสริมเนื้อหาในส่วนของกระบวนการทำเต้าหู้แผ่นคือ นำน้ำเต้าหู้มาใส่ดีเกลือ 5 ซ่อนโต๊ะ มากน้อยขึ้นอยู่กับความต้องการ ยิ่งมากทำให้จับตัวเป็นก้อนเร็วขึ้น คนให้เข้ากันจนจับตัวเป็นก้อน เตรียมภาชนะรองด้วยผ้าขาวบางเพื่อกรองส่วนที่ไม่ยังเป็นเนื้อเต้าหู้อกปิดภาชนะให้มีดขีด รอ 10-15 นาที หรือแล้วแต่จนกว่าจะแข็งตัว สามารถนำไปทำอาหารได้

กิจกรรมการดีท็อกสารพิษ

การดีท็อก เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอีกชื่อว่า ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพประชาชน มีการอบรม 3 วัน 2 คืน ตามหลักวิชาการ การล้างพิษต้องให้ได้ 15 ครั้ง สุขภาพจะดีอย่างยั่งยืน เนื่องจากการล้างพิษ 1 ครั้งจะทำให้อายุของตับอ่อนเยาว์ลง 2 ปี หมายความว่าสุขภาพเราจะดี เมื่อตับเราสะอาดก็จะส่งผลต่อหัวใจ ส่งผลต่อการทำงานของไต ส่งผลต่ออวัยวะภายในร่างกาย กิจกรรมศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงในการดีท็อกคือ ช่วงเช้าจะมีกิจกรรมแช่เท้า และพอกหน้าด้วยสมุนไพรรอบๆ จะมีหมอนวดของแพทย์แผนไทย มาดูแล และนวดตัวให้ผู้เข้าอบรมได้ผ่อนคลาย และก่อนวันที่ผู้เข้าอบรมจะกลับบ้าน ช่วงเย็นจะดออาหาร หากหิวจะให้ดื่มเป็นน้ำสมุนไพรรแทน งดเพื่อให้ร่างกายสะอาด เวลา 22.00 น. จะให้ดื่มน้ำผลไม้ จำพวกน้ำส้ม น้ำมะนาว น้ำมันมะกอก ที่เป็นกรดและน้ำมันที่ดีต่อสุขภาพ และช่วงเวลา 02.00 น. พิษจะถูกขับออกจากร่างกาย จากนั้นภานูพิทักษ์เผ่า จะเป็นผู้ตรวจและวิเคราะห์สุขภาพภายในจากลักษณะของอุจจาระแต่ละคน เพื่อจะให้ผู้เข้าอบรมได้เข้าใจถึงสุขภาพภายในว่ามีปัญหาด้านไหนบ้าง และควรปรับปรุงวิถีชีวิตการกิน การอยู่อย่างไรเพื่อให้ดีต่อสุขภาพหลายคนจึงเกิดคำถามว่าทำไมต้องดื่มน้ำมันมะกอกและน้ำมะนาว ตอน 22.00 น. ซึ่ง รศ.ดร.สำเริง รัตนะระพี อาจารย์แพทย์ผู้เชี่ยวชาญจากคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ซึ่งเคยเข้าคอร์สล้างพิษตับ ให้ความเห็นว่า เคล็ดลับของการล้างพิษตับอยู่ที่การฟื้นฟูตับ และให้ความรู้ในฐานะแพทย์แผนใหม่ที่ว่า "ช่วงเวลา 22.00 น. ถึง 02.00 น. เป็นช่วงเวลาที่ต้องน้ำดีเปิดกว้าง เพื่อเทของเสียออกจากตับ จึงควรดื่มน้ำมันมะกอก และน้ำมะนาวในช่วงเวลานี้ เพื่อให้ไขมันมะกอกช่วยจัดเอาคราบไขมันที่พอกตับ แล้วนำพาสารพิษและนิวจากถุงน้ำดีออกมาด้วย" ดังภาพที่ 30-31

ภาพที่ 30 อัจจาระเด็กที่ชอบกินไก่ KFC
ที่มา: ภาณุ พิทักษ์เผ่า เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2557

เด็กผู้ชายคนนี้อายุ 6 ปี ชอบกินไก่ KFC เป็นประจำ เมื่อเขาได้ล้างพิชที่ออกมาจาก
ดับ ปรากฏว่าอัจจาระออกมามีลักษณะเป็นก้อนไขมันจับตัวอยู่

ภาพที่ 31 ก้อนเซลล์มะเร็งสีดำในอัจจาระ
ที่มา: ภาณุ พิทักษ์เผ่า เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2557

หากได้เข้าร่วมกิจกรรมการดีท็อกหรือล้างพิชที่ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจ
พอเพียง จะมีการแจกอุปกรณ์ที่ใช้ในการดีท็อกให้ผู้เข้าอบรมคนละ 1 ชุด ซึ่งจะประกอบด้วย
ขวดเปล่าบรรจุน้ำได้สูงสุด 1300 ml. สายยาง และวาวเปิด-ปิด กระบวนการขั้นตอนในการดีท็อกนั้น
เริ่มจากเตรียมน้ำสะอาดหรือน้ำสมุนไพรมะนาว ซึ่งน้ำที่ใช้ในการดีท็อกนั้นนอกจากกากกาแฟแล้วยังมี
น้ำมะนาว น้ำมะขาม น้ำต่างอัลคาไลน์ ใบขี้เหล็ก สมุนไพรมะนาวแต่ละชนิดก็มีคุณสมบัติแตกต่างกันออกไป

เช่น น้ำไข้ให้ลึกลงทำให้นอนหลับสบาย เป็นต้น ถ้าเลือกใช้น้ำสะอาดก็จะนำมาผสมกับกากกาแฟ 1 ช้อนชา ต่อ น้ำ 1 ลิตรหรือ 1000 ml. น้ำอุ่นที่นำมาใช้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล จากนั้นคนให้ละลายจนไม่มีตะกอน แล้วนำมาบรรจุใส่กระบอก ปิดฝาให้แน่น ปิดวาระบายน้ำไว้ จนกว่าจะใช้งาน เตรียมร่างกายให้พร้อมโดยการสวมใส่เสื้อผ้าที่สบาย แล้วนำกระบอกไปแขวนไว้ใน ห้องน้ำ ซึ่งภายในห้องน้ำจะมีตะขอไว้สำหรับแขวนกระบอกอยู่แล้วสูง 1 เมตร 50 เซนติเมตร หรือ 1 เมตรขึ้นไป และมีแท่นไว้สำหรับนอน เพื่อให้ผู้ที่มาตีทอกนั้นมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น เมื่อเริ่ม ตีทอกก็จะมี การจัดเตรียมทำนอนโดยการนอนตะแคง ทาสารหล่อลื่น เช่น วานทาจรระเข้ หรือวาสลีน เพื่อจะได้ใส่สายยางเข้าทางทวารได้ง่ายไม่ระคายเคือง เมื่อเตรียมตัวพร้อมแล้วก็ให้เปิดวาระบายน้ำให้ไหล จนหมด กั้นอาการปวดท้องอุจจาระไว้สัก 1-2 นาที เพื่อให้ น้ำที่เข้าสู่ร่างกายได้ไปทำปฏิกิริยาภายใน ก่อน แล้วจึงอุจจาระได้ตามปกติ

พิษที่ออกจากตับ ตับอ่อน และถุงน้ำดี มีลักษณะดังนี้

1. สิ่งที่ลอยอยู่ข้างบนคือ ไขมันจากตับและนิ่วจากถุงน้ำดี ไขมันจากตับจะมีสีเหลือง สีเขียว สีเทา สีดำ ก้อนขรุขระ หรือเป็นน้ำสีเหลืองสีเทา สีดำ เป็นคราบมันติดมือล้างออกยาก ต้องใช้น้ำยาล้างจาน หรือสบู่ล้างหลายครั้ง ซึ่งสังเกตจากถังที่ให้ผู้เข้าอบรมใส่อุจจาระเวลานำไปล้าง หากมีไขมันจากตับ ออกมาจะล้างยากมาก ต้องขัดหลายครั้งเพื่อให้ถึงสะอาด และลักษณะนิ่วจากถุงน้ำดีจะมีสีเขียว เหลือง ดำ ก้อนค่อนข้างกลม ไม่แข็งเหมือนหิน
2. ส่วนที่ลอยอยู่ตรงกลางจะเป็นเซลล์มะเร็ง มีลักษณะเหมือนเห็ดหูหนูขาว
3. ส่วนที่อยู่ล่างสุดคือ เม็ดเลือดแดงที่หมดอายุ

อาการหลังล้างพิษ

หลังจากล้างพิษจะรู้สึกอ่อนเพลีย เป็นอาการปกติ ให้รับประทานอาหารอ่อน ๆ 3 วัน หลังจากนั้นจึงรับประทานตามปกติ และทำตีทอกเข้าเป็นเวลา 7 วันอย่างต่อเนื่อง

กลิ่นต่าง ๆ ที่ออกมาจากการล้างพิษตับ

- กลิ่นคาว มีปัญหาเรื่องระบบเลือด น้ำเหลือง
- กลิ่นเหมือนศพ มีปัญหาในระบบกระดูก เส้นเอ็น
- กลิ่นข้าวบูด มีปัญหาในระบบลม ระบบทางเดินหายใจ
- กลิ่นหุ้มน้ำ มีปัญหาในระบบย่อย ภาวะอาหาร

ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ยังได้สอนนาฬิกาชีวิตแก่ผู้ที่มาอบรม เพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการทำงานของร่างกาย ซึ่งนาฬิกาชีวิตคือ สิ่งที่ธรรมชาติให้มา และกำหนด ช่วงจังหวะไว้อยู่แล้ว การทำอะไรที่เป็น การฝืนกลไกธรรมชาติย่อมส่งผลกระทบต่อร่างกายแน่นอน ปัจจัยที่ทำให้นาฬิกาชีวิตทำงานผิดปกติ ได้แก่ พฤติกรรมการใช้ชีวิต เช่น การกิน การนอน เป็นต้น ดังนั้นเราควรรมาเรียนรู้การปฏิบัติตัวตามนาฬิกาชีวิตเพื่อให้มีสุขภาพที่ดี อายุยืนยาว

01.00-03.00 น. เป็นช่วงเวลาของตับ ทำหน้าที่ขับสารพิษออกจากร่างกาย สะสมอาหารสำรองให้กับร่างกาย ผลิตอินซูลิน ตลอดจนผลิตน้ำดีเพื่อเก็บไว้ย่อยไขมัน ถ้าช่วงเวลานี้ยังไม่นอน ร่างกายจะสูญเสียพลังงาน ตับจะอ่อนแอลงเนื่องจากต้องทำงานมากขึ้น ส่งผลกระทบถึงการทำงานของตับอ่อน ทำให้ผลิตฮอร์โมนอินซูลินได้น้อยลง และถ้าเราไม่นอนในช่วงเวลานี้เป็นประจำ อาจทำให้เป็นโรคความดันโลหิตสูง ภูมิคุ้มกันบกพร่อง เบาหวาน โรคหัวใจ ฯลฯ

03.00-05.00 น. เป็นช่วงเวลาของปอด ที่ฟื้นฟูเซลล์และขับสารพิษออกจากเซลล์ต่าง ๆ ของร่างกาย ถ้าตื่นนอนในช่วงนี้เป็นประจำปอดจะทำงานดี และส่งผลให้ผิวพรรณดีด้วย ส่วนคนที่สูบบุหรี่จนเป็นหอบหืด ไช้นัส หรือทางเดินหายใจ มักถูกปลุกให้ตื่นขึ้นมาในช่วงนี้ด้วยอาการไอ จาม เนื่องจากปอดกำลังทำหน้าที่ขับของเสียออกจากร่างกาย

05.00-07.00 น. เป็นช่วงเวลาของลำไส้ใหญ่ เราจึงควรออกกำลังกายเป็นประจำ เพื่อช่วยให้ลำไส้ใหญ่ขยับตัว ทำให้ระบบการขับถ่ายดีขึ้น ถ้าไม่ขยับถ่าย ร่างกายก็จะดูดซึมของเสียเข้าสู่ร่างกายอีกครั้งหนึ่ง ส่งผลให้เกิดรอยเหี่ยวย่นบนใบหน้า

07.00-09.00 น. เป็นช่วงเวลาของกระเพาะอาหาร อาหารเช้าเป็นมื้อสำคัญที่สุดของร่างกาย เพราะกระเพาะทำหน้าที่ย่อยอาหารได้ดีที่สุด การกินอาหารในช่วงนี้ทุกวันจะทำให้กระเพาะอาหารแข็งแรง ถ้าไม่กินอาหารอาจทำให้ร่างกายขาดสารอาหาร เป็นโรคกระเพาะ ส่งผลให้หัวใจทำงานหนัก เพราะต้องสูบน้ำเลือดไปเลี้ยงส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย

09.00-11.00 น. เป็นช่วงเวลาของม้าม ทำหน้าที่เก็บพลังงานสำรอง ควบคุมเม็ดเลือดและไขมัน สร้างน้ำเหลือง และกรองเชื้อโรคที่เข้าสู่ร่างกายทุกชนิด หากใครที่มีความกังวลอยู่บ่อย ๆ ความกังวลจะทำให้ม้ามอ่อนแอ และไม่สามารถขจัดเซลล์เม็ดเลือดตายออกได้ ถ้าเป็นผู้หญิงจะทำให้หมดลูกบวมหรือหย่อน ถ้าเป็นผู้ชายจะส่งผลต่อต่อมลูกหมาก

11.00-13.00 น. เป็นช่วงเวลาของหัวใจ ทำหน้าที่สูบน้ำเลือดไปเลี้ยงร่างกาย ควรหลีกเลี่ยงเหตุที่ทำให้เกิดความเครียด คิดหนัก และไม่ควรมีอาการตื่นเต้นและตกใจ หากเป็นคนที่ชอบนอนดึก จะทำให้เม็ดเลือดแดงแตกมากกว่าปกติ ร่างกายจึงต้องสูบน้ำเลือดไปเลี้ยงส่วนต่าง ๆ ถี่ขึ้น แรงแข็งและเร็วขึ้น ส่งผลให้เป็นความดันโลหิตสูงได้

13.00-15.00 น. เป็นช่วงเวลาของลำไส้เล็ก ทำหน้าที่ดูดซึมอาหารที่เป็นน้ำ เช่น วิตามินบี ซี และโปรตีนเพื่อนำไปสร้างกรดอะมิโนเพื่อใช้ในการสร้างเซลล์สมอง ซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอ สำหรับผู้หญิงจะช่วยให้การสร้างรังไข่ ช่วงเวลานี้จึงควรงดกินอาหารทุกชนิด การกินของทอดของมัน หรือขนม จะทำให้ลำไส้เล็กตอนบนไม่หลั่งต่างออกมาทำให้อาหารย่อยยาก และถ้ากินติดต่อกันนาน ๆ จะทำให้ลำไส้เล็กบวม มีแก๊สและดูดซึมน้ำยาก ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อสมองด้วย

15.00-17.00 น. เป็นช่วงเวลาของกระเพาะปัสสาวะ ทำหน้าที่ขับกรดและของเสียออกจากร่างกาย ซึ่งเป็นของเสียที่ผ่านการแปรรูปมาจากลำไส้เล็ก ถ้าหากอันฉี่เป็นเวลานาน ๆ

ภาคผนวก ข

สำเนาต้นฉบับบทความตีพิมพ์

บทบาทการดำเนินชีวิตเพื่อการพัฒนาคนและสังคมของภานุ พิทักษ์เผ่า

Role of Way of Life for Human and Social Development of Phanu Phithakphao

วิยะดา ตั้งเที่ยงธรรม^{1/} และวันชัย ธรรมสักการ^{1/}

Wiyada Tangtiangtam^{1/} and Wanchai Dhammasaccakarn^{1/}

Abstract: This research aims to study role and the lifestyle of Panu Phithakphao who can be a prototype for human and social development. Using autobiographical methods: in-depth interview, observing and taking notes, and review from documents. The descriptive analysis employed to analyze. The results showed that the lifestyle of Panu Phithakphao turning point into three phases: the family bankrupt, experience from being government official, and opening a new perspective on life with challenged activities. Panu Phithakphao formed self-identity that can be a model for others to follow. He can apply the principle of sufficiency economy for living and transfer of knowledge to public. People in community can adapt to solve poverty and can be self-reliant living. This process can be adapted to the individual and society level. When people are self-sufficient and can self-reliant they should sharing knowledge and helping others to create a network for an example to other communities for raising the quality of life in society.

Keywords: Role, way of life, biography of Phanu Phithakphao

^{1/} หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

จ.สงขลา 90110

^{1/} Master Program in Human and Social Development, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Songkhla 90110, Thailand

บทคัดย่อ: งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทการดำเนินชีวิตของภานู พัทธ์เกล้า สามารถเป็นต้นแบบในการสร้างคน และพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น โดยใช้วิธีการศึกษาแบบอัตชีวประวัติ สัมภาษณ์เชิงลึก มีการสังเกตและจดบันทึก การเก็บรวบรวมเอกสารและวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า บทบาทการดำเนินชีวิตชีวิตของภานู พัทธ์เกล้า มีจุดเปลี่ยนแปลงเป็น 3 ช่วง คือช่วงที่ครอบครัวล้มละลาย ช่วงประสบการณ์การรับราชการ ช่วงเปิดมุมมองใหม่ในชีวิตกับกิจกรรมที่ทำหาย ภานู พัทธ์เกล้า สามารถสร้างตัวตนที่เป็นต้นแบบให้กับผู้อื่นได้นำไปปฏิบัติตาม โดยการเป็นต้นแบบการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และถ่ายทอดความรู้สู่สาธารณะ ให้สามารถนำไปแก้ไขปัญหาคความยากจนและพึ่งตนเองได้ กระบวนการนี้สามารถนำไปปรับใช้ตั้งแต่ระดับปัจเจก จนถึงระดับสังคม เมื่อบุคคลมีความพอเพียง สามารถพึ่งตนเองได้ ก็ควรทำประโยชน์เพื่อสังคม โดยการแบ่งปันความรู้ ความช่วยเหลือผู้อื่น สร้างกลุ่มเครือข่ายเพื่อเป็นแบบอย่างแก่ชุมชนอื่น และเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในสังคมให้ดีขึ้น

คำสำคัญ: บทบาท การดำเนินชีวิต ประวัติภานู พัทธ์เกล้า

คำนำ

ชีวประวัติของภานู พัทธ์เกล้า เป็นคนที่มีขยันเรียนหนังสือตั้งแต่วัยเด็ก ไม่ได้เรียนเพื่อความรู้เพียงอย่างเดียว แต่ได้เปลี่ยนเป็นเรียนเพื่อทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม ได้นำความรู้ไปถ่ายทอดให้กับผู้อื่นโดยการรับราชการครู ต่อมาได้ถูกทาบทามให้มาเป็นผู้ช่วยเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ตลอดระยะเวลาที่รับราชการได้เห็นถึงปัญหาความยากจน และหนี้สินของเกษตรกรไทย จึงได้ผันชีวิตมาเป็นเกษตรกร เพื่อที่จะเรียนรู้วิธีการทำเกษตร และสามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ให้กับเกษตรกร และประชาชนที่สนใจให้สามารถนำความรู้ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้ จึงได้มาตั้งศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่เลขที่ 77 หมู่ 1 ตำบลบ้านหาร อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ตามหลักสูตรของศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง มีกิจกรรม 3 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ 2. ด้านสุขภาพ การรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ การดีท็อก เป็นต้น 3. ด้านคุณธรรม การเรียนรู้ศาสนา การใช้ชีวิตบนพื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรม และทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม

กิจกรรมทั้ง 3 ด้านที่ภานู พัทธ์เกล้า ได้คิดขึ้นโดยคำนึงถึงความสมดุลบนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรม อีกทั้งยังได้สร้างร้านครัวเพื่อสุขภาพตั้งอยู่เลขที่

217/12 ตรงข้ามโรงแรมธนภัทร ถนนศุภสารรังสรรค์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
เพื่อรองรับผลผลิตจากเครือข่าย

ชีวิตของภานุ พิทักษ์เผ่า มีหลายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตส่งผลหรือกำหนดวิถี ความคิด
ประสบการณ์ และความเชื่อ ช่วยขัดเกลา สร้างเสริม หรือเปลี่ยนแปลง ให้เหมาะกับตัวตน
ภานุ พิทักษ์เผ่า กลายเป็นคนที่ตระหนักถึงความสำคัญของการช่วยเหลือผู้อื่น มุ่งทำความดีเพื่อ
ส่วนรวม โดยการเป็นต้นแบบดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และถ่ายทอดความรู้สู่สังคม
เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกษตรกรและประชาชน ได้เข้าถึงข้อมูล ความรู้ เพื่อการแก้ไขปัญหา
ความยากจน สามารถพึ่งตนเองได้

ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาภานุ พิทักษ์เผ่า เนื่องจากเล็งเห็นว่าเป็นบุคคลที่
ประกอบคุณงามความดีด้วยความเสียสละ ทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ กำลังความคิด และทรัพย์สินเงิน
ทอง เพื่อจรรโลงสังคมส่วนรวมให้เป็นสุข สร้างผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมอยู่มาก ควรได้รับการ
ยกย่องสรรเสริญ ให้เกียรติ ให้กำลังใจ และสนับสนุนเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ชีวประวัติ ผลงาน
และคุณงามความดีให้คนทั่วไปได้รู้จัก และยึดถือเป็นแบบอย่าง สามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์
ต่อองค์กร ชุมชน สังคมได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงบทบาทการดำเนินชีวิตของภานุ พิทักษ์เผ่า
ที่สามารถเป็นต้นแบบในการสร้างคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อีกทั้งผลงานต่าง ๆ สามารถนำไปปรับ
ใช้ในการบริหารองค์กร ชุมชน และสังคม

อุปกรณ์และวิธีการ

บทบาทการดำเนินชีวิตเพื่อการพัฒนาคนและสังคมของภานุ พิทักษ์เผ่า ผู้วิจัยได้เลือกศึกษา
อัตชีวประวัติ (autobiography) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ซึ่งพัฒนาขึ้นมา
จากการทบทวนเอกสารรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดประเด็นคำถาม
และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ที่สามารถยืดหยุ่น และปรับเปลี่ยนคำถามได้ตามสถานการณ์
นอกจากนี้ยังใช้การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วม (participatory observation) โดยการทำกิจกรรม
การปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มคนที่ศึกษา โดยผู้วิจัยเข้าไปอยู่ในเหตุการณ์ และการสังเกตแบบไม่มีส่วน
ร่วม (non-participant observation) โดยผู้วิจัยเฝ้าดูพฤติกรรมกลุ่มคนที่ศึกษาอยู่ห่าง ๆ

พร้อมจดบันทึกรายละเอียดของสิ่งที่ต้องการสังเกตได้ และนำเสนอด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์และภาพประกอบบางตอน

ผลการศึกษาและการวิจารณ์

1. บทบาทการดำเนินชีวิตของภานุ พิทักษ์เฒ่า

ภานุ พิทักษ์เฒ่า ถือกำเนิดเมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ.2500 เดิมเป็นคนจังหวัดพัทลุง มีคู่สมรสชื่อ นางกรุณา พิทักษ์เฒ่า ไม่ได้มีบุตรร่วมกัน มีบิดาคือ นายเรวัติ พิทักษ์เฒ่า และมารดาคือ นางอารีย์ พิทักษ์เฒ่า มีพี่น้องอีก 3 คน ภานุ พิทักษ์เฒ่าเป็นบุตรคนที่ 3 ในแต่ละช่วงวัยของภานุ พิทักษ์เฒ่า มีจุดเปลี่ยนมากมายหลายวาระ แต่ช่วงเวลาหนึ่งจุดเปลี่ยนของชีวิตจะค่อย ๆ ปรากฏขึ้น แต่การเปลี่ยนแปลงทุกครั้งล้วนเป็นคุณที่หนุนเนื่องให้เกิดการพัฒนาตนเป็นลำดับ ทำให้เกิดความสำนึกได้ว่าเราต้องพบเวลาช่วงหนึ่งของชีวิตที่ต้องตัดสินใจด้วยตนเองว่าจะทำอะไร และเพื่อใคร

จุดเปลี่ยนที่ 1: ครอบครัวล้มละลาย ปี พ.ศ. 2513 ภานุ พิทักษ์เฒ่า ได้ศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนแสงทองวิทยา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ทางบ้านประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวหลายอย่าง มีฐานะร่ำรวย ต่อมาธุรกิจได้ล้มละลาย จึงได้ย้ายครอบครัวไปอยู่กรุงเทพมหานคร ภานุ พิทักษ์เฒ่า ได้ศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่กรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2516 โรงเรียนดอนเมือง (ทหารอากาศบำรุง) เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2518 ภานุ พิทักษ์เฒ่า ได้เข้าศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่โรงเรียนอาชีวศิลปศึกษา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร จากนั้นปี พ.ศ. 2522 ภานุ พิทักษ์เฒ่า ได้เข้าศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร คณะมัณฑนศิลป์ เป็นการเรียนเกี่ยวกับศิลปะและการออกแบบ ในช่วงที่เป็นนักศึกษาชอบทำกิจกรรมเกี่ยวกับการบำเพ็ญประโยชน์อยู่เสมอ จึงเป็นการบ่มเพาะให้รู้จักเสียสละช่วยเหลือผู้อื่น ประกอบกับช่วงชีวิตวัยเด็กที่เจอปัญหาชีวิตทางบ้านที่เคยมีฐานะร่ำรวยกลับกลายเป็นคนที่มีฐานะยากจน ทำให้เกิดสติในการดำรงชีวิตมากขึ้น จึงได้ตั้งปณิธานแก่ตนเองไว้ว่าหากจบปริญญาตรีแล้วต้องเลือกงานในด้านการช่วยเหลือสังคม

จุดเปลี่ยนที่ 2: ประสบการณ์การรับราชการ ความสุขในชีวิตของใครหลายคนอาจจะอยู่ที่การทำงานได้ค่าตอบแทนสูง แต่ความสุขของภานุ พิทักษ์เฒ่า อยู่ที่การได้ทำงานเพื่อช่วยเหลือสังคม ได้เลือกอาชีพครูเพื่อถ่ายทอดความรู้แก่ผู้อื่น และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ประชาชนดีขึ้น ภานุ พิทักษ์เฒ่า สอบบรรจุครูเป็นอันดับ 1 จึงเลือกไปบรรจุสอนโรงเรียนแถบชนบทในกรุงเทพมหานคร และใช้เวลาว่างสอนหนังสือให้กับประชาชนในหมู่บ้าน จึงได้เรียนรู้ถึงชีวิตความทุกข์

ยากของชาวบ้าน ประสบการณ์ตรงนี้ทำให้ภานุ พิทักษ์เผ่า นำไปถ่ายทอดสอนผู้อื่นในการปรับปรุงแก้ไขชีวิตของคนในสังคมต่อไป และในปี พ.ศ. 2526 ได้ย้ายไปเป็นอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีเหตุการณ์หนึ่งที่มาเสริมความเปลี่ยนแปลงคือมีนักศึกษาหญิงรายหนึ่งที่เป็นแรงบันดาลใจให้ภานุ พิทักษ์เผ่า ตัดสินใจลาออกจากการรับราชการครู เนื่องจากพ่อแม่ของนักศึกษาหญิงคนนี้เป็นชาวนายากจนไม่มีเงินส่งให้ลูกเรียนจบปริญญา เมื่อภานุ พิทักษ์เผ่า ทราบเรื่องจึงได้ช่วยเหลือโดยการให้ทุนการศึกษา แต่นักศึกษามีความเกรงใจและอยากหนีปัญหาชีวิตจึงผูกคอตาย ทำให้ภานุ พิทักษ์เผ่า ได้ตระหนักว่าเกษตรกรไทยส่วนใหญ่เป็นหนี้ และมีความยากจน จึงมีความมุ่งมั่นที่จะไปทำหน้าที่ช่วยเหลือเกษตรกรอย่างจริงจัง จึงได้ลาออกจากราชการอย่างกะทันหันโดยไม่รอรับบำเหน็จและบำนาญ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530

Figure 1 Phanu Phithakphao served as an assistant secretary of
Maj. Gen. Chamlong Srimuang

หลังจากที่ภานุ พิทักษ์เผ่า ลาออกจากการเป็นครู จึงได้ถูกทาบทามให้มาเป็นผู้ช่วยเลขานุการพลตรีจำลอง ศรีเมือง อยู่ 3 สมัย ช่วยวางแผนให้สำนักงานเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครโดยให้จัดตั้งศูนย์บรรเทาความทุกข์ยากของผู้คนที่เดือดร้อน และในปี พ.ศ. 2533 จึงได้รับหน้าที่เป็นผู้อำนวยการศูนย์รับเรื่องร้องทุกข์ สำนักงานเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2536 ภานุ พิทักษ์เผ่า ทำหน้าที่เป็นประธานสหกรณ์กสิกรรมไร้สารพิษจำกัด จัดสรรที่ดินจำนวน 300 ไร่ จังหวัดกาญจนบุรี ของพลตรีจำลอง ศรีเมือง แบ่งพื้นที่ออกเป็นสัดส่วน โดยสร้างเป็นโรงเรียนผู้นำ สร้างสหกรณ์ชื่อว่า “เกษตรไร้สารพิษพลตรีจำลอง ศรีเมือง” สร้างฟาร์มเลี้ยงสุ่นขจรจัด สร้างบ้านให้คนไร้บ้านได้มีที่อยู่อาศัย พร้อมทั้งสอนวิชาชีพเพื่อสร้างรายได้แก่ตนเอง เมื่องานทุกอย่างลงตัวภานุ พิทักษ์เผ่า จึงได้ขอลาออกไปทำตามเป้าหมายของตนเอง

Figure 2 Moral learning center for sufficiency economy

จุดเปลี่ยนที่ 3: มุมมองใหม่ในชีวิตกับกิจกรรมที่ทำหาย ภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้เลือกมาทำสวนอยู่ที่อำเภอรัตนภูมิ ซึ่งเป็นที่ดินของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก. 4-01) ซึ่งเป็นที่ดินที่ให้สิทธิแก่เกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองหรือเกษตรกรที่มีที่ดินเล็กน้อยไม่เพียงพอแก่การครองชีพได้นำไปใช้ทำประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรมเท่านั้น (สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม, 2558) เลือกทำเกษตรอินทรีย์ พร้อมทั้งดำเนินชีวิตตามรอยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และเก็บเกี่ยวประสบการณ์ ความรู้ เพื่อไปเผยแพร่ให้แก่เกษตรกรและประชาชนที่สนใจได้นำไปใช้ประโยชน์ ทำให้ในปี พ.ศ. 2542 จึงได้รับโล่เชิดชูเกียรติเกษตรกรตัวอย่าง ใช้ชีวิตอย่างพอเพียงสามารถสร้างศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่เลขที่ 77 หมู่ 1 ตำบลบ้านหาร อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา โดยมีเป้าหมายในการช่วยให้เกษตรกรไม่เป็นหนี้ ไม่ติดต่อบายมุขไม่เป็นทุกข์เพราะสารเคมี ซึ่วอยู่เย็นเป็นสุข สนุกกับการช่วยเหลือเพื่อน นอกจากนี้ ศูนย์แห่งนี้มีการรับบริจาคสิ่งของเครื่องใช้เพื่อผู้ยากไร้ทั่วประเทศ มีการเลี้ยงอาหารฟรีทุกวันที 5 ธันวาคม ของทุกปี เพื่อเป็นการพบปะสมาชิก นอกจากนี้ประชาชนทั่วไปสามารถมาร่วมงานได้ เพื่อร่วมถวายพระพรแด่ในหลวงพร้อมกัน มีการสร้างกองทุนส่งเสริมชีวิตพอเพียงให้กับผู้ที่มีความต้องการเข้าร่วมอบรมแต่ไม่มีทุนทรัพย์ และการอบรมทำอาหารฟรีให้กับผู้ที่สนใจทำอาหารมังสวิรัตเพื่อสุขภาพ

ในปี พ.ศ. 2540 ภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้สร้าง “ร้านครัวเพื่อนสุขภาพ” ตั้งอยู่เลขที่ 217/12 ตรงข้ามโรงแรมธนภัทร ถนนศุภสารรังสรรค์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เพื่อเป็นตลาดจำหน่ายผลผลิตของสมาชิกเครือข่าย

เกียรติคุณและรางวัลที่ได้รับมีมากมาย เช่น ในปี พ.ศ. 2551 ได้รับโล่เชิดชูเกียรติเป็น “คนดีศรีสงขลา” ในปี พ.ศ. 2552 ได้รับโล่เชิดชูเกียรติเป็น “คนดีศรีเกษตรอินทรีย์” เป็นต้น

2. บทบาทการเป็นต้นแบบจากภานู พัทธ์เกล้า

บทบาทการเป็นต้นแบบ (role model) ที่ดี มีอิทธิพลและความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาบุคลากรในองค์การ และสังคมด้วยการเป็นแบบอย่างที่มีผลเชิงบวกต่อองค์การ ตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคม (social cognitive theory) ของอัลเบิร์ต แบนดูรา (ทิตนา แชมมณี, 2546) ว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งภายในและภายนอกด้วยการสังเกตและเลียนแบบ (copy) จากต้นแบบ และตามทฤษฎีเซลล์กระจกเงา (mirror neuron theory) ที่กล่าวว่า เซลล์กระจกเงาเป็นเซลล์ชนิดหนึ่งของมนุษย์ที่ทำหน้าที่เลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง (สายฤดี วรกิจโกศาทร และคณะ, 2554) การเป็นต้นแบบ (role model) ที่ดีโดยยึดหลักการด้านคุณธรรม ยุติธรรม มีความคิดสร้างสรรค์ และการตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล โดยใช้สติปัญญา อย่างรอบคอบ ถูกต้อง และไม่เห็นแก่ตัว จะทำให้ผู้ตามเกิดความเชื่อถือ ศรัทธา และยอมรับในการเป็นผู้นำ สามารถเป็นแนวทางที่ส่งเสริมให้ผู้ตามเป็นนักคิดและนักปฏิบัติเพื่อพัฒนาสังคมส่วนรวมต่อไปได้ (สุพรรณณี สมิต, 2558)

ภานู พัทธ์เกล้า ได้เห็นถึงปัญหาของสังคมเกษตร จึงได้ศึกษาหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำมาแก้ปัญหาสังคมด้วยวิถีธรรมชาติ ประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในภูมิภาคนั้นมาแก้ไขปัญหาโดยไม่ต้องลงทุนสูงหรือใช้เทคโนโลยีที่ยุ่งยาก เช่น การปลูกผักสวนครัว การทำน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น น้ำยาอเนกประสงค์ การทำน้ำส้มควันไม้ การทำปุ๋ยชีวครัวเรือน การทำปุ๋ยชีวภาพ การทำจุลินทรีย์ท้องถิ่น สอนหลักศาสนาในการดำเนินชีวิต สอนสุขภาพองค์รวมที่ครอบคลุมทุกมิติของชีวิต เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ทำให้ชีวิตภานู พัทธ์เกล้า สามารถพึ่งตนเอง และสามารถจัดการปัญหาต่าง ๆ ได้ ทำให้เกิดเป็นองค์ความรู้และสร้างแรงจูงใจให้แก่เกษตรกรและประชาชน ได้แบบอย่างที่ดีสามารถนำภูมิปัญญาพื้นบ้านมาใช้ประโยชน์ ส่งผลให้เกษตรกรเกิดการพึ่งพาตนเอง ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาไปในทิศทางที่ดีและถูกต้องมากขึ้น อีกทั้งยังสามารถขยายผลสู่เกษตรกรรายอื่น เพื่อกระจายความรู้ไปสู่ท้องถิ่นอื่น ได้ตระหนักถึงความพอเพียง ภายใต้คุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข

3. การนำกิจกรรมของทางศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้

กิจกรรมทางศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง สามารถชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกด้าน ทุกระดับ ดังนี้

ด้านการศึกษา เน้นการศึกษาเพื่อพัฒนาพื้นฐานจิตใจและคุณธรรม ให้ผู้เรียนตระหนักถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการแสวงหา “ความอยู่ดีมีสุข” มากกว่าความร่ำรวย

ด้านสุขภาวะ เน้นการพัฒนาทั้งด้านกายภาพ ด้านจิตใจ และด้านปัญญา ก่อให้เกิดความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความสงบเรียบร้อยในบ้านเมือง

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยยึดหลักการของความยั่งยืน

ด้านเทคโนโลยี ควรอยู่บนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น เลือกใช้ที่สอดคล้องกับความต้องการ และสภาพแวดล้อม

ระดับบุคคล การดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานของการรู้จักพัฒนาความรู้ ความสามารถ โดยการศึกษาหาความรู้ รู้จักพึ่งตนเอง ใช้ชีวิตแบบพอเพียง โดยใช้สติปัญญาและเหตุผล

ระดับองค์กร คำนึงถึงการใช้ทรัพยากรในธุรกิจอย่างประหยัดและมีคุณภาพ โดยให้ความสำคัญกับรากฐานความสมดุลระหว่างบุคลากร ทุน และทรัพยากรต่าง ๆ ภายในองค์กร สามารถนำความรู้ต่าง ๆ มาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน สามารถปรับตัวเพื่อตอบสนองภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ และสามารถวางแผนรับมือกับผลกระทบและความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ซึ่งเป็นระบบภูมิคุ้มกันที่ดีในธุรกิจ ตลอดจนนำไปสู่ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีของบุคลากรภายในองค์กร

ระดับชุมชน เกิดการรวมกลุ่มสร้างแรงงานและอาชีพ นำทรัพยากรของชุมชนมาใช้ประโยชน์ ผนวกกับความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและความเจริญก้าวหน้าของชุมชน (นิศรา จันทรเจริญสุข, 2558) เกิดความสามัคคีในชุมชน ร่วมมือกันแก้ไขปัญหา เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง

ระดับสังคม สังคมเข้มแข็ง ผู้คนมีอาชีพและรายได้ที่มั่นคง สมาชิกในสังคมร่วมกันสืบทอดภูมิปัญญาและพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาประเทศเป็นการสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจ ที่จำเป็นต้องเร่งรัดให้เกิดการขยายตัวทางการผลิต โดยมีคนและทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ผู้ผลิตจึงใช้วิธีการกระตุ้นค้นหาผู้บริโภค ให้บริโภคที่เกินความจำเป็น ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่อย่างจำกัด อีกทั้งกระแสเทคโนโลยีสมัยใหม่เกิดทำให้หลงลืมภูมิปัญญาท้องถิ่น ทางออกคือ หันมาใช้ "ระบบเศรษฐกิจพอเพียง" ในท่ามกลางกระแสทุนนิยมและบริโภคนิยม

ภานุ พิทักษ์เผ่า เห็นถึงปัญหาที่เป็นต้นเหตุทำให้โครงสร้างสังคมอ่อนแอ จึงได้แสดงบทบาทที่เป็นแบบอย่างของพฤติกรรมที่คาดหวังว่าบุคคลจะแสดงออกในกิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้อื่น (กรองแก้ว, 2537) โดยพัฒนาทางเลือกในการดำรงชีวิตที่ยั่งยืนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง คำนึงถึงบริบททางภูมิสังคม และดำเนินงานอย่างมีบูรณาการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดด้านคุณภาพชีวิต อีกทั้งยังเป็นต้นแบบและถ่ายทอดความรู้สู่สังคม เพื่อให้คนในสังคมสามารถอยู่รอดในสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันได้อย่างมีความสุขตามอัตภาพ ภัทรพงษ์ และคณะ (2554) ได้รายงานว่าการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักความจริงสามารถประยุกต์ใช้เพื่อดำรงชีพเหมาะสมกับบุคคลในทุกวงการ และทุกระดับ โดยการวางรากฐานของชีวิตให้มั่นคง ทั้งในด้านความคิด แนวทางปฏิบัติ และการดำรงชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม โดยสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความพอเพียง มีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้รอบด้าน สามารถนำทรัพยากรของชุมชนมาใช้ประโยชน์ ผนวกกับความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วจึงขยายผลออกไปสู่คนในสังคมเพื่อรวมกลุ่มประชาชนให้มีความเข้มแข็ง และการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายองค์กรประชาชน

สรุป

บทบาทการดำเนินชีวิตของภานุ พิทักษ์เผ่า มีจุดเปลี่ยนในชีวิต 3 ช่วง คือ ครั้งที่ 1 เป็นช่วงวัยเด็ก ทางบ้านประสบปัญหาธุรกิจล้มละลาย แต่ท้อแท้สิ้นหวัง ทำให้เกิดจุดเปลี่ยนครั้งที่ 2 คือ การใช้ชีวิตเพื่อสร้างคุณค่าให้แก่ผู้อื่นโดยการเป็นครูสอนหนังสือ ต่อมาถูกทาบทามให้มาเป็นผู้ช่วยเลขานุการ พลตรีจำลอง ศรีเมือง ตลอดระยะเวลาที่ทำงานได้พบเห็นปัญหาความทุกข์ของเกษตรกรไทย ทำให้ภานุ พิทักษ์เผ่า อยากตั้งศูนย์ช่วยเหลือเกษตรกร จึงเกิดจุดเปลี่ยนในชีวิตครั้งที่ 3 ได้ลาออกมาตั้งศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ภานุ พิทักษ์เผ่า ได้ศึกษาหลักเศรษฐกิจพอเพียง และทดลองปฏิบัติเอง เพื่อให้เกิดความรู้จากประสบการณ์จริงที่เผชิญสถานการณ์จริง และการแก้ปัญหาได้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากการกระทำ สามารถนำมาถ่ายทอดให้ผู้อื่นเห็นเป็นต้นแบบ โดยกิจกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันเป็นการพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตและบริโภคอย่างพอเพียง ไปจนถึงการแปรรูปอุตสาหกรรมครัวเรือน สร้างอาชีพ และทักษะวิชาการ เช่น การปลูกผักสวนครัว การทำน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น การทำสบู่สมุนไพร แชมพูสมุนไพร น้ำยาอเนกประสงค์ การทำเตาผลิตถ่านและน้ำส้มควันไม้ เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้สามารถนำไปปรับใช้กับพื้นที่ตามศักยภาพหรือภูมิสังคมที่มีอยู่ ในขณะเดียวกันต้องเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงตามอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ ควบคู่ไปกับการดำรงชีวิตตามหลักการพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแบบอย่างให้กับชุมชนอื่นได้นำไปขยายผลต่อองค์กร ชุมชน และสังคมได้มีความเข้มแข็งมากขึ้น อีกทั้งยังสร้าง "ร้านครัวเพื่อนสุขภาพ" เพื่อเป็นตลาดรองรับผลผลิตจากเกษตรกรในเครือข่าย

การนำกิจกรรมของทางศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้เกิดจากการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ ซึ่งสามารถใช้ได้ตั้งแต่ระดับปัจเจก ระดับองค์กร ระดับชุมชน และระดับสังคม กล่าวคือต้องรู้จักพัฒนาตนเอง โดยการเรียนรู้จากธรรมชาติและประสบการณ์ สามารถคิดและกระทำบนพื้นฐานของความมีเหตุมีผล เหมาะกับสถานการณ์ บทบาทและหน้าที่ของ

แต่ละบุคคล เพื่อให้สามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งเสริมสร้างคุณธรรมเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และตระหนักถึงคุณค่าของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม และอยู่ร่วมกับระบบนิเวศอย่างสมดุล มีการสืบทอดและเรียนรู้เพื่อพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและพัฒนาให้เป็นสังคมที่มั่นคงและยั่งยืนตาม แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

เอกสารอ้างอิง

กรองแก้ว อยู่สุข. 2537. พฤติกรรมองค์การ. โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ. 219 หน้า

ทิตนา แคมมณี. 2546. การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. เมธีทิปส์, กรุงเทพมหานคร. 144 หน้า

นิศรา จันทร์เจริญสุข. 2558. แนวทางการจัดการความรู้ของธุรกิจชุมชน บ้านกิวแลน้อยและบ้านกิวแลหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต 3(1): 49-56.

ภัทรพงษ์ เกริกสกุล และคณะ. 2554. วิธีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาหมู่บ้านน้ำบ่อ จังหวัด นครศรีธรรมราช. วิทยาสารเกษตรศาสตร์ 33(1): 43-54.

สายฤดี วรกิจโกคาทร และคณะ. 2554. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่อง คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทย. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม, กรุงเทพฯ. 198 หน้า

สุพรรณณี สมิต. 2558. นักคิดและนักปฏิบัติ: ต้นแบบ (role model) ที่สังคมต้องการ. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.nidtep.go.th/files/050258_RoleModel.pdf (25 กรกฎาคม 2558).

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. 2558. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.alro.go.th/alro/alro_prov/template/pubnews_2.jsp?provCode=69&publicNo=153&publicType=13 (14 มีนาคม 2558).

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ สกุล	นางสาววิยะดา ตั้งเที่ยงธรรม	
รหัสประจำตัวนักศึกษา	5611121050	
วุฒิการศึกษา	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
วุฒิ		
บริหารธุรกิจบัณฑิต (บธ.บ.) (การเงิน)	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	2555

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

วิยะดา ตั้งเที่ยงธรรม และวันชัย ธรรมสังการ. (2558). บทบาทการดำเนินชีวิตเพื่อการพัฒนาคนและสังคมของภานุ พิทักษ์เฝ้า. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต* ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2558 หน้า 369-375.